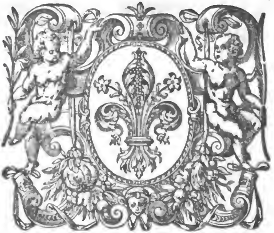
TOTIVS IVRIS CANONICI COMPENDIVM.

AVCTORE

PETRO ALAGONA
è Societate IESV.

TOMVS POSTERIOR,

Continens Epitomen Decreti Gratiani.

LVGDVNI,
Sumptibus Iacobi Cardon & Petri Cauellat.

M. DC. XXIII.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

TABVLA DISTINCTIONVM, ET CAVSARVM.

Primus numerus Diſtinctionem; ſecundus & tertius folium in margine ſignificant.

Diſt.			
1	*De iure diuina, & humana conſtitutionis. fol.*	1	
2	*De ſpeciebus iuris Quiritum, ſeu Romanorum.*	1	9
3	*De nominibus iuris canonici.*	2	1
4	*Leges, & canones ad quid inuenti ſint.*	2	3
5	*Quomodo ius naturale eſt immobile.*	2	6
6	*De peccato illuſionum, & de dignitate iuris naturalis.*	2	8
7	*De Legiſlatoribus, & quomodo ius incepit.*	2	10
8	*Ius naturale, & conſuetudo quomodo differunt.*	3	1
9	*Conſtitutiones hominum cedunt iuri naturali.*	3	4
10	*Canones ſunt ſupra leges Imperatorum.*	3	6
11	*Conſuetudo cedit legibus approbatis.*	3	9
12	*Conſuetudo, quæ non eſt contra canones, nec contra bonos mores, eſt ſeruanda.*	4	2
13	*Contra ius naturale, non admittitur diſpenſatio.*	4	7
14	*Nemo debet facere peccatum minus, vt aliquis maius euitet.*	4	8
15	*Quando ſacri canones, & concilia fuerunt celebrata, & quæ opuſcula admittenda.*	4	9
16	*Canones Apoſtolorum, & concilia recipienda.*	4	10
17	*Sine Papa, non ſunt concilia generalia.*	5	2
18	*Concilia prouincialia quomodo & quando celebranda.*	5	3
19	*Mandata eccleſiaſtica ſunt deuote ſeruanda.*	5	6
20	*In cauſis definiendis, & in exponenda Scriptura, quid attendendum.*	5	10
21	*De diuerſis gradibus miniſtrorum, & de differentiis illorum.*	6	2

Digitized by Google

Tabula Diſtinctionum.

Diſt.			
22	*De dignitate Romanæ Eccleſiæ, & aliarum.*	6	4
23	*De ordinatione miniſtrorum omnium.*	6	5
24	*De examinatione ordinandorum.*	7	1
25	*De officiis clericorum, & Epiſcoporum.*	7	3
26	*De conditionibus Epiſcopi.*	7	5
27	*Ordinandi voueant caſtitatem: & votum, vel eſt ſolemne, vel ſimplex.*	7	8
28	*In Occidentali Eccleſia clericus non poteſt habere vxorem.*	7	10
29	*Capitula ex quibus cauſis tradita.*	8	4
30	*Declarat diſtinctionem xxviij. circa vxores ſacerdotum.*	8	5
31	*Clerici ſint continentes.*	8	7
32	*Idem.*	8	8
33	*Qui non poſſunt promoueri.*	9	1
34	*Epiſcopus euitet familiaritatem mulierum, nec venetur.*	9	3
35	*Ordinandus non ſit vinolentus.*	9	6
36	*Sit prudens, & peritus in litteris.*	9	7
37	*Clerici non reſpiciant libros gentilium.*	9	8
38	*Sacerdos quam doctrinam debet habere.*	10	1
39	*Epiſcopus ſit prudens in negotiis ſecularibus pro Eccleſia.*	10	3
40	*Epiſcopus ſit ornatus virtutibus.*	10	4
41	*Epiſcopus ſit grauis.*	10	6
42	*Epiſcopus ſit hoſpitalis.*	10	7
43	*Epiſcopus ſit pudicus, & doctus.*	10	8
44	*Epiſcopus non vinolentus.*	10	9
45	*Epiſcopus non percuſſor.*	11	1
46	*Epiſcopus non litigioſus.*	11	4
47	*Epiſcopus non cupidus, & ſit domui ſuæ bene præpoſitus.*	11	5
48	*Epiſcopus non neophytus.*	11	6
49	*Recapitulat prædicta de Epiſcopo, & ponit cauſas.*	11	7
50	*De lapſu, & reparatione clericorum.*	11	8
51	*An curiales, iudices, aduocati, obligati, debeant ordinari.*	12	10
52	*De clerico per ſaltum promoto.*	13	1
53	*De curialibus quare non ordinandi.*	13	2
54	*Serui qui non ordinandi.*	13	3
55	*Corpore vitiati, bigami, illiterati, publicè pœnitentes, non ſunt ordinandi.*	13	6
56	*Filij presbyterorum, & nati ex adulterio, vel fornicatione, non ſunt ordinandi.*	13	10
57	*An baptizati in ægritudine, ſint ordinandi.*	14	2

58 *Monachi*

Diſt.			
58	*Monachi ſine licentia Abbatis non ordinandi.*	14	3
59	*Laici etiam litterati an ſtatim ordinandi.*	14	4
60	*Qualis ordinatus eſt eligendus ad dignitatem,vel Epiſcopatum.*	14	5
61	*Laicus poteſt poſtulari,& non eligi in Epiſcopum.*	14	6
62	*Populus non eligit,ſed clerus.*	14	8
63	*Laici non ſe ingerant in electione Epiſcoporum.*	14	9
64	*Epiſcopus quomodo conſecrandus.*	15	3
65	*Idem vt ſuprà.*	15	4
66	*Archiepiſcopus quomodo promouendus.*	15	5
67	*De promotione,& ordinatione presbyterorum.*	15	5
68	*Ordinatio quando reiteranda,vel non.*	15	6
69	*Tonſura à quo conferenda,& non ordinatus non miniſtret.*	15	7
70	*Nemo ordinandus ſine titulo.*	15	8
71	*Nec à non ſuo Epiſcopo.*	15	9
72	*Clericus ignotus,ſine dimiſſoriis non recipiatur.*	15	10
73	*Dimiſſoria quomodo facienda.*	16	1
74	*Inuiti an ordinandi.*	16	1
75	*De tempore ordinationis,vel conſecrationis.*	16	3
76	*De ieiuniis quatuor temporum.*	16	4
77	*De interſtitiis temporum.*	16	5
78	*De ætate ordinandorum.*	16	6
79	*De ordinatione ſummi Pontificis.*	16	7
80	*Epiſcopi,vel Archiepiſcopi in quibus locis ponendi.*	16	10
81	*Epiſcopus ordinandus qualis debet eſſe, nec clericus habitet cum mulieribus.*	17	1
82	*Epiſcopus quos nutriat,& cum quibus diſpenſet.*	17	3
83	*Prælatus non conſentiat peccatis aliorum.*	17	4
84	*Prælatus defendat pauperes,adiuuet oppreſſos,& monaſteria.*	17	5
85	*De hoſpitalitate clericorum.*	17	6
86	*Epiſcopus ſit doctor,& liberalis.*	17	6
87	*Adiuuet viduas,orphanos,oppreſſos.*	17	10
88	*Clerici non negotientur ob cupiditatem.*	18	1
89	*Epiſcopus quomodo diſpenſet res Eccleſiæ.*	18	2
90	*Qui litigioſi non ordinandi.*	18	3
91	*De modo canendi in Eccleſia, & clericus quando exerceat artem.*	18	5
92	*Magis corde quàm ore cantandum.*	18	6
93	*De obedientia erga maiores.*	18	7
94	*Legatus Papæ non impediendus,ſub excommunicatione.*	18	9
95	*Coram Epiſcopo presbyter poteſt celebrare.*	18	10

Digitized by Google

96. & 97	*Imperator, & Principes quomodo iuuentur.*	19	3
98	*Clerici peregrini quando non recipiendi.*	19	7
99	*Quis appellandus vniuerſalis.*	19	8
100	*De pallio, & vſu eius.*	19	10
101	*Vna Prouincia in duas an diuidenda.*	20	4

DE CAVSIS.

Cauſa			
1	*De ſimonia.*	21	1
2	*De ordine iudiciario contra crimen.*	21	6
3	*De reſtitutione ſpoliatorum.*	30	9
4	*De impedimento excommunicationis in iudicio.*	32	7
5	*De accuſationibus occultis.*	33	1
6	*Criminoſi, & infames in certis cauſis accuſant, & ſunt teſtes.*	33	6
7	*De renuntiatione Epiſcopatus.*	34	1
8	*De electione ſucceſſoris Epiſcopi.*	35	1
9	*De Epiſcopo excommunicato ordinante, & de Archiepiſcopo damnante, vel ordinante non ſuos.*	35	8
10	*De iure Epiſcopi in eccleſia ſui Epiſcopatus.*	36	1
11	*Sub quo iudice clerici debeant conueniri.*	36	5
12	*De bonis clericorum.*	37	7
13	*De decimis quibus clerici viuunt, vnde, qui, & quibus ſunt ſoluendæ.*	38	9
14	*De decimis circa propria ſua temporalia.*	39	2
15	*De incontinentia clericorum, & de actis mente alienata.*	39	5
16	*De monachis, & monaſteriis.*	40	1
17	*De his qui à voto recedunt cum eorum bonis.*	42	6
18	*An, & in quibus monaſteria ſunt ſubiecta Epiſcopis.*	43	2
19	*An clerici ſæculares, & canonici regulares inuitis prælatis poßint ingredi religionem arctiorem.*	43	6
20	*De impuberibus ingredientibus religionem.*	43	9
21	*Iterum agit de clericis.*	44	4
22	*De iuramento præſertim erga Prælatos.*	44	9
23	*De bello iuſto, vel iniuſto, de iuſtitia, de hæreticis.*	45	5
24	*De hæreticis, & excommunicatis, an poßint alios punire.*	46	6
25	*De priuilegiis quæ dat Romana Eccleſia.*	47	1
26	*De diuinationibus, de reconciliatione excommunicatorum, de pænitentia morientium.*	47	4
27	*De ſacramentis, & primo de matrimonio, & conſequẽter de voto.*	47	9

28 *De ma*

Diſt.
28 *De matrimonio infidelium, & quid ſi conuertantur.* 48 5
29 *De impedimento erroris.* 48 10
30 *De cognatione ſpirituali, & de clandeſtinis.* 49 3
31 *De impedimento criminis, de vi, de fide ſponſalium.* 49 9
32 *An quis poſſit ducere meretricem, an adulteram dimittere, vel ſterilem.* 50 1
33 *De impotentia coëundi, ſeu maleficiatis, de enormitate delicti, & tempore feriarum.* 51 1

De pœnitentia, habet Diſtinctiones ſeptem.

Diſt.
1 *AN ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione, ſine oris confeſſione poſſit quis Deo ſatisfacere.* 51 3
2 *An charitas ſemel habita poſſit amitti, vel non, & an pœnitentia ſit reiteranda.* 51 6
3 *An pœnitentia ſit reiteranda.* 51 8
4 *An peccata dimiſſa redeant.* 52 1
5 *Quæ ſunt conſideranda circa pœnitentiam imponendam; vel faciendam.* 52 2
6 *Cui debet fieri confeſſio, & qualis debet eſſe confeſſor* 52 3
An pœnitentia finalis, id eſt, timore mortis accepta, ſit vtilis. 52 4
An tempore orationis, vt Quadrageſima, & ieiunij, liceat reddere debitum vxori. 52 5
Cauſa *An vir ſine conſenſu vxoris poſſit vouere continentiam.* 52 6
34 *De impedimento ligaminis.* 52 8
35 *De cognatione, & affinitate.* 53 1
36 *De raptu.* 53 9

De Conſecratione.

Diſt.
1 *DE conſecratione eccleſiarum, & celebatione Miſſarum.* 54 1
2 *De Euchariſtia.* 55 6
3 *De ſolemnitatibus feſtiuitatum.* 56 4
4 *De Baptiſmo.* 59 1
5 *De confirmatione, diuinis officiis, ieiuniis, & de Spiritu ſancto.* ibid.

Digitized by Google

EX DECRETIS GRATIANI

Breuis compilatio Diſtinctionum, Cauſarum, de Pœnitentia, & de Conſecratione cum Gloſſis.

DISTINCTIO PRIMA.

CAP. *Humanum genus.* Genus humanum regitur duobus: Primò, fol. 1.
Iure naturali, quod in lege, vel Euangelio, id eſt, *quod tibi vis al-* 1
teri feceris, & contra, *Matt.* 7. Secundò moribus. GLOS. Tra-
ctaturus de iure canonico incipit à iure naturali, id eſt, à ſim-
plicioribus vſque ad xv. diſtinctionem. Item, iure naturali, id
eſt, diuino. Item, moribus, id eſt, conſuetudine. Item, iure humano, ſiue ſcri-
pto, ſiue non. 25. *q.* 2. *c. inſtitutionis.* Item, quod tibi vis alteri feceris, id eſt, ex
recta ratione, & dictamine, & vt præceptum, & conſilium contra Gloſſam.
Item, mortem reo non infligit Iudex, ſed lex. 23. *q.* 5. *c. homicidas.*

CAP. *Omnes leges.* Lex aut eſt diuina, quæ natura conſtat, aut humana, quæ 2
moribus conſtat, ideo variæ leges humanæ. Item, fas ſignificat legem diuinam, *Iſidorus.*
ius legem humanam: tranſire per agrum alienum fas eſt non ius, id eſt, non
permittitur iure humano. Item, licèt leges diſcrepent, tamen non ſunt con-
trariæ, vt lex diuina permittit tranſire per agrum, humana prohibet; permit-
tere, & prohibere non ſunt contraria. Item, iure naturali omnia ſunt com-
munia. *c. ius naturale, eod.* ſed modo ager eſt alienus. Item, licet tranſire per
agrum alienum aliquando, vt ſi debet ſeruitutem, ſi vult effodere ſuum the-
ſaurum, ſi glans mea incidit in agrum tuum, dum via publica deſtructa eſt.

CAP. *Ius generale.* Ius dictum eſt, quia iuſtum, & eſt generale; habet ſpe- 3.
cies, id eſt, conſtat legibus, & moribus. GLOS. Multa iura non videntur iu-
ſta, vt qui ignoranter cognoſcit vxorem adulteram, fit incapax ordinis: & per
præſcriptionem, vel vſucapionem quis locupletatur cum iactura tertij, & ſimi-

lia: Reſp. pro bono pacis,& publico inducitur rigor contra naturalem æquitatem, quandoque ſine ratione,& ſufficit quod ſit ſcriptum.

4 C A P. *Lex eſt conſtitutio ſcripta*, & C A P. *Mos eſt longa conſuetudo de moribus tantummodò tracta*. G L O S. in criminalibus duæ vices inducunt conſuetudinem, ſed in aliis tres non ſufficiunt. De iure canonico conſuetudo non valet, niſi ſit præſcripta,& rationabilis. *c. vlt. de conſ.* videtur quod quatuor actus ſatis ſint.

5 C A P. *Conſuetudo*. Conſuetudo eſt ius conſtans moribus; & quando deeſt lex, ſumitur pro lege, nec refert ſi non eſt ſcripta, ſatis eſt quod ratio eam commendat, vt legem, quæ vtilis diſciplinæ, vel ſaluti, vel religioni. G L O S. Conſuetudo redacta in ſcriptis vocatur conſtitutio, vel ius; non ſcripta dici-
6 tur conſuetudo eodem nomine. Item, multæ vices etiam replicatæ nō faciunt conſuetudinem, quia poteſt eſſe ex gratia, vel tolerantia, vt ſæpè permittatur. *c. Abbate, ext. de verbor. ſignif.* vt ſi pluribus vicibus ita iudicatum ſit; non ideo in poſterum ita iudicandum eſt, quia non exemplis, ſed legibus iudicandum, vt *cap. cum cauſa, de ſent. & re iudic.* & tamen ſecundùm conſuetudinem bene iudicatur. *c. cùm veniſſet, extra de eo, qui mitt. in poſſ.* & *c. Raynutius, de teſt.* & tamen ſecundùm conſuetudinem verè iudicamus. Quare inter alia requiritur, vt vicibus ſit inſtitutum, quod illud amodò pro conſuetudine ſeruetur, & multa alia, *diſt. 8. c. fruſtra*, vbi videbitur quando conſuetudo præiudicat iuri, cùm hic dicatur, quod cùm deficiat lex, habetur conſuetudo. Item, Iudex maximè delegatus primò iudicabit ſecundùm canones; & ſi non ſunt, ſecundò ſecundùm leges; ſi non, tertiò ſecundùm conſuetudinem vniuerſalem; ſi non eſt, quartò ſecundùm particularem: ſi non eſt, quintò ad vicinos, vel ex ſimilibus ad ſimilia; ſextò ad Romanam,& deficiente lege, & canone, poteſt allegari ratio.

7 C A P. *Ius*. Ius aut eſt naturale, aut ciuile, aut gentium.

C A P. *Ius naturale*. Eſt commune omnibus inſtinctu naturæ, non ex lege, vt coniunctio maris,& fœminæ, educatio filiorum, communis poſſeſſio, omnium libertas, acquiſitio eorum, quæ cœlo, terra, maríque capiuntur, reſtitutio depoſiti, vel commodati, vim vi repellere, & ſimilia. G L O S. Nota. Natura hic dicitur inſtinctus ex ratione proueniens, ex quo naſcitur naturalis æquitas, vel præcepta naturalia, & diuina? Item, inuenta, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti.

8 C A P. *Ius ciuile eſt*. Quod populus, vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei, vel hominum; Aliqua Eccleſia poteſt ſibi ius ſtatuere.

C A P. *Ius gentium eſt*. Quia eo iure omnes ferè gentes vtuntur, vt ſedium occupatio, ædificatio, bella, ſeruitutes, fœdera G L O S. Qui legatos etiam hoſtium impedit excommunicatur. *diſtinct. 94. c. ſi quis*, & ſecundùm leges traditur hoſtibus, vt ſeruus.

C A P. *Ius militare eſt*. Vt ſolemnitas inferendi bellum, fœdus, pugnam, regreſſum, pœnam criminis, modus ſtipendij, & honoris, diuiſio prædæ pro meritis,& principis portio. G L O S. In bello publico qui fugit, eſt infamis ſecundùm canones,& ſecundùm ius plectitur capite.

9 C A P. *Ius publicum*. Eſt in ſacris,& ſacerdotibus, & magiſtratibus. G L O S. Qui offendit aliquid horum, facit contra publicum.

C A P.

Digitized by Google

C A P. *Ius Quiritum.* Eſt proprium Romanorum, in quo agitur de legitimis hæreditatibus, de erectionibus, de tutelis, de vſucapionibus.

DISTINCTIO II.

De ſpeciebus iuris Quiritum, ſeu Romanorum.

C A P. *Lex eſt conſtitutio, quæ cum maioribus natu, id eſt, dignioribus aliquid ſanxerunt.* Is hodie populus conceſſit Imperatori poteſtatem.

C A P. *Plebiſcita* ſunt quæ plebes tantùm conſtituunt, quæ ſciunt, vel ſciſcitantur, vel rogant inter eos, vt fiant. G L O S. Propter diſcordiam inter eos, & nobiles.

C A P. *Senatuſconſultum* eſt quod ſenatores conſulendo populis decernũt.

C A P. *Conſtitutio* eſt Principum, edicta Prætorum. 10

C A P. *Reſponſa prudentum*, quæ Iuriſconſulti conſulentibus dederunt; vnde ſunt Inſtitutiones iuris ciuilis.

C A P. *Quædam* etiam leges nominantur à conditoribus, vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ, vt Papia, Falcidia.

C A P. *Satyra* lex, quæ loquitur de pluribus rebus à ſaturitate, ſeu copia: vnde ſatyras ſcribere eſt, varia poëmata condere.

C A P. *Rhodia*: eſt lex naualium commerciorum, quæ erat multa Rhodi.
* Nota: hæ ſunt leges ſæculares. Et quia conſtitutio, vel eſt ciuilis, vel Eccleſiaſtica, id eſt, canon, nunc aget de canone.

DISTINCTIO III.

C A P. *Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur.* & C A P. *Regula* dicitur, quia rectè ducit, vel quia regit, vel dat normam rectè viuendi, vel corrigit diſtortum. Item, canonum alij ſunt decreta Pontificum, alij ſtatuta Conciliorum, vel Generalium, vel Prouincialium cum legato Papæ, vel ſine. fol. 2. 1
G L O S. Legatus Papæ dicitur eſſe principaliter ad hunc effectum, quia ſub generali mandato non conceduntur, quæ ſpecialiter Papa concedit.

C A P. *Priuilegia* ſunt quaſi priuatæ leges priuatorum. G L O S. Verba priuilegij (vt ſicuti iuſtè poſſides) apponuntur cauſaliter, id eſt, quia iuſtè; & non conditionaliter, quia eſt lex, & lex debet eſſe certa ex Innocentio, aliàs eſſet inutile priuilegium. Item, officium legis eſt præcipere bona, prohibere mala, permittere licita, aliquando illicita, vt de repudio. 2

C A P. *Omnis lex*, aut permittit, aut vetat, aut punit, aut præcipit. G L O S. Lex dicitur permittere tripliciter. Primò, quia nullo iure prohibet, vt ſecundas nuptias. Secundò, indulget contra conſtitutiones humanas, vt contrahere in quinto gradu. Tertiò, illicitum ad euitandum maius malum.

DISTINCTIO IV.

C A P. *Factæ ſunt autem leges.* Finis legum eſt, vt metu arceatur audacia, ſic inter improbos tuta ſit innocentia. Item, in conſtituenda lege ſunt conſideranda, honeſtas, iuſtitia, poſſibilitas, conuenientia, &c. 3

Digitized by Google

C A P. *Erit autem.* Lex ſit honeſta, iuſta, poſſibilis ſecundùm naturam , & conſuetudinem patriæ,conueniens loco, & tempori, neceſſaria , vtilis, manifeſta , ne quis per obſcuritatem decipiatur, non pro priuato , ſed communi commodo.

4 C A P. *In iſtis temporalibus.* Leges debent iudicari an ſint bonæ dum inſtituuntur, quia poſtquam ſunt inſtitutæ , debet Iudex inferior ſecundùm illas iudicare,& non de illis. Item, leges inſtituuntur, cùm promulgantur,firmantur, cùm moribus vtentium approbantur, ſicut moribus vtentium abrogantur,& multæ ſunt abrogatæ, v.g. vt clerici in Quinquageſima abſtineant carnibus. Teleſphorus ep.1. G L O S. Si in ferenda lege omnes contradicerent Papæ,ſtandum eſt ſententiæ Papæ. 35.q.41 *c.veniam*, niſi contra fidem diceret, *c.ſunt quædam*,25.q.1. Item,abrogare eſt in totum tollere legem, derogare in partem. Item,conſuetudo rationabilis, & præſcripta tollit legem ,*ext.c. vlt.de conſuet.* etiam ſine ſcientia Principis, quia difficile eſt eum ſcire omnes conſuetudines.

Teleſphorus.

5 C A P. *Statuimus.* Clerici per ſeptem hebdomadas ieiunent etiam vſque ad Paſcha. G L O S.Caput hoc non tenet.

C A P. *Quadrageſima ſex ſeptimanas habeat.* G L O S. Eſt abrogatum , ſicut & præcedens.

C A P. *Denique.* Clerici incipiant ieiunare à quinquageſima.Item,laici non ſunt cogendi,vt abſtineant die Dominico à comeſſationibus, ne peiores fiant; qui multum emungit,elicit ſanguinem.Item,abſtineant non ſolùm à carnibus, ſed à lacticiniis,quia trahunt originem ſementinam à carnibus,vt lactea.Item, permittuntur piſces,ſed non parent pretioſa conuiuia: item vinum , ſed non inebrientur.* Nota, hæc vel ſunt de conſilio,vel abrogata.

D I S T I N C T I O V.

6 IVs naturale ab aliis iuribus differt in multis. Primò , tempore , quia eſt ab exordio creaturæ rationalis. Secundò,eſt immutabile, licèt aliqua contraria videantur in lege,& in Euangelio,vt in lege *Leu.* 12. Mulier fœta prohibetur ab ingreſſu Eccleſiæ , nunc permittitur ſtatim ; ſic de menſtruata *Leu.* 15. vt Greg.ſcribit Aug.Epiſcopo Angliæ: putat enim ius naturale eſſe comprehenſum in lege,& Euangelio tantùm. G L O S. Ius naturale differt ab aliis iuribus in quatuor, Origine ,Dignitate, Amplitudine,& Rigore,obiectiones ſoluit *diſt.6.c.his itaque.*

Gregor.

C A P. *Cùm enixa.* Si peperit maſculum non intrabit Eccleſiam per 33.dies, ſi fœminam per quadraginta ſex.

C A P. *Si mulier.* Mulier, quæ peperit, eadem hora poteſt ingredi Eccleſiam ad agendum gratias,quia in partu eſt dolor, & non peccatum. G L O S. Conſuetudo prævalet pœnitentiali Theodori, & poteſt ingredi ſine cauſa.*c.volens extra de puerperio poſt partum.*

C A P. *Baptizari.* Quando eſt periculum , tunc ſtatim ſine mora puer eſt baptizandus,ſecus in viuentibus,& diſcernentibus. G L O S. In periculo animæ mora eſt vitanda. *cap. de Syracuſana , diſt.* 28. *cap. ne quid abſit , de conſecr. diſt.*4.

C A P.

Digitized by Google

C A P. ***Ad eius.*** Maritus non debet coire cum vxore, donec puer fuerit ablactatus. Item, matres ob incontinentiam non debent tradere filios aliis lactandos. Item, quæ ex praua conſuetudine filios tradunt aliis mulieribus non miſceantur viris, niſi poſt tempus purgationis *Leu.* 15. ſed dum eſt in menſtruis poteſt ingredi Eccleſiam, quia inuita, & non cum culpa patitur menſtrua, ſicut mulier cum fluxu ſanguinis tetigit Saluatorem, & ſanata eſt. Item, poteſt accipere Euchariſtiam, ſed ſi ex deuotione abſtinet, laudatur, quia bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt. 7

G L O S. Tempore lactis prohibetur mixtio ſeminis, ne proles naſcatur morboſa. Item, tempore menſtrui, vel purgationis, ſi mulier petit debitum à viro, non reddet, niſi timeatur fornicatio, *c. duo mala, diſt.* 13. ſi vir petit à muliere, mulier negabit, & dicat cauſam. Item, facta ab inuitis non ſunt improbanda. Item, quod vni conceditur, aliis videtur eſſe conceſſum, ſi de iure communi, ſecus ſi ex priuilegio.

DISTINCTIO VI.

C A P. ***Teſtamentum.*** Pollutio nocturna ſi accidit ex naturæ ſuperfluitate, 8
vel infirmitate, non prohibet à Communione, vel à Miſſa, nec timenda, quia animus patitur, ſi à ſuperfluitate cibi non prohibet, ſi adſit neceſſitas, & ſine neceſſitate, licèt non prohibeat, tamen humiliter debet abſtinere, ſi animus dormientis non ſit fœdatus turpibus imaginationibus; ſi eſt, ex turpi cogitatione vigiliæ, oportet abſtinere, quia eſt reatus, cùm ſciens cogitauerit.

G L O S. Abſtinere à celebratione pro peccato veniali, eſt conſilium; ſed ſi vult poteſt celebrare; ſed debet pro mortali peccato, id eſt, pro quo poteſt excommunicari. *c.* 2. *ſi non ſunt, &c. c. quotidie, de conſecrat.* & *de cohabitatione cler. & mul. c. vlt.* niſi poteſt pœniteat. *c. quæſitum, de temp. ordinan.*

C A P. ***Sed penſandum.*** In ſuggeſtione non eſt peccatum, ſed ſemen peccati. In delectatione naſcitur, & nutritur peccatum. In conſenſu perficitur, & ſæpe caro delectatur, & animus contradicit delectationi, & ſic tanquam inuictus dicitur ligatus delectatione. Ad Romanos Apoſt. *Video aliam legem in membris meis repugnantem*; & ſic erat captiuus, & vt liber repugnabat. 9.

C A P. ***Non eſt.*** Nocturna pollutio ſimpliciter non eſt peccatum, niſi præceſſerit voluntaria cogitatio inhoneſta in vigilia. Reſp. Quæſtioni factæ in *diſt.* 5. quod non quicquid eſt in lege, vel Euangelio, eſt ius naturæ, quia ſunt quædam myſteria, id eſt, figuræ, & hæc variantur quantum ad iuſtitiam, non quantum ad moralem intelligentiam. Item, ius conſuetudinis fuit poſtquam homines conuenerunt in vnum. 10

DISTINCTIO VII.

C A P. ***Moyſes.*** Ius conſtitutionis cepit à Moyſe, Hebræis, & aliis, ab aliis, &c.

C A P. ***Fuerunt.*** Numerantur decem tranſlatores legum in tabulas.

DISTINCTIO VIII.

fol. 3. IVre naturæ omnia communia, omnibuſque, ſed iure conſuetudinis, vel con-
1 ſtitutionis fit meum, & tuum.

C A P. *Quo iure.* Iure diuino omnia communia: humano, id eſt, Imperatorum, eſt meum, & tuum, & ſic honorandi Reges 1. Petri 2. G L O S. Aug. agit contra hæreticos, qui conquerebantur ſe ſpoliatos bonis ab Imperatore, &c. Ius naturale præualet conſuetudini, & conſtitutioni, quæ ſi ſit contra ius naturale, ſit vana, & mala.

C A P. *Quæ contra mores.* Deo ſuper omnia obediendum eſt, etiamſi iubeat contra pactum, & leges humanas.

2 C A P. *Mala.* Mala conſuetudo, vt corruptela, eſt ſtatim vitanda, ne apud malos in legem tranſeat.

C A P. *Veritate.* Conſuetudo cedit veritati, & rationi manifeſtatæ.

G L O S. Conſuetudo quandoque præualet legi; *de conſecrat. c. vlt.*

C A P. *Si conſuetudinem.* Veritas eſt præponenda conſuetudini, quia Chriſtus eſt veritas, & vſus contrarius eſt abolendus.

3 C A P. *Qui contempta.* Idem quod in præcedenti. & C A P. *Fruſtra.* Idem quod in præcedenti; ſed ſi veritas ſuffragatur conſuetudini, nil firmius.

G L O S. In multis conſuetudo præiudicat iuri, vt perſona aliàs ineligibilis fit conſuetudine eligibilis, *diſt.* 12. vt alij cogantur eligere de aliqua Eccleſia. *c. cùm dilectus, de conſecr.* & Epiſcopus poteſt eligi in præpoſitum: *c. cùm noſtrus, de conſec. diſt.* 1. & Eccleſia minor cum cathed. eligit, & ſolus Abbas ſine conſenſu fratrum confert ſtipendia, & valet in baptiſmo, & matrimonio. Item, conſuetudo vt præiudicet iuri requirit multa. Primò ſit præſcripta: ſecundò, quod obtinuerit in contradictorio iudicio populi: tertiò, eo animo fiat, vt credat ſe ius habere, & in poſterum illud intendat facere: quartò, quod res illa ſit præſcriptibilis: quintò, quod poſſit dici antiqua, & approbata: ſextò, contineat naturalem æquitatem: ſeptimò, ſit de ſcientia principis inducta, non tamen de tolerantia, nec per errorem; octauò, maior pars populi inducat.

C A P. *Conſuetudo.* Quæ ex errore, vel ſine veritate, eſt reiicienda.

C A P. *Si ſolus.* Oportet ſequi Dei veritatem, non hominũ conſuetudinem.

DISTINCTIO IX.

4 IVs naturale præualet conſtitutionibus. G L O S. Sicut conſuetudini, *diſt.* 8. & ius naturale intelligit ius diuinum in lege, & Euangelio.

C A P. *Imperatores.* Qui legibus Imperatorum ſi ſunt malæ, id eſt, contra Deum, non obediunt, ſunt præmiandi; ſi ſunt bonæ, id eſt, pro Deo, puniendi.

C A P. *Iuſtum eſt.* Principes ex æquo debẽt ſeruare leges, quas populis dãt.

C A P. *Noli meis.* In ſcripturis canonicis omnia, quæ dicuntur, ſunt certò credenda: non ſic in ſcriptis Auguſtini, niſi ſint firma, vt modò ſunt.

C A P. *Negare.* In operibus Auguſtini multa poſſunt eſſe, quæ recto iudicio, & ſine temeritate damnari poſſunt.

Digitized by Google

C A P. *Ego ſolis.* Solum in ſcripturis canonicis non poteſt reperiri falſitas, licèt aliqua ego non intelligam; aliis Doctoribus non quia ipſi dicunt, ego credo.

C A P. *Vt veterum.* Libris veterum Hebræa volumina, nouis Græca auctoritatem dant. G L O S. Id eſt, teſtamento nouo græca, veteri Hebræa.

C A P. *Si ad ſcripturas.* Si mendacia etiam officioſa admittantur in ſcripturis, nihil auctoritatis remanebit.

C A P. *Quis neſciat.* Non licet dubitare in aliquo de ſcriptura, non ſic de literis Epiſcoporum.

C A P. *Noli frater.* In ſcriptura nihil reprehendendum, in literis Epiſcoporum poſſunt reprehendi.

C A P. *Neque.* Non eſt par auctoritas Scripturæ, & expoſitionum eius.

C A P. *Sana.* Ratio iuris naturalis eſt anteponenda exemplis, quando non concordant iuri naturali. ergo ius naturale, & lex diuina conueniunt, quia volunt, quod Deus vult, & quod contrariatur vni, contrariatur & alteri. *c. fin. de ſecundis nupt.* & *c.1. de operis noui nunc.*

DISTINCTIO X.

CONſtitutiones Principum cedant iuri Canonico, & probat per quinque. 6 *Nicolaus Papa.*
C A P. *Lege.* Leges ſæcularium non poſſunt inferre præiudicium legibus Eccleſiaſticis, ſed ſunt poſtponendæ: patet ex Innocentio, & Greg. G L O S. Imperator diuidens prouincias, non diuidit epiſcopatus, ſed ſolus Papa diuidit. Item, Imperator de rebus Eccleſiæ non poteſt facere leges, *diſt.96. c. bene:* niſi hoc petat Eccleſia, *diſt.* 17. vel det priuilegium Eccleſiæ *c.16. quæſt.1.* Item, Epiſcopus inuito Plebano, non poteſt diuidere parochiam, nec Papa epiſcopatum inuito Epiſcopo *16. q. 1. c. multis*, ſed melius, quod poteſt ex cauſa, & etiam Epiſcopus ex cauſa. Item, Iuſtinianus errauit, vel permiſit ob fornicationem matrimonium diuidi.

C A P. *Non licet.* Imperator non poteſt facere aliquid, quod obuiet iuri diuino, vel eccleſiaſtico. 7 *Symmac.*

C A P. *Certum eſt.* In cauſis eccleſiaſticis Regia voluntas eſt ſubiicienda ſacerdotibus. *Felix.*

C A P. *Conſtitutiones.* Imperator non poteſt quicquam facere contra ius diuinum, vel eccleſiaſticum, & leges contrariæ non valent, nec contra bonos mores.

C A P. *Imperium.* Reges non debent vſurpare ea, quæ ſunt ſacerdotum. *Nicolaus.*

C A P. *Suſcipitis.* Tribunalia Regum ſunt ſubiecta ſacerdotibus, & terrena cedunt diuinis, & caro ſpiritui: quando leges principum non contradicunt canonibus, vel Euangelio, reuerenter ſunt ſuſcipiendæ.

C A P. *Si in adiutorium.* Eccleſia ſi pro ſuo auxilio accipit leges principum non reprehenditur, nam Paulus hoc fecit. 8

C A P. *Quoniam.* Imperatores indigent Pontifice pro æterna vita, & Papa vtitur Regibus pro temporalibus. G L O S. An Papa habeat Imperium, & ſic vtrumque gladium putat, non niſi in certis caſibus. *Nicolaus.*

C A P. *De capitulis.* Papa profitetur ſeruare præcepta Imperialia. *Leo.*

C A P.

C A P. *Vides.* Quod ſit contra leges, per leges diſſoluitur. G L O S. Multa facta tenent quæ fieri prohibentur, & ſic, niſi tolerentur.

Gelaſius. C A P. *Qui autem.* Contemnere leges eſt peccatum, ſed non parere, non ſemper eſt peccatum.

C A P. *Certum eſt.* Leges Romanorum ſunt ſeruandæ etiam in negotiis clericorum. G L O S. Niſi obuient canonibus.

Leo. C A P. *Veſtram.* Seruentur leges Romanæ omnino, vel quis patiatur.

DISTINCTIO XI.

9 COnſuetudo cedit legi. G L O S. Conſuetudo mala, non bona ſiue vniuerſalis, ſiue particularis.

C A P. *Vſus.* Prauum vſum lex, & ratio debent ſuperare.

Nicolaus. C A P. *Conſequens.* Conſuetudo non poteſt impedire ſtatuta Papæ plena auctoritate facta. G L O S. Niſi habeat vim legis.

Iulius. C A P. *Nolite.* Non licet diſcedere à iure canonico, & ſtatutis Papæ.

C A P. *Conſuetudinis.* Auctoritas conſuetudinis non eſt tanta, vt vincat leges, & rationem. G L O S. Niſi in loco vbi eſt, vel niſi ſint ea, *diſt.* 8. conſuetudo quando non obuiat humanis, vel eccleſiaſticis legibus, eſt ſeruanda.

10 C A P. *Eccleſiaſticarum.* Conſuetudines, quæ non ſunt contra ius, omnino ſeruandæ, vt in Miſſa, in oratione, in Baptiſmo, & ſimili.

Pius. C A P. *Conſuetudinem.* Conſuetudo eſt laudabilis, quæ non eſt contra Fidem. G L O S. Id eſt, contra bonos mores, nec ſit ſuperſtitioſa.

C A P. *In his.* Vbi deeſt ſcriptura, ſunt ſeruanda ſtatuta, & conſuetudo, vt lex diuina ſub pœna.

C A P. *Eccleſia.* Eccleſia Catholica regitur tribus, ſcriptura, conſuetudine vniuerſali, vel particulari, pro loco particulari.

C A P. *Palam.* In re dubia ad fidem faciendam, valet auctoritas Eccleſiæ Romanæ.

fol. 4. C A P. *Hoc veſtra.* Non licet recedere ab inſtitutis Eccleſiæ Romanæ ſub
1 pœna vltionis.

Innoc. C A P. *Qui neſciat.* Quod Romana ſeruat Eccleſia omnes ſeruare debent, quæ Epiſcopos creat, &c.

DISTINCTIO XII.

NVlli licet agere ſine diſcretione iuſtitiæ, id eſt, ſine ratione. G L O S. Id eſt, à conſuetudine Romanæ Eccleſiæ non diſcedendum.

2 C A P. *Non decet.* Membra non debent diſcedere à capite, & ſicut Chri-
Caliſtus. ſtus fecit voluntatem Patris, ſic & nos & matris, quæ eſt Eccleſia, cuius caput eſt Romana Eccleſia; quare, ſi quid ſit ſine diſcretione iuſtitiæ, contra diſciplinam Romanæ Eccleſiæ, nulla ratione poteſt ratum haberi. G L O S. Nec poteſt probari, ſi fiat cum diſcretione 17. *quæſt.* 4. 55. *qui autem.*

C A P. *Præceptis.* Seruentur præcepta Apoſtolica, ſcilicet Romanæ Eccleſiæ, quæ eſt caput, & hoc eſt antiquum, & ad hoc caput referenda relatio omnis Religionis, vt ſumant normam, vnde ſumpſit exordium, aliter non

communi

communicant, & diuellentur à ſoliditate Petræ Apoſtolicæ, & hoſtis habebitur percepti honoris. G L O S. Si præcepta ſint dura, ſunt ſeruanda, vel aſſignanda ratio, quare adimpleri non poſſunt, *de reſcrip. c. ſi quando*. Item, qui iurat non alienare nouum feudum, poteſt alienare feudum de nouo vacans, *c. ex parte, de feudis*. Item, per confirmationem Papæ non datur ius nouum. *c. cum dilecta, de confir. vtil*. Item, ſolus Papa poteſt condemnare Epiſcopum licèt ab alio poſſit abſolui: *c. quamuis, 3. q. 4.* & ſolus Papa eum reſtituit, *c. ideo 2. q. 6.* & ſolus Papa agit de renuntiatione, mutatione, exemptione Epiſcopi.

C A P. *Scit ſancta*. Non eſt reſiſtendum conſuetudini, ſi ei non obſtat canonica auctoritas, ſi ſic, ſecus. 3 *Leo.*

C A P. *Illud breuiter*. Traditiones Eccleſiaſticas, & conſuetudines locorum, quæ non ſunt contra fidem, vel mores, ſeruare debemus. G L O S. Quælibet Eccleſia faciat id, quod aliæ faciunt de iure communi, niſi præſcripſerit, vel habeat priuilegia. Item, quando Iudex iudicabit ſecundùm conſuetudines, & cuius loci conſuetudines.

C A P. *Ridiculum*. Capitulationes patrum non infringendæ. *Nicolaus.*

C A P. *Diuturni*. Mores diuturni conſenſu vtentium approbati, legem imitantur.

C A P. *Conſuetudo* præcedens, & ratio conſuetudinis eſt tenenda, & ſi quid fit contra longam conſuetudinem, eſt reuocandum. G L O S. Conſuetudo eſt tenenda, ſi non eſt contraria iuri ſcripto. Item, longum eſt ſi per x. vel xx. annos, & non requiritur, vt ſit immemorabilis, vel vt ſit præſcripta, ſi non eſt iuri contraria; & quando eſt iuri contraria, ſeruentur ea, quæ ſunt in *diſt.* 8. *cap. fruſtra*.

C A P. *Nos conſuetud.* Conſuetudo, quæ nihil vſurpat contra Fidem Catholicã, permanet immota. Item, Donatiſtæ venientes ad Eccleſiam, & ſi permittantur habere dignitates, non tamen vt fiant Epiſcopi. G L O S. In electione attenditur conſuetudo. Item, perſona ineligibilis ex conſuetudine fit eligibilis. Item, quis diſpenſatur, vt habeat vnum ordinem, ſed non vt aſcendat ad maiorem ordinem. Idem de honoribus, &c. de iure communi, quod nullus rediens ab hæreſi poteſt ordinari, ſed cum eis diſpenſatur, vel ſemiplenè, id eſt, ad minores ordines, plenè ad ſacerdotium, plenior ad Epiſcopatum, ſed non ad primas, pleniſſimè ad omnes dignitates. 4 *Gregor.*

C A P. *Quemadmodum*. Quæ ſunt conſuetudinis non negantur. 5

C A P. *Nouit*. Conſuetudines longæ non ſolùm Romanæ, ſed cuiuſuis Eccleſiæ amplectendæ. Non enim pro locis res, ſed pro rebus loca amanda ſunt. G L O S. Loquitur de conſuetudine, quæ conſiſtit in obſequiis.

C A P. *Illa autem*. Quæ generaliter ſeruantur in Eccleſia, debemus credere eſſe, vel ab Apoſtolis, vel à conciliis, &c. Item, quæ non ſunt contra Fidem, vel bonos mores, ſunt ſeruandæ conſuetudines locorum quò venerit, vt ieiunare tali die, vel non ſæpè communicare, vel offerre. G L O S. Cùm fueris Romæ, Romano viuito more: Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi. Viator quomodo viuet? Vide *diſt.* 100. quæ contra Grat. intelligitur de conſuetudine vniuerſali, vel præſcripta; reliquæ variæ potiùs reſeruandæ cum opportunitate.

C A P. *Omnia*. Conſuetudines oneroſæ, quæ nec à Scriptura, nec à Conciliis, nec vniuerſali conſuetudine introductæ, de quibus vix poteſt ratio inueniri 6

niri quatenus ſint inueatæ, non ſunt tolerandæ, ſed reſecandæ, ne tolerabilio ſit Hebræorum conditio.

Concil. Tolet. C A P. *De his.* Prouinciæ, & Eccleſiæ in pſallendo ſeruent modum Eccleſiæ Metropolitanæ, & qui contra facit, ſit excommunicatus per ſex menſes. Metropolitani cogant Epiſcopos, Epiſcopus Rectores Eccleſiarum cogat hæc ſeruare: excipit Monachos, &c.

Bracarenſ. C A P. *Placuit.* Idem quod ſupra. G L O S. Iſtis capitulis eſt derogatum per conſuetudinem.

DISTINCTIO XIII.

7 NOn admittitur diſpenſatio contra ius naturale; quando duo mala vrgent, alterum eſt eligendum. G L O S. Non datur perplexio in re, ſed in falſa æſtimatione, quæ eſt relinquenda: & reſpondet ad vana argumenta, id eſt, exempla.

Tolet. C A P. *Duo mala.* Ex duobus malis, quando vitari non poſſunt, minimum eſt eligendum. Item, qui iurat hominem interficere non debet interficere. G L O S. Pro illo potius eſt iudicandum, pro quo plures rationes faciunt. Item, deteriorem cauſam contra quam plura faciunt.

Gregor. C A P. *Nerui teſticulorum.* Idem quod ſupra, & perplexitas eſt à Diabolo, dat ſua exempla. Primò, de eo, qui iurat celare ſecreta ſui amici, qui vult interficere maritum ſuæ adulteræ. Secundò, qui promiſit obedientiam Prælato Eccleſiæ, & mox iubet malum. Tertiò, qui ſimoniacè obtinet prælaturam, & timet relinquere ne peccet.

DISTINCTIO XIV.

AN homo ſicut pro ſe poteſt eligere minus malum, ſic pro alio, id eſt, committat minus malum, vt alij grauiora vitent.

8 C A P. *Quod ait.* Aug. reſpondet, non licet, & reprobat factum Loth, qui voluit exponere filias pro Angelis, &c. G L O S. Non eſt admittenda compenſatio in malis, & nemo debet facere vnum peccatum veniale, ne aliquis peccet mortaliter, &c. G R A T. Conſuetudinis, vel conſtitutionis rigor aliquando relaxatur.

Leo. C A P. *Sicut quædam.* Aliqua debent temperari, vel neceſſitate temporum, vel conſideratione ætatum, vt in dubiis ſequamur ea, quæ non ſunt contraria Euangelio, vel decretis Patrum.

DISTINCTIO XV.

9 HActenus egit de iure naturali, conſtitutionibus, & conſuetudinibus. Nunc de conſtitutionibus Eccleſiaſticis, vnde habeant originem, & auctoritatem.

C A P. *Canones.* Canones generalium Conciliorum cœperunt tempore Conſtantini, quia prius non licebat Chriſtianis conuenire, hinc hæreſis. Item, quatuor Concilia Generalia, id eſt, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum,

Digitized by Google

ſinum, Chalcedonenſe tenenda, vt quatuor Euangelia. Idem de reliquis.

C A P. *Sicut Sancti*. Greg. acceptat quatuor Concilia, vt quatuor Euangelia. Item, & quintum, & explicat, quod in vnoquoque damnatur. *Gregor.*

C A P. *Sancta Romana Eccleſia*. Approbat omnia Concilia generalia, reprobat Conciliabula. Item, numerat opuſcula Patrum, quæ ſunt recepta, & quæ ſunt apocrypha. Item, numerat hæreticos, qui ſcripſerunt. Item, in diuinis officiis, quæ legantur, & quouis tempore.

DISTINCTIO XVI.

CAnones Apoſtolorum, qui ſunt tranſlati à Clemente, ſunt quinquaginta. 10
GLOS. Canones Apoſtolorum ſunt recipiendi, Pſeudoapoſtolorũ non.

C A P. *Canones*. Canones, qui dicuntur Apoſtolorum; licet vtilia contineãt, tamen ſunt apocryphi.* Nota. Gloſ. errat in libris Scripturæ, dum vocat apocryphos. *Petrus.*

C A P. *Sexaginta*. Sexaginta canones Apoſtolorum ſunt recipiendi. *Zepher.*

C A P. *Clementis*. Liber Clementis, ſeu itinerarium Petri, & Apoſtolorum eſt apocryphus vltra 50. *Leo.*

C A P. *Placuit*. Sexta Synodus confirmat 85. Canones Apoſtolorum. Iſidorus dicit canones Apoſtolorum eſſe recipiendos, quia plures etiam patres receperunt, & aliqui in Breuiario. GRAT. Canones Apoſtolorum non ſunt apocryphi, ſed recipiendi, quia Adrianus in 6. Synodo eos recepit. *Sexta Synodus.* fol. 5.

C A P. *Sextam*. Sextam Synodum ſanctam in omnibus canonibus ſuis recipit Adrianus Papa. 1 *Adrian.*

C A P. *Habeo*. Sexta Synodus bis congregata canones compoſuit.
GLOS. Dicitur eadem Synodus, quia iidem Patres conuenerunt.

C A P. *Quoniam*. Sexta condidit canones, & approbat multos Patres, & Scriptores, & Concilia.

C A P. *Sancta*. Vera Concilia approbantur à Romano Pontifice.

C A P. *De temporibus*. Quinque Concilia quo tempore fuerint congregata, c. 1. Idem, quod ſupra, & addit cauſas.

C A P. *Prima*. Numerat 24. Synodos, & vbi fuerunt, & quot Canones, & Patres. C A P. *Prima ij*. agit de numero cap. Nicæni Concilij.

C A P. *Viginti*. In Romana Eccleſia ſunt tantum 20. capitula, ex Nicæno Concilio, alia ex negligentia deperdita.

C A P. *Quod dicitis*. Concil. Sardicenſe recipitur auctoritate Apoſtolica.

DISTINCTIO XVII.

SOlus Papa, id eſt, Sedes Apoſtolica, poteſt congregare Concilium generale. 2'

C A P. *Si nondum*. Sine auctoritate Sedis Apoſtolicæ non poteſt congregari Concilium, nec condemnari Epiſcopus appellans ad eam GLOS. Metropolitanus poteſt facere Concilium ſine auctoritate Primatis, & Epiſcopus Epiſcopale ſine auctoritate Metropolitani. *Marcellus.*

C A P. *Regula*. Concilium generale ſine auctoritate Papæ, vel Legati, non *Iulius.*

 poteſt

poteſt fieri,nec quid ſtatuere. G L O S. Legatus ad id ſpecialiter deputatus.

Damaſ. C A P. *Huic ſoli.* Nullus vſurpet,quæ ſoli Papæ competunt.G L O S.Quod eſt proprium Papæ non transfertur generali mandato,ſed ſpeciali.

C A P. *Nec licuit.* In dubiis conciliorum ad ſolum Papam recurrendum, nec particularis Synodus poteſt ſub pœnis,&c.

Pelagius. C A P. *Multis.* Concilium ſine auctoritate Papæ eſt conciliabulum ſub pœna excommunicationis. Item, maiores, & difficiliores quæſtiones ad Sedem Apoſtolicam referantur.

Symmac. C A P. *Concilia* prouincialia ſine auctoritate Papæ non habent vim, & in maioribus negotiis ad Papam recurrendum. G R A T. Papa non poteſt iudicari à Synodo,vt Symmachus tempore Theodorici Regis.

C A P. *Epiſcopos.* Epiſcopi in ſedendo,vel ſubſcribendo in Conciliis ſeruant ordinem ſecundùm tempus ſuæ ordinationis. G R A T. Verùm tempus ordinationis non ad Eccleſias,ſed ad perſonas refertur, vt apparet in Cardinalibus,& Epiſcopis.

DISTINCTIO XVIII.

5 Epiſcopi ſine Papa non poſſunt celebrare Concilia ad aliquid definiendum, vel ſtatuendum, ſed poſſunt ad corrigendum, & exhortandum, & obſeruantur quæ præcepta ſunt generaliter,vel ſpecialiter. G L O S. Epiſcopi non poſſunt aliquid conſtituere generaliter, ſed poſſunt in ſua Diœceſi,vel Prouincia.

C A P. *Placuit.* Ordo locorum in Epiſcopis eſt ſecundùm tempus ſuæ ordinationis,& Metropolitanus eſt in primo loco.

Leo. C A P. *De Conciliis.* Synodi Epiſcopales fiant bis in anno, in quibus iudicetur de quæſtionibus clericorum, & quæſtio de maioribus peccatis referatur ad primatem, apud quem ſi non poteſt terminari,referatur ad Papam. G L O S.eſt correctum,ſemel in anno *c.ſicut olim,de accuſat.* Item, Primas non debet intereſſe concilio Metropolitani. Item, Archiepiſcopus in magnis negotiis conſulat ſuum Primatem. Idem iudex à quo debet inſtruere iudicem ad quem.

4

Nicen. C A P. *Habeatur.* Concilia Epiſcopalia fiant ante Quadrageſimam, & in Autumno.

Antioch. C A P. *Propter.* Idem, ſed fiat poſt Paſcha ante Penteçoſt. & Idibus Octobris adſint presbyteri, decanus, & omnes offenſi. G L O S. Quilibet Epiſcopus poteſt facere Concilium Epiſcopale irrequiſito Metropolitano, ſed non prouinciale.

Laodic. C A P. *Non oportet.* Epiſcopi non infirmi ſi vocati non adeunt Synodum; ſeipſos condemnant. G L O S.Id eſt,debent excommunicari.

Chalcedonenſe. C A P. *Peruenit.* Epiſcopi, qui vocati, & ſine legitimo impedimento non veniunt bis in anno ad Concilium, corripiantur. G L O S.Cauſæ excuſantes quæ hic,& de conſec.*diſt.4. c.hi qui.*

vij. Syn. C A P. *Quoniam.* Synodus Epiſcopalis fiat ſemel in anno, & qui princeps hoc prohibet excommunicetur, & Metropolitanus, qui hoc negligit ſine cauſa,ſubiaceat pœnis canonicis. Item, in Synodo vacent diuinis, Item, Metropoli

Digitized by Google

tropolitanus ſi quid expetit ab Epiſcopo,ſoluat quadruplum. GLOS. Vt reuocentur reſcripta, & priuilegia, requiritur vt fiat mentio de illis, non ſic in conſtitutionibus, quia Papa habet omnia iura in ſui pectoris ſcrinio. Item, teſtamentum reuocatur per ſecundum non facta mentione primi, niſi in duobus caſibus. Primò, ſi ſit factum inter liberos: ſecundò, ſi dixit, ſi fecero ſecundum non valeat. Item, Princeps poteſt excommunicari etiam à ſacerdote. Item, facta contra violenter detentum reuocantur ſaltem per in integrum reſtitutionem. Item, clericus poteſt puniri pœna pecuniaria, niſi ſit pœna ſpecialis in iure ſtatuta. Item, punitur pœna concuſſionis, id eſt, in quadruplum. 5

CAP. *De Eulogiis*, Presbyteri venientes ad Synodum non ſunt cogendi ferre eulogia, id eſt, munuſcula, ſed, ſi deferant, non ſpernenda. *Leo.*

CAP. *Epiſcopus ad Synodum*. Epiſcopus vocatus debet ire ad Synodum, & ſi graui morbo detinetur, mittat Legatum pro ſe, & recipiat ſtatuta Synodi.

CAP. *Placuit*. Epiſcopus ſi legitimè impediatur ne eat ad Synodum, ſcribat impedimentum ad Primatem, ſecus non communicet cum Epiſcopis. GLOS. Ad negotia, vel conſecrandum. *Carthagin.*

CAP. *Epiſcopus non debet*. Epiſcopus non debet cogere Abbatem ire ad Synodum. GLOS. Ciſtercienſem, nam alij Prælati debent ire.

CAP. *Si quis*. Qui negligit intereſſe Synodo, vel ante diſſolutionem diſcedit, excommunicatur vſque ad aliam Synodum, vt ſupra. *Arelat.*

CAP. *Si Epiſcopus*. Idem quod ſupra, & addit quod excuſat Regia præceptio, ne eat. GLOS. Si habet feudum. *Aritenſ.*

CAP. *Si quis*. Idem vt ſupra. CAP. *Propter*. Bis in anno Synodus fiat; veniant læſi, fiat iudicium. Epiſcopus non faciat Conc. generale. CAP. *Annis*. Epiſcopus ſingulis annis in ſua Diœceſi faciat Synodum cum ſuis Clericis, & Abbatibus, & diſcutiat alios etiam monachos. Item, ſinguli Epiſcopi notificent ſuis Eccleſiis, quæ in Conciliis fuerint ſtatuta. *Cheracenſ.*

CAP. *Decernimus*. Epiſcopus notificet ſuis Eccleſiis acta Concilij congregando omnes intra ſex menſes: ſi negligit, ſit excommunicatus per duos menſes. GLOS. Id eſt, ſuſpenſus ab officio. *Tolet.*

DISTINCTIO XIX.

AN epiſtolæ Decretales papæ, quæ non ſunt in corpore Iuris, habeant eandem auctoritatem, ac Canones. Reſp. ſic. GLOS. Decretalis ſiue ſit generalis, ſiue ſpecialis, ſi per eam aliquid definitur, habetur pro iure generali, & ſi dubitatur de decretali, eſt recurrendum ad regiſtrum. 6

CAP. *Si Romanorum*. probat rationibus, & auctoritate Leonis, & Gelaſij Decretales, quæ ſunt extra canones, eſſe ſeruandas eodem modo. *Nicol.*

CAP. *Sic omnes*. Omnes ſanctiones Pontificum ſunt ſeruandæ, ſicut illæ Diui Petri. *Agatho.*

CAP. *In memoriam*. Debemus ferre cum deuotione iugum impoſitum à Papa, licèt graue, & vix ferendum imponat. Item, ſi dubitatur de ſubreptione, vel falſitate literarum Apoſtolicarum, Epiſcopus errantem incarceret, & papam admoneat. GLOS. Literas Apoſtolicas eſſe falſas quot modis cognoſcantur, vide hic multa. 7

Stephanus. C A P. *Enimuerò.* Quicquid Eccleſia Romana ſtatuit, ab omnibus perpetuò,& irrefragabiliter ſeruandum eſt.

C A P. *Nulli.* Qui non obedit Eccleſiæ excommunicatur, & punitur aliis pœnis.

C A P. *In canonicis.* Decretales Epiſtolæ ſunt habendæ inter canonicas ſcripturas, & quæ ab omnibus Eccleſiis præcipiuntur, præferuntur aliis gradatim.

Leo. C A P. *Ita Dominus.* Exortem ſe intelligat diuini myſterij, qui diſcedit à ſoliditate Sedis Petri,quia licèt omnes Apoſtoli mundum docuerint, tamen Petrum Chriſtus conſtituit,à quo,vt à capite ſua dona in omne corpus diffunderet,contra quam nec portæ inferi præualerent.G R A T. Quando decretalis eſſet contra Euangelium,vel decretum Patrum,non recipienda, vt ſi dicat ordinatos ab Epiſcopo hæretico poſſe exercere.

Anaſtaſius. 8 C A P. *Secundum.* Non læditur, qui accipit ſacramenta ab hæretico, v. g. Acacio ait Anaſtaſius. G R A T. Hoc capitulum cum authore reiecerunt Felix,& Gelaſius.

C A P. *Anaſtaſius.* Anaſtaſius prædictus,quia communicauit Photino hæretico,& voluit ſecretò reuocare Acacium,fuit relictus à clero,& à Deo percuſſus lepra.G L O S. Cùm agitur de fide, Papa tenetur requirere concilium Epiſcoporum,& tunc Synodus,id eſt,cum Papa,eſt maior Papa,id eſt,extẽſiuè.

9. Damaſus. C A P. *Propter.* Quicquid fit ab intruſis,vel vitioſe electis caſſatur,& Maximus declaratur non fuiſſe Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

DISTINCTIO XX.

10 Leo. GR A T. Cùm Decretales ſint pares iure canonibus conſiliorum, an expoſitiones ſactæ Scripturæ factæ à patribus, ſint pares,vel ſuperiores canonibus,& decretalibus: Reſp. non,quia licèt habeant maiorem ſcientiam,tamen non habent poteſtatem,quæ eſt altera clauis, & neceſſaria in negotiis definiendis.

fol.6. 1 Leo. C A P. *De libellis.* Iudicia debent fieri ſecundùm canones,id eſt, concilia, & decretales, & non ſecundùm commentaria aliorum; & ſi contingat caſus, qui per canones definiri non poſſit, poſſumus vti commentariis, vel accurrendum ad Sedem Apoſtolicam:& qui non recipit canones conuincitur non recipere fidem, & Euangelia vtiliter ad ſuum effectum.

Nicol. C A P. *Si decreta.* Qui canones non habet, arguitur de negligentia: qui habet,& non obſeruat,corripitur de temeritate.

Innoc. C A P. *De quibus.* In ſoluendo aliquo dubio recurrendum eſt primò ad Nouum,& Vetus Teſtamentum,& ſi iu illis non reperitur, ſecundò ad diuina ſcripta Græca;ſi non, tertiò ad canones Sedis Apoſtolicæ; ſi non, quartò ad Eccleſiæ Catholicæ hiſtorias catholicorum; ſi non, quintò ad exempla Sanctorum Patrum;ſi non,ſextò congreget ſynodum ſeniorum, quia in ore duorum,vel,&c.

DISTINCTIO XXI.

2 AGIT de Miniſtris ſacrorum canonum, & totius Eccleſiæ, qui ſunt à Chriſto ad ſimilitudinem antiqui teſtamenti.

C A P.

C A P. *Cleros*. Memorat,& declarat omnes ordines,& officia clericorum, & Præſulum, & quid voces ſignificent (vide.)

C A P. *In nouo*. Poſt Chriſtum caput Eccleſiæ fuit petrus, licèt Apoſtoli fuerint in eodem honore, quibus ſuccedunt Epiſcopi, ſicut presbyteri diſcipulis. *Anaclet.*

C A P. *Quamuis*. Eccleſia Romana ſancta catholica, & Apoſtolica eſt caput Eccleſiæ ex præcepto Domini, & non eccleſiaſtica conſtitutione: *Tu es Petrus,&c.* & paulus cum petro Romæ eodem die mortuus eſt, & ſic prima Sedes petri, eſt Romana Eccleſia non habens maculam, neque rugam. *Gelaſius.*

C A P. *Inferior*. Inferior non poteſt ligare,nec ſoluere ſuperiorem,ſed contra, & qui poteſt ligare, poteſt ſoluere. G L O S. Fallit in incendiario, & in excommunicato per ſententiam poſt annum, & qui poteſt ſoluere, poteſt ligare: fallit quando tempore periculi abſoluit. *Nicol.*

C A P. *Nolite*. papa non defendit malefacta ſuperiorum, ſed coërcet ſubditos, ne carpant ſuperiores, ſed ſint deuoti patri ſpirituali. 3 *Nicol.*

C A P. *Denique*. Inferior non benedicit ſuperiorem, & ſic ſeruatur in lectionibus recitandis.

C A P. *Nunc autem*. Inferior ſuperiorem non iudicat: eſt exemplum papæ Marcelli in concilio, & ſic prima Sedes à nemine iudicatur. G L O S. Si papa ſit hæreticus,& paratus ſit corrigi, non deponetur,quia non eſt pertinax.

C A P. *Submittitur*. Inferior non iudicatur ab inferiori, imo clericus non à ſolo Epiſcopo iudicatur, & Epiſcopus à Papa.

C A P. *In tantum*. Sententia inferioris non valet contra ſuperiorem,& ideo damnatur Dioſcorus qui excommunicauit Leonem Papam.

DISTINCTIO XXII.

AGit de Primatu, & ordine Eccleſiarum. Primo loco eſt Romana, ſecundo Alexandrina, tertio Antiochena. 4 *Nicol.*

C A P. *Omnes ſiue*. Eccleſia Romana inſtituit dignitates omnium Eccleſiarum, & ipſa fuit inſtituta à Deo; & qui hæc negat, eſt hæreticus.

C A P. *Sacroſancta*. Eccleſia Romana habet primatum non ab Apoſtolis, ſed à Deo; & Paulus cum Petro eodem die Romæ mortuus eſt. Secunda eſt Alexandrina conſecrata à Marco diſcipulo miſſo à Petro. Tertia Antiochena à Petro conſecrata, & Petrus fuit caput Apoſtolorum. *Anaclet.*

C A P. *Conſtantinopolitana*. Eccleſia Conſtantinopolitana poſt Romanam eſt prima, quia Conſtantinopolis eſt noua Roma.

C A P. *De Conſtantinopolitana*. Conſtantinopolitana Eccleſia eſt ſubiecta Romanæ; ſed, ſi quid boni ibi eſt, imitari poſſumus. *Gregor.*

C A P. *Qua traditione*. Papa Acacium Epiſcopum Conſtantinopolitanum excommunicauit, & ad hoc faciendum non requiritur concilium. *Gelaſius.*

C A P. *Renouantes*. Eccleſia Conſtantinopolitana conſtituitur poſt Romanam prima, ſecunda Alexandrina, tertia Antiochena. G L O S. priuilegium quandoque perditur ob fauorem. *6. Synod.*

C A P. *Definimus*. Nemo audeat moleſtare Papam, vel Patriarchas, id eſt, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, Hieroſolymitanum. *6. Synod.*

DISTIN

DISTINCTIO XXIII.

Poſt differentiam Præſidum quæritur quomodo vnuſquiſque illorum ſit ordinandus.

5 *Nicolaus.* CAP. *In nomine Domini.* Electio Papæ ſic eſt facienda: mortuo Papa, Cardinales Epiſcopi tractent de electione, mox adhibeant Cardinales clericos, & ſic accedat reliquus clerus, & populus ad conſenſum nouæ electionis ſine ſimonia; & hic modus eligendi, etiam eſt ſecundùm canones, vt Leonis. Item, Papa eligatur de gremio ipſius Eccleſiæ, & ſi non reperitur idoneus, ſumatur ex alia, ſaluo iure Imperatoris, quod ei conceſſit Papa; & ſi impeditur talis electio fieri in Vrbe, Epiſcopi Cardinales cum clericis, & catholicis, licèt paucis eligant, & ſi facta electione impeditur electus inthronizari, electus regat, & diſponat, vt verus Papa, vt fecit D.Greg. ante ſuam conſecrationem, & electus contra hoc decretum, eſt excommunicatus cum fautoribus, nec audiatur, & deponatur à gradu, in quo prius erat: & qui eum defendit, vel recognoſcit eodem modo puniatur: ſimiliter qui violat hoc Decretum.

6 CAP. *Qui Epiſcopus.* Eligendus in Epiſcopum prius examinetur ſi ſit prudens, docilis, temperatus, caſtus, ſobrius, prudens, humilis, affabilis, miſericors, litteratus, cautus in ſenſu Scripturæ, exercitatus in dogmatibus, ſi documenta Fidei afferat. Vide.

CAP. *Is qui.* Conuerſatio clericorum qualis debet eſſe: abſtineant ſe à voluptatibus mundi, ſpectaculis, pompis, conuiuiis publicis, & priuata ſint pudica, & ſobria. Item ab vſuris, turpi lucro, à fraude, ab amore pecuniæ, ab officiis, & negotiis ſæcularibus, ab ambitione honoris, & graduum, & muneribus pro beneficiis, à dolo, coniuratione, ab odio, cauillatione, detractione, inuidia, ab inceſſu, vagis oculis, & petulanti, à lingua effrænata, ab obſcœnis verbis, à frequentatione viduarum, & virginum, à contubernio fœminarum, ſed vacent ſcripturis, &c.

Clemens. CAP. *Tales.* Clerici eligendi, qui poſſint dignè ſacramenta tractare: & melius eſt habere paucos, & dignos, quàm multos inutiles.

Carthagin. CAP. *Illud.* Si contra electum in Epiſcopum obiiciunt, debet ſe purgare non cum tribus, ſed cum ſex, vel quinque, & coram plebe, cui eſt præficiendus. GLOS. Si obiiciunt per modum accuſationis, requiruntur quinque, vel ſex Epiſcopi; ſecus, ſi per modum exceptionis, & tunc poteſt per procuratorem.

7 *Tol.* CAP. *Quanquam.* Qui promouentur ad prælaturas, promittant fidem tenere, piè viuere, ſeruare canones, honorare, & obedire maioribus.

GLOS. Quando quis quid habet iure communi, & ſpeciali, quomodo ſe defendat. Item, ſuſpectus de cauſa inobedientiæ iurabit de obedientia ſeruanda, & ſub pœna pecuniaria.

CAP. *Epiſcopus.* Quando ordinatur Epiſcopus, duo Epiſcopi teneant Euãgelium ſuper caput eius, vnus benedicat, reliqui teneant eius caput.

GLOS. Nullus eorum conſecrat, ſed omnes ſimul, quia conſecrant, non ſacrant.

ſacrant.Item,liber non eſt de ſubſtantia conſecrationis.

C A P. *Cùm presbyter.* Cùm ordinatur,dum Epiſcopus eum benedicit,alij ſacerdotes caput teneant.

C A P.*Eccleſiaſtica.* Epiſcopus, vel ſacerdos,quando celebrat, vel communicat,geſtat ſtolam in humeris, ſicut tempore ſuæ conſecrationis fuit ordinatus.GLOS.Etiamſi communicatur in ægritudine.Item, ſacerdos legat Euangelium,vt Diaconus,& ſeruetur conſuetudo in ſtola ferenda. *Bracar.* 8

C A P. *Communis.* Antiquitus Epiſcopus,& Archidiaconus non vtebantur Dalmaticis ſine licentia Papæ.CAP. *Diaconus.* Quando Diaconus ordinatur,ſolus Epiſcopus manum ſuper caput ponit. *Greg. Bituric.*

C A P. *Per eam.* Manus ſacerdotis quando ordinatur non vngantur chriſmate,ſed oleo,ſed Diaconi nullo oleo. G L O S. Si accidit defectus ſuppleat, Item,non videtur Papa habere omnia in ſcrinio pectoris ſui. Reſp. habet per interpretationem.

C A P. *Ex epiſtola.* Si in ordinatione Epiſcopus tantùm manum imponat, & alius presbyter benedicit,ſic malè ordinati deponuntur,& presbyter punitur. C A P. *Quorundam.* Idem quod in præcedenti. GLOS. Ordo non tenet, ſicut nec teneret baptiſmus, vel Euchariſtia, quia duo imperfecta non faciunt vnum perfectum ſacramentum,ſecus in ſolemnitate Miſſæ.Item,aliquis dicitur amittere quod nunquam habuit. Item,nullus poſt mortem poteſt accuſari,quia crimina per mortem extinguuntur:fallit in aliquibus. *Tol.*

C A P. *Subdiaconus.* Subdiaconus cùm ordinatur non accipit manus impoſitionem, ſed à manu Epiſcopi calicem,& patenam vacua, & à manu Archidiaconi accipit vrceolum cum aqua,moniſe,& manu tergium.GLOS.Epiſcopus non ponit manum ſuper caput ſubdiaconi,ſed ſuper ipſum,& hæc impoſitio eſt ordinatio. *Carthag.*

C A P. *Acolythus.* Acolythus cùm ordinatur, doceatur ab Epiſcopo qualiter in officio ſuo agere debeat,& ab Archidiacono accipit ceroferarium,id eſt, cùm legitur Euangelium,& vrceolum vacuum pro vino.

C A P. *Exorciſta.* Cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi librum exorciſmorum cum poteſtate ſuper energumenos &c.ſiue baptizatum, ſiue catechumenum. C A P. *Lector.* Accipit in quo lecturus eſt. C A P. *Hoſtiarius.* Accipit claues ab Epiſcopo per ſuggeſtionem Archidiaconi.C AP. *Pſalmiſta.* Cantor ſine licentia Epiſcopi ſolo iuſſu presbyteri poteſt ſuſcipere officium canendi.GLOS.Dat titulum,non ordinem. 9

C A P. *Prohibere.*Clerici non nutriant comam, & ferant coronam raſam. C A P. *Clerici.* Clerico, ſi comam nutrit,Archidiaconus etiam nolenti detondeat,& ferat veſtes quæ deceant religionem.GLOS.Clericus coniugatus non ferat tonſuram. *Anicet.*

C A P. *Si quis.* Clericus eſt excommunicatus, ſi relaxat comam. GLOS. Vel barbam,& non eſt,ſed ſiat excommunicatus,ſed apoſtata regularis eſt excommunicatus. *Agatenſ.*

C A P.*Sanctimonialis.*Quando conſecratur,ſit veſtita veſtibus,quibus ſemper vti debet in vita. G L O S. Etiam in lecto,& infirmitate. Item, regularis factus Epiſcopus non mutat habitum. *Carthagin.*

C A P. *Lucratas.* Moniales enim ſacratæ non tangant vaſa ſacra,vel pallas *Soter.* 9

ſacras, nec incenſum circa Altare deferant.

10 *Laodienſ.* CAP. *Non oportet.* Subdiaconus non ingrediatur diaconiam, id eſt, ſacrarium, nec vaſa dominica tangat. GLOS. Id eſt, Altare.

CAP. *Miniſtrum.* Subdiaconus non vtatur orarijs, nec hoſtias derelinquat. GLOS. Sed ſumat cum alijs miniſtris,

Carthagin. CAP. *Non oportet.* Lector vel pſalmiſta non vtatur orarijs, & ſic legat, vel pſallat.

Agat. CAP. *Mulier.* Licèt docta non præſumat docere viros in conuentu, imo nec laicus præſente Sacerdote, niſi ab eo rogatus. GLOS. Nec abſente prædicet.

Bracar. CAP. *Non oportet.* Miniſter non ſacer non tangat vaſa ſacra. CAP. *Non licet* Clericis portare vaſa reliquiarum in proceſſione ſine licentia Epiſcopi.

Bracar. CAP. *Non liceat.* Acolythus, & ſubdiaconus tangat vaſa ſacra. Item, de tonſura, veſte.

CAP. *Sponſus.* Sponſi poſt benedictionem prima nocte ſeruēt virginitatē.

DISTINCTIO XXIV.

fol. 7.

1 AN ſacerdotes, & reliqui inferiores Epiſcopo ſint examinandi ante ordinationem: Reſp. Sic ex Paulo, *Manus nemini citò impoſueris.*

Syluester. CAP. *Nullus.* Acolytus, & Subdiaconus non porrigat aliis rem conſecratam à Presbytero.

Carthagin. CAP. *Nullus.* Nullus ordinetur clericus, niſi fuerit probatus, vel examine Epiſcopi, vel teſtimonio populi. GLOS. Noti non ſunt examinādi, ſed ignoti.

Gelaſius. CAP. *Presbyteri.* Promouendi ad miniſterium Eccleſiæ ſunt examinandi. GLOS. Non videtur hoc dicere textus, ſed tamen vt promoueantur.

Laodic. CAP. *Epiſcopi.* Epiſcopi promoueantur. Si qui ſunt verbo, & exemplo probati teſtimonio vicinorum Epiſcoporum, & Metropolitani.

Tranetanenſis. CAP. *Quando.* Quando Epiſcopus vult ordinare, feria quarta vocet ordinandos ad vrbem, & eligat ſacerdotes, & alios viros prudentes doctos in lege diuina, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, id eſt, titulum, locum, vbi educati, ſi ſint literati, & inſtructi in Lege Dei, diligenter inueſtiget, ſi teneant fidem catholicam, & caueant ne fauore, vel munere corrumpantur, & ſi fecerit ordinatus eſt ſuſpenſus, & iſti, vt ſimoniaci careant Eccleſiaſtica dignitate, & poſt tres dies ſabbatho ordinet. GLOS. Ordinandi non ita rigidè, vel amarè ſunt examinandi, *c. cùm in cunctis, de elect.* & *c. nihil eſt*, & *c. nobis olim*; & ſi non eſt examinatus in ætate, literis, moribus, deponatur.

Carthagin. CAP. *Epiſcopus.* Sine conſilio, ſeu conſenſu ſuorum Clericorum, & ciuium teſtimonio, nullum ordinet. GLOS. Niſi ſit notus. Item, Epiſcopus in multis debet habere conſenſum capituli.

Martin. CAP. *Si quis.* Qui ſine examine ordinatur, vel ſi in examine confitetur ſua crimina, vel ſi poſt ordinationem detegantur, deponatur. GLOS. Intelligitur de maiori crimine. Item, qui metu probationis confitetur ſuum crimen, habetur pro conuicto, ſecus ſi ſponte comparet. Item, eſt deponendus, licèt in omnib. alijs ſit idoneus à ſuperiore ordinātis, nā ordinatus ipſe dicitur deponi.

DI-

DISTINCTIO XXV.

Eclarat ſingula officia ſingulorum Clericorum,& Epiſcopi. 3

C A P. *Perfectis*. Ad Hoſtiarium pertinent claues Eccleſiæ:& claudat & aperiat templum Dei,& omnia in his ſunt intus & extra cuſtodienda,fideles recipiat,excommunicatos, & infideles eijciat. Ad exorciſtam exorciſmos memoria tenere,manuſque ſuper Energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. Ad Acolythum præparare luminaria in ſacrario, nam ipſe cereum portat,ipſe ſuggeſta pro Euchariſtia, Calicem ſubdiaconis præparat. Ad Pſalmiſtam canere,dicere benedictiones,laudis ſacrificium,reſponſoria,& omne quod canitur.Ad lectorem pronuntiare lectiones, & prophetias. Ad ſubdiaconum Calicem,& patenam ad Altare portare,& tradere Leuitis, eiſque miniſtrare;vrceolum quoque,& aquam,manile, & manutergium tenere, & præbere aquam Epiſcopo presbytero, Leuitis pro lauandis manibus ante Altare.Ad Diaconum aſſiſtere ſacerdoti,& miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacris,oblationes inferre altari;componere,& veſtire menſam Domini, crucem ferre,& prædicare Euangelium,& Apoſtolum, id eſt, nouum teſtamentum ſicut lectoribus vetus;recitare preces,dat pacem, & annuntiat. Ad ſacerdotem conficere Euchariſtiam in Altari,orationes dicere,benedicere dona Dei.Ad Epiſcopum pertinet conſecrare Baſilicas, vngere Altare, conficere Chriſma, diſtribuere ordines,& effectiuè benedicere ſacras Virgines. Ad Archidiaconum imperare ſubditis,&Leuitis,vt veſtiant altaria,parent incenſum,& neceſſaria ad ſacrificium,vt quis dicat Epiſtolam,Euangelium, preces, reſponſoria.Item,ſollicitudo parochialium, ordinario iurgia ſuggerat pro reparandis baſilicis,& referre Epiſcopo, vt deferat pecuniam oblatam, & alia, & quando abeſt,ſequens Diaconus Archipresbyter eſt ſub Archidiacono,ſed ſupra presbyteros,ſit aſſiduus in Eccleſia;abſente Epiſcopo,faciat ſolemnem miſſam,& dicat collectas. Ad Primicerium pertinet ordinare in minoribus, diſtribuat dicenda:& ordinet dari ſignum campanis, & alia officia (Vide ibidem.)Ad Theſaurarium ordinare oſtiarium,& Baſilicas, incenſum, chriſma conficere,baptiſterium,lumina pro ſacrificio.

C A P. *Audire*. Epiſcopus docet fidem,ſacerdos monita vitæ, Diaconus regulam viuendi. 4 *Clemens.*

C A P. *Diaconus*. Geſtare Orarium, id eſt,ſtolam in ſiniſtro humero, vt dexter ſit expeditus ad ſeruiendum.Ordinandus Epiſcopus qualis debet eſſe, & citat Paulum,*in cap.ad Timotheum*, *& Titum*, & examinat, & declarat ſine crimine eſſe.Quid ſit peccatum mortale,& veniale.

C A P. *Qualis*. Declarat quæ peccata,id eſt,venialia, poſt vitam in purgatorio purgantur,& numerat aliqua. *Greg.*

C A P. *Qui in aliud*. Idem quod ſupra, & ignis purgatorij eſt grauior, & excedit omne id quod poteſt pati in hac vita.

C A P. *Primam*. Epiſcopus ſit ſine crimine,non de præterito, ſed in poſterum,ſecus non poteſt alios corrigere.

DISTINCTIO XXVI.

5 SEquitur in Epiſtola, *Epiſcopus ſit vnius vxoris vir.*

CAP. *Vnius*. Epiſcopus poſt baptiſmum ſit Monogamus, id eſt, vnius vir, nec refert ſi ante baptiſmum aliam iam mortuam habuit. GLOS. Dictum Hieronymi eſt falſum, & eum corrigit Aug. quia matrimonium non ſoluitur in baptiſmo.

CAP. *Acutius*. Qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſt baptiſmum alteram vxorem, non eſt ordinandus, quia baptiſmus ſolùm tollit peccata, & non Bigamiam ratione ſacramenti, per quam amittitur habilitas ad ordines, ſed ſine peccato, ſicut fœmina ante baptiſmum vitiata non poteſt conſecrari inter virgines. GLOS. Homo corruptus, ſed non bigamus poteſt fieri Epiſcopus: mulier corrupta non poteſt ſacrari, quia hæc ſignificat Eccleſiam triumphantem, ille militantem.

6 CAP. *Deinde*. Qui ante baptiſmum habuit vnam vxorem, & poſt baptiſmum alteram, eſt bigamus, quia baptiſmus tollit peccata: matrimonium nõ eſt peccatum, & filij ante baptiſmum ſunt legitimi. GLOS. An qui ante baptiſmum fuit infamis, vel irregularis, poſt baptiſmum ſit liber, & poſſit ordinari: Reſp. ſic, quia infamia, & irregularitas nata ex proprio delicto, tolluntur cum baptiſmo, nam dona baptiſmi ſunt ſine pœnitentia, & ſatisfactione, nec peccatum obeſt poſt baptiſmum: Non ſic corrupta, quia defectus ſacramenti: ſed per baptiſmum non tollitur delictum, id eſt, peccatum, quod contra alium commiſſum; & [illegible]atur exceptio competens ex crimine, & ſic quæ erat adultera, poſt baptiſmum punitur, quia hæc non ſunt peccata, ſed ſequelæ peccati. Nota: inhabilitas, quæ non ex peccato, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ eſt, non tollitur per baptiſmum, & hoc virtute ſacramenti.

7 CAP. *Vna*. Bigamus, ante baptiſmum, poſtea non poteſt ordinari, quia in baptiſmo remittitur peccatum, non ſoluitur lex; matrimonium eſt lex, non peccatum. & bigamus non poteſt hortari ad viduitatem. GLOS. Infamia ex delicto tollitur per baptiſmum, nec impedit ordinationem.

CAP. *Qui ſine*. Qui frequentauit coniugia, id eſt, bigamus, licèt non peccauerit, tamen ordinari non poteſt. GLOS. Ante baptiſmum eſt verum matrimonium.

DISTINCTIO XXVII.

8 *Tractat de continentia Clericorum vſque ad diſtinctionem trigeſimam ſextam.*

CAP. *Diaconus*. Non ordinetur in Diaconum, qui vult ducere vxorem, & ſi contra facit, alienetur à miniſterio. GLOS. Taciturnitas habetur pro conſenſu, ſic ſi in tribus caſibus, & vbi requiritur expreſſus conſenſus.

CAP. *Quidam nubentes*. Matrimonium poſt votum tenet, licèt peccent. GLOS. Poſt votum ſimplex, non ſolemne, id eſt, in ordine, vel profeſſione tacita, vel expreſſa.

CAP.

C A P. *Si vir.* Qui cum voto ſimplici, vt Virginitatis, contrahit, non dimittat vxorem, ſed pœniteat per tres annos.

C A P. *Vouentibus.* Vouentibus Virginitatem non ſolùm nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt.

C A P. *Si nupſerit.* Virgo dedicata, ſi nubat, damnabitur, quia peccatum fidem irritam facit.

C A P. *Quod interrogaſti.* Si qua, v.g. vidua velum in Monaſterio ſumat, vt 9
monialis, ſed fictè mox nubat, &c. cogatur redire ad monaſterium, vt ſeruet ſuum votum, & agat pœnitentiam. GLOS. Quæ ſimulatio nocet, vel non in profeſſione, vel matrimonio. Item, vbi verba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi.

C A P. *Nam ſi.* Fictio in ſacramentis non debet turbare ordinem Eccleſiaſticum, vt in Simone Mago, Saphira, Anania.

C A P. *Presbyteris.* Qui ſunt in ſacris, vel profeſſi, ſi contrahant, ſeparentur, & agant pœnitentiam. GLOS. Non dicitur diſſolui, quod non eſt, ſed disiungi quoad culpam.

C A P. *Virgines.* Quæ poſt conſecrationem nupſerunt, non tam adulteræ ſunt, quàm inceſtæ. GLOS. Et ſacrilegæ.

DISTINCTIO XXVIII. 10

CAP. *Nullum.* Nullus fiat ſubdiaconus, niſi promittat caſtè viuere. GLOS. Tacitè, vel expreſsè: licèt liberè ordinetur, tamen ſeruet legem caſtitatis annexam. *Greg.*

C A P. *Decernimus.* Qui ſunt in ſacris, ſi vxorem, vel concubinam habent, careant officio, & beneficio Eccleſiaſtico. GLOS. Si moniti non deſierint. *Innoc.*

C A P. *Quando.* Diaconi, vel presbyteri promittant ſe caſtè viuere, antequam ad Parochias mittantur. *Tolet.*

C A P. *Priuſquam.* Qui non eſt in longo tempore continens, ſicut qui habet paruulam filiam, non debet eligi in Epiſcopum, nec confirmari. GLOS. Secus ſi eſſet magno tractu temporis purgatur vitium, *c. de Syracuſana. eadem.* ſed hodie nullus talis eſt promouendus. *c. Catanenſi, de bigamis.* Item, facto probatur aliquid, & Iudex poteſt ſupplere ex ſuo officio facto ipſo, licèt ei non conſtet, & iudici; & licèt non objiciatur contra electum, quando factum eſt de ſubſtantiâ, ſecus non. *Greg.*

C A P. *De his.* Pueri, qui in Eccleſijs erudiuntur, in xviij. anno interrogentur, ſi velint eſſe, & ſi ſic, in xx. fiant ſubdiaconi, in xxv. Diaconi: & ſi deinde nubant, vt ſacrilegi puniantur, etſi non contrahant: & ſi in prouecta ætate velint eſſe caſti, poſſunt ordinari. GLOS. Pueri poſſunt habere beneficium, ſed non prælaturas. *Tolet.*

C A P. *Aſſumi.* Coniugatus niſi promittat caſtitatem, non fiat ſacerdos. GLOS. Nec Diaconus, vel ſubdiaconus. Item, nunc aliter procedendum. *Arelat. fol.8.*

CAP. *Præterea.* Non fiant Diaconi, ſi non habent votum caſtitatis. 11

C A P. *Diaconi.* Diaconi, ſi in ordinatione ſunt proteſtati ſe non poſſe continere, ſi mox contrahant, poſſunt miniſtrare, ſecus ſi tacuerunt. GLOS. Orientales in ſacris non poſſunt contrahere, ſicut & nos, & hoc ab Apoſtolis; ſed *Neocæſarien.*

D 3 con-

coniugati poſſunt ordinari,& in hoc differunt à nobis.

C A P. *Presbyter*. Presbyter,ſi ducit vxorem,deponitur ab ordine : ſi fornicetur,vel adulteretur,eijcitur ab Eccleſia,vt inter laicos pœniteat. GLOS. Eijcitur ab ordine,non à beneficio.Item,plus punitur ſacerdos fornicarius,quàm contrahens,quia putat ſibi licere.Item, Clericus ſolemniter pœnitere non poteſt,niſi fuerit depoſitus, vel crimen eſt publicum apud laicos.

Greg. C A P. *Quia ſunt*. Quando maritus ſciente vxore accipit ordinem ſacrum, & moritur, relicta non poteſt contrahere cum alio. GLOS. Supponitur vouiſſe.

Aurelianenſ. C A P. *Si ſe*. Coniux relicta à presbytero,vel diacono mortuo,ſi ſecundò contraxit,ſeparetur,&,ſi nolint,excommunicentur. GLOS. Propter caſtitatem.Item,vxor Clericorum non eſt neceſſe, vt fiat monialis, ſatis eſt vouere caſtitatem,niſi adſit ſuſpicio:& ſi ſecundò contrahit, non tenet, ex conſtitutione Eccleſiæ,non ex voto; ſi maritus fit Monachus, vel Epiſcopus, debet fieri monialis.*de conuerſ.coniug.c.cùm ſis preditus*.

2 *Martin.* C A P. *Si qua*. Nulla perſona religioſa in conuiuio, vel alibi communicet cum relicta ab Epiſcopo,vel Clerico in ſacris,quæ ſecundò contraxit, tamen ei morienti debentur ſacramenta.

C A P. *De Syracuſana*. Habens vxorem,& filios, non eſt idoneus ad Epiſcopatum,ſed propter obſtinationem Clericorum,vel defectum melioris, Papa inſtituit,accepta prius cautione,quod non diſtrahet res Eccleſiæ, nec propinquis dabit ea in morte;quicquid acquiſierit ex Eccleſia Eccleſiæ relinquet. GLOS.Hodie publicato ſcrutinio electores non poſſunt variari, *c. publicato, de elect.*ſed poſtulatio poteſt variari,niſi ſit præſentata ſuperiori, *c. bona,de poſtul.*Item propter vxorem,filios,vel nepotes, vel parentes, non repellitur quis ab Epiſcopatu,niſi parentes ſint mali,vel ſit probabile periculum dilapidationis bonorum.

C A P. *Si quis*. Anathema ſit qui docet ſacerdotem cauſa Religionis de-
3 *6.Synod.* bere contemnere propriam vxorem.GLOS. Non miniſtrando neceſſaria.

C A P. *Si quis*. Si quis ſeparat, & non vult accipere oblationes à ſacerdote coniugato,anathema ſit.

C A P. *Presbyterum*. Si ex ignorantia ſacerdos mortua prima,ducat ſecundam,cathedram detinebit,ſed non officium;id eſt,non publicè, nec priuatim benedicet,nec corpus Domini diſpenſet, nec aliquo modo miniſtret, & non accedat ad illam,quia ſoluuntur nuptiæ non legitimæ. G L O S Si habet cathedram, ergo & dignitatem, & beneficium, & locum in choro,& cantabit cum alijs,& eliget,ſed ſolùm non miniſtret,vt ſacerdos Item, qui ordinatur, licèt ignoret ſe debere continere,tamen tenetur continere. Item,ſuſpenſus,& excommunicatus tenetur priuatim dicere officium & horas.

Nicol. C A P. *Conſulendum*. Laici non debent iudicare de presbyteris, neque eos eijcere ſi habent vxorem,ſed tolerare,ſed Epiſcopus ſic.

DISTINCTIO XXIX.

Contrarietas in multis capitibus tolletur,locus,tempus,perſona,&c.

4 *Greg.* C A P. *Sciendum*. Multi errant,qui iudicant antequam intelligant,& incul

inculpant non lecta; nam conſideranda ſunt cauſa,perſona,locus,tempus,&c.

CAP. *Regula*. Regulæ ſanctorum Patrum fuerunt datæ inſtante neceſſitate, quo tempore, loco,perſona,negotio,&c.

CAP. *Neceſſe eſt*. Varia ſcripta ſicut ſecundùm varias occaſiones locorum, temporum, hominum, &c. ſunt ſcripta, ita continent varia argumenta, cauſas, origines, &c.

DISTINCTIO XXX.

CAP. *Si quis*. Filius,qui ob cultum Dei deſtituit parentes, eos non honorando,& ſubueniendo, anathema ſit. GLOS. Etiamſi extranei ſint meliores. 5

CAP. *Quacumque*. Filia, quæ totondit comam, ſi non vult eſſe ſubiecta parentibus, putans ſe liberam,anathema ſit.

CAP. *Si qua mulier*. Si ſoluto matrimonio diſcedit condemnans nuptias, anathema ſit.

CAP. *Si quis*. Vouens virginitatem, ſi arroganter vituperat coniugium, anathema ſit. CAP. *Si quis*. Idem quod in præcedenti. 6

CAP. *Si qua*. Mulier, quæ vt ſit magis expedita ſuo malo propoſito, induit ſe veſte virili, anathema ſit. GLOS. Meretricandum.

CAP. *Si quis*. Qui ieiunat die Dominico in contemptum diei,anathema ſit. GLOS. Secus ex deuotione licet.

CAP. *Si quis*. Qui continens ſpernit ieiunia Eccleſiæ, anathema ſit.

CAP. *Si quis*. (vſque ad xvij.)idem ſi contemnit vigilias, oblationes,& memorias Sanctorum. Item, ſi dicat domum Dei eſſe contemptibilem, & congregationes,quæ in eis fiunt,vel cum contemptu extra Eccleſiam apud ſe populum ſpernat ſine conſilio Epiſcopi. Item,qui nuptias condemnat,& vxores condemnandas,tanquam non ingreſſuras regnum Dei. Idem, ſi condemnet manducantem ex fide præter ſanguinem,& ſuffocatum.Idem,ſi ex Religione filios negligat non tradens eis neceſſaria. Idem, qui iuſtitiam, & continentiam in palliis, & veſtibus ponit. GLOS. Veſtiantur ſecundùm conſuetudinem. Item, prædicta ſunt contra ſuperbos, & inflatos, contra alios, non contra ſimplices, & virtuoſos. Item, qui vt Manichæi ieiunat die Dominico, ſed pro deuotione, poteſt abſtinere à carnibus, &c. Item in Dominicis, & in diebus Paſchæ vſque ad Pentecoſtem non genu flectitur,ſed recti orant propter gaudium reſurrectionis, & hoc ab Apoſtolis.

DISTINCTIO XXXI.

CAP. *Ante triennium*. Subdiaconi,qui non promiſerunt caſtitatem,non prohibeantur accedere ad vxores ſuas,licèt qui continent laudandi ſint, deinceps non ordinentur Subdiaconi, niſi promittant caſtitatem. GLOS. Greg. retractat conſtitutionem Pelagij,& de nouo præcipit continentiam futuris Subdiaconis. Cauſa,quare in Eccleſia fuit iniuncta caſtitas Sacerdotibus, eſt vt liberius Deo vacent in orando. 7

CAP. *Sacerdotibus*. Sacerdotes vt ſemper aſſiſtant Altari, ſemper abſtineant *Carthag. & Innoc.*

neant ab vxoribus,& ſeruent caſtitatem.

C A P. *Epiſcopos.* Qui ſunt in ſacris,ſeruent caſtitatem. C A P. *Tenore.* Sacerdotes,& Leuitæ ſeruent caſtitatem.CAP.*Nam ſicut*,Item,ſeruent,caſtitatem. C A P. *Eos.* Idem.

C A P. *Si laicus.* Item. C A P. *Si quis.* Qui vituperat nuptias, anathema ſit.

6.Synod. C A P. *Quicumque.* Qui ſeruat virginitatem,condemnans nuptias,anathema ſit.

C A P. *Lex continentiæ.* Qui antea habebat vxorem, & poſtea fit Epiſcopus,vel ſacerdos,non dimittat,id eſt,alat,ſed non ea vtatur. C A P. *Omnino.* Idem quod in præcedenti,& probat. C A P. *Si Nicenum.* Synodus hanc quęſtionem agitauit,ſed nihil ſanxit.

C A P. *Quoniam.* In Orientali Eccleſia, qui ſunt in ſacris, non tenentur voto caſtitatis, ſed continent tempore oblationis. G L O S. Vir non tenetur ſemper,id eſt,in omni loco, & tempore reddere debitum, ſicut debitor non debet ſemper venire cum ſacco parato.

Steph. C A P. *Aliter.* In oriente,qui ſunt in ſacris,non habent votum caſtitatis,in Romana Eccleſia habent.

DISTINCTIO XXXII.

8

Continentia ſeruanda ab omnibus,qui ſunt in ſacris.

Leo. C A P. *Omnium.* Connubium carnale interdicitur omnibus in ſacris etiam ſubdiacono.

Nicol. C A P. *Multorum.* Qui ſunt in ſacris,vxoribus non miſceantur. C A P. *Si quis.* Qui non ſunt in ſacris,poterunt ducere vxores,& habere ſtipendia.

C A P. *De illo.* Subdiaconus non poteſt ducere vxorem.CAP.*Nullus.* Nullus audiat Miſſam concubinarij.GLOS.Notorij,quia ſuſpenſus.

Alex. C A P. *Præter hoc.* Presbyter concubinarius eſt ſuſpenſus, & nemo eius Miſſam audiat.Item,Clerici caſti viuant in communi ex Decimis.

GLOS. Excommunicato,vel ſuſpenſo à iure ſubtrahitur beneficium, ſecus,ſi ab homine.Item,laicus,ſi non ſoluit Decimas,excommunicandus.

GRAT. Catholicis malis non licet accipere ſacramenta,niſi in neceſſitate; ab hæreticis,& ſchiſmaticis nunquam, accepto baptiſmo, quid de pœnitentia. Reſp.videtur non.

9

6.Synod. C A P. *Si quis.* Qui vult contrahat ante ſubdiaconatum. CAP. *Lectores.* In pubertate cogantur,vel contrahere,vel vouere.

Vrbanus. C A P. *Subdiaconis.* Subdiaconus ſeruet continentiam.C A P. *Eos qui.* Qui in ſacris vacant vxoribus,careant officio,& beneficio, ac vſu ordinum; & ſi moniti non abſtinent,Princeps eorum fœminas faciat ſeruas; & ſi Epiſcopus conſentit prauitati,ſuſpendatur.

C A P. *Erubeſcant.* Qui ſunt in ſacris publicè niſi caſtè viuant, eijciantur à dignitate graduum.De occultis non iudicat Eccleſia.

C A P. *Homo ad ſacrum.* Non ordinetur in ſacris,niſi probetur caſtus, vel ante duxerit vnicam, & virginem. G L O S. Qui putans virginem contraxit

cum

cum corrupta, non poteſt ordinari: quid ſi ipſemet eam corruperat, videtur non,&c.

C A P. *Placuit.* Qui ſunt in ſacris abſtineant ab vxoribus ſub pœna, &c. alij *Carthag.* clerici ſeruent conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ.

C A P. *Feriatim.* Qui eſt in minoribus, ſi vult contrahat cum virgine, non *Leo.* cum vidua, vel repudiata, quia erit bigamus: ſi mox vult fieri ſubdiaconus, requiritur conſenſus vxoris, cum qua non poteſt amplius coniungi, nec illa poteſt alium habere etiam poſt votum.

C A P. *Quoniam.* Qui eſt in minoribus non poteſt ducere viduam. 10

C A P. *Interdicit.* Clericus non habiter cum ſuſpectis mulieribus.

C A P. *Hoſpitiolum.* Domum clerici non frequentent fœminæ, de eius forma non diſputes, non videat vultum tuum.

C A P. *Presbyter.* Presbyter ſuam vxorem ad ſe venire non permittat.

C A P. *Mulieres.* Vxores presbyterorum non debent habere curam Eccleſiæ.

DISTINCTIO XXXIII.

Præter vxorem, ſi quis habet concubinam, non ordinetur, ſic arreptitij, dæmoniaci, caduci, & alij multi.

C A P. *Si quis.* Qui poſt baptiſmum contraxit ſecundò, vel habet concubi- *fol. 9.* nam, non ordinetur in ſacris. G L O S. Concubina loco vxoris. 1

G R A T. Deſeruientes ſacro, ſunt ſubdiaconi, acolyti. Item, concubina intelligitur præter vxorem, & non ſi ante vxorem, vel ea mortua.

C A P. *Maritum.* Non ordinetur, qui poſt baptiſmum duas duxit, vel qui vnam, ſed concubinam, vel viduam, vel repudiatam, vel meretricem, nec qui à ſe truncauit aliquod membrum indignatione, vel timore, nec vſurarius, vel actor in ſcena, nec publicè pœnitentiatus, nec qui aliquando in furia inſaniuit, nec abreptitius, nec ſimoniacus. G L O S. Qui habet virginem concubinam, ſi eam mox ducit, non poteſt ordinari. Item, qui ſe truncat ob neceſſitatem, poteſt ordinari; promotus furioſus, non deponitur.

C A P. *Communiter.* Arreptitij, qui à dæmone in terram eliduntur, aut effe- 2 runtur, non miniſtrent in Altari, nec ſe ingerant ſacramentis. ſic nec epileptici. *Pius.* ſecus ſi eliduntur in terram ſine his paſſionibus, quia tunc poſt annum, ſi ſint ab vtroque malo liberi, iuribus Epiſcopi miniſtrent. G L O S. Qui rarò cadunt, & non emittunt voces confuſas, nec ſpumantes, ſi habeant coadiutorem, poſſunt miniſtrare, ſecus non 7. *q.* 2. *c.* 1. *&* 2. Sed non poteſt promoueri, qui ſemel eſt ſic arreptus. *cap. maritum, eod.* an ſit idem ius de morbo caduco, & dæmoniaco, eſt dubium.

C A P. *Clerici.* Clerici ſemel obſeſſi non accedant ad ordines. G L O S. *Nicol.* Videtur poſſe ad minores, quia dicit ſacri regiminis.

C A P. *Vſque adeo.* Dæmoniaci, & ſimiles non tractent miniſteria ſancta, *Gelaſius.* eſſet enim ſcandalum. G L O S. Similes, vt caduci, furioſi, ſunt enim vitiati mente.

Innoc. C A P. *Laici.* Laici,qui tempore baptiſmi habebant vxorem,ſi ſint bonæ famæ & non habent pellicem,poſſunt ordinari.

Gregor. C A P. *Habuiſſe.* Qui habuit concubinam,& fuit ordinatus:ſi poſt ordinem non peccauit,poteſt miniſtrare,ſecus non. G L O S. Occultum delictum facit irregularem.

D I S T I N C T I O X X X I V.

Epiſcopus oportet, vt euitet immoderatam familiaritatem etiam domeſticorum, vt conſanguineorum.

3 *Nicol.* C A P. *Quorundam.* Epiſcopus non ſit venator, nec immoderatè familiaris propriæ filiæ,ſub pœna excommunicationis, & ceſſationis poſt admonitionem,quia ex Diuo Hieronymo venatorem numquam legimus ſanctum.

C A P. *Epiſcopum.* Presbyter,Diaconus,non habeat canes,accipitres,vel alia huiuſmodi ad venandum: ſi non abſtineat Epiſcopus, eſt ſuſpenſus per tres menſes,diaconus ab officio,& communione,presbyter per duos.

C A P. *Omnibus ſeruis Dei.* Idem quod ſupra.

Tolet. C A P. *Is qui.* Qui non habet vxorem, ſed concubinam, ſi eſt ea contentus, non repellatur à communione. G L O S. Concubinam,id eſt,vxorem per conſenſum ſine ſolemnitate.

C A P. *Chriſtiano.* Non licet Chriſtiano habere duas,ſed vnam vxorem, vel concubinam loco vxoris. G L O S. Id eſt,cum conſenſu in matrimonium ſine ſolemnitate,ſecus non.

C A P. *Audite.* Nemini licet fornicari, nec habere concubinam, ſi deinde illam dimittet,nec vxorem,nec concubinam.

Pelag. C A P. *Fraternitatis.* Subdiaconus,qui mortua vxore, habuit filios ex ancilla,ſi ceſſet periculum,poteſt ordinari.

C A P. *Si quis.* Laicus,qui præter vxorem cognoſcit aliam,non ordinetur. G L O S. Loquitur de ſtricto iure.

4 C A P. *Curandum.* Qui duxit vxorem non virginem, non ordinatur.

Nicolaus. Papa. C A P. *Præcipimus.* Non ordinetur bigamus,vel literas neſciens, vel corpore vitiatus,vel obnoxius pœnitentiæ,curiæ,vel conditioni.

Gregor. C A P. *Si cuius.* Maritus laicus ſi eius vxor adulteretur, non poteſt ordinari,ſi eſt clericus,vel repudiet eam,vel non exerceat ordinem. G L O S. Si non cognouit poſt adulterium, poteſt promoueri. An pendente accuſatione de adulterio teneatur vir,qui fieri vult ſacerdos, reddere debitum, & fieri bigamus,eſt dubia,videtur ſic,&c. vide ibi.

5 C A P. *Si Laici.* Idem quod ſupra.

C A P. *Si quis.* Qui viduam duxit ſiue ante,ſiue poſt baptiſmum, non poteſt ordinari,quia baptiſmus tantum crimina lauat.

C A P. *Si cognoſcamus.* Qui ſecunda coniugia accepit, non poteſt eſſe clericus.

C A P. *Si quis.* Qui contrahit cum vidua,vel eiecta,vel meretrice, vel ancilla,vel actrice ſpectaculorum,non poteſt ordinari.

C A P.

Digitized by Google

C A P. *Vidua*. Eſt mortuo viro eiecta à viuente, meretrix, quæ multis patet.

C A P. *Si ſubdiaconus.* Si ducit ſecundam, ſeruiat in minoribus, nec legat epiſtolam.

C A P. *Lector.* Lector, qui viduam duxit, vel bigamus vrgente neceſſitate, poteſt fieri ſubdiaconus.

C A P. *Presbyteri.* Qui ſunt in ſacris non interſint conuiuiis nuptialibus, nec obſcœnis.

C A P. *Valentino.* Qui contrahit cum ſponſa de præſenti alterius mortui non corrupta, poteſt ordinari.

DISTINCTIO XXXV.

Ordinandus ſit ſobrius, ſeu non vinolentus.

CAP. *Epiſcopus.* Deſeruiens aleæ, vel ebrietati, aut deſerat, aut damnetur, priuetur à communione. 6

C A P. *Ab exordio.* Poſt diluuium, vinum, & carnes conceſſa in vſum.

C A P. *Luxurioſa* Qui vino, & ebrietati ſe miſcet, non eſt ſapiens.

C A P. *Eccleſia.* Sacerdotes fugiant delicias, epulas, laſciuias, rubentes buccas ieiunium proferre, & ſponſa Chriſti.

C A P. *Venter.* C A P. *Vinolentum.* C A P. *Luxuria.* In vino eſt luxuria, &c. ſponſa Chriſti fugiat vinum.

C A P. *Sexto, die.* Laudat abſtinentiam, damnat ebrietatem.

C A P. *Ante omnia.* Ebrioſus ſi eſt in ſacris non communicet per xxx. dies, ſi non, verberetur.

DISTINCTIO XXXVI.

Epiſcopum oportet eſſe prudentem non ſolùm in literis, ſed in negotiis ſæcularibus, qui eſt Iudex animæ, & corporis.

CAP. *Illiteratos.* Illiterati corpore vitiati, & qui ſeipſos abſcindunt, non ordinentur. G L O S. Sufficit mediocris ſcientia. *c. cum nobis, de elect.* 7 *Gelaſius.*

C A P. *Qui Eccleſiaſticis diſciplinis.* Qui ordinat illiteratum, careat poteſtate conferendi illum ordinem, & ordinatus eſt ſuſpenſus ab ordine. G L O S. *cap. graue, de prabendis.* *Gregor.*

C A P. *Si quis.* Opera ſacerdotis ſunt ſcientia, & oratio. G L O S. Epiſcopus aliorum doctrina non debet egere.

DISTINCTIO XXXVII.

An oporteat Epiſcopum eſſe eruditum ſæcularibus literis.

CAP. *Epiſcopus.* Epiſcopus libros gentilium non legat, hæreticorum non, niſi pro neceſſitate, & tempore. G L O S. Leges debent audire, vt melius intelligant canones. 8 *Carthag.*

C A P. *Sacerdotes*. Si legant comœdias, vel poëtas delectationis cauſa, reprehenduntur, ſed pueris ob neceſſitatem.

C A P. *Nonne*. Ambulat in vanitate ſenſus, & obſcuritate mentis, qui diu ſtudet logicæ, phyſicæ in inaneſyllabis, qui quærit diuitias, qui adulatur Regibus.

C A P. *Vino*. Qui malè intelligit ſacram Scripturam, vel abutitur ſæculari ſcientia, ſunt pſeudoprophetæ, vel diuini, & ebrij vino.

C A P. *Legant Epiſcopi*. Reprehendit eccleſiaſticos, qui filios ſuos erudiri faciunt diſciplinis ſæcularibus, præſertim ſumptibus eccleſiaſticis, exẽplo Eli.

C A P. *Omnem*. Regnum Dei in ſimplicitate fidei eſt non in contentione ſermonis: Hæretici ſuum venenum ponunt in dialectica.

C A P. *Legimus*. D. Hieronymus ab Angelo percutitur, quia Ciceronianus erat. Deinceps probat oppoſitum, id eſt, quod eccleſiaſtici debent eſſe eruditi ſcientiis ſæcularibus, non cauſa delectationis, ſed vtilitatis.

9 C A P. *Turbat*. Licet lectori à profanis colligere vtilia tanquam ſua, ſicut Moyſes in Ægypto, & Paulus citauit Poëtas.

C A P. *Legimus*. Aliqua leguntur, ne ignorentur, alia nè ſpernantur, alia vt refutentur.

C A P. *Si quis*. Non improbatur, qui dicit grammaticam, vt rectè loquatur, Dialecticam, vt verum diſcernat: Geometrica, Arithmetica, Muſica non ſunt ſcientiæ pietatis.

C A P. *Qui de menſa*. Non poſſunt reprobari profana, niſi diſcantur, & ſic & pietas illa diſcere, ſic Daniel doctrina Chaldæorum.

C A P. *De quibuſdam*. Epiſcopi curent vbi opus eſt, vt ſint magiſtri, & doctores, qui ſtudia, & artes liberales aſſiduè doceant.

10. C A P. *Si quid veri*. Auctoritates Gentilium valent ad confundendam vanitatem gentilium, non ad eam amplectendam.

C A P. *Relatum*. Lex Dei non eſt legenda, vel interpretanda ſecundum propriam intelligentiam ingenij noſtri, licèt multa poſſint trahi ad ſenſum noſtrum, ſed ex ipſis Scripturis capere ſenſum veritatis ſecundùm declarationem Patrum, ad quem confirmandum poſſumus vti ſæcularibus diſciplinis.

C A P. *Ideo*. Figmenta poëtarum non legenda ad vitanda incendia libidinis.

C A P. *Non omnis*. Ignorantia non excuſat omnes, ſed illos, qui non habebant à quo diſcerent, reliquos non.

DISTINCTIO XXXVIII.

Voluntaria ignorantia maximè ſacerdotibus eſt periculoſa.

fol. 10. 1 CAP. *Ignorantia*. Sacerdotes ſciant Scripturas, & canones vt ædificent ſcientiam, & iura.

Tolet. *Leo.* C A P. *Quando*. Quando Epiſcopus ordinat ſacerdotes, doceat eos quomodo officia, & ſacramenta miniſtrent; & quando veniunt ad concilium, exigat quomodo miniſtrent.

C A P. *Si in laicis*. Ignorantia non poteſt excuſari in præſulibus, cùm vix ſit tolerabilis in laicis.

C A P. *Nulli*.

C A P. *Nulli.* Non licet ſacerdotibus canones ignorare, ſed ſecundùm eos operari. *Caleſt.*

C A P. *Quæ ipſis.* Sacerdos neceſſariò debet diſcere, vt eſt liber ſacramentorum, lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus, canon pœnitentialis, pſalterium, homiliæ.

C A P. *Omnes.* Epiſcopus debet in promptu ſcrutabiliter, & non tranſitoriè ſcire diuinam Scripturam, & Canones. *6. Synod.* 2

C A P. *Placuit.* Ordinandis Epiſcopis, prius decreta Conciliorum inculcentur. *Carthag.*

C A P. *Licet.* Qui adhæret ſacris Scripturis, non obſcuratur à mundanis. *Zephir.*

C A P. *Si iuſta.* C A P. *Qui ea.* Ignorantia Scripturarum eſt ignorantia Chriſti, & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, neſciuntur à Deo, & contra.

C A P. *Quamuis.* Non qui neſcit errat, ſed qui putat ſcire quod neſcit, & qui falſum pro vero affirmat, & non errans præponitur erranti ad ſalutem.

C A P. *Sedulò.* Monendi ſcholaſtici, id eſt, rectores, vt non contemnant ſimplicitatem loquendi Patrum, etiam cum barbariſmis, & ſolœciſmis, vel perturbate.

C A P. *Indignum.* C A P. *Locutio.* C A P. *Eccleſiaſtica.* Scriptura non ſubdenda regulis Donati, ſed accipienda ſecundùm proprietatem cuiuſque linguæ pro omnibus.

C A P. *Nullius.* Epiſcopus non verecundetur à minimis peritis diſcere, ſi vult eſſe membrum Chriſti.

DISTINCTIO XXXIX.

Epiſcopus non ſolùm debet eſſe doctus, ſed inſtructus in negotiis temporalium, vt proſit ſubditis, & Eccleſiæ in temporalibus. 3

C A P. *Petrus.* Simplex electus ad Epiſcopatum, reiicitur, quia debet curare non ſolùm ſalutem, ſed extrinſecam vtilitatem ſubiectorum, & Eccleſiæ.

DISTINCTIO XL.

C A P. *Non nos.* His, qui ſunt in dignitate eccleſiaſtica, non datur licentia peccandi, ſed neceſſitas bene viuendi, licet quilibet præſumatur bonus. 4 *Symmac.*

C A P. *Non eſt.* Non ſanctorum filij ſunt, qui tenent loca ſanctorum, ſed qui exercent opera eorum.

C A P. *Nos, qui.* Claros faciat præſules, non dignitas loci, vel generis, ſed morum. CAP. *Non loca.* Eadem nos iungit Deo.

C A P. *Homo.* Grauius quis peccat, vel propter magnitudinem peccati, vel propter altitudinem dignitatis. GLOS. Circumſtantiæ loci, temporis, dignitatis, ſcientiæ, grauant peccatum.

C A P. *Si Papa.* Papa licèt à nemine poſſit iudicari, niſi eſſet hæreticus,

tamen ſi remiſſius, & cum damno regit, damnabitur.

C A P. *Ante omnia.* Apud Deum nil eſt miſerabilius officio Epiſcopi, ſi perfunctoriè,adulatoriè agatur, ſed nil beatius,ſi,vt debet,agatur. GLOS. Poteſt quis cogi,vt fiat Epiſcopus in principio,vt fiat volens, ſed ſi non vult, non eſt cogendus.

5 C A P. *Sicut.* Epiſcopus fit ex electione, & conſecratione , vt ſacerdos ex ordinatione,& ex his fit corpus,id eſt,Eccleſia,& ſi non bene viuunt,corrumpitur. G L O S. Electio non dat ius.

C A P. *Illud.* Non locus, vel genus,ſed virtus gratiam comparat:Adam extra,& Eua intra Paradiſum fuit creata.

Gregor. C A P. *Qualibet.* Non loca occulta,vt Paradiſus,cœlum, ſed gratia Dei ſaluat:vt Loth in Sodoma fuit iuſtus,in monte peccauit.

C A P. *Adam.* Adam,quia peccauit amiſit nobilitatem loci.

C A P. *Multi.* Multi ſacerdotes nomine,pauci opere, id eſt,virtute,qui honorant cathedram:qui amat primatum in terra,confundetur in cælo.

DISTINCTIO XLI.

Vltra mores ſacerdos qualem habitum,victum,vel geſtus habere debet.

6 CA P. *Quiſquis.* Vti debemus rebus tranſitoriis,vt victu ſecundum conſuetudinē eorum,quibus cum viuimus,quia non vſus, ſed libido eſt in culpa.

C A P. *Delicia.* Deliciæ ſine deſiderio acceptæ non nocent , & cibi viles cum deſiderio nocent abſtinentiæ.

C A P. *Non cogamur.* Diuites non coguntur vti cibis pauperum, ne mutata conſuetudine ægrotent,ſed doleant, & dent vilia pauperibus.

C A P. *Quod dicit.* Non quid,vel quantum comedas ſecundùm tuam naturam, ſed æquanimitas, id eſt, tolerantia in inopia, & temperantia in abundantia facit iuſtum.

C A P. *Parſimonia.* In victu, & veſtitu laudatur, honorat domos religioſas, & congregationes.

C A P. *Sæpe.* Sub ſpecie virtutis veniunt vitia, vt auaritia,parſimonia,&c.

C A P. *Epiſcopus.* Vilem ſupellectilem, & menſam, & victum habeat, ſed auctoritatem fide, & meritis vitæ, habitet prope Eccleſiam.

C A P. *Clericus.* Clericus non veſtibus,& calceamentis decorem quærat,ſed habitu,& inceſſu probet ſuam profeſſionem.

DISTINCTIO XLII.

Epiſcopus ſit hoſpitalis omnium indifferenter.

7 CA P. *Si quis.* Qui deſpicit,& non vult communicare cum his,qui ſunt hoſpitales aliis amore Dei,anathema ſit.

C A P. *Quieſcamus.* Debemus indiſtinctè omnes hoſpitari, & non aliquos, alios.

alios non, aliter Abraham non recepiſſet Angelos. GLOS. Eleemoſyna quotidiana facienda eſt omnibus petentibus amore Dei cauſa nutrimenti ſine differentia; quomodo intelligitur. vide ibi.

CAP. *Non oportet*. CAP. *Nulli*. Epiſcopi, qui vocantur ad hoſpitandum, *Carthag.* nihil ſibi accipiunt, & in Eccleſiis non fiat conuiuium, vel accubitus niſi tranſeuntibus in neceſſitate.

CAP. *Oratorium*. In oratorio præter cultum orandi, & pſallendi nihil agitur.

DISTINCTIO XLIII.

Epiſcopum oportet eſſe Doctorem, ſit diſcretus, vt non taceat dicenda, nec dicat tacenda. 8

CAP. *Sit Rector*. Rector ſit cautus in dicendo, ne ſua loquacitate offendat. *Gregor.*

CAP. *In mandatis*. Hæreticis, & Paganis non ſunt ſecreta fidei manifeſtanda, *Clemens.* ſicut nec porcis, & canibus ſacra danda.

CAP. *Scimus*. Prælati timore perſecutionum non debent ceſſare ab officio, & doctrina. *Anaclet.*

CAP. *Epheſiis*. Qui non vult delinquentes increpare, tacendo occidit, nec *Gregor.* eſt immunis à ſanguine ſubditorum.

CAP. *Diſpenſatio*. Qui non ſpargit ſemen veritatis, damnationem incurrit, *Nicol.* ſicut qui debet parere. *c. deſpicis.*

DISTINCTIO XLIV.

Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, præſertim in feſtis ſint.

CAP. *Comeſſationes*. Sunt prohibendi, & monendi populi, & in multitudine non procedendum cum ſeueritate, id eſt, excommunicatione. 9

CAP. *Non oportet*. Clerici non intrent tabernas. GLOS. Niſi cauſa neceſſitatis.

CAP. *Nulli clerico*. Non licet clerico exercere tabernam, vel ergaſterium, id eſt, ſtationem ſub pœna depoſitionis.

CAP. *Clerici*. Clerici non ingrediantur tabernam cauſa edendi, vel bibendi, niſi neceſſitate peregrinationis.

CAP. *Mutus*. Reprehenditur Epiſcopus, qui vacat conuiuiis neglecta cura.

CAP. *Conuiuia*. Tunc conuiuia fiunt ex charitate, quando nullus detrahitur, vel irridetur, nec fabulat, & cum ſobrietate.

CAP. *Nullus*. In anniuerſariis nullus presbyter inebrietur, nec amore alicuius bibat, nec aliquem cogat bibere, nec iocos faciat.

CAP. *Quando autem*. Quando presbyteri conueniunt ad conuiuium, Prior, 10 & deinde per vices cibos benedicant, & aliquis aliquid de Scriptura legat, mox reddant gratias.

CAP. *Quando*. Calendis quando conueniunt, in collatione modum non excedant, nec plus, quàm ter bibant.

CAP.

C A P. *Non oportet.* Clericis, vel laicis plures conferre ad conuiuia.

C A P. *Pro reuerentia.* In conuiuiis ſacerdotum ſemper ſit lectio ſacrarum Scripturarum.

C A P. *Non liceat.* Nulli liceat ex confertis conuiuia facere, nec clerici, vel religioſi comedant ante tertiam horam, facta benedictione, & gratiarum actione.

DISTINCTIO XLV.

Non percuſſorem oportet eſſe Epiſcopum, ex iraſcibili, & ſenſu perturbato, ſed ſit patiens.

[illegible] CAP. *Quid autem.* Nouum, & inauditum, vt Epiſcopus quærat timeri verberibus: quare ſit patiens, & arguat in omni patientia & doctrina.

[illegible] C A P. *Neminem.* Peccantem clericum nemo cædat, ſed ſuſpendatur triduo. G L O S. Non nimis enormiter, vel clericum in ſacris.

Gregor. C A P. *Qui ſincera.* Qui ſunt extra Eccleſiam non aſperitatibus, & minis cogendi ad fidem, ſed ratione, & Iudæi non moleſtandi, ſed permittendi facere ſuas feſtiuitates. G L O S. Iudæi peccant mortaliter in cæremoniis, quia non differunt ab Idololatria; tamen per hoc non datur eis licentia peccandi, ſed libertas à pœna, dummodò hæc non faciant in contemptum fidei.

C A P. *Licet.* Subditos peccantes corrigat potius beneuolentia, quàm ſeueritas, cohortatio, quàm comminatio; charitas, quàm poteſtas: vt Chriſtus non ſtatim puniuit Petrum. Item, Iudæi non ſunt cogendi ad fidem, ſi tamen inuiti eam ſuſceperint, ſunt cogendi eam retinere.

Tolet. C A P. *De Iudæis.* Non baptizati non ſunt cogendi ad baptiſmum, quia non inuiti ſaluandi; ſed qui ſunt baptizati, etiam per vim, ſunt cogendi manere in fide. G L O S. Coactio conditionalis non impedit ſacramentum baptiſmi, & ordinis, ſed matrimonium impedit: abſoluta verò coactio omnia ſacramenta impedit. Dormiens, qui prius voluit, ſi baptizatur, tenet.

2 C A P. *Licet.* Qui quæ ſua quærunt, volunt magis dominari, quàm conſulere: placet honor, inflat ſuperbia, cum magis agit beneuolentia, quàm ſeueritas.

Ita. C A P. *Epiſcopum.* Eſt deponendus clericus, qui, vt timeatur ſubditos percutit, non ſic Chriſtus.

C A P. *Cùm beatis.* Epiſcopi, non corripiant verberibus ſubditos, ſed verbis; & qui excedit in hoc, ſit excommunicatus, & exul. G L O S. Qui in ſacris, non ſunt verberandi, niſi pro maioribus culpis, qui in minoribus, pro minoribus. Item, pater familias, ſi verberat filium clericum animo corrigendi, non eſt excommunicatus.

C A P. *Diſciplina.* Miſericordia cum diſciplina copulanda, ne ſolæ deſtruantur; exemplum de vino, & oleo, & de Moyſe: Dele me, & occidat vnuſquiſque.

C A P. *Omnis qui iuſtè.* Qui iuſtè iudicat, miſericordiam cum iuſtitia in ſtatera portat timens Dei iudicia, ne & ipſe condemnetur.

C A P. *Et qui.* Qui caſtigat, & qui remittit, vterque miſericordiam, & eleemoſynam dat.

C A P.

C A P. *Tria ſunt genera.* Tria ſunt genera eleemoſynarum, dare corporalia, dimittere offenſam, corrigere peccatum.

C A P. *Duæ ſunt eleemoſynæ.* Eleemoſyna cordis, id eſt, dimittere offenſam, eſt maior eleemoſyna corporis, id eſt, dare pecuniam. 3

C A P. *Sunt namque.* In Prælatis debent eſſe manſuetudo, & rigor diſciplinæ.

C A P. *Vera iuſtitia.* Vera iuſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur, ſed cum miſericordia.

C A P. *Recedite.* Peccatores non auſteritate, ſed manſuetudine adiuuandi.

C A P. *Sed illud.* Quando ſacerdotes, vel Prædicator palpat populum peccantem, timens maledicentiam eius, Deus ſæuit in populum.

C A P. *Sanè percuſſor.* Qui non reprehendit malos, nec confirmat bonos, ſed incautò loquitur, percutit infirmos.

DISTINCTIO XLVI.

Non litigioſum, qui vt ruſtici garrulitatem, auctoritatem putant, & loquuntur ex ignorantia. 4

C A P. *Hoc habet.* Reprehenditur prælatus, qui in ſublimitate arroganter loquitur, & dominando aſperè vt faciunt adulatores. *Gregor.*

C A P. *Sunt nonnulli.* Prælati non debent peccatores extollere, & laudare. *Carthag.*

C A P. *Clericus*, & ſeqq. vſque ad fin. Clericus adulator deponatur: qui non probanda fratribus obiicit excommunicetur: maledicus degradetur: ſcurrilis, & turpis deponatur: inuidens profectibus fratrum non ordinetur: ſeditioſus, vſurarius, vltor non ordinetur: non fœnera, vſuras, lucra, ſeſcupla quærat.

DISTINCTIO XLVII.

Non cupidum, & ſic non vſurarium.

C A P. *Epiſcopus.* Exigens vſuras à debitoribus, deponatur. C A P. *Quoniam.* Vſurarius deponatur, etiam à regula, ſi eſt regularis. 5

C A P. *Omnes* Qui laborant pro terreno lucro, & honore, &c. probantur non diligere Deum, & cœleſtia. C A P. *De Petro.* Vſurarius non ordinetur. *Gregor.*

C A P. *Si quis.* Et degradetur.

C A P. *Virum.* Catholicus, præſertim ſacerdos, ſicut non debet detineri errore, ſic nec cupiditate terrenorum. *Leo.*

C A P. *Bonorum.* Aliter non adhærebit Deo.

C A P. *Sicut hi.* Inuehitur contra auaros pulchrè: vide ibi, &c. Item, ordinandus ſit domui ſuæ bene præpoſitus, & probat multis.

C A P. *Quantumlibet.* Non inueniuntur meliores, quàm qui in monaſterio proficiunt, ſicut peiores quàm qui deficiunt: & ſi non poſſunt corripi, non eſt culpa ſuperioris.

C A P. *Quod ad nos.* Nobis cauendum ne quis noſtra culpa pereat: & ſi quis ſua malitia perit, nobis non imputabitur.

DISTINCTIO XLVIII.

6 CAP. *Quoniam.* Neophytus non fiat Epiſcopus,ſed poſtquam fuerit probatus, &c. qui contra fecerit, deponatur.

Nicen.

Gregor. CAP. *Sicut Neophytus.* Neophytus dicitur qui repentè in Religionis habitu plantatus ambit ordines ſacros.

DISTINCTIO XLIX.

In genere Epiſcopus non debet eſſe criminoſus.

7 CAP. *Hinc etenim.* Sacerdos non debet habere vitia animi ſignificata per defectus corporis prohibitos Leuitici 21. & explicat.

CAP. *Sacerdotes.* Qui ordinat indoctum, cœcum offert: qui lucra terrena quærentem, claudum: qui vitioſum, & pigrum, languidum.

DISTINCTIO L.

8 ### *Qui criminoſi etiam poſt peractam pœnitentiam non poſſunt exercere, vel aſcendere.*

Gregor. CAP. *Si lapſis.* Lapſis non eſt danda licentia, vt reuertantur ad ordinem ſuum ſupplicatione nullius,ne corruat diſciplina.GLOS. Id eſt,depoſitis.

Mart. CAP. *Qui ſemel.* Depoſitus nõ admittitur ad aliquem gradum ſacerdotij.

Ioan.VIII. CAP. *Presbyterum.* Idem,licèt cum ſponte confitente ſuum crimen mitius agatur. GLOS. Mitius cum confeſſo, quàm conuicto.

Nicolaus. CAP. *Miror.* Sacerdos, qui commiſit homicidium, nullo modo miniſtret: & hoc quærere eſt dementia, etiam poſt longam pœnitentiam.

Nicolaus. CAP. *Clericum.* Clericus non militet in ſæculo, & ſi occidit paganum, careat accepto, & non aſcendat ad alium. GLOS. In *c. Miror.* Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum homicida, nec cum ſimoniaco, niſi ignoranter, & in ſimplici beneficio, nec cum depoſito, nec cum excommunicato celebrante, vel cum eo, qui accedit ad iudicium ſæculare, nec cum bigamo, nec cum filiis presbyterorum,vbi pater miniſtrauit.Item, Epiſcopus diſpenſat in multis criminibus,& in genere,vbi non prohibetur Epiſcopus diſpenſare poteſt.*c.nuper,de ſententia excomm.*

9 CAP. *De his.* Clericus, qui defendendo paganum occid t,non miniſtret. GLOS. Si defendit ſe incautè, & ſine moderamine. Item, homicidium, aut eſt ex neceſſitate,aut caſu,aut latet ex voluntate,ſi ex voluntate numquam eſt diſpenſandum cum eo, *c. Miror,eodem.* Si caſu,& dabat operam rei licitæ, non impeditur,ſed poteſt miniſtrare,& aſcendere,niſi grande ſcandalum oriatur,quia tunc debet ſe purgare.*c.ex literis. de homicidio:* rei illicitæ neutrum poteſt facere. *c. clerico: & cap. ſi quis voluntate, eod.* Si ex neceſſitate, vel fuit neceſſitas euitabilis, & tunc non aſcendat, ſed in ſuſceptis toleratur, *c. de his clericis,eod.* ex miſericordia, *c. ſicut de homicidio:* ſi fuit ineuitabilis, poteſt miniſtrare in ſuſceptis ſine diſpenſatione, ſed petat diſpenſationem vt aſcendat,

c. ſuſce

Digitized by Google

c.ſuſcepimus,& c.1.de homic. Sed melius quod aſcendere poteſt ſine diſpenſatione,*c.quia te,eod.*

C A P. *Si Epiſcopus.* Si Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus committit capitale crimen,vt ſi falſat chartam, vel falſum teſtimonium dicit,depoſitus in Monaſterium detrudatur,& cum communione laica tantum, donec vixerit. 10

C A P. *Si quis viduam.* Qui viduam, vel dimiſſam ducit,eſt irregularis: Qui poſt baptiſmum eſt conſcius homicidij, vel facto, vel præcepto, vel conſilio, aut defenſione, non aſcendat, nec miniſtret, & in morte tantùm laicam communionem accipiat. G L O S. Iudex executor,& aſſeſſor in criminalibus ſunt irregulares, & non ordinentur. Item,ante baptiſmum, qui ſine peccato occidit,an ſit irregularis,videtur non. Lege Gloſſam.

C A P. *Peruenit.* Qui in ſacris committit peccatum fornicationis,non miniſtret etiam poſt pœnitentiam. G L O S. Quando eſt conuictus, vel confeſſus,& niſi Epiſcopus diſpenſet, quia hic tantùm reprehenditur indiſcreta diſpenſatio.

C A P. *Accedens.* Idem vt in præcedenti:& qui audent miniſtrare,puniuntur, conceditur tamen communio laïcalis in fine vitæ. G L O S. Degradatum percutiens non eſt excommunicatus, & Epiſcopus in aliquo caſu poteſt mutare pœnas Papæ. fol.12. 1

C A P. *Poſtquam.* In loco lapſi non reſtituendi: Epiſcopus intra tres menſes prouideat Eccleſiam de idoneo. G L O S. A die mortis pro electione dantur tres menſes,& alij tres pro conſecratione,*Diſtinct.*100.& *de elect.c. Ne pro defectu.* niſi per neceſſitatem prorogetur,*Diſt.*28.*c.fin.* G R A T. è contra multis probat,poſt actam pœnitentiam licitè poſſe adminiſtrare, & aſcendere.

C A P. *Ioannes Chryſoſt.* Affert multa exempla,in quibus eandem nacti fuerunt reſtituti ad priſtinos,& nouos gradus. 2

C A P. *Ponderet.* Dicere lapſos ſacerdotes non poſſe reuocari ad exercitium, eſt hæreticum, quæcunque ſolueritis erunt ſoluta: Idem de aliis, vt ordinentur. Item, opinio, quæ vetat miſericordiam, non eſt tenenda, nec audienda. Item tempore maturanda ſententia,ne turbetur ordo.

C A P. *Et purgabit.* Sacerdotes lapſi poſt pœnitentiam purgati,poſſunt admitti,quia placent Deo,vt prius.

C A P. *Quia ſanctitas.* Idem quod ſupra. C A P. *Quid eſt.* Idem:& iacentes in peccato, prædicare non debenr. C A P. *Ferrum.* Idem.

C A P. *Cum exaudiero.* Idem. C A P. *Ieſu.* Idem. C A P. *Contumaces.* Idem. C A P. *Si quis.* Idem,& Epiſcopus iudicet vendentes res Eccleſiæ.

C A P. *Bene valet.* Idem; & contrarium fuit dictum propter ſimulatas pœnitentias. C A P. *Sacerdos.* Idem. G R A T. Concordat. Pœnitentes ſimulatè,& ambitione honoris non recipit Eccleſia,ſicut nec Deus,veros ſic.

C A P. *Vt conſtitueretur.* Eccleſia poteſt,& ſolet diſpenſare,ſed propter fictas pœnitentias,vel ambitionem vtiliter reiicit. Item,propter multitudinem,rigor iuris remittitur. G L O S. Rigor, ius, diſpenſatio differunt: rigor eſt auſteritas, & exceſſus iuris ad terrorem,vide ibi: & non ſeruatur,niſi vbi timetur exemplum mali: quandoque rigor eſt ſubtilitas iuris,& mitigatur rigor multiplici cauſa, *c.pueris de ſentent. excom.* Diſpenſatio eſt iuris relaxatio propter neceſſitatem,vel vtilitatem,*c.tali* 1.*q*.7. Ius eſt medium inter vtrunque. 3

F 2 CAP.

C A P. *Abſit*.Idem,ſed cautè,ne occidamus dando occaſionem peccandi.

C A P. *Si quis*. Non diſpenſandum ad petitionem etiam piorum religioſorum, niſi ſecundùm canones, & facta pœnitentia: ſecus eſt ad iram Deum prouocare.

4 C A P. *Domino Sancto*. Lapſi, v.g. in fornicationem, ſi verè eos pœnitet, admittuntur ad priſtinos gradus, & honores: ſi fictè, non. Item, quando in Conciliis inueniuntur ſententiæ contrariæ, illius Concilij ſententia eſt tenenda, cuius authoritas eſt potior, vel antiquior. G L O S. Magis miſericordioſa. Item, textus valet quando conſtitutiones ſunt particulares, ſed quando ſunt generales, ſemper poſterior præiudicat, *de cogn. ſp. c. 1.*

C A P. *Si quis diaconus*. Clericus in ſacris deprehenſus in adulterio, vel conuictus, vel confeſſus, non poteſt redire ad ſuum honorem, niſi verè pœniteat. G L O S. Sola deprehenſio cum euidentia facti facit infamiam.

C A P. *Quicunque*. Lapſi difficilè remittuntur ad priſtinum gradum.

C A P. *Qui ſub gradu*. Lapſus in gradu poſt pœnitentiam poterit baptizare, communicare infirmos, & miniſtrare altari. G L O S. Baptizare ſolemniter, ſed non fiet Epiſcopus.

C A P. *Presbyteros*. Qui immolauerunt dæmoniis, ſi pænitus coactè, admittuntur ad honores; ſi ſub conditione, non, niſi arbitrio Epiſcopi; ſi ſimpliciter, non. G R A T. Poſſunt & aliter conciliari Patres; ſi lapſi crimen eſt manifeſtum ante, vel poſt ordinationem, ſunt deiiciendi; ſi occulti poſt pœnitentiam, recipiantur.

5 C A P. *Sacerdotes*. Quando lapſus ſacerdotis in fornicationem eſt publicus, non poteſt habere honores ſecundùm canones.

C A P. *De his*. Criminoſus publicus non admittitur propter ſcandalum, occultus poſt pœnitentiam ſacramentalem recipitur.

C A P. *De eo*. Cum hæretico ante reconciliationem nemo debet communicare.

C A P. *De his clericis*. Qui in ſacris, & in obſidione poſiti mutilant extra neceſſitatem ineuitabilem, abſtineant per duos annos, & pœniteant: & ſi negligunt, differatur tempus.

C A P. *Clerico*. Iaciens lapidem minus diligenter, ſi mutilat, poteſt diſpenſari cum pœnitentia. C A P. *Qui ante*. Qui non ſponte, ſed ineuitabili neceſſitate mutilat, non eſt irregularis.

C A P. *Studeat*. Clericus, ſi iratus ſine animo occidendi percutit, & ille moritur, eſt irregularis: ſi moritur ex alia cauſa, vt vulnere, ſuſpẽdatur ad tempus, mox miniſtret, & detur ex beneficio ſuo vnde ſuſtentetur. G L O S. Si non occidit ex percuſſione clerici, ſed alia cauſa, tunc non tenetur de morte, vel dicitur eſſe occaſio proxima, & ſufficiens mortis.

6 C A P. *Eos verò*. Qui caſu committunt homicidium, pœniteant per quinquennium, poſtea reſtituantur.

C A P. *Si qua fœmina*. Domina, quæ verberando in triduo occidit ancillam, ſi voluntariè, per ſeptem annos; ſi caſu, per quinque abſtineat à communione, niſi in morte.

C A P. *Si quis*. Idem ſi vir virum; & ſi voluntariè, ad ianuam Eccleſiæ Catholicæ ſemper ſubiaceat.

C A P.

CAP. *Qui ſaccum.* Qui pecuniam in ſacco furatur, eſt reus furti, etiam ratione ſacci. GLOS. Secundariè, & acceſſoriè.

CAP. *Eum qui.* Quando quis probat caſu, & non voluntariè cōmiſiſſe homicidium, liberatur. GLOS. Vt ex ludo licito, vel cōtrarius probet oppoſitū.

CAP. *Frater videtur.* Idem quod ſupra. CAP. *Quantum dicit.* Idem. CAP. *Hi qui arbores.* Idem, id eſt, caſus non facit irregularitatem. CAP. *Sæpe contingit.* Idem.

CAP. *Si duo fratres.* Idem, ſi cædens arbores dixit, caue.

CAP. *Hi, qui.* Lapſi poſt pœnitentiam, & ſi miniſtrent in ſuſceptis, non tamen aſcendant; & ſi reincidant, priuantur etiam cōmunione. GRAT. Lapſi non ſolùm reſtituendi in priſtinum, ſed poſſunt aſcendere ad altiora.

CAP. *Conſiderandum.* Petrus poſt lapſum fuit factus paſtor, vt compatiretur aliis. GLOS. Petrus fuit factus Papa ibi, *Paſce oues.* non ibi, *tu es Petrus.* CAP. *Fideliter.* Idem. GLOS. eligendus eſt magis qui peccauit, & pœnituit, vt ſciat compati. 7

CAP. *Ex pœnitentibus.* Clericus ſolemniter pœnitens non ordinetur, licèt ſit alioquin bonus; & ſi ordinetur; deponatur à clericatu, & ordinans ſcienter talem deponatur ab ordinatione. Idem ſi ſcienter ordinet bigamum. GLOS. Crimen detectum extra iudicium ab eodem impedit ordinandum.

CAP. *Quicunque.* Pœnitens, vel bigamus, qui ſe ingerit alicui ordini; ſatis erit, ſi diſpenſetur, vt in eo permaneat, ſed non aſcendat.

CAP. *Si verò.* Qui tantùm in articulo mortis communicauit, & poſtea non egit ſolemnem pœnitentiam, poteſt ordinari.

CAP. *Si ille.* Qui vltro fecit pœnitentiam ſolemnem, & qui inuitus, eſt detruſus in monaſterium ad agendam pœnitentiam, non poteſt ordinari. Item, recipere dicta contra auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, vel canones, temerarium, & periculoſum eſt.

CAP. *Non confidat.* Impediuntur ordinari bigami pœnitentiati, illiterati, corpore vitiati, conditionarij, obnoxij rebus publicis. 8

CAP. *Canones.* Pœnitentes non poſſunt fieri etiam clerici.

CAP. *Si quis poſt.* Qui poſt remiſſionem peccatorum habuit cingulum militiæ ſæcularis, non admittitur ad clericatum.

CAP. *Quamuis.* Priuata pœnitentia non denegatur peccantibus, toties, quoties: publica ſatis eſt ſemel.

CAP. *Pœnitentes.* Pœnitentia ſolemnis ſic facienda: ſacerdos imponit manum ſuam ſuper caput, & cilicium: deponant comam, & veſtimenta; ſecus non recipiantur. Item, iuuenibus non facilè committenda pœnitentia propter fragilitatem. Item, viaticum in morte nulli negandum.

CAP. *In capite.* Deſcribitur fuſe modus imponendi pœnitentiam ſolemnem. CAP. *Confirmandum.* Clericis nunquā imponatur publica pœnitentia.

CAP. *Illud quoque.* Sicut non permittitur clericis facere pœnitentias, ſic nec pœnitentibus accipere clericatum. 9

CAP. *Alienum eſt.* Sacerdoti, & Diacono non imponitur publica pœnitentia ex traditione Apoſtolica.

CAP. *Placuit.* Pœnitens publicus non fiat clericus, niſi ob neceſſitatem, & tunc in minoribus: & ſi erat Diaconus, exerceat tantùm ſubdiaconatum.

F 3 CAP.

CAP. *Hi qui.* Clerici apoſtatæ non admittantur ad communionem, niſi poſt pœnitentiam, & reaſſumpto habitu, ſed non ad clericatum.

DISTINCTIO LI.

Innoc. 10 CAP. *Aliquanto.* Aduocati, milites, officiales, & hiſtriones non poſſunt ordinari, propter ſcandalum tolerantur. GLOS. Si ante baptiſmum, non prohibeatur. Item, cauſa ſanguinis fiunt irregulares, accuſator, aduocatus, Iudex, teſtis, Notarius, licèt poſſint defendere, licèt accuſans ſuccumbat eadem pœna: ſed tutior eſt opinio, quòd clericus, nec pro accuſatore, nec pro reo poſſit aduocare, quia per conſequentiam intendit talionem, etſi non directè.

CAP. *Deſignata.* Qui poſt baptiſmum militauit, fuit curialis, &c. non o rdinetur.

CAP. *Præterea.* Curiales, vel obligati officiis publicis, dum ſunt in eis hiſtriones, & mimi, non ſunt promouendi. GLOS. Obligatus ad aliquid faciendum debitum poteſt ingredi monaſterium.

Tolet. CAP. *Si quis.* Miles, qui militauit ad occidendum, non ordinetur, niſi ex diſpenſatione, & ad minores tantùm.

CAP. *Qui in aliquo.* Ordinandus Epiſcopus debet carere xxvj. impedimentis: vt non criminoſus, infamis, etiam de facto, pœnitens publicus, non in hæreſi, non mutilati, bigami, concubinarij, ſerui, ignoti, neophyti, laici, miles, curialis, illiterati, xxx. annorum qui non per gradus aſcendunt, qui per habitum, vel ſimoniam, non electus à deceſſore, ſed à Clero, & Metropolitano: conſecrandus die Dominico, vbi elegit Metropolitanus. GLOS. Epiſcopus ipſo facto, v. g. ordinando diſpenſat circa notum, non ignotum.

DISTINCTIO LII.

fol.13. GRAT. Qui per ſaltum ordinatur, tandiu abſtineat, donec accipiat prætermiſſum.

1 Alexand. CAP. *Sollicitudo.* Qui per ſaltum ordinatur negligentia potius, quàm contemptu, non miniſtret, niſi poſt acceptum ordinem omiſſum.

DISTINCTIO LIII.

2 Greg. CAP. *Legem.* Qui obligati ſunt ratiociniis publicis, vel militia, & hi, qui ſæculi actionibus implicati ſunt, non ſunt præproperè ſuſcipiendi in clero eccleſiaſtico, quia non ſtudent ſæculum fugere, ſed mutare, nec in monaſteriis recipiendi, niſi ſint abſoluti probris, ratiociniis: & milites poſt examen ſubtile ſunt probandi per triennium. GLOS. Iuramentum militum, vel clericorũ non impedit quin Religionem ingrediantur: probatio ex conſuetudine eſt facienda in habitu monachali. Item, incognitus probatur per triennium, notus per annum.

DISTIN

Digitized by Google

DISTINCTIO LIV.

CAP. *Nullus.* Seruus non ordinandus, niſi libertate donetur. 3
GLOS. Tacita voluntas Domini ſufficit. *Leo.*

CAP. *Nulli.* Seruus non ordinandus, niſi charta eius libertatis in publico legatur: & ſeruus malè promotus ſit ſeruus, vt prius. GLOS. Publicè factis nemo poteſt contradicere. Item, ſeruus malè ordinatus remanet ſeruus, vt prius, niſi ſit presbyter, vel diaconus. Non gaudet priuilegiis, niſi vno ſolo. *c. ſi quis ſuadente*, & quidem in odium laicorum, non in fauorem ſui; & ſic non poteſt vapulare, ſed poteſt accuſari à laico. Item, depoſitus poteſt verberari ſine excommunicatione, ſed non poteſt ducere vxorem. CAP. *Magnus.* *Triburien.*

CAP. *Qui ex familiis.* Seruus Eccleſiæ non ordinetur niſi fiat liber, & ſi in clericatu ſint ingrati, & flagitioſi, iterum ſerui fiant. *Tolet.*

CAP. *Quicunque.* Serui manumiſſi aliquo obſequio retento pro dominis non ordinentur. GLOS. Obſequium conſiſtens in non faciendo non remittitur niſi ſpecificetur.

CAP. *Si quis.* Obligatus tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio domus, non eſt ordinandus, niſi de conſenſu patroni. *Martin.*

CAP. *De rebus.* Bona, & peculium ſerui facti liberi, & ordinati, dominus vel ſibi retineat, vel illi concedat, vt vult.

CAP. *Ex antiquis.* Seruus ſine licentia ordinatus perdat peculium, ſed maneat in ſuo ordine diaconus, vel det alium pro ſe, vel maneat ſeruus: clerici ſint ſerui ſine priuilegio. GLOS. Amittit peculium, quod acquiſiuit poſt ſacerdotium, vel vſum peculij, quem habebat. Item, diaconus ſi non poteſt vicarium, dando pretium ſe liberat. *Gelaſius.*

CAP. *Frequens.* Seruus ordinatus inſcio domino, ſi eſt clericus ſeruiat; ſi presbyter, vt ſupra. CAP. *Quis aut.* Idem vt ſupra. 4

CAP. *Generalis.* Serui ſine conſenſu dominorum, nec clerici, nec regulares fiant, & minatur recipientibus illos, vel non reſtituentibus.

CAP. *Mancipia.* Mancipia Iudæorum reducantur ad libertatem. *Greg.*

CAP. *Nulla officia.* Iudæis non dentur officia publica, ne pœnam imponant Chriſtianis; & ſerui Chriſtiani ſi ſunt maculati Iudaiſmo, vel circumciſi, ſine pretio liberentur. *Tolet.*

CAP. *Fraternitatem.* Serui Iudæorum, ſiue ſint Iudæi, ſiue pagani, ſi qui velint fieri Chriſtiani, ſi ſunt ipſius merces exponantur venales per tres menſes, & ſi inueniunt emptorem ſoluto precio fiant liberi, vltra tres menſes fiant liberi ſimpliciter. GLOS. Quia præſumuntur ad vſum. Item, pretium ſunt xij. ſolidi, quos quærat oſtiatim, ſi nemo vult eos emere. Item, contra præſumptionem iuris, vel de iure non admittitur probatio: quando ius non tantùm præſumitur, ſed ſtatuit aliquid certum. *Greg.*

CAP. *Si quilibet.* Seruus Iudæorum Chriſtianus fugiens cauſa fidei, eſt dandus libertati. CAP. *Etſi.* Etiam nondum baptizati.

CAP. *Præſenti.* Iudæorum ſeruus, qui Chriſtianus, vel qui vult fieri Chriſtianus ſolutis xij. ſolidis ſit liber: & ſi Hebræus non vult, tamen ſeruus ſit cum Chriſtianis.

CAP. *Si ſeruus.* Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum neſcio domino, ſoluat duplum; 5

duplum;& ſi ignoranter,ſoluant qui ſupplicauerunt,vel teſtes.

CAP. *Si ſeruus.* Seruus ſi fit clericus ſciente,& non contradicente domino fit liber: ſi neſciente,intra annum recuperet eum probata ſeruitute.Item, ſi per triennium probatus efficitur monachus, eſt liber. Epiſcopus liberat à fortuna ſeruili,vel aſcriptitia,ſed non à curiali. Item, aſcriptitij poſſeſſionibus poſſunt fieri clerici inuitis dominis,quia adhuc remanent aſcripti.

Leo. CAP. *Admittuntur.* Non ordinentur ſerui,& obligati, niſi cum voluntate dominorum.

Synodus. CAP. *Abbati.* Abbas,vel monachus non poteſt facere ſeruum monaſterij liberum,quia non ſunt domini,ergo non poſſunt alienare.

Greg. CAP. *Multos.* Seruitus monaſterij non impedit,quin ordinentur ſi probati,alioquin idonei comprobentur.

CAP. *Prohibendum eſt.* Liberti,quorum patroni viuunt,nõ ſunt ordinãdi.

DISTINCTIO LV.

6 Corpore vitiati non ordinentur,nec miniſtrent. GLOS. Sponte vitiati in quocunque membro repelluntur. *c. pœnitentiam*, 2. *d.* ſi caſu, vel ab hoſtibus inuiti,vel propter ægritudinem voluntarij. ſiue à ſe,ſiue à medicis, non obſtat,& *c.ſi quis à medicis,ead.*ſi aliàs, vel in opere illicito,expelluntur:ſi licito, & in minimis membris, aut occultis, non repelluntur. *c. qui patrem, ead.* ſi in magnis,& manifeſtis, non promouentur, *c.ſi Euangelia, ead.*

Gelaſius. CAP. *Priſcis.* Monachi, & laici, ſi ſint aliàs idonei in neceſſitate Eccleſiæ poſſunt ordinari ad ſacramenta miniſtranda, ſed conſtet de ante acta vita, vt non ſit aliquo facinore infectus, illiteratus, bigamus, ſordidatus ab adoleſcentia, corpore vitiatus, ſeruilis, vel originariæ conditionis, curiæ, vel reip. implicatus,publicè pœnitentiatus,nõ diſcuſſus aliquo tempore. GLOS. Hæc impediunt etiam in caſu neceſſitatis. Item, vbi non eſt copia aliorum, ſumuntur minus legitimi. Item, monachi non poſſunt eſſe Prælati Eccleſiarum ſæcularium, niſi ex diſpenſatione, ſed de iure communi poſſunt promoueri ad parochiam,ſi habent ſuum ſocium ſui ordinis.

7 CAP. *Nullus.* Qui audet ordinare pœnitentem, bigamum, viduæ maritum, eſt ſuſpenſus per annum à celebratione Miſſæ, & ſi præſumit celebrare, eſt excommunicatus,& deponatur.GLOS.An annus biſſextilis habeat vnum diem plus: res eſt dubia.

CAP. *Pœnitentes.* Pœnitens illiteratus, mutilatus non ordinetur, & hos ordinans factum ſuum diſſoluit.GLOS.De iure communi nemo venit contra factum ſuum, niſi in caſibus expreſſis à iure. GRAT. Corpore vitiati prohibentur ordinari qui non caſu, ſed propria voluntate ſunt abſciſſi.

8 CAP. *Si quis.* Qui amputauit ſibi virilia non ordinetur, & ſi eſt clericus non miniſtret, quia eſt homicida. GLOS. Quia mori potuit.Item,Marcus, & Origenes trahuntur in exemplum.

CAP. *Hi, qui.* Qui abſcindunt virilia propter caſtitatem non ordinentur.

Innoc. CAP. *Qui partem.* Qui ſibi volens abſcidit partem digiti, non ordinetur; ſi caſu in opere licito, ordinetur, vel miniſtret. GRAT. Qui in morbo à medicis,vel à barbaris,vel à dominis caſtrantur poſſunt promoueri.

CAP.

C A P. *Si quis à medicis.* Sectus ob membrum à medicis, vel caſu à barbaris, vel à domino, ſi eſt digniſſimus poteſt ordinari, & celebrare; ſi à ſe ſanus, non. G L O S. Medicus ſi conſcientia eum non remordet, poteſt promoueri. *c. ad aures, de ætat. & qual.* & imperitia imputatur in culpam. Item, defectus poteſt ordinari, ſi non patitur nimiam deformitatem *c. presbyterum, de cler. ægro.* Item, qui ſeruum caſtrat eſt pœna capitis, & confiſcationis.

C A P. *Eunuchus.* Eunuchus, vel per inſidias, vel in perſecutione factus, poteſt eſſe Epiſcopus. G L O S. Non eſt neceſſe ſeruare carnem illam, vel puluerem. 9

C A P. *Si quis pro.* Idem vt ſupra, & qui ſe caſtrat ad ſedandas concupiſcentias carnales non poteſt ordinari. G L O S. Si ſine baculo poteſt ire ad altare, ſed contra *diſt. 49. c. 1. & vlt.*

C A P. *Lator.* Qui caſu habet digitum abſciſſum ſine ſua culpa, ſed caſu, aut à medicis, vel paganis, &c. poteſt ordinari. G L O S. Si non eſt deformitas magna. *Stephan.*

C A P. *Præcepta.* Qui ſanus factus eſt ſacerdos, & in dignitate, ſi mox caſu, & ſine culpa debilitatur, vel burſam amittit, non eſt priuandus. G R A T. Supradicta non intelliguntur de omnibus membris caſu amiſſis: nam qui caſu amittit oculum, non poteſt ordinari. *Gelaſius.*

C A P. *Si Euangelica.* Qui etiam inuitus priuatur oculo, non poteſt ordinari, quia ius nihil diſtinguit. G L O S. Sponſa oppreſſa à ſponſo poteſt intrare Religionem.

DISTINCTIO LVI.

Illegitimi non poſſunt ordinari, niſi in Religione, & qui filij presbyterorum poſſint ordinari.

CAP. *Presbyterorum.* Filij non poſſunt ordinari, niſi ſint probati in religione, vel canonica regulari, id eſt, poſt diſpenſationem. G L O S. Non ſic nepotes. G R A T. Intelligitur de filiis, qui ſunt imitatores parentum in incontinentia, ſecus ſi ſunt honeſti, imò poſſunt fieri Epiſcopi. *Vrbanus.*

C A P. *Oſius.* Numerantur multi Papæ, qui fuerunt filij presbyterorum, qui ante ſacros ordines habuerunt ex vxore filios.

C A P. *Vndecumque.* Crimen patris non nocet illegitimo ſi bene viuat, id eſt, quoad ſalutem; nec coniugium iuuat filium, ſi malè viuat.

C A P. *Numquam* Filius ſi eſt bonus non debet eum pudere de peccatis parentum, vt ſi mater fuit meretrix. C A P. *Naſci.* Idem. fol. 14.

C A P. *Sponſus.* Iniquitas parentum non nocet filiis, vnde Chriſtus voluit habere progenitores bonos, & malos.

C A P. *Satis.* Clericus non debet priuari officio, & gradu aliena culpa, & non ſua. G L O S. Sæpè quis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.

C A P. *Dominus.* Natus ex adulterio ſi bonus eſt ordinari poteſt: probat exemplo Chriſti. G L O S. Ex diſpenſatione.

C A P. *Iſmaël.* A populo Dei non ſeparat materna iniuria, ſed propria culpa, vt in Iſmaël. G R A T. Contrarium probat, id eſt, vitia parentũ nocent filiis.

Digitized by Google

Bonifac. C A P. *Si gens Anglorum.* Deus propter peccata permittit Chriſtianos puniri à gentibus, vt Anglos, & Hiſpanos, Burgundos.

C A P. *Niſi aut.* Filij ſacerdotum ſi ſint regulares ordinentur. C A P. *Apoſtolica.* Idem. C A P. *Cenomanenſem.* Idem diſpenſetur. C A P. *Quid.* Idem.

DISTINCTIO LVII.

2 GRAT. In ægritudine baptizatus non eſt ordinandus. G L O S. Quia præſumitur timore mortis, vel peccata non eſſe dimiſſa: ſi moritur, præſumuntur dimiſſa.

C A P. *Si quis in.* In morbo baptizatus non ordinatur, quia eius fides eſt ex neceſſitate, & non voluntaria, niſi mox aliter conſtet, vel ſit neceſſe.

DISTINCTIO LVIII.

3 GRAT. Monachus non promouetur ad officium Eccleſiaſticum niſi de voluntate Abbatis. G L O S. Quia monachus eſt ſeruus ſine velle, &c.

Gregor. C A P. *Nullus.* Monachus non promouendus ad officium Eccleſiaſticum, niſi Abbas ſponte offerat Epiſcopo. G L O S. Et de conſenſu Conuentus, quia eſt alienatio quædam.

Carthag. C A P. *Si quis de.* Epiſcopus ſi ſine conſenſu Abbatis monachum ordinat, vel in ſuo monaſterio maiorem facit, communicet tantùm cum ſuis, & ille eſt ſuſpenſus. G L O S. Monachus poteſt eſſe Prælatus in Eccleſia ſæculari, vel Epiſcopus, vel plebanus, vel canonicus ſæcularis, vicedominus Epiſcopi, vel œconomus.

DISTINCTIO LIX.

4 *Ordinati non aſcendant niſi exercitati in interſtitiis ſeruandis.*

Zozimus. C A P. *Qui Eccleſiaſticis.* Qui non eſt exercitatus in Eccleſiaſticis diſciplinis per temporum interſtitia, & qui præſumit ordinare talem, careat & ordine.

C A P. *Si officia.* Non ordinentur niſi probati in ſingulis ordinibus per interſtitia, mox fiat Epiſcopus: reprehenditúrque turba ſacerdotum, & eos ordinans.

Celeſt. C A P. *Hoc ad nos.* Laicus repentè factus ſacerdos non creatur Epiſcopus, ne prius ſit magiſter, quàm diſcipulus, ſed exerceatur in ſingulis ordinibus.

C A P. *Ordinatos.* Idem. G L O S. Nemo debet tonſurari ad hoc vt dignitatem conſequatur. Item, an ſola ſpes inducat ſimoniam, pro honeſto ſeruitio non, ſecus ſic. Item, ſubitò recipiens ordinem præſumitur accepiſſe in fraudem.

DISTIN

Digitized by Google

DISTINCTIO LX.

Ex iam ordinatis, quis aſſumendus in Archipresbyterum, Præpoſitum, Epiſcopum, Archiepiſcopum. 5

CAP. *Nullus.* Non eligatur in Archidiaconum, niſi ſit Diaconus, nec Archipresbyterum, vel Decanum niſi ſit presbyter, eſt enim prohibitum. GLOS. Hodie eſt derogatum, & ſufficit ſi ſit in ordinibus minoribus, & breui tempore accipiat ordinem requiſitum. *c. præterea, de ætat. & qualit.* & in ſexto *c. permittimus.* Item, in collatione Archidiaconatus ſpectanda eſt conſuetudo. CAP. *Nullus in.* Idem, vt ſupra. CAP. *Innouamus.* Qui non ordinantur ordine, quem dignitas requirit, priuantur honore. Item, pueri non eligantur ad dignitates. *Vrbanus.* *Innoc.*

CAP. *Nullus in Epiſcopum.* Non ordinetur Epiſcopus niſi ſit in ſacris, & ſpectatæ vitæ. GLOS. Hodie in ſubdiaconatu. Item, laicus non poteſt poſtulari in Epiſcopum. *Vrbanus.*

DISTINCTIO LXI.

Laici non fiant Epiſcopi niſi probati per ſingulos ordines. 6

CAP. *Sacerdotale.* Ex laicis non fiant ſubitò ſacerdotes. GLOS. Niſi ſit neceſſitas, & tunc qui annum cum dimidio. *Gregor.*

CAP. *In ſacerdotibus.* Idem, & Epiſcopus fiat qui diu eſt probatæ vitæ.

CAP. *Non negamus.* Idem, & publicè pœnitens non fiat Epiſcopus.

CAP. *Miſerum.* Idem. CAP. *Miramur.* Idem 1. ad Timoth. 5. *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis.* *Innoc.*

CAP. *Epiſcopum.* Nullus creetur Epiſcopus, niſi probatus vita, & moribus.

CAP. *Quid proderit.* Idem, & non relinquendi exercitati.

CAP. *Statuimus.* Non ordinentur inexperti. GLOS. Seniores in electione præponendi. GRAT. Hæc ſunt intelligenda, niſi laicus ſit magnæ virtutis, vt Nicolaus, Ambroſius, &c.

CAP. *Neophytus.* Hic non ordinandus Epiſcopus, ne ſuperbiat; ſed ſi eſt humilis, ordinandus: ſic Ambroſius de ſeipſo.

CAP. *Oſius.* Laicus quicumque poſtulatus Epiſcopus non conſecretur, niſi prius ſit exercitatus in aliis ordinibus. GRAT. Poſtulatur laicus & impeditus, vel extraneus, ſed eligitur idoneus. GLOS. Poſtulantes poſt ſcrutinium publicatum non poſſunt recedere. 7

CAP. *Epiſcopus dum.* Poſtulatus eſt eligendus cum decreto ſubſcripto ab omnibus, & Romam mittendus. GLOS. Etiam ſine ſcriptura electio tenet. GRAT. Clerici externi non præferendi propriis Eccleſiæ, ſi ſint digni.

CAP. *Nec emeritis.* Non præferantur extranei propriis.

CAP. *Nullus.* Non detur Epiſcopus inuitis, & extranei non præferantur propriis clericis, ſi quis eſt dignus, ſecus, reclament. GLOS. Etiam nec inuitis laicis. CAP. *In ordinatione.* Idem.

CAP. *Studij.* Eligatur de gremio in quantum fieri poteſt. CAP. *Obitum.*

 Idem,

Idem, & interim commendatur Diœceſis alteri. C A P. *Catanenſis.* Idem.

C A P. *Bene nouit.* Idem, & ſic ſine vitio canonico, & per tempora aſcendat.

C A P. *Quoniam.* Viſitator non patiatur bona Eccleſiæ perdi.

DISTINCTIO LXII.

8 *A quibus ſunt eligendi, & conſecrandi Epiſcopi.*

Leo. CAP. *Nulla ratio.* Qui non ſunt expetiti à populo, electi à clero, conſecrati à prouincialibus, non ſunt habendi Epiſcopi.

Cœleſt. C A P. *Docendus.* Populus eſt docendus, & monendus, & non eſt regula cleri; & ſi non quieſcit, excommunicandus.

Caliſtus. C A P. *Nullus.* Nemo conſecrandus niſi ſit legitimè electus, ſecus deponendus.

DISTINCTIO LXIII.

9 *Laici nullo modo ſe immiſceant electioni.*

Adrian. CAP. *Nullus laicorum.* Nullus laicus, etiam Princeps, ſe inſerat electioni Pontificū; & ſi quid tentat contra eam canonicam, ſit excommunicatus. G L O S. Si aliqui ſeparatim, & non in communi conſenſerunt, electio non valet, quia clandeſtina *c. in geneſi, de elect.*

Sexta Synodus. C A P. *Adrianus.* Idem, niſi laici ſint inuitati, & tunc obtemperent cum reuerentia. G L O S. Ad arcendos malos.

C A P. *Valentinianus.* Idem, exemplo Valentiniani in electione Ambroſij.

C A P. *Porrò.* Auctoritate Apoſtolica, & non regio fauore eligendus Epiſcopus. G R A T. Clerici non debent iurare fidelitatem laico, niſi habeant ab ipſo regalia.

C A P. *Si per ordinationem.* Qui accipit Eccleſiam à laico, non recipiatur à comprouincialibus; & qui eum recipit, eſt excommunicatus. G L O S. Nec confirmatur aſſenſu Prælati.

C A P. *Non eſt.* Turbæ non faciunt electionem ordinandorum ſacerdotum.

C A P. *Omnis.* Electio facta à Principibus eſt irrita.

C A P. *Non licet.* Ordinandi ſacerdotes non eligantur à populo.

10 G R A T. Aliqui dixerant contra prædicta.

Gregor. C A P. *Quia igitur.* Voluntas Principis deſideratur in electione Pontificis; & electum Papa confirmat. C A P. *Quanto.* Papa confirmat electum à clero, & populo. G L O S. Electores poſt publicationem ſcrutinij non poſſunt variare, ante poſſunt. Item, electo acquiritur ius prælaturæ, vel exercendi, ſed per confirmationem datur exercitium, & non ius nouum. Item, nominatio ſi exprimit conſenſum de præſenti, dat ius, ſecus non.

C A P. *Plebs.* Vocandi omnes ad electionem Epiſcopi. C A P. *Noſſe.* Idem, & electio eſt cleri, ſed vocatur populus, vt doceatur. C A P. *Epiſcopos.* Idem.

C A P. *Litteras.* Clericus poſtulatus cum conſenſu ſui Epiſcopi, eligendus eſt, poſtulandus eſt à populo etiam.

C A P.

C A P. *Principali.* C A P. *Reatina.* C A P. *Nobis.* C A P. *Lectis.* Requirendus eſt conſenſus Principis electione celebrata, niſi aliud ſuadeat conſuetudo, vel ſit ius patronatus. *Pelagius.*

C A P. *Metropolitano.* C A P. *Si in plebibus.* Electio facienda cum voluntate cleri, & populi.

C A P. *Agatho.* Siculus Agatho abſtulit, vt Papa confirmaretur ab Imperatore.

C A P. *Adrianus.* Papa conceſſit Imperatori ius eligendi Papam, & ordinandi Apoſtolicam Sedem, inueſtire Epiſcopum. fol. 15.
1

C A P. *In Synodo.* Idem conceditur Othoni & ſucceſſoribus, in Italia.
G L O S. Imperatores, vel renunciarunt, vel per non vſum omiſerunt, vel cauſæ ceſſerunt.

C A P. *Salonitana.* Ad preces Principum remittitur malè ordinatus, ſed non ſimonia, vel irregularitas.

CAP. *Cum longè.* Toletanus Epiſcopus in Hiſpania confirmabat Epiſcopos electos à Rege.

C A P. *Clerici.* Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire. CAP. *Vita,* Idem pro pace. C A P. *Quia ſancta.* Papa eligitur coram laicis, ne fiat tumultus. G R A T. Poſtea propter abuſus fuit prohibitum laicis, & Imperatori intereſſe electioni.

C A P. *Cùm Adrianus.* In electione Papæ, ad tollendum abuſum, Legati Imperatoris non ſunt vocati, & quieſcunt. 2

C A P. *Ego.* Ludouicus Imperator concedit Eccleſiæ Romam cum attinentibus, & liberam facultatem eligendi Papam. &c.

C A P. *Inter nos.* Electio Papæ debet fieri iuſtè, & canonicè. C A P. *Conſtitutio.* Imperator iubet, vt nullus impediat electionem Papæ.

C A P. *Tibi Domino.* Continet iuramentum Othonis honorandi Papam, & defendendi terras Eccleſiæ.

C A P. *Sacrorum.* Epiſcopi eligantur liberè à clero ſecundùm Canones.
G R A T. Sicut electio Papæ non fit tantùm à Cardinalibus, ſed à clericis religioſis; ſic electio Epiſcopi non à ſolis canonicis, ſed à viris religioſis.

C A P. *Obeuntibus.* Mortuo Epiſcopo, intra tres menſes canonici cum religioſis viris eligant; & ſi ſoli eligunt, electio eſt nulla.

C A P. *Si forte.* Si vota ſunt diuiſa, Metropolitanus eligat digniorem, ſed non ordinetur niſi ſit gratus ciuitati, ne oderint.

D I S T I N C T I O L X I V.

À quibus, quo tempore, & loco ordinandi.

C A P. *Epiſcopi.* Metropolitanus conuocatis omnibus comprouincialibus, vel ex cauſa ſaltem tribus, cum conſenſu aliorum per litteras, ordinet Epiſcopum. 3 *Anaclet.*

C A P. *Ordinationes.* C A P. *De electione.* Idem: & ſi duo tantùm ordinent, puniantur. C A P. *Comprouinciales.* Idem. C A P. *Extra.* Non ab vno, ne ſine conſenſu Archiepiſcopi ordinetur.

CAP.

Digitized by Google

C A P. *Quia per.* Epiſcopi conſecrentur à Metropolitano ſecundum iura, & ipſe ab Epiſcopis. C A P. *Epiſcopum.* Idem quod ſupra.

C A P. *Illud generaliter.* Epiſcopus ordinatus non à Metropolitano, vel de eius licentia, non oportet vt ſit Epiſcopus. G L O S. Deponatur quoad exercitium.

DISTINCTIO LXV.

4 *Si Epiſcopi diſſentiant in conſecratione Epiſcopi, maior pars obtineat.*

Nicæna. CAP. *Sanè ſi.* Si in conuentu legitimo pro conſecrando Epiſcopo aliqui contradicant, obtineat maior pars. G L O S. Si Archiepiſcopus contradicit ſine cauſa, fiat.

C A P. *Non debet.* Dicit modum conſecrandi, vt ſupra, & maior pars præualeat, ſi ſecus fiat, ordinatio non valet. G L O S. Præſentatus quis per litteras.

C A P. *Epiſcopus.* Idem quod ſupra. C A P. *De perſona.* Si in prouincia adeſt primus Archiepiſcopus, non conſecret Epiſcopus ſine conſenſu Primatis.

C A P. *Placet.* Idem, & ſi Archiepiſcopus abeſt, tres Epiſcopi ex præcepto Primatis poſſunt Epiſcopum ordinare.

C A P. *Mos antiquus.* C A P. *Quoniam mos.* Seruetur honor Primatis, id eſt, Metropolitanus eligit, & primus conſecrat Epiſcopum.

C A P. *Si quis.* Epiſcopus ordinatus cum licentia Metropolitani intra duos menſes ſe præſentet Metropolitano, & ſi eſt impeditus, per litteras; ſecus, corrigatur à Synodo.

C A P. *Si fortè.* Si in prouincia ſupereſt vnus tantùm Epiſcopus, hic vocet conuicinos pro alio ordinando; & ſi non facit, conuicini ad preces plebis illo admonito conſecrent.

DISTINCTIO LXVI.

5

Anicetus. CAP. *Archiepiſcopus.* Archiepiſcopus debet conſecrari ab omnibus ſuffraganeis, ſi ſecus fiat, conſecratio eſt irrita. G L O S. Quoad executionem officij.

C A P. *Porrò.* Epiſcopus non ordinetur minus, quàm à tribus Epiſcopis cum aſſenſu aliorum.

DISTINCTIO LXVII.

CAP. *Reliqui.* Reliqui inferiores Epiſcopo, vt ſacerdotes, ordinentur ab vno, & proprio Epiſcopo cum teſtimonio populi, ſaltem trium.

C A P. *Epiſcopus.* Solus Epiſcopus ordinat inferiores, ſed non poteſt ſolus eos deponere.

Digitized by Google

DISTINCTIO LXVIII.

An qui ordinati ſunt ab his, quos non conſtat fuiſſe Epiſcopos, ſint iterum conſecrandi. 6

CAP. *Sicut ſemel.* Semel ordinatus non eſt iterum ordinandus, vt baptizatus: & ſi cum aliqua culpa, agat pœnitentiam.

CAP. *Presbyteris.* Ordinati ab Epiſcopo, de quo dubitatur an fuerit Epiſcopus, de nouo ordinantur, ſi ſint idonei. GRAT. Hoc non eſt reiterare, ſed cautela.

CAP. *Eccleſiis.* Eccleſiæ conſecratæ ab Epiſcopo catholico non ſunt iterum conſecrandæ, niſi ſint ab igne combuſtæ, vel ab effuſione ſanguinis, vel ſeminis pollutæ, ſicut baptizatus non baptizatur, *de conſecrat. diſt.* 1. *c. ſi motum. c. Eccleſiis.* GRAT. In quibus differt Epiſcopus à chorepiſcopo, quia hic poteſt ordinari in vicis, non dat formatas, ſed commendaticias, dat tantùm minores.

CAP. *Quamuis.* Chorepiſcopus non poteſt conſecrare presbyterum, virgines, altare in ſacra erigere, chriſmare, reconciliare pœnitentes, vel hæreticos, & alia, &c.

CAP. *Chorepiſcopi.* Tolluntur ab Eccleſia Dei. CAP. *Quorum vices.* Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, qui etiam ſunt filij Eccleſiæ.

DISTINCTIO LXIX.

Abbates ſi habent manum impoſitam ab Epiſcopo, poſſunt tonſurare. 7

CAP. *Quoniam.* Nemo in Eccleſia legat epiſtolam, vel lectionem ſuper populo, niſi ſit conſecratus ab Epiſcopo. Item, Abbas ſacerdos, cui ab Epiſcopo manus impoſita eſt ſecundùm morem, poteſt conferre in ſuo monaſterio lectoratum. GLOS. Superiores ordines non poteſt, niſi ex priuilegio. Item, inuitatus poteſt monachos alterius monaſterij ordinare. Item, legere epiſtolam non poteſt niſi ſubdiaconus.

CAP. *Non oportet.* Qui non ſunt promoti ab Epiſcopo, non exorcizent, nec in Eccleſia, nec domi.

DISTINCTIO LXX.

GRAT. Epiſcopus non ordinet non ſuum, nec ſine titulo. GLOS. Sub pœna alendi illum, & vterque ſuſpendendus. 8

CAP. *Neminem.* Ordinatus ſine titulo beneficij, vel patrimonij, vel paupertatis, caret executione ordinum in iniuriam ordinantis. GLOS. Etiam in peccati pœnam ordinati, qui permiſit ſe ſic ordinari.

CAP. *Sanctorum.* Ordinatio facta ſine titulo eſt irrita. Item, clericus perſeuere:

ſeueret perpetuò in Eccleſia,in qua eſt titulatus. Item, clericus non intituletur in duabus Eccleſiis:&licèt ex diſpenſatione Epiſcopi clericus poſſit præſidere duabus Eccleſiis,non tamen canonicus præbendatus. Item, præpoſitus maioris Eccleſiæ curet officiari cappellas pauperes. G L O S. Solus Papa diſpenſat ſuper plures curatas,& dignitates. C A P. *De multa*.Idem,& Epiſcopus circa plura ſimplicia.

DISTINCTIO LXXI.

9. GR A T. Clericus vnius Epiſcopi non eſt ordinandus, vel inſtituendus ab alieno Epiſcopo ſine literis proprij.

C A P. *Illud quoque*. Nemo ordinet alienum ſine licentia ſui Ordinarij, ſecus ordinatio eſt irrita. C A P. *De aliena*. C A P. *Si quis*. Idem.

C A P. *Clericos*. Idem vt ſupra, & clerici maneant in ſua Eccleſia, & qui eos ſuſcipit eſt excommunicatus cũ clerico, niſi diſceſſerit cauſa neceſſitatis.

C A P. *Fraternitatem*. Auctoritate Apoſtolica clericus vnius eccleſiæ vaſtatæ poteſt ordinari à non ſuo. G L O S.Sede vacante, nec Capitulum,nec Viſitator poteſt dare hanc licentiam, quia eſt alienare.

C A P. *Primatus*. Clericus alienus non eſt ſuſcipiendus in aliena Eccleſia ſine litteris proprij Epiſcopi. G L O S. Sufficiunt teſtes.

C A P. *Extraneo*. Clericus extraneus, ſine literis commendatitiis ſui Epiſcopi non miniſtret. C A P. *Hortamur*. C A P. *Nullum*. Idem.

DISTINCTIO LXXII.

10 CA P. *Epiſcopus*. Epiſcopus niſi rogatus non det dimiſſorias. C A P. *Clericum*. Nemo clericum alienum retineat,vel promoueat.

C A P. *Placuit*. Electus ab vna Eccleſia non teneatur ab alia.

DISTINCTIO LXXIII.

fol. 16. 1 CA P. *In nomine*. C A P. *Sanctiſſimo*. Dantur formæ ſcribendi litteras commendatitias cum literis Græcis.

DISTINCTIO LXXIV.

GR A T. An quis ſit cogendus vt ordinetur. G L O S. Pro neceſſitate, vel vtilitate, eſt cogendus per ſuperiorem ab officio, & per conſequens regulariter à beneficio: ſed ſi ſemper eſt inuitus, non cogendus.

C A P. *Epiſcopus*. Epiſcopus ſi præſumat ordinare reclamantem, vel inuitum, eſt ſuſpenſus per annum à celebratione Miſſæ.

C A P. *Geſta*. Sicut non debet inuitus ordinari, ita nec inſons deiici à miniſterio ſui ordinis iniuſtè.GLOS.Regularibus inuitis arctior vita nõ imponẽda.

C A P. *Si qui*. Qui clericus non vult promoueri, nec remaneat in ordine in quo eſt.G L O S. In caſu neceſſitatis:& ſi dicit ſe criminoſum, eſt credendus; ſi inſufficientem, audiendus.

C A P.

CAP. *Placuit*. Idem. CAP. *Epiſcoporum*. Epiſcopus poſteriores prioribus non præponat, niſi contemptores, vel inepros, quibus det adminiſtratorem. 2

CAP. *Quorundam*. Epiſcopus, qui clericum ordinatum in vna Eccleſia, in alio loco ponit, vbi affligitur, & triſtatur, debet eum mutare, niſi culpa eius mereatur.

CAP. *Vbi iſta*. Qui inuitum ordinat, puniendus: & qui malè vtitur priuilegio, debet illud amittere.

CAP. *Honoratus*. Qui iniuſto, & malo fine vult cogere aliquem ad ordines, eſt priuandus prius vſu pallij, mox communione ſanguinis.

CAP. *Conſuluit*. Si aliqui clerici nolunt ordinari, qui inferiores ſunt, promoueantur, vt illi magis excitentur.

DISTINCTIO LXXV.

GRAT. Quo tempore fiat ordinatio Epiſcoporum. In quolibet die Dominico, hora tertia, & à ieiuniis aliorum in temporibus. 5

CAP. *Ordinationes*. Omnes Epiſcopi comprouinciales conuenientes agant ſcrutinium, ieiunium cum precibus: & conſecrandus manus ſuper Euangelium Dei imponat, die Dominica hora tertia, & orantes vngant caput eius ſacra vnctione more Apoſtolorum, & ſic conferatur Spiritus ſanctus. GLOS. Scrutinium, id eſt, examen, *diſt.* 23. Hora tertia non eſt de ſubſtantia, imo nec vnctio, quia ſi omittitur, ſuppletur. Chriſma eſt ſacramentum, vt aqua. *Anaclet.*

CAP. *Quoniam*. Electus Epiſcopus non differat conſecrari vltra tres menſes; ſi ſecus, puniatur, & œconomus eiuſdem Eccleſiæ ſeruet integros reditus.

CAP. *Ordinationes*. Sacri ordines dentur tempore congruo ſolemniter, & coram multis aſtantibus, & dentur doctis. GLOS. In maiori Eccleſia minores vbi, & quando libuerit poteſt Epiſcopus conferre, & omnes minores ſimul, ſic hoc habet conſuetudo in Prouincia. *c. cum H. lator, de eo, qui furtiuè ordines accipit.*

CAP. *Quod à patribus*. In ſacris ordinentur ieiuni, & in Sabbatho; poſſunt tamen continuato ieiunio progredi vſque ad mane diei Dominici. GLOS. Non eſt in conſuetudine. *Leo.*

CAP. *Quod die*. Idem, vt ſupra, & ſit die Dominico, quod incipit à Veſperis Sabbati per Reſurrectionem Chriſti.

CAP. *Quando*. CAP. *Ordinationes*. Ordinationes ſacrorum fiant in quatuor temporibus ad ſitientes, & in Sabbatho ſancto. Item prius ordinati præferuntur aliis.

DISTINCTIO LXXVI.

GRAT. Ieiunia quatuor Temporum quando celebranda, vnde incœperunt inter Paſcha, & Paſcha non ſunt ieiunia, nec genuflexiones. 4

CAP. *Ieiunium*. Prius tribus, modo quatuor anni temporibus ieiunandum, prout quater tempus in anno variatur. *Caleſt.*

CAP. *Conſtituimus*. Quater in anno ieiunandum: prima hebdomada Martij,

Digitized by Google

ſecunda Iunij,tertia Nouembris,quarta Decembris. ſed aliter reformatum eſt, vt nunc fit.

Ieu. C A P. *Ieiunio.* Statuit quo tempore ſeruanda ieiunia quatuor temporum. Vide.C A P.*Statuimus*.Statuit ieiunia,vt nunc ſunt.

C A P.*Igitur*.C A P. *Huius*.C A P.*Ieiunium*.Dat rationes,quare in his temporibus ieiunatur.

C A P.*Scire debet*.Inter Paſcha,& Paſcha non ieiunamus, quia Chriſtus eſt nobiſcum reſuſcitatus. C A P. *Noſſe credo.* Vigilia Pentecoſtes,vt vigilia Reſurrectionis eſt.

C A P. *Poſt Paſcha*. Qui ex deuotione,vel regula vult,poteſt ieiunare à Paſcha ad Paſcham,exceptis Dominicis. C A P. *Vtinam.* Etiam in Dominicis poteſt quis ieiunare.

C A P. *Dilectionis*. Ordinandi ſunt, vel in Sabbatho ſancto,vel expectandum ad ieiunium quatuor menſium,id eſt,Iunij ſecundùm Hebræos eſt Iulius.

DISTINCTIO LXXVII.

5 GR A T. Ordinandi in temporibus expectent interſtitia, vel per gradus exercitati aſcendant.

Caius. C A P.*Illud nos*.C A P.*In ſingulis*.Septennio vſque ad duodecimum annum accipiat tres minores,in xij.acolythatum,in xix.ſubdiaconatum:xxv.presbyteratum,tandem Epiſcopus.C A P.*Quicunque*.Idem variè.

C A P.*Subdiaconus*. Ordinatus ante ætatem, deponendus. G L O S.In honoribus eccleſiaſticis debet eſſe annus completus.*c.cùm in cunctis,de elect.*ſecus in ciuilibus.

C A P.*Placuit*.Diaconi,& virgines ſacrandæ ſunt xxv.annorum.

C A P. *Epiſcopus*. Diaconus in xxv.anno, Presbyter, & Epiſcopus in xxx.& vxor fiat monialis.

C A P.*In veteri*.Idem.C A P.*Si quis*.Quæruntur requiſita in regulari promouendo.

C A P.*Monachus*.Regularis etiam nouitius in vno anno poteſt ordinari in omnibus ordinibus,quia deuotio ſupplet tempus, laicus verò longiori tempore,& maiori diligentia, etiam in penuria Eccleſiæ. G L O S. Loquitur de diſpenſando in neceſſitate. Item, bonitas ſupplet ætatem, vt tempus,ſicut ingenium,ſtudium.Item,clericus teſtis præfertur laico,& minus examinatur.

DISTINCTIO LXXVIII.

6 GR A T.Ætas pro ſacerdotio quænam ſit.

C A P.*Si quis*. C A P.*Nemo*. Nullus etiam dignus fiat ſacerdos, niſi in legitimo anno completo:ſubdiaconus,& diaconus xxv.annis : lector xviij.diaconiſſa xl.

C A P. *Quid eſt*. Manum citò imponere, & ordinare ante ætatem,examen, meritû,experientiam:& communicare alienis peccatis,eſt ordinare indignum.

C A P. *Presbyter*. Fiat in xxx. anno, quia Chriſtus tunc fuit baptizatus, & prædicauit.G L O S.Ætatem probabit actor,vt qui petit ordinari,non reus.

C A P.*Si triginta*.Diſpenſantur in xxv.ex cauſa.

DISTIN

DISTINCTIO LXXIX.

GRAT. Papa eligendus à Cardinalibus. GLOS. Quid ſi duo eſſent ele- 7
cti,& ſucceſſor eligendus prædeceſſori. *Nicolaus.*
CAP. *Si quis.* Electus ad Papatum non de concordi, & canonica electione Cardinalium,nec inthronizatus, & religioſis Clericis, non Papa Apoſtolicus, ſed Apoſtatiuus habeatur. GLOS. Electio Papæ, vt ſit canonica, ſi electus à duabus partibus,non admittitur contra eum exceptio,nec de vitio eligentium, vel electi,quia non eſt Iudex coram quo probetur:& ſi tertia pars vult probare eſſe ſimoniacam, non admittitur. *c. licet, de electione.* qui tamen ſic eligunt, peccant,& electio talis eſt in vitio.

CAP. *Si quis Papa.* Qui viuente Papa præſtat fauorem pro Pontificatu, deponatur, & excommunicetur. Item,clericus, qui viuente Papa, & eo inconſulto ſubſcribit, promittit, iurat, vel ſuffragium pollicetur, vel in priuatis conuenticulis de hoc deliberat, vel decernit, deponatur, & excommunicetur. Item,qui reuelat Eccleſiæ contrafacientes, & rationabiliter probat, ſi fuit particeps liberatur,& præmiatur. GLOS. Si non poteſt probare taceat, vel puniatur.

CAP. *Oportebat.* Non promoueatur ad Papatum niſi vnus ex Cardinali- 8
bus. GLOS. Dummodò inter eos quis idoneus reperiatur.

CAP. *Nullus.* Idem. CAP. *Si quis ex Epiſcopis.* CAP. *Si quis ex ſac.* Qui contradicit electioni Cardinalium vel Papæ, vel inuadit Sedem Apoſtolicam, eſt excommunicatus cum fautoribus.

CAP. *Nullus Pontifice.* Viuente Papa, vel Epiſcopo loci, non loquantur, vel fiant partes niſi poſt tertium diem ſepulturæ. *cap. bona, de elect.*

GRAT. Quando à concertantibus partibus eliguntur duo, quis ſit habendus Papa,quia laicus non eſt Iudex Eccleſiæ, niſi de mandato Eccleſiæ,congregabit concilium.

CAP. *Si duo.* Si in diſcordia ſint duo electi Papæ contra fas, de nouo eligatur tertius de communi conſenſu. GLOS. An ſit contra fas,concilium iudicabit. GRAT. Prædicta intelliguntur, quando vterque eſt malè electus, non quando vnus per apoſtaſiam,& alter canonicè,licèt extra vrbem.

CAP. *Si quis pecunia.* Apoſtaticè electus deiiciatur, & eligatur alius cano- 9
nicè;ſi nõ poteſt in vrbe,ſaltem foris,cui obediant. GLOS. Quilibet ante electionem poteſt repelli à Papatu exceptione cuiuſlibet criminis,vt ſimonia,ſed poſt,non poteſt;ſed Cardinales qui ſimoniacè elegerint,poſſunt accuſari.

CAP. *Si tranſitus.* Papa ſi moriens non eligit, eligat clerus ad plura vota, & eligens ſimoniacè ſit ſuſpenſus. An Papa poſſit ſibi eligere ſucceſſorem, videtur non.

CAP. *Eiectionem.* Cardinales poſſunt eligere, ſed non eiicere Papam, quia hoc ſibi Deus reſeruauit.

DISTINCTIO LXXX.

GRAT. In quibus locis ſunt ponendi Præſules.
CAP. *Vrbes.* Vbi erant primates gentilium, ibi Apoſtoli poſuerunt 10

Lucius. primates Chriſtianorum,ad quos Epiſcoporum negotia,& maiores cauſæ ſunt reſeruandæ poſt ſedem Apoſtolicam. G L O S. Primas, & Patriarcha eſt idem, ſicut pignus,& hypotheca. C A P. *In illis.* Idem vt ſupra, & ſucceſſiuè de Archiepiſcopis,Epiſcopis,Curatis.

C A P. *Epiſcopi.* Epiſcopi non ponendi in modica ciuitate, ne vileſcant,ſed in magna,& honorabili,presbyteri verò in ſingulis plebibus.G L O S. Epiſcopus non ſit ſolus,ne vileſcat.

C A P. *Illud ſanè.* Idem & clericus.C A P. *Non debere.* Idem, & presbyteri,& archidiaconi nil agant ſine conſenſu Epiſcopi.

C A P. *Fraternitatem.* Sedes Epiſcopales non ſint longo interuallo diſiunctæ,vt facilè conueniant ad conſecrationem Epiſcopi tres vel quatuor. G L O S.Longo interuallo quidam dicunt,xx.miliaribus,ſed melius requiritur arbitrio Iudicis : & ſi minus diſtant ciuitates inter ſe,in mediis interuallis, debent erigi Epiſcopatus , habita conſideratione ſitus , & qualitatis regionis , & difficultatis viarum.

DISTINCTIO LXXXI.

fol.17. GRAT.Epiſcopum oportet eſſe ſine crimine , immò & omnes eligendi.
1 G L O S.Repetit prius dicta,vt aliqua omiſſa addat.

C A P. *Apoſtolus.* Non requiritur vt Epiſcopus, vel quilibet ordinandus ſit ſine peccato,ſed ſine crimine,vt homicidio,adulteriò,fornicatione,fraude,&c. nam crimen eſt peccatum graue dignum accuſatione.

C A P. *Nemo rectè.* Admonitor, ſeu corrector aliorum debet eſſe ſine crimine. C A P. *Tantis.* Ordinans criminoſum deponitur,quia iudicatur ſimilis illi,& ſic vterque. G L O S. Pendente lite qui promouetur eſt deponendus. Item , ſi accuſator per annum tacet , electus promoueatur , & Epiſcopus poſt tres menſes,vel arbitrio Iudicis.

C A P. *Si qui ſine.* Qui ſine examinatione promoti , poſtea examinati fatentur ſua peccata , vel ſi poſtquam confeſſi ſunt peccata, promouentur, deponuntur.

C A P. *Quicunque.* Indigni qui ex ignorantia, vel ex contemptu ſunt ordinati,deponantur.G L O S.Etiam ex ignorantia iuris vel facti.

Eug. C A P. *Maximianus.* Sacerdos , qui illicitè viuendo polluit miniſterium, deponatur.

Innoc. C A P. *Sacerdos.* Epiſcopus prouideat depoſitis locum conuenientem vt agant pœnitentiam.C A P. *Dictum.* Et ſi non agunt pœnitentiam, retrudantur in monaſterium,& excommunicentur.

C A P. *Valet.* Conuerſos à crimine iuuat mutatio loci,vt mutetur affectus, & ſpecies mentis.

C A P.*Si quis.* Clericus conuictus , vel confeſſus adulter , depoſitus detrudatur in monaſterium perpetuum. C A P. *Romanus.* Idem.C A P. *Presbyter.*

C A P.*Si quis.* C A P. *Si Diaconus.* Idem.C A P. *Si qui ſunt.* Idem;& ſi non ſe corrigit,nullus eius officium audiat,ne ſit inobediens,& vt ethnicus.

2 C A P.*Si quis amodò.* C A P.*Si quis ſacerdotum.* C A P.*Eos etiam.* C A P. *Miniſtri.* Qui in ſacris ad concubinas,vel vxores accedunt pertinaciter,careant officio,& beneficio.

C A P.

C A P. *Clericus.* Solus cum fœmina non loquatur fabulas, nec Archidiaconus intret domos earum, vel quid per clericos mittat; ſi ſecus, deponatur, & illa ab Eccleſia arceatur.

C A P. *Sed ſi forte.* Idem, nec habitet cum extranea, & cautè cum conſanguineis. C A P. *Si quiſpiam.* Et ſi eſt contumax, excommunicetur.

C A P. *Oportet.* Sacerdos, qui præſumit habitare cum ſuſpectis fœminis, deponatur.

C A P. *Volumus.* C A P. *Legitur.* C A P. *In omnibus.* C A P. *Cum omnibus.* C A P. *Non oportet.* C A P. *Archidiaconum.* C A P. *Quidam.* C A P. *Fœminas.* C A P. *Clerici.* Clerici non habitent cum fœminis, id eſt, ſuſpectis, niſi cum parentibus niſi in primo gradu. G L O S. Hæc capita videntur correcta *c.* 1. *de cohabit. cler. & mulier.*

C A P. *Ad reatum.* Epiſcopi prouideant ne occaſione temporalium viduæ, vel ſanctimoniales familiariter agant cum clericis. C A P. *Viduæ.* Idem.

DISTINCTIO LXXXII.

GRAT. Pauperibus, qui laborare non poſſunt, Epiſcopus prouideat. G L O S. Robuſtis pauperibus non danda eleemoſyna, nec negligant iuſtitiam, ſed monendi. 3

C A P. *Epiſcopus.* Epiſcopus prout poteſt, prouideat de victu, & veſtitu pauperibus, qui laborare non poſſunt.

C A P. *Propoſuiſti.* Probat clericos debere eſſe continentes, & ſi ſecus, deponantur ſecundùm Epiſtolam Syricij. GLOS. Syricius primò continentiam indixit clericis: an Apoſtoli, dubium eſt.

C A P. *Plurimos.* CAP. *Quia.* CAP. *Presbyter.* Idē vt ſupra, & datur pœnitentia presbytero fornicario, vel in crimine depoſitione digno decem annorum.

DISTINCTIO LXXXIII.

GRAT. Prælatus non ſolùm non debet eſſe in crimine, ſed nec conſentire crimini aliorum. 4

CAP. *Si quis.* Prælatus, qui pretio, vel precibus permittit fornicationem, vel inceſtum clericis, vel tales criminoſos non impugnat, ab officio ſuſpendatur. G L O S. Et à beneficio.

CAP. *Nemo.* Crimen habentis nomen ſanctitatis maximè offendit Eccleſiam, & Epiſcopus, qui hunc non corrigit, eſt canis impudicus.

C A P. *Error.* Qui non reſiſtit approbat errorem, & fouet, ac videtur ſocius, & veritas indefenſa opprimitur.

C A P. *Quid enim.* Non iuuat pollui errore, ſi conſenſerint erranti.

C A P. *Conſentire.* Qui non occurrit, conſentit errori.

C A P. *Nihil de illo eſt.* Qui vult laudari à lupis, vel eis placere, nocet ouibus, & mens terrena non prædicat, & negligentia eſt nouerca eruditionis. G R A T. Licèt ſacerdotes ſint mali, tamen eorum prædicatio non contemnenda, quia ex Hieronymo, lixiuium tranſiens per cineres purgat pannos.

DISTINCTIO LXXXIV.

5 GRAT. Epiſcopus ſit ſollicitus defendere pauperes, releuare oppreſſos, tueri Monaſteria, ſi ſecus, corripiatur.

CAP. *Peruenit.* Epiſcopus negligens in officio ſuo, nec ſuſcipiens conſilia aliorum, eſt prius coram aliis corripiendus, & mox Romam vocandus.

CAP. *Nunciatum.* Idem. CAP. *Cùm in præterito.* Omnes, qui ſunt in ſacris, ſeruent caſtitatem. CAP. *Cùm de quorundam.* Idem.

CAP. *Quiſquis.* Clericus vxoratus cum vidua, vel ſecunda, careat priuilegio clericatus, & habeat tantùm laicam communionem.

CAP. *Porrò.* Presbyteri dicuntur ſeniores, non propter canitiem, ſed propter ſapientiam.

DISTINCTIO LXXXV.

6 GRAT. Qui ſunt alieni ab hoſpitalitate, non ordinentur Epiſcopi.

CAP. *Archidiaconum.* Non eſt creandus Epiſcopus, qui ex auaritia non eſt hoſpitalis, vel ſi ex ſenectute non poteſt regere, vel ſi iurauit non fore Epiſcopum, vel illiteratus.

DISTINCTIO LXXXVI.

GRAT. Epiſcopus ſit doctor, ne inferiorum culpa illi imputetur, qui neſcit, vel negligit. GLOS. Doctrina Epiſcopi conſiſtit in corrigendo cum lenitate, & in prædicando.

CAP. *Inferiorum culpa.* Peccat ſuperior non corrigendo ſubditos, & nutrit peſtilentiam. CAP. *Odio.* Timidi corripiendi à medico, infirmi tolerandi.

CAP. *Facientis.* Non corrigens peccat, & eſt puniendus alieno peccato. CAP. *Quando.* Corrigens ſi modum excedit, non petat veniam à ſubdito, ne contemnatur, ſed à domino. GRAT. Epiſcopus in ſua doctrina vitet ſcripturas, & res profanas de Ioue, &c.

CAP. *Cum multa.* Epiſcopus grammaticam non doceat, & nefandum eſt etiam ſæcularibus canere Chriſtum cum Ioue. GLOS. Non laudatur in Eccleſia fabulas poëtarum moraliter exponere.

CAP. *Fratrem.* Epiſcopus habeat largam manum in prouidendis pauperibus, nec ſufficit in cubiculo legere, & orare, alioquin in vanum eſt Epiſcopus. GRAT. In dando ſit modus rerum, id eſt, non omnia vni, ſed ſingulis, & perſonarum, vt prius iuſtis, mox peccatoribus. GLOS. In ſumma neceſſitate intuitu naturæ.

7 CAP. *Donare.* CAP. *Qui venatoribus.* CAP. *Vident.* CAP. *Eſau.* CAP. *Quid prodeſt.* CAP. *Amputatis.* Qui dat hiſtrionibus, vel venatoribus, vt talibus, peccat.

CAP. *Non ſatis eſt.* In liberalitate ſpectanda fides, cauſa, locus, tempus, modus, proximitas, debilitas, nobilitas, & auaritia eſt peccatum.

CAP. *Dominus.* Opes non effundendæ, ſed diſpenſandæ, niſi renuntientur propter perfectionem Euangelicam. CAP. *Eſt probanda.* Idem: dandæ

dandæ ſuis egentibus,non vt ditentur.

C A P. *Conſideranda.* Plus dandum ſenibus,infirmis,ex diuite facto pauperi,maximè ſi non vitio ſuo;nobili verecundo.

C A P. *Pulchra.* Neceſſaria pauperibus,& ornatui Eccleſiæ danda , non ſuperflua. C A P. *In ſingulis.* C A P. *Cæterum.* C A P. *Paſce.* C A P. *Qui clementiam.* Idem , prius paſcat parentes , & famelicum ſi non pauiſti occidiſti , nec legem Chriſti adimples. GRAT. Non percuſſorem,id eſt,non ſit facilis ad vindictam, ſed cum diſcretione puniat ſubditos.

C A P. *Si quid verò.* Epiſcopus ,vt Iudex non credat facilè quæ referuntur, 8
nec cum res eſt incognita accedat ad vindictam,ſed re pēſata canonicè puniat.

C A P. *Tanta.* Greg. parcit ſimplicitati,& ſenectuti Epiſcopi, qui ita vaſtauit meſſem,ſed excommunicat per duos menſes conſiliarios.

C A P. *Non liceat.* Non licet Epiſcopo cædere aliquem manibus ſuis , imò nec ſacerdoti. GRAT. Epiſcopus non ſit cupidus lucri turpis, nec victum,vel neceſſaria quærat negotio inhoneſto:quod intelligitur de omnibus clericis.

C A P. *Peruenit.* Epiſcopi,monachi,clerici non conducant poſſeſſiones,nec
ſe miſceant ſæcularibus procurationibus , niſi pro miſerabilibus , & Eccleſiis. 9
G L O S. Monachi poſſunt terras ad firmam habere, ſi ſua non ſufficiunt , vel cùm ipſimet excolunt non vt lucrentur,ſed vt viuant.*c.dilecti,de decimis.*

DISTINCTIO LXXXVII.

GR A T. Epiſcopi debent iuuare orphanos, & viduas, & defendere ab improbis.

CA P. *Licet.* C A P. *Defenſionis.* C A P. *Quiſquis.* C A P. *Diuina.* C A P. 10
Irreligioſum. Epiſcopi debent iuuare, & defendere recurrentes ad ſe,vt viduas, orphanos.

CAP. *Eos,qui.* Fugientes ad Eccleſiam non trudantur,ſed defendantur, & qui pro eis accipit mancipia Eccleſiæ , excommunicetur.Idem qui manumiſſos in Eccleſia ſeruos facit,vel colonos.

C A P. *Libertos.* Eccleſia debet liberos defendere, qui ſe ei commendarunt.

C A P. *Liberti.* Manumiſſi, qui ſe commendant Eccleſiæ,protegantur.

C A P. *Si expoſitus.* Puer expoſitus in publico poſt decem dies non poteſt repeti,& repetens poſt decem dies, vt homicida puniatur.G L O S. Si fuit expoſitus à patre,vel ipſo ſciente,quia habetur pro derelicto,ſecus,ſi ab ignorante. Item,decem dies currunt à die ſcientiæ.

DISTINCTIO LXXXVIII.

GR A T. Clericis prohibentur negotia cauſa cupiditatis , & lucri , & non fol. 18.
pietatis pro viduis,& orphanis. 1

C A P. *Decreuit.* Clerici non ſe miſceant negotiis ſæcularibus, nec conducant poſſeſſiones,niſi imponat Epiſcopus pro Eccleſię viduis,orphanis,pupillis.

C A P. *Conſequens.*Idem,& ſi non abſtinent, deponantur. C A P. *Epiſcopus.* Idem. C A P. *Perlatum.* Idem. C A P. *Epiſcopus.* C A P. *Inutile.* C A P. *Negotiatorem.* C A P. *Fornicari.* Idem , & Epiſcopus non curet res familiares

etiam

miliares etiam pias per ſe, ſed per alios, nec ratiocinia.

C A P. *Eyciens*. Negotiator eſt qui comparat rem, vt illam ipſam integram, & immutatam vendat cum lucro, ſecus non item, differt vſura à locatione.

C A P. *Quoniam*. C A P. *Quid eſt*. Negotiatio ſimpliciter damnatur, & quæ, id eſt, cum mendacio, & fraude.

C A P. *Neque apud*. Qui moriens in teſtamento nominauit pro tutore presbyterum, pro eo non fiunt preces.

DISTINCTIO LXXXIX.

2 GRAT. Epiſcopum oportet domui ſuæ bene eſſe præpoſitum, & in Eccleſia, nulli, licèt exercitatæ perſonæ, duo officia committat, nec ſæculares regant res Eccleſiæ.

C A P. *Singula*. Vni licèt exercitatæ perſonæ non dentur duo officia eccleſiaſtica, ne vnum membrum faciat officium alterius. G L O S. Niſi cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis.

C A P. *Volumus*. Epiſcopus habeat vicedominum, vel œconomum, qui curet res epiſcopales, & hoſpites: & ſi Epiſcopus non prouidet, clerus prouideat.

C A P. *Diaconum*. Vicedominus eſt qui curat Epiſcopum. G L O S. Id eſt, res epiſcopatus, ſicut œconomus res canonicorum. C A P. *Quia*. Epiſcopus habeat œconomum.

C A P. *Indicatum*. Res temporales Eccleſiæ committantur clericis, non laicis; & laici, ſi quid Eccleſiæ acceperunt, puniantur. G L O S. Ratione delicti, vel œconomiæ.

C A P. *Decenter*. Eccleſiæ bona non dentur adminiſtranda conſanguineis, nec fauore coniunctis, ſi ſecus, ſint irrita, reddant duplum, & excommunicatus ſit biennio. G L O S. Si malis dentur.

C A P. *Ad hoc*. Diuerſitas graduum, & ordinum in Eccleſia conſeruat vnitatem, & gubernationem, vt in cœlo Angeli, Archangeli.

DISTINCTIO XC.

3 GRAT. Epiſcopus non ſit litigioſus, quia debet alios litigantes ad concordiam reducere.

C A P. *Diſcordantes*. Epiſcopus concordet clericos diſcordes, & ſi nolunt, Synodus eos damnet.

C A P. *Oblationes*. Oblationes diſſidentium, vel dona opprimentium fratres non admittantur in Eccleſia. C A P. *Neque cum*. Qui non habent pacem cum fratribus, ſint extra Eccleſiam.

C A P. *Alienus*. Murmurator, & eius opus ſint extra vnitatem populi, & agat pœnitentiam, ne pereat.

C A P. *Si quis Monachus*. Contentioſus, vel rixas amans, vel conuiciator, vel murmurator, pœniteat diu arbitrio ſuperioris.

C A P. *Diſſidentes*. Epiſcopos Synodus conciliet. C A P. *Studendum*. Epiſcopi ad pacem magis, quàm ad iudicium coerceant diuidentes.

4 C A P. *Eorum*. Sacerdos non recipiat dona opprimentium pauperes.

C A P.

C A P. ***Placuit***.Diſcordantes ſi nolunt venire ad pacem excommunicentur.

C A P. ***Si quis***. Contriſtatus,qui non vult accipere ſatisfactionem contriſtantis maceretur acerrimis inediis.

C A P. ***Precipimus***. Epiſcopi teneant mutuam pacem conſilio, & auxilio, relicto reſpectu humano; ſi ſecus, deponantur.

C A P. ***Perlatum***. Idem,ſin minus,excommunicetur.

DISTINCTIO XCI.

GR A T. Clerici non quærant victum turpi lucro, vel inhoneſto negotio,ſed vel decimis,vel honeſto artificio, vt agricultura, & ſi non ſunt infirmi,non deſint ab officio.

C A P. ***Eleutherius***. Clerici,qui vacando ſuis negotiis non interſunt officiis diuinis,præſertim nocturnis, corrigantur. 5

C A P. ***Presbyter***. Clericus vacet horis canonicis, viſitet infirmos, & mox ieiunus eat ad rus.

C A P. ***Clericus***. Poſt officium ſuum poteſt ſibi quærere victum, & veſtitum artificio,vel agricultura,& ſi non intendit horis, excommunicetur.

C A P. ***Clericus, quantumlibet***.Idem. C A P. ***Clerici***. Idem:& ſi vagantur in foro,vel nundinis,deponantur. G L O S.Qui accipit Eccleſiam pauperem tenetur dicere officium, & ſibi imputetur.Idem, ſi deinde ſit pauper.

DISTINCTIO XCII.

GR A T. In Eccleſia corde magis quàm voce cantandum. 6

C A P. ***Cantantes***. In Eccleſia non voce, ſed corde canendum Deo, nec theatrales moduli audiantur,ſed in timore, opera,ſcientia Scripturarum.

C A P. ***In ſancta***. Diaconi miniſtrent altari,legant Euangelium,dent eleemoſynas,non cantent pſalmos, & lectiones ſub excommunicatione.

C A P. ***Non liceat***. In pulpito non pſallat,neque legat, niſi qui ab Epiſcopo ſit lector ordinatus. C A P. ***Si quis***.Epiſcopus in aliena diœceſi non miniſtret, niſi vt ſacerdos.

C A P. ***Si quis Epiſcopus***. Idem. C A P. ***Si qui Epiſcopi***. Idem. C A P.***Si quis Epiſcopus***.Epiſcopus,qui non vult ire ad ſuam Eccleſiam, excommunicetur.

C A P. ***Si quis Epiſcopus vacans***. Epiſcopus non habens Eccleſiam,ſi in aliqua vacante ſe ingerit ſine conſilio Metropolitani, deiiciatur.

C A P.***Si quis presbyter***. Clericus ſi admonitus ab Epiſcopo non interſit horis canonicis, excommunicetur, & deponatur. G L O S. Matutina officia ſunt vſque ad Nonam excluſiuè à Nona veſpertina.

DISTINCTIO XCIII.

GR A T. De obedientia erga Prælatos, & præſertim Papam. 7

C A P. ***Si inimicus***. Chriſtiani debent eſſe inimici illorum, quorum Papa eſt inimicus, nec eos alloqui:ſi ſecus, ſunt peiores inimicis Eccleſiæ.

C A P. ***Miratus***.Quem Eccleſia Romana repellit,Chriſtiani debent repel-

lere. CAP. *Qui cathedram.* Non eſt in Eccleſia qui cathedram Petri deſerit.

CAP. *Iuxta.* Epiſcopi vicini viſitent per ſe ſingulis annis limina Apoſtolorum, longinqui iuxta chirographum;ſi ſecus, ſub ſententiis canonicis ſint. CAP. *A ſubdiacono.* Inferiores obediant maioribus in ordine.Vide ibi.

CAP. *Diaconi.*Diaconi,vt oculi Epiſcopi debent omnia luſtrare,& deferre Epiſcopo corrigenda,vel pericula,vel peregrinos,vel cultum, & ſimilia.

CAP. *Sacerdotes.* Sacerdotes honorandi,quia ſunt ſal terræ,& lux mũdi.

CAP. *Nulla ratione.* CAP. *Qui ſuis.* CAP. *Ille.* Clerici, qui Epiſcopo non ſubſunt,vel non obediunt,ſunt acephali, nec habendi clerici,& in Deum ſcandalizantur.

CAP. *Diaconi.* In vnaquaque Eccleſia ſint ſeptem diaconi, qui Epiſcopum cuſtodiant ne lædatur,& ne prædicatio polluatur. CAP. *Diaconi.* Idem, id eſt,ſint ſeptem.

CAP. *Diaconos.* Diaconi ſunt ſub presbyteris, & non baptizent, nec miniſtrent corpus Chriſti, niſi abſente ſacerdote,& in neceſſitate. GLOS. Et niſi de licentia presbyteri in neceſſitate.

CAP. *Peruenit.* Idem,& diaconi communicent poſt presbyteros, nec ſedeant in medio presbyterorum. GLOS. In hoc ſeruanda conſuetudo.

CAP. *Non oportet.* CAP. *Præſente.* CAP. *Diaconi,*& *Diaconus.* CAP. *Nonnulli.* Idem,nec ſedeant coram presbytero,niſi iubente,vel loquatur;Alba vtatur in lectione, & oblatione.

CAP. *Peruenit.* Diaconi non vtantur ſandalibus,vel caligis epiſcopalibus; ſi ſecus,puniantur. CAP. *Illud.* Clerici non vtantur manipulis,id eſt, mitris. GLOS. Aliqua non præſcribuntur.

8 CAP. *Diaconi.* Commendantur diaconi, & deſcribuntur eorum officia: & ſine diacono Epiſcopus non miniſtret,nec diſpenſet:reprehenditur auaritia Epiſcoporum.

CAP. *Legimus.* Declaratur diaconus eſſe ſub presbytero,& inter presbyteros eſt Epiſcopus: reprehenduntur abuſus:conſuetudo Romana eſt vbique ſeruanda.

CAP. *Dominus.* Si Chriſtus honorauit ſacerdotes etiam malos, ergo & diaconi debent honorare ſacerdotes,& nos diaconos.

CAP. *Præcipimus,*Diaconi non ſedeant ante ſacerdotes,niſi ſint loco Patriarchæ, vel Metropolitani; & ſi quis aliter præſumit, ſit vltimus omnium in ſuo ordine.

DISTINCTIO XCIV.

9 GRAT. Sicut Patriarcha poteſt committere ſuas vices diacono, ſic Papa ſubdiacono,& facere eum delegatum.

CAP. *Vide.* Papa poteſt conſtituere ſubdiaconum Legatum, ſicut Greg. conſtituit Petrum ſubdiaconum Legatum Siciliæ.

CAP. *Si quis autem.* Qui impedit Legatum Papæ eſt excommunicatus, donec ſatisfaciat.

CAP. *Dictu.* Archidiaconi faciant quod eis Epiſcopus imponit, & non dominentur presbyteris,nec ab eis cenſum exigant.GLOS. Ex conſuetudine Archidiaconus, poteſt mulctare in pecuniis.

DISTIN

DISTINCTIO XCV.

GRAT. Sacerdotes præſentibus Epiſcopis poſſunt celebrare, non tamen poſſunt chriſmare, licèt aliquando factum fuerit. 10

CAP. *Peruenit.* Non chriſmet baptizatos ſacerdos, ſed ſi contriſtentur populi, & deſit Epiſcopus, conceditur ſacerdoti. GLOS. Sacerdos chriſmans nihil facit. *c. quando, de conſuet.* An de mandato Papæ poſſit, eſt dubium. Aliqui dicunt, quòd ſacerdos de mandato Papæ poteſt conferre omnia ſacramenta, quæ accepit, & ſic Diaconus de mandato Papæ poteſt chriſmare, & dare diaconatum, ſed non presbyteratum, nec conſecrare alienigenam. Item, Epiſcopus ea, quæ ſunt ordinis, poteſt demandare tantùm Epiſcopis, & quæ ſunt iuriſdictionis, quædam, quæ non poſſunt exercere, niſi adminiculo ordinis ordinatis, alia laicis.

CAP. *Presbyteros.* Presbyter non faciat, quæ pertinent ad Epiſcopum, id eſt, non conficiat chriſma, nec vtatur Pontificali formali. GRAT. Dictum Greg. id eſt, quod presbyter poſſit chriſmare, intelligit ad tollendum ſcandalum, & ex indulgentia, vel abſente Epiſcopo, & in neceſſitate. Dictum Leonis eſt de iure communi. Item, Presbyter poteſt vngere infirmos oleo ſanctificato, ſed quæritur an Epiſcopus poſſit vngere infirmos, & an poſſit impœnitens. GLOS. Deficiente oleo benedicto poteſt admiſceri non benedictum. *c. quod in dubiis, de conſecr. Eccleſ.* Item, hoc delet veniale, roborat, virtutes ſanat.

CAP. *Illud.* Epiſcopus poteſt vngere infirmos, præſertim, quia facit chriſma. Item, impœnitentibus non eſt danda vnctio, ſicut nec alia ſacramenta. fol. 19. 1

CAP. *Presbyteri.* Presbyteri rectores Eccleſiarum non ab aliis, ſed à proprio Diœceſano, omni anno ante Paſcha petat chriſma per ſe, vel per eum, qui tenet ſacrarium, non per clericum minorem. GLOS. Abbas ſi petit oleum ab alio, quàm à diœceſano, peccat, niſi ex ſpeciali priuilegio.

CAP. *Olim.* Olim idem erat Epiſcopus, & presbyter; deinde ex conſuetudine Epiſcopus eſt ſuperior, & presbyteri inferiores ad tollendum ſchiſma in baptiſmo.

CAP. *Ecce ego.* Presbyteri coram Epiſcopo poſſunt miniſtrare ſacramenta, & docere, & exercere ſua officia, & Epiſcopi dicuntur ſacerdotes, & docet eos humilitatem. GLOS. Presbyter, qui facit ſacrum coram Epiſcopo non debet benedicere Epiſcopum, ſed debet innuere Epiſcopo, vt ipſe benedicat in Miſſa ſolemni: & ſi Epiſcopus non vult benedicere, presbyter benedicat ſuo iure, quia ex eo, quod Epiſcopus dat poteſtatem benedicendi, ſubdit ſe illi tanquam ſubditum. Vel dicendum quod eo ipſo, quod dat licentiam celebrandi, dat licentiam faciendi ea, quæ in Miſſa fieri ſolent.

CAP. *Eſto ſubiectus.* Epiſcopi honorent clericos, & clerici Epiſcopos ad inuicem: & circa hæc multa. 2

CAP. *Non oportet.* Clerici, & presbyteri non ingrediantur, nec ſedeant in tribunalibus ante ingreſſum Epiſcopi, niſi ægroto, vel abſente Epiſcopo.

CAP. *Epiſcopus in quolibet.* Epiſcopus in quolibet loco ſedens, non patiatur ſtare ſacerdotem.

CAP. *Epiſcopus.* In Eccleſia, & in conceſſu presbyterorum Epiſcopus ſe-

deat ſublimior,ſed domi cognoſcat ſe eſſe collegam presbyterorum. GLOS. Ita vt non contemnatur.

CAP. *Presbyter.* Presbyter præſente Epiſcopo non ſignat infantes, niſi de præcepto Epiſcopi. GLOS. In vertice,quia in fronte non poteſt.*c.preſbyteri. de conſ. diſt.*4.

CAP. *Presbyteri.* Presbyteri rurales in Eccleſia ciuitatis præſente Epiſcopo,vel presbyteri vrbis non poſſunt offerre,nec calicem porrigere, vel panem ſacrificum.

DISTINCTIO XCVI.

3 GRAT. Laici nihil poſſunt conſtituere de rebus Pontificis, vel de electione Papæ,& ſic conſtitutio Honorij,*diſt.* 79.non valet,ſi non probatur à Papa.

CAP. *Bene quidem.* Laici Principes non poſſunt facere conſtitutiones circa electionem Papæ, vel res Eccleſiæ non alienandas, &c. Hinc damnatur conſtitutio Baſilij Imperatoris.

CAP. *Nos ad fidem.* Imperatores interſunt Conſiliis ad fidem confirmandam,non ad potentiam exercendã,vt inuenta veritate populus non diſcordet.

CAP. *Quædam capitula.* Decreta eccleſiaſtica ſunt confirmanda à Synodo Patrum, non à laicis.

CAP. *Vbi nam legiſtis.* Imperatores non debent intereſſe ſynodalibus conuentibus,niſi quando tractatur de fide vniuerſali.

CAP. *Denique.* Laici,qui præſunt rebus humanis,non præſumant iudicare de perſonis eccleſiaſticis,quæ præſunt rebus diuinis.

CAP. *Cùm ad verum.* Chriſtus præcepit, vt Rex terrenis tantùm præſideret,Pontifex æterna diſpenſaret, ſed hic in temporalibus adiuuetur legibus illius, ille ab hoc in ſpiritualibus.

CAP. *Satis euidenter.* Pontifex non poteſt ligari, nec ſolui à poteſtate laica, & hoc probat exemplis.

CAP. *In ſcripturis.* Facta Pontificum Imperator non debet iudicare, ſed vt Conſtantinus ſua chlamyde peccantem ſacerdotem cooperiat.

CAP. *Quis dubitet.* Sacerdotes ſunt patres, & magiſtri Regum, & Principum, ideo non debent eos ſubiicere ſuæ poteſtati; à quibus ligari, & ſolui poſſunt in cœlo.

CAP. *Duo ſunt.* Poteſtas Regum eſt inferior poteſtate ſacerdotum, ſicut plumbum auro,à quibus excommunicantur.

5 CAP. *Si Imperator.* Imperator eſt filius non Præſul Eccleſiæ, debet diſcere,non docere, non vſurpet ius eccleſiaſticum, ſubdat ſuas executiones præſulibus, non præferat, non iudicet clericos. GLOS. Ante omnes conſtitutiones numquam clerici fuerunt ſub Iudice laico. Item, Papa tranſtulit Imperium à Græcis in Occidentem, licèt Imperium ſit à Deo.

CAP. *Numquam.* De clericis ſola Eccleſia iudicat,non humana lex: Princeps ſæcularis obedit, non præcipit, eccleſiaſticis ſubdit caput, non iudicat de cap. Epiſcopi.

CAP. *Conſtantinus.* Imperator concedit Pontifici ornamenta imperialia, Romam,

Romam,& Italiam,& alias poſſeſſiones pro luminaribus.

CAP. *Sicut quamuis*. Sæcularis poteſtas non iudicat de clericis, niſi ſint hæretici. GLOS. Laici ſuper clericos,quando poſſunt.*c.principes*, 23.*q*.5.

CAP. *Boni Principis*. Boni Principis eſt dirutas Eccleſias reſtaurare,nouas ædificare,honorare,non perſequi, vel moleſtare ſacerdotes.

DISTINCTIO XCVII.

GRAT. Laici circa res eccleſiaſticas nihil poſſunt, & ſi quid circa eas conſtituunt,eſt irritum, niſi inuitati precibus Eccleſiæ conſtituant. 9

CAP. *Eccleſiæ meæ*. Bonifacius rogat Honorium, vt ſe ſua imperiali poteſtate,pacem Eccleſiæ,& conſilij ſeruet.

CAP. *Victor Honorius*. Honorius Imperator reſcribit Bonifacio ſe prouidiſſe ne ambiant Papatum, & monet,vt decretum publicet clericis.

CAP. *Nobiliſſimus vir*. Eccleſia Romana non ſolet recipere legationem ſine ſignatis apicibus,id eſt,litteris ſigillatis,tamen probo Legato credit in honorem mittentis. GLOS. Legato non creditur ſine litteris legationis, & ſi amiſit,probet eas non habuiſſe vitium; nec ſufficit probare mandatum. Item, ſi literæ ſint ſignatæ à quocunque, vel alieno ſigillo,ſufficit ſi non habet proprium,nec ſufficit ſi non poſſunt legi characteres. Item, ſi filum eſt fractum, non ſunt ſignatæ;ſi non eſt in totum fractum,ſunt ſignatæ.Item,in aliena prouincia Cardinali ſine literis eſt credendum. Item, aſſertioni vnius credendum eſt,ſi perſona ſit honeſta, & authentica.

DISTINCTIO XCVIII.

GRAT.Peregrini,niſi ſanctis chirographis ſuorum Epiſcoporum ſint commendati,non ordinentur. 7

CAP. *Nullus*. Nullus ordinet tranſmarinum hominem, niſi ſit ſignatus ſaltem quinque chirographis Epiſcoporum,nec ſuſcipiat in ſua diœceſi.
GLOS. Hæc capita ſunt abrogata.CAP.*Tranſmarinos*.CAP. *Afros*.Idem quod ſupra, ſed ſunt abrogata.

CAP. *Omnes*. Baptizati in peregrinatione non ſunt in alienis prouinciis promouendi.

DISTINCTIO XCIX.

GRAT.Primas,& Patriarcha ſunt idē,ad quem ab Archiepiſcopis appellatur,ſed non contra,cui Archiepiſcopi obediūt in omnibus iuſtē imperatis. 8

CAP. *Prouinciæ*. In capitibus prouinciarum, vbi erant primates gentilium, nunc ſunt poſiti Patriarchæ, ad quos confugiunt oppreſſi, & appellant ab Archiepiſcopis:in Metropolitanis ciuitatibus ponuntur Archiepiſcopi, qui obediant Patriarchis.

CAP. *Nulli Archiepiſcopi*. Non vocentur Primates, niſi qui primas ciuitates tenent, & ſint conſtituti à Sede Apoſtolica, reliqui ſunt Metropolitani.GLOS.Multitudo populi excreuit,non eſt erigenda Eccleſia in parochia,

Digitized by Google

niſi prius requiſito conſenſu parochi, ſi locus eſt alicuius epiſcopatus.

9 C A P. *Prima.* Primæ ſedis Epiſcopus vocetur Patriarcha, non Princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos.

C A P. *Nullus.* Nullus vocetur, vel ſcribatur ab aliis vniuerſalis Patriarcha quia detogaret aliis.

C A P. *Ecce in.* Papa non vult in epiſtolis vocari vniuerſalis, ne aliis videantur non eſſe Epiſcopi, ſed vult vt ſuus honor, ſit honor Eccleſiæ, & fratrum.

DISTINCTIO C.

10 GR A T. Ante acceptum pallium non poteſt primas ordinare Epiſcopos. G L O S. Et intra tres menſes à conſecratione petat pallium, quo non vtatur niſi in celebratione Miſſæ.

C A P. *Quoniam.* Archiepiſcopus, qui vltra tres menſes à conſecratione à Sede Apoſtolica non petit pallium, nec fidem exponit, careat dignitate commiſſa; & poſt tertiam admonitionem, alij Metropolitani cum conſilio Papæ, ordinent Epiſcopos. Item, Epiſcopus ſi vltra tres menſes non conſecratur, priuetur communione, & ſi vltra quinque menſes ex ſua negligentia, nec ibi, nec alibi conſecretur, ſed cedat. G L O S. Electus conſecratus ante pallium non poteſt exercere iura epiſcopalia. Item, hodie hæc facit Papa per decretalem
fol. 20. *Dilectus.*

1 C A P. *Priſca.* Ex antiqua conſuetudine pallium non datur alicui, niſi ex ingentibus meritis, & fortiter poſtulanti.

C A P. *Nouit.* Neque pallium, neque alius ordo danda ſunt propter aliquod commodum, vel gratiam, aut ſupplicationem aliorum. G L O S. Eſſet enim ſimonia. G R A T. Qui poſtulat pallium, habeat merita, & promittat iu-
2 rando ſeruare Apoſtolica decreta, & canones, & non vtatur pallio, niſi certis diebus, & intra Eccleſiam, intra ſolemnia Miſſarum.

CAP. *Optatum.* Petenti pallium non conceditur, qui in pagina fidei non meminit de fide ſynodorum vniuerſalium, & Pontificum Romanorum decretis; nec eam ſubſcripſit, nec per nuntium miſit, qui illam iureiurando firmaret. G L O S. Quæ debet iurare Archiepiſcopus, vide *c. ego, de iureiurando. c. ſignificaſti, de elect.*

C A P. *In ea Synodo.* Qui petit pallium promittat prius renuntiare omnia illicita.

C A P. *Pallium tibi.* Pallio debent vti ad ſola ſolemnia Miſſarum.

3 C A P. *Non multum.* Epiſcopus quæ contra ipſum Papæ denuntiantur, debet corrigere cum gratiarum actione, & non iraſci.

C A P. *Contra morem.* Qui extra Miſſarum ſolemnia vtitur pallio, aut debet ſe confirmare conſuetudine generali, vel oſtendere priuilegium.
G L O S. Quando priuilegium, quod oſtenditur eſt exemplatũ, vel facit mentionem alterius priuilegij, ſi coram Iudice eſt publicatum, ſufficit: ſi tamen aduerſarius dicit ſe velle probare illud prius eſſe falſum, tenetur illud prius exhibere, niſi iuret ſe illud perdidiſſe. Vide extrau. *de fide inſtrument. cap. vlt.*

C A P. *Rationis.* Cum vſu pallij debent etiam aliqua priuilegia concedi, & creſcente

creſcente honore, creſcat ſollicitudo, & exemplum ſit inſtructio.

CAP. *Pallium.* Concedit pallium, & innouat antiqua priuilegia.

CAP. *Scriptorum.* Pallium, & omnia priuilegia concedit, quæ prædeceſſores conceſſerunt prædeceſſoribus.

DISTINCTIO CI.

GRAT. In vna prouincia non debent eſſe duo Metropolitani. GLOS. Niſi multitudo populi excreſcat.

CAP. *Peruenit.* Non debent eſſe duo Metropolitani in vna prouincia etiam ſi auctoritate Imperatoris prouincia diuidatur in duas; & qui contra attentauerit, deponatur. GLOS. Legitimatus à Principe non eſt legitimus quoad Eccleſiam, & ſic quoad vnum forum, non ad aliud. GRAT. Hactenus de electione, & ordinatione clericorum, nunc de ſimonia in ordinatione et cauſas.

Finis Primæ Partis.

Digitized by Google

SECVNDA PARS DECRETI

Continet cauſas xxxvj. tum criminales, tum ciuiles, & Diſtinctiones ſeptem de Pœnitentia.

Cauſa Prima de Simonia habet Quæſt. ſeptem.

fol. 21. 1 GLOS. Poſtquam egit in diſt. de Promotoribus, & officiis clericorum, deſcendit ad negotia, quorum quædam ſunt criminalia in tribus cauſis, quædam ciuilia in reliquis. Inter crimina maximum eſt ſimonia, quæ eſt ſtudioſa cupiditas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituali annexum, vt ius patronatus, ſed fructus vendi poſſunt. *c. finali, ne Prælati*, &c.

Item contrahitur à manu, ab obſequio, & à lingua, vel ex parte dantis, vel accipientis, vel vtriuſque, vel neutra.

Item, contra ſimoniam admittitur quilibet, vt in crimine læſæ Maieſtatis, ſed contra clericum non admittitur laicus, niſi bonæ famæ.

Item, pœna ſimoniaci eſt excommunicatio, vel detruſio in monaſterium, vel ſpoliatio bonorum, vel depoſitio cum reſtitutione acceptorum.

Item, quando diſpenſatur cum his, vt habeant laicam communionem, vel miniſtrent in minoribus, vel remaneant in acceptis: ſed quis diſpenſat, *quæſt.* 5. *cap. finali.*

QVÆSTIO PRIMA

2 AN ſit peccatum emere ſpiritualia. Reſp. ſic, & probat auctoritate.

GLOS. Simonia ſpiritualis, vel vſura ſpiritualis eſt licita.

CAP. *Gratia.* Simoniacè ordinati ſicut non recipiunt gratiam, ita ordinando alios, nec gratiam conferunt, licèt conferant characterem.

CAP. *Quicunque.* Idem. CAP. *Presbyter.* Qui pecunia obtinet Eccleſiam.

ſiam, illa priuetur, & deponatur, eſt enim hæreſis ſimoniaca. GLOS. Si eſt conuictus per modum accuſationis, ſecus ſi per modum exceptionis. *c.ſuper de accuſat.* Item, ſi conuincitur per modum inquiſitionis, priuatur beneficio, & non ordine, *c.dilectus, de ſimonia.* Item, perdit illa, ſi eo ſciente fuit data pecunia, ſecus ſi in fraudem ipſius. *c.ſicut. c.nobis. c.inquiſitionis, de ſimonia.*

C A P. *Benedictio.* Qui ordinatur ſimoniacè, fit hæreticus, & eſt maledictus.

C A P. *Quiſquis.* Idem, & qui contra talem non inuehitur, punietur.

C A P. *Quos.* Conuictus de ſimonia deponi debet, & tam dans, quàm accipiens ſunt ſimoniaci. 3

C A P. *Reperiuntur.* Simoniacus emptor, vel venditor eſt excommunicatus, & ſi per accuſationem eſt depoſitus, detrudatur in monaſterium, & ſi eſt laicus, excommunicetur. G L O S. Clericus ſimoniacus emens ordinem, eſt ſuſpenſus quoad ſe, & quoad alios etiam occultus.

C A P. *Si quis Epiſcopus.* Epiſcopus ſimoniacè ordinans, vel diſpenſatorem, vel defenſorem creans, ſi conuincitur deponatur, & ordinatus ſit alienus à dignitate. Mediator ſimoniæ ſi eſt clericus, deponatur; ſi laicus, excommunicetur, idem ſi monachus.

C A P. *Qui per.* Ordinans, vel ordinatus ſimoniacè, eſt depoſitus. C A P. *Sanctorum.* Idem. C A P. *Qui ſtudet.* Idem.

C A P. *Quicunque.* Simoniaci promoueri non poſſunt. C A P. *Cùm liqueat.* 4
C A P. *Cùm ordinaretur.* C A P. *Gratiam.* C A P. *Citò.* Idem, recipiunt lepram, non gratiam.

C A P. *Qui perfectionem.* Simoniacus, qui non habet ſpiritum, ſed damnationem, hanc dat, quia nemo dat quod non habet. G L O S. Conferat ordines.

C A P. *Ventum eſt.* Idem, ſicut reuertens ab hæreticis eſt irregularis. GRAT. Simoniaci non ſunt hæretici, ergo. Reſp. ſubiiciuntur perditioni infidelitatis.

C A P. *Petrus Simoni.* Simon Magus damnatur, quia conſcientiam puram in fide non habebat. C A P. *Cùm omnis.* Simoniacus eſt infidelis, quia auaritia eſt idolorum ſeruitus.

C A P. *Eos, qui.* Simoniacus eſt peior hæreticis, quia vendit Spiritum ſanctum tanquam ſuum ſeruum. CAP. *Multipliciter.* Idem, imò & peior Iuda.

C A P. *Placuit.* Qui pro ordinatione aliquid dant, vel accipiunt, ſunt excommunicati. G R A T. An Propheta pro prophetia poſſit aliquid accipere.

C A P. *Iudices.* Mali Prophetæ accipiebant munera, & non boni, & D. Hieronymus defendit Samuelem, & Eliſeum. 5

C A P. *Nunquam.* Accipientium pecuniam prophetia facta eſt diuinatio, & diuinatio nunquam accipitur in bonam partem in Scriptura.

C A P. *Principatus.* Prælati, qui malè dignitatem acquiſiuerunt, malos exitus ſolent habere, quia cœperunt malo principio.

CAP. *Cùm Paulus.* Ædificium non bene conſtruitur, vbi fundamentum non eſt Chriſtus. C A P. *Non eſt.* Ex illicitis in ſimonia non prodeſt facta eleemoſyna, imò nocet.

C A P. *Fertur.* Reprehendit Reges Galliæ ob Epiſcopos ſimoniacos, & quod ſimoniacus non prodeſt, imò nocebit populo.

C A P. *Sicut eunuchus.* Ignis Spiritus ſancti non lucet in ſacramentis ſimo-

moniacis,id eſt,gratia carent,licèt ſint vera quantum ad formam.

C A P. *Si iuſtus.* Siue bonus,ſiue malus,& hæreticus ſit miniſter,ſacramenta conferunt gratiam diſpoſitis. C A P. *Ex Catholico.* C A P. *Sic autem.* C A P. *Nec foris.* C A P. *Sacramenta.* C A P. *Sicut.* C A P. *Neque.* C A P. *Nonne.* C A P. *Multa.* CAP. *Remiſſionem.* Idem,etiam ſi hæreticus miniſtret ſacramenta in forma Eccleſiæ. GRAT. Sed ſic ordinati non miniſtrent.

C A P. *Si qui clerici.* Ordinatus ab Epiſcopo non canonicè electo,tamen tolerato, cum conſenſu Ordinarij ſui, miniſtret in propria Eccleſia ex diſpenſatione non alibi.

6 C A P. *Quod pro.* Statuta pro neceſſitate ceſſant ceſſante neceſſitate.

C A P. *Si quis.* Hæreticus conuerſus non promoueatur,ſed ſit in ordine ſuo diſpenſatiuè.

C A P. *Si qui.* Epiſcopus ordinans indignum eſt ſuſpenſus à collatione ordinum. G L O S. Saltem illius ordinis,ſi ſcienter;& hodie mitius agitur. *c. graue, de præbendis.*

C A P. *Hi quoſcunque.* Ordinans aſſeclas indignos , reus eſt infidelitatis eorum qui ſcandalizantur.

C A P. *Viliſſimus.* Prælatus ſicut præcellit honore, ſi non præcellit ſcientia, & ſanctitate, eſt viliſſimus. C A P. *Dedit.* Baptiſmus à malo collatus non reiterandus.

C A P. *Sicut vrgeri.* Baptiſmus datus ab hæreticis tenet,& dat gratiam. CAP. *Etiam.* CAP. *Corporalia.* CAP. *Non ſanat.* C A P. *Si qui.* Hæretici,qui ſeipſos baptizant accipiunt ſacramentum,ſed non effectum,id eſt,gratiam, ſi ſeruant formam Eccleſiæ in baptiſmo, ſecus non.

7 C A P. *Si quis.* CAP. *Paulianiſtæ.* Idem. C A P. *Detrahe.* Verbum additum elemento facit ſacramentum. C A P. *Firmiſſimè.* Baptizatus, ſi eſt extra Eccleſiam,non ſaluatur.

C A P. *Teneamus.* Quis faciens miracula non ſaluatur,ſi non ſit in Eccleſia, & ſcriptum eius nomen in cœlo. C A P. *Hanc regulam.* Baptiſmus non reiterandus.

C A P. *Spiritus ſanctus.* Spiritus ſanctus per miniſterium malorum bonos colligit. C A P. *Si quis.* Baptizatus à non baptizato non eſt rebaptizandus, ſed ſupplendi ritus. C A P. *Si presbyter.* Ordinatus ſi deprehendat ſe non eſſe baptizatum,baptizetur,& iterum ordinetur.

C A P. *Sit populus.* C A P. *Odit.* C A P. *Illi.* C A P. *Marcion.* CAP. *Vide.* CAP. *Non oportet.* C A P. *Non liceat.* C A P. *In Eccleſia.* C A P. *Manifeſtum.* Hæreticorum oblationes,& opera non ſunt grata Deo,nec habent Euangelium. CAP. *Si quis extra.* C A P. *Extra.* Idem.

7 C A P. *Superueniente.* Ab Hæretico non ſumenda communio in Paſchate. CAP. *Arianos.* Sacerdotes hæreticorum non ſunt honorandi honore Chriſti.

C A P. *Manus impoſitio.* Manus impoſitio non eſt ſacramentum , quia reiterari poteſt. G R A T. Præter baptiſmum ſacramenta ab hæreticis non poſſunt miniſtrari.

C A P. *Sicut Chriſtus.* Dictum Hieronymi, id eſt, qui poteſt baptizare , poteſt celebrare,intelligitur de catholico, non de hæretico. C A P. *Maledicam.* Deus maledicit benedictiones hæreticorum.

C A P.

C A P. *Intra.* Æquè malus, & bonus ſacerdos conficit corpus Chriſti,quia in verbis Chriſti conficiuntur ſacramenta, non in merito ſacerdotis.G L O S. Hæc vſque ad cap.ſacerdotes, loquitur de malis ſacerdotibus toleratis ab Eccleſia.

C A P. *Omnia.*C A P. *Prophetauit.*C A P.*O propheta.*C A P.*Ita fit.* C A P. *Vt euidenter.*C A P.*Cum S riptura.*C A P.*Multi.*C A P.*Significaſtis.*CAP.*Non quales.*C A P.*Dominus.*C A P.*Chriſtus.*C A P. *Non nocet.* Idem quod ſupra. id eſt,ſacramenta proſunt dignè ſumentibus, licèt noceant malè ea tractantibus.

C A P. *Sacerdotes.* Obiicitur contra prædicta, id eſt, non ſolùm verba imprecantis,ſed vita,& merita faciunt Euchariſtiam,& ſacramenta. G L O S. Vt proficiant conficienti.*c.cùm vita,inf.eod.*

C A P. *Ipſi ſacerdotes.* Quanto ſacerdos eſt melior, tanto facilius exaudi- 9
tur,& comedit ſancta populi.G L O S. Id eſt,oblata pro peccatis,vel quia delent peccata,vel corrigunt,vel bona Eccleſiæ.

C A P. *Sacroſancta.*Quando malus ſacerdos conficit, Spiritus ſanctus non aduenit.G L O S.Ad ſalutem conficientis,ſed ad detrimentum.C A P.*Neceſſe eſt.*Idem.

C A P. *Interrogo vos.* Æquè diligenter ſeruandum eſt verbum Dei in ore, & corde,ac corpus Chriſti. GLOS. Id eſt, quod verbo ſignificatur, & concipitur.

C A P. *Neque poteſt.* Sacramentum non poteſt ritè, id eſt, dignè offerri,niſi 10
à iuſto, & ſancto ſacerdote, nec accipi,niſi à iuſto. G R A T. Quando dicitur quod requiritur bona vita ſacerdotis pro Euchariſtia,intelligitur non pro conſecratione,ſed pro effectu,id eſt,gratia recipienda à ſacerdote.

C A P.*Dictum eſt.*Efficacia ſacramenti non pendet à bonitate,vel malitia ſacerdotis, ſed ab ordine, & à Deo dante effectum benedictionis, hinc dignitas ſacerdotis.GLOS.Hæretici conficiunt Baptiſmum,& Euchariſtiam.

C A P. *Quod quidam.* Hæreticus, vel ſchiſmaticus, ſicut in ſe habet ſacra- fol.22.
menta,ſic poteſt dare,ſi in Eccleſia fuit ordinatus Epiſcopus;ſed ſi extra,poteſt 2
ordinare,ſed non rectè dare; vnde non reiteranda,vt ordinis.G L O S. Laicus non habet ius baptiſmi niſi largè.

C A P. *Per Iſaiam.* Omnia ſacramenta quamuis obſint indignè tractantibus,tamen proſunt dignè ſumentibus ea ab indignis. G R A T. Sic ſimoniacis imprimitur character.

C A P. *Baptizandis.* Pro baptiſmo, chriſmate, & aliis ſacramentis nihil dandum,eſt enim ſimonia.GLOS. Quando eſt periculum ſalutis,& neceſſitas danda,pœna eſt depoſitio.

C A P. *Nullus.* Qui, vt diſpenſet communionem, pretium accipit, deponatur.GLOS.Etiam ſi tantum exigat,punitur conatus,melius ſi cum effectu.

CAP. *Quicquid indiuiſibilis.* Qui pro conferendo aliquo ſacramento accipit pretia,vel præmia,niſi voluntariè oblata,ſi Epiſcopus hoc ſcit,& non corripit, eſt excommunicatus per duos menſes, presbyter accipiens eſt excommunicatus per quatuor menſes,diaconus per tres, reliqui inferiores plectendi excommunicatione, & pœna competenti. G L O S. Quid de matrimonio? & dos poteſt peti. Item, Epiſcopus excommunicationi ſubiiciatur, id eſt,ſuſpendendus, *diſt.32.cap.eos.* Item,alij grauius puniendi. *cap.qui baptizandi.*

di.cod.ſupra.& *1.q.3.c.vbi.* Item, presbyter eſt etiam deponendus.

2 C A P. *Placuit, vt nullus.* Epiſcopus pro balſamo, vel chriſmate, quod dat Eccleſiis,nihil accipiat,eſt enim ſimonia.

C A P. *Placuit,vt vnuſquiſque.* Pro baptiſmo nihil accipiatur, vel exigatur, niſi ſponte oblatum,ne à baptiſmo retrahatur,& perdatur anima eius.

C A P.*Emendati.* Qui baptizatur non mittat nummos in concham, nec ſacerdos lauet pedes baptizandi, nec clericus. G L O S. Quia præſumitur ſimonia,ſecus ſi ſponte dentur.

C A P. *Dictum eſt.* C A P. *Statuimus vt.* Pro ordinatione,chriſmate,baptiſmo,balſamo,ſepultura, communione, dedicandis baſilicis, nihil accipiatur,nec exigatur etiam pro balſamo, vel candelis emendis, ſed Epiſcopus prouideat de facultatibus Eccleſiæ.

C A P. *Statuimus decretum.* Simoniacè à ſimoniacis,id eſt,ſcienter ordinati. Item, ſimoniaci ſimoniacè ordinati à non ſimoniacis, debent deponi: ſed cum ſimoniaco à ſimoniaco non ſimoniacè ordinato miſericorditer diſpenſatur. G L O S. Quia ignorabat:& dicuntur ſimoniaci propter ordinationem, non reatu.

3 C A P. *Si qui à ſimoniaco.* Qui ordinantur à ſimoniaco non ſimoniacè, ſi probat ignoraſſe,& illum fuiſſe toleratum,miſericorditer diſpenſet: ſi ſcienter, non.G L O S. Ordinatus ignoranter à ſimoniaco indiget diſpenſatione, ſecus de coacto,ſed recipiente characterem. *c.conſtat.eod.* Item, ſi ſcio aliquem ſimoniacum, licèt occultè, non debeo ab eo ordinari: & ſi me cogat, potius patiar excommunicari. *c.inquiſitioni,de ſentent.excomm.* Item,qui allegat ignorantiam, debet eam probare,& ſufficit veriſimilis probatio. Item, contrarius ſenſus non ſemper habet vim,vt in ſimonia.

C A P. *De cætero.* Qui ordinatur ab eo,quem ſcit eſſe ſimoniacum, vterque priuatur,& deponitur.

C A P. *Erga ſimoniacos.* Cum ſimoniaco in dignitate ſeruanda non datur miſericordia,ſed deponatur.

4 C A P. *Conſtat.* Qui inuitus, & repugnans ordinatur ab hæreticis, ſi ſtatim ceſſante vi receſſit ab eis, & venit ad Eccleſiam,excuſatur,ſi poſt menſem, eſt reus. G L O S. Si mulier inuita tradatur in matrimonium,& ſtatim poſt traditionem fugit animo non redeundi;non tenet illud matrimonium; ſecus ſi non ſtatim,ſed poſt aliquod tempus. GRAT. Cum hæreticis reuertantur, ſiue ſtatim, ſiue non, non diſpenſatur ab Eccleſia,cum ſimoniacis, niſi relinquant beneficium,ſuper quo,&c. G L O S. Inſtrumentum in parte verum, in parte falſum,eſt recipiendum,qua parte eſt verum.

C A P. *Omnis cuiuſlibet.* Hæreticus, vel ſchiſmaticus,ſi conuertatur peracta pœnitentia, non aſcendat,ſed permaneat in ordine,in quo reperitur. G L O S. Niſi ſit bis ordinatus.

5 C A P. *Ordinationes.* Ordinatio ſimoniacè à non ſimoniaco, id eſt, detur pretium, vel preces, vel obſequium alicui eo animo, vt curet ordinari hunc ab Epiſcopo neſciente ſimoniam,eſt irrita,id eſt, ſine executione:idem ſi ordinetur non canonicè electus. G L O S. Renuntiare beneficio, vt alij detur, niſi deducatur in pactum, non eſt ſimonia. *c. dilecto. de præbendis:* nec ſi inde ſpem habet. *cap.cùm pridem, de pactis.* Item, preces porrectæ pro indigno, vel

Digitized by Google

vel carnali amore,vel à ſeipſo,faciunt ſimoniam,ſecus non. *c.latorem, ead.* imò nec pro ſe, ſi eſt dignus. Item, ſi non adeſt intentio, non eſt ſimonia, aliàs ſecus. *c.nemo, de ſimonia.* Item, Papa poteſt diſpenſare cum ſimoniaco, licèt non renuntiet.

C A P. *Sunt nonnulli.* In ordinatione poteſt committi ſimonia ſimpliciter manu,lingua,obſequio,id eſt,munere,fauore,gratia humana, obiectione indebita.G L O S. An ſeruire pro beneficio ſit ſimonia? Reſp.ſi eſt dignus,& licitum,ſeu dignum,facit ſeruitium,non eſt ſimoniacus. *c.de cætero, de clericis non resident.* ſi eſt indignus, vel dignus, ſed indignè ſeruit, eſt ſimoniacus, non tamen debet hoc deducere in pactum. *c.pactiones,de pactis.* 6

C A P. *Si quis neque.* Qui pollutus moribus,nec vocatus,vel coactus,vel iniuſto amore,vel ſordidis precibus, vel ſeruitio, vel munere fraudulento ordinem,vel dignitatem eccleſiaſticam accepit,ſi non renuntiat in vita, vel impœnitens moritur damnabitur,quia ſimoniacus.G L O S. Conferens beneficium indigno propter amorem eſt ſimoniacus. Item, munus dicitur fraudulentum, quando dicit quod aliàs voluit hoc illi dare. *c. & ſi quæſtiones, ead.* vel pro expenſis. *c.cùm pridem, de pactis.*

C A P. *De ordinationibus.* Pro ordine eſt vetitum aliquid accipere,nec quis ordinetur in gratiam,vel ſupplicationem alicuius,id eſt,carnalem.

C A P. *Quibuſdam.* Nullus ordinetur ſimoniacè, vel ad preces,ſi eſt indignus.G L O S.Dare preces pro digno,non eſt ſimonia,ſed munus ſic.

C A P. *Nullus itaque.* Ambitus non permittitur ad epiſcopatum, laicus ambiens epiſcopatum punitur centum aureis,clericus eſt infamis.

C A P. *Eſtote ergo.* In ſacris non ordinantur, niſi prouecti ætate,& mundi opere,id eſt,vita,& moribus,non pro potentia,vel ſupplicatione, vel munere, ſed maturè rem conſiderent adhibendo graues,& expertos.

C A P. *Pueri.* In ſacris non ordinentur pueri, abſit venalitas, potentia, & ſupplicatio, quia Deus offenditur ſi ex fauore, & non ex merito ordinatur quis. G L O S. Puer dicitur intra xiv. annum, vel puer, id eſt, neophytus, *diſt.48.ſicut neophytus, & diſtinct.77.cap.in veteri.* Item,ad minores poſſunt admitti, non tamen ad acolythatum. *diſt.77.cap. in ſingulis.* Item, puer ordinatus in ſacris, ſi eſt doli capax, tenetur continere, ſecus non, quia poteſt obligare ſe voto,& ſacramento. *cap.1.de delict.puer.* ſed non religioni.27. *quæſt.*55. *cùm ergo.* 7

C A P. *Latorem.* Papa ad interceſſionem aliquorum ordinat acolythum. G L O S.Et diſpenſat,& tolerat. *c.Syracuſana, diſt.*28. *c.clerico, diſt.*50.

C A P. *Filium.* Ordinatus à Papa in ſacris ad preces alterius, non habet licentiam egrediendi ab Eccleſia Romana.G L O S.Hoc eſt commune. *c.literas, diſt.*63.Item, ordinatus à Papa habet prærogatiuam ſuper alios, ſed ſubeſt Epiſcopo. An poſſit ab Epiſcopo deponi, res eſt dubia. G R A T. Non quælibet ordinatio facta precibus damnatur,ſed illa,quæ ex affectu carnali fit, nec aliter fieret,id eſt,ambitioſè. Item, Papa non ſolùm clericos cuiuſlibet Epiſcopi, ſed etiam monachos inuitare,& ordinare poteſt.

C A P. *Per principalem.* Papa auctoritate Apoſtolica poteſt ad ſe vocare, & inuitare clericos,& monachos.G L O S. Hoc idem poteſt Epiſcopus. *c.de cætero,de clericis non reſid.* G R A T. Sacri ordines ſicut non ſunt pretio dandi, ſic

nec reſtituendi,nec emendi,nec vendendi.

8 C A P. *Nullus Epiſcopus.* Epiſcopus non grauet clericos, vel Abbates contra canones,nec reſtituat officium interdicto mediante pretio, eſt enim ſimonia.G L O S. Ratione præſcriptionis Epiſcopus non imponat angarias ſacerdotibus. Item, quæ à talibus poſſideri non poſſunt,non currit præſcriptio; ſi poſſunt,requiritur bona fides.*c.ſi diligenti,de præſcript.* & tempus. 16.*q.*3.*&* 4. Item præſcriptio non dat nouum ius,ſed auocat creatum,in multis præſcriptio euaneſcit (vide ibi.) Item, tempus non eſt modus tollendi obligationem, niſi immemorabile.Item,Epiſcopus poteſt dare auxilium petenti cauſa iuſta.Item, Epiſcopus non poteſt abſoluere ſuſpenſum cum pretio, niſi ſit conſuetudo.*c. nemo,de ſimonia.* An iniuſtè ſuſpenſus poſſit redimere vexationem, aliqui dicunt quod non.Reſp.ſic. *c.quæſitum, q.*3. & *c.*1.*de vſur.c.dilectus,de ſimonia.c. decimas,*16.*q.*3. G R A T. Non ſolùm eſt ſimonia dare pecuniam, vt ordines, vel munus eccleſiaſticum det;ſed etiam dare,vt non det,eſt ſimonia.G L O S. Eſt ſimonia.*c.nemo,de ſimonia.*

9 C A P. *Sunt quidam.* Qui non permittunt Eccleſias ordinari fauore,vel vi, iudicantur ſacrilegi.G L O S.Id eſt, ſimoniaci, vt frangens immunitatem Eccleſiæ.aliqui dicunt quod largè ſunt ſimoniaci.

C A P. *Iubemus.* Pari pœna mulctandi, qui pretio inducti impediunt fieri, quod iure fieri debet,vel faciunt quod de iure non debet.C A P.*In eum.*Idem. C A P.*Concuſſionis.*C A P.*Lege Iulia.*C A P.*Eadem lege.*Idem.

QVÆSTIO II.

10 AN pro ingreſſu Eccleſiæ, vel monaſterij ſit exigenda pecunia, & exacta an reſtituenda.G R A T. Pro ingreſſu Eccleſiæ, vel monaſterij non licet aliquid exigere,ſed licet à ſponte dantibus oblata accipere, vt Samuel ab Anna.1.*Reg.*1.*&* 4.*Actorum.*G L O S.Non dubitatur eſſe ſimoniam.*c.cùm Eccleſiæ.c veniens.c.quoniam ſimoniaca, de ſimonia.* Et ſi dicatur, monaſterium eſt tenue, ſi haberemus vnde poſſemus te ſuſtentare, te reciperemus; eſt ſimonia. *c.quoniam ſimoniaca,de ſimonia.* Item, nec ante, nec poſt poteſt peti. 1.*q.*1.*c.eos qui.&* *q.*3.*ſi quis prabendas.*

C A P. *Placuit.* Epiſcopus inuitatus pro conſecranda Eccleſia non exigat munus,quaſi ex debito à patrono: ſed ſi aliquid ſponte datur, non reſpuat;ſed ſi fundator eſt pauper,vel in neceſſitate, nihil exigatur. Item, Epiſcopus non dedicet Eccleſiam, niſi dotatam pro obſequio, & lumine per inſtrumentum confirmatum traditum Epiſcopo,aliter non eſt leuis culpa.G L O S.Non exigat munus,ſed poteſt exigere conuiuium,vel procurationem.*c.cùm ſit,de ſimonia.*Item,ſi patronus fundator prius non dotet,Epiſcopus non debet proiicere primum lapidem. *c. nemo, de conſecr. diſt.* 1. & ſi dotem non dediſſet prius, eſt compellendus qui fecit poni primum lapidem.

C A P. *Quàm pio.* Sicut à conuerſo non eſt pretium ſumendum, ſic nec qui infidelis,eſt pretio inuitandus ad conuerſionem,eſt enim ſimonia: poſſunt tamen adiuuari pauperes,ſi indigent,ſicut conuerſus poteſt aliquid offerre monaſterio gratis.

C A P. *Nullus.* Abbas non paciſcatur pro recipiendis,nec quid dandum pro pallio,vel pro ordine.

C A P.

C A P. *Sicut Epiſcopum.* In ordine ſicut Epiſcopus non debet vendere manus impoſitionem,ſic neç miniſter vocem,nec Notarius calamum,id eſt,fidem ordinationis; ſed ſi ordinatus iam poſt omnia, ſi non coactus, vel ex pacto,ſed ſponte aliquid dat,non prohibetur accipi,quia non ambitur,& eſt oblatio ſine macula.G L O S.Pro ordine nil prorſus accipi poteſt,ſed poſtea Notarius pro fide ſcribenda, ſi non eſt ſalariatus, poteſt quid accipere. Concil. Trident. G R A T.Pro ingreſſu Eccleſiæ non eſt pretium exigendum, ſed ſpontaneè oblatum licitè ſumitur.Item verè viduæ ſunt pauperes.1.*ad Tim.*5. fol. 23. 1

C A P.*Viduas honora.*Verè viduæ,id eſt,deſtitutæ ab omnibus,ſuſtententur ſumptibus Eccleſiæ, aliæ non;niſi dent ſua Eccleſiæ.G L O S.Aliquando virgo dicitur vidua. 2

C A P. *Clericos.* Clerici pauperes ſuſtentandi ab Eccleſia,& clerici aliunde diuites, ſi quid accipiunt ab Eccleſia, committunt ſacrilegium. G L O S. Si malè diſpenſent. Item, abundantes, ſiue præſentes, ſiue abſentes ſint, ſi accipiant de bonis Eccleſiæ, licèt neganda non ſit ei portio, quia nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare,tamen peccat mortaliter, præſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruat.

C A P.*Paſtor.*Prælatus habenti ſua ſufficientia nihil debet dare,quia eſt perdere:vt qui poſſunt ſuſtentari bonis paternis,ſi accipiunt,quod eſt pauperum, committunt ſacrilegium,& comedunt peccata populi.G R A T. Non intelligitur de diuitibus,qui euaſerunt pauperes fortuna,vel electione,ſed de his,qui nolunt ſua relinquere. 3

C A P.*Si quis.*Qui non relinquit ſua,& vult paſci ab Eccleſia, peccat. Item, melius omnia reliquiſſe,vel nil deſiderare,& paſci ab Eccleſia, quàm retinendo ſua contribuere Eccleſiæ,vt paſcatur.

C A P.*Sacerdotes.* Clerici pauperes,ſiue ex natiuitate, ſiue ex natura,debent viuere de bonis Eccleſiæ,vt ait Apoſt.1.*Corint.*9.

C A P. Clerici Sacerdotes diſtribuunt ſtipendia laborantibus pro varietate meritorum.

QVÆSTIO III.

NOn ſolùm qui ſpiritualia, ſed qui temporalia ſpiritualibus annexa pretio accipit,vel dat,eſt ſimoniacus. 4

C A P. *Audiuimus.* Dare,vel accipere munera pro vſurpanda Eccleſia,vel beneficio,eſt ſimonia ſacrilega execranda,& facta irritanda.

C A P.*Si quis dator.* Vendens Eccleſias, vel præbendas, eſt ſimoniacus, excommunicandus,& accepta reſtituat.G L O S. Cui Romanæ Eccleſiæ,vel Fiſco,vel danti,non reſoluit.

C A P.*Si quis Epiſcopus.* Epiſcopus vendens beneficium, vel dignitates,vel officia,vel ſi ea non ordinat ſecundùm canones, ſuſpendatur ab officio Eccleſiæ.G L O S.Id eſt,deponatur.

C A P. *Quæſitum eſt.* Altaria, vt Eccleſiæ, & decimæ datæ regularibus, quibus inſeruiunt clerici ſæculares, Epiſcopus non cogat regulares, vt pluries redimant illa, prout multi clerici moriebantur. Item, monachi, qui per triginta annos poſſederunt ſub tali redemptione, non moleſtentur, ſed poſſideant

de int quietè, ſed tantùm ſoluant cenſum, quem ex iiſdem altaribus Epiſcopus habere ſolitus erat. G L O S. Epiſcopus committebat ſimoniam exigendo redemptionem, ſed non monachi, quia redimebant pro iure ſuo, nec peccabant, ſicut aliquando ſpolia valent ex vna parte tantùm. Item, licitum eſt cuique redimere ius ſuum. 1. *q.* 1. *c. nullus Epiſcopus, & 16. q. vlt. c. decimas.*

C A P. *Ea, quæ.* In ſacris Ordinibus, & rebus eccleſiaſticis quicquid eſt acquiſitum data, vel accepta, vel promiſſa pecunia, eſt irritum, & inualidum. G L O S. Vel retenta pecunia. *c. ſuper eo, de tranſact.* quia remittere eſt dare. *c. veniens, de teſt.* Item, in ſpiritualibus non poteſt interuenire tranſactio, nec in beneficiis permutatio. *c. quæſitum, de rerum permut.* Item, ſuper re ſpirituali tanquam proprietate, poteſt fieri permutatio. *cap. ad quæſtiones, de rerum permut.* non tamen vt detur pro temporali ſpirituale, *c. vlt. de rer. permut.* ſed poteſt interuenire amicabilis compoſitio. *c.* 2. *de tranſ.* & auctoritate Iudicis poteſt ineſſe pecunia.

C A P. *Totum.* Quicquid homo poſſidet in terra, vocatur pecunia. G L O S. Ergo in quacunque re fit ſimonia, & ſic pecunia eſt in pondere, numero, & menſura, & in iure ipſo.

C A P. *Si quis.* Emere Eccleſiam, vel præbendam, vel quid eccleſiaſticum, vel pro his dare ante, vel poſt paſtellam, vel paſtum, eſt ſimonia: nec excuſat dicere, emo temporale. G L O S. Intelligitur de iure ſpirituali, cui ineſt temporale, non de re corporali, vel de iure percipiendi, vel de re conſecrata, vel de adminiſtratione ratione ordinis. Item, quando eſt promouendus ad Eccleſiam, vel ordinem, non licitè emit fructus perceptos, vel percipiendos iure ordinis, vel Eccleſiæ, quia præſumitur emere Eccleſiam, vel ordinem: ſed alio tempore emere, non eſt peccatum *c.* 3. *Ne prelati vices ſuas.* Item, non det paſtum etiam ex conſuetudine. *c. vlt. ead. quæſt.*

C A P. *Saluator.* Vendere rem eccleſiaſticam eſt ſimonia, quia res eccleſiæ oblata eſt iam donum Dei. Qui res eccleſiaſticas non ad id, ad quod ſunt inſtitutæ, ſed ad propria lucra munere linguæ, vel indebiti obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur, eſt ſimoniacus; & qui duorum, id eſt, temporalis, & ſpiritualis alterum vendit, ſine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum relinquit; & qui emit officium adminiſtratoris eccleſiaſtici, id eſt, præpoſiti, œconomi, vicedomini, defenſoris, aduocati, Maioris domus, Iudicis, archipresbyteratus, archidiaconatus, canonici, monachi, vel alterius officij, eſt ſimoniacus. G L O S. Aduocatus, caſtaldus, id eſt, maior domus, & Iudex poſſunt eſſe laici, cùm nil ſpirituale habeant annexum, & tamen committitur ſimonia emptione. Reſp. eſt ſimoniacum, quia prohibitum, non prohibitum, quia ſimoniacum: alij Reſp. quod non eſt ſimonia, ſi non habet aliquid ſpirituale annexum, alij intelligunt de clericis. An commendare rem ſit ſimonia. Reſp. ſi ideo plus intendit, ſic.

C A P. *Ex multis.* Beneficia, & ordines non conferantur clericis pro pre-
7 tio, vel munere, ſed gratis. Item Epiſcopus non eligat in Eccleſia qui maiores ſacculos pecuniæ conferunt, ſed qui moribus, diſciplina, & ſcientia Eccleſiam valeant ſuſtentare. Item, clericus pro beneficio nihil det, etiam pro fabrica Eccleſiæ, vel pro denariis Eccleſiæ, ſeu vt pauperibus detur, quia nil malè accipiendum, vt bene detur: ſi ſecus, ſimoniacus eſt ſuſpenſus, &

non

non miniſtret,& eſt excommunicandus. GLOS. Simoniacus eſt puniendus ſine præcedenti admonitione,contra Hu. Item, cum ſimoniaco ſuper ordine, vel beneficio,in quo ſciente non diſpenſat,niſi Papa;ſed ſi eo ignorante committitur,vel eſt tantùm in animo,diſpenſat Epiſcopus.*c.fin. c. de regularibus,c. ex inſinuatione,de ſimonia.* Imo quando ſolo animo committitur ſimonia, ſufficit ſola pœnitentia. Item, cum ſimoniaco in ordine vel beneficio in nullo caſu poteſt Epiſcopus diſpenſare.

8 CAP. *Vendentes.* Vendentes,vel ementes ſpiritualia,vel iuſtitiam, vel vt non faciat quod debeat,eſt peccatum ſimoniæ. GLOS. In re Eccleſiaſtica, in alijs graue peccatum. Item,ſententia etiam iuſta, ſi per pecuniam detur, eſt nulla.CAP. *Non ſolùm.* Simonia fit in ordine. CAP. *Res Eccleſiæ.* Idem in conſecratione.

CAP. *Peruenit.* Epiſcopus,qui decimas, & oblationes non Clericis, ſed laicis,dat,vel conſanguineis,quod grauius eſt,eſt habendus inter hæreticos,& qui accipit peccat.GLOS. Non ius decimarum,ſed fructus poſſunt dari decimæ laicis,id eſt,res ipſa in feudum, ſed non tranſibit ad hæredes. *c. ad hoc, de decimis*;ſed non propriè,vt feudum.*c.quamuis,de decimis*; & ſi decimæ dantur laicis,& creſcunt noualia,decimæ noualium non creſcunt laicis,ſed Eccleſijs, *c.ſua,de decimis.*

9 CAP. *Altare.* Simoniaca hæreſis eſt dare altare,vel decimas pro pecunia. GLOS. Altare,id eſt oblata.Item,Epiſcopus poteſt redimere decimas à ſæculari,non emere,eſſet enim ſimoniacum.

CAP. *Si quis.* Beneficia,honores Eccleſiaſticos, ſacramenta qui emit, careat acquiſito honore,& emptor,& interuentor, ſint infames, & neque ante, neque poſt aliquid exigatur pro pacto,vel conſuetudine, vel quis dare præſumat,eſt enim ſimoniacum,ſed ſine diminutione re fruatur.GLOS.Idem pro ſepultura,vel benedictione nubentium. *c. cùm in Eccleſia, de ſim.* vel pro conſecratione Altaris. Item,longa conſuetudo non excuſat. *c. Iacobus, de ſimonia.* Item,ſi dignitas conferatur diminuta,poteſt eam petere in ſolidum.*c. cùm veniſſent,de inſtit.* Item,aliquando Epiſcopus poteſt detinere fructus.*c.vt noſtrum, vt eccleſiaſtica beneficia.*

QVÆSTIO IV.

10 AN ſimonia commiſſa à patre excuſet ignorantem filium? videtur ſic, id eſt, in pœna æterna. GLOS. Pœna æterna vnus non punitur pro alio; pœna corporali,vel in ſtatu ſæpe ſic; pœna ſpirituali, excepta excommunicatione,aliis vt in interdicto,oblatione,in ordine,& beneficio ſic punitur.

CAP. *Nullius.* Nullius crimen maculat neſcientem.CAP. *Quis locus.* Idem.

CAP. *Placuit.* Infantes baptizati ab hæreticis,non ſuo iudicio,ſed perfidia parentum, poſſunt ordinari, & miniſtrare. GLOS. Si non acquieuerunt hæreſi. Secus,ſi adulta ætate hæreſi conſenſerunt,vel qui adulta ab hæreticis baptizantur, *eod. q.7. c.qui in qualibet,*

CAP. *Qui apud.* Idem: baptizati à Donatiſtis paruuli, ſed rationis capaces non conſenſerunt hæreſi,ſi ordinentur, miniſtrent, quia error parentum non nocet.

Digitized by Google

C A P. *Quia præſulatus.* Exceſſus parentum ſine culpa filij, filio non nocet: vt ſi parentes eruant oculos Clerici aduerſarij pro filio Clerico, hic non excommunicandus.

C A P. *Crimen.* Crimen, vel pœna non maculat filium, nec quis conſtituitur ſucceſſor alieni criminis.

fol. 14. CAP. *Iudæi.* Iudæi baptizati, ſi præuaricantur, & puniantur, tamen eorum

1 filij fideles non perdunt hæreditatem. G L O S. Niſi in crimine læſæ maieſtatis. Item, Iudæi non poſſunt exhæredare filios conuerſos: ſed quid de hæreticis? vide *gloſ. 23. q. 7. in principio.*

C A P. *Iam itaque.* Cùm filius eſt alter à patre, non eſt obnoxius peccato patris, ſed quando eſt vnus cum patre, trahit peccatum originale. C A P. *Huiuſmodi.* Peccatum alterius non nocet, ſi te non peruertit. G R A T. Contra *Exod.* 20. Deus viſitauit vſque ad quartam generationem, id eſt, expectat ad pœnitentiam, & non ſtatim punit. Item, ignorantia excuſat infantes baptizatos ab hæreticis. GLOS. Sicut excuſatur qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, ergo & qui ſimoniacè. *q. 1. c. ventum eſt, & c. placuit. c. ſi quis à ſimoniacis.*

2 C A P. *Non imputantur.* Filij non ſunt plectendi pœna ſpirituali pro peccatis parentum, quæ committuntur poſt eorum natiuitatem. G L O S. Pœna ſpirituali, id eſt, excommunicatione, ſed priuantur officio, & beneficio, licèt ſit pœna ſpiritualis, infra *q. 5. c. 1. c. præſentium, & de filiis presbyterorum c. 1.*

C A P. *Eccleſia.* Probat oppoſitum per tres authoritates, id eſt, Eccleſia conſecrata pactione execrata dici debet. GLOS. Poſt conſecrationem poteſt paciſci de annuo reditu pro miniſtris. Item, probat per multas hiſtorias, quod vnus punitur pro peccato alterius, ſed ſemper in temporalibus, vel vita temporali.

3 C A P. *Turbatur.* Patitur nauicula Petri, in qua erat Iudas. GLOS. Eſt temporalis, & ſic ignorantia ſimoniæ non excuſat, ſicut Petrus ignorabat peccatum Iudæ. GRAT. Ignorantia vel eſt facti, vel iuris: facti quod ſcire non teneris, id eſt, probabilis, præſertim in alieno facto, & excuſat; vel quod ſcire teneris, & non excuſat, vt Chriſtum veniſſe, id eſt, non probabilis. Nota vt quis dicatur probabiliter errare, non eſt neceſſe, vt ſit nimis ſcrupuloſus, & diligens, & curioſus in inquirendo, nec quod ſit nimis negligens, & diſſolutus non inquirendo. Ignorantia iuris naturalis non excuſat; Iuris ſi tale ius eſt, quod facilè quis ſcire poteſt per ſe, vel per alios, & habet copiam, non excuſat, niſi ſint milites, ruſtici, minores, mulieres: hos excuſat. Alios verò, ſi eſt de damno vitando, excuſat; ſi de lucro faciendo, non excuſat: exempla vide ibi.

C A P. *Si quis in tantam.* Qui aufert poſſeſſionem rei ante iudicium Iudicis, reſtituat poſſeſſionem, & perdat dominium, &c. ſi alienauit, ſoluat.

QVÆSTIO V.

4 NOn licet alicui eſſe in Eccleſia vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus. Qui inſcius obtinet Eccleſiam emptam, vel ordinem pecunia paterna, ſi eam dimittit, poteſt ex gratia, mox in ea remanere: *hic c. 1. & de ſimonia de Reg.* Si conſcius ſimoniæ accepit, deponitur ab ordine, vel digni

dignitate, & non debet diſpenſari, ſed in beneficio, vel Eccleſia diſpenſatur.

CAP. *Quicunque.* Cum paruulis, quibus inſcijs parentes emerunt Eccleſias, ſi eas prius dimiſerunt, diſpenſatur, vt in eis remaneant; ſic in ordinibus ſacris, ſi ſint digni. Qui grandiores per ſe emerunt Eccleſias, cum eis non diſpenſatur, niſi vt in alijs Eccleſijs exerceant ordines ſacros; & ſi non poſſunt transferri ad alias Eccleſias, in hac tantùm exerceant minores ordines, & non aſcendant, ſalua auctoritate Sedis Apoſtolicæ. Si verò ante ſimoniam erant, illos exerceant, ſed non habeant primum locum, vel ſingularem, vel præpoſituram in emptis Eccleſijs. GLOS. Papa poteſt diſpenſare cum omnibus: Ideo dicit, *Salua auctoritate Sedis Apoſtolicæ.* Item, delictum ſuperueniens, vel noua cauſa non vitiant legitimè factum.

CAP. *Eos, qui* Qui emunt Eccleſiam, ſi alioqui digni ſunt, cum his diſpenſatur, vt exerceant ordines ſine præiudicio canonum. GRAT. Ignorantia ſimoniæ excuſat à crimine, ideo cōceditur exercere; ſed remouentur ab Eccleſijs, ne fructum reportent. Idem dicendum, quando ſimonia eſt commiſſa in ordinatione, ignorantibus ordinato, & ordinante. 5

CAP. *Præſentium.* Si incuria parentum fuit commiſſa ſimonia in ordinatione, ordinatus, qui erat ignarus, ex diſpenſatione exerceat; & ſi Eccleſia illa indiget, etiam ſacerdotium exerceat. GLOS. In ſimonia pro beneficio, vel ordine ſi pecunia eſt data Epiſcopo, Epiſcopus non poteſt diſpenſare, ſed quilibet ſuperior in beneficio, in ordine ſolus Papa. Si ignoranter eſt commiſſa ſimonia, Epiſcopus, vel capitulum poteſt. *c. ex inſinuatione, de ſimonia.* Sed hodie ſeruatur, vt in *c. ex multis q. 3. ſup.*

QVÆSTIO VI.

NOn ſolum qui ignoranter à ſimoniacis ordinantur, ſed qui ſoluunt pro electione, vel vt fiat decretum electionis, vel vt ſcribatur, vel non contradicatur, ſunt ſimoniaci, quia eſt ſpirituali annexum. 6

CAP. *Si quis.* Qui vult Epiſcopatum, vel beneficium, non det pecuniam, vt potētes ſubſcribant, vel ſuffragentur, nec timore compellat. GLOS. Timor non inducit ſimoniam, ſed peccatum. Item, timor etiam verborum vitiat electionem.

CAP. *Ego autem.* Dare eligentibus præmium, eſt ſimonia, & ſimoniacus non eſt aptus orator pro populo. GLOS. Tunc tenetur Prælatus inquirere, quando clamoſa querelatio ad eum peruenit. *c. licèt de ſimonia.*

CAP. *Sicut is.* Sicut qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, eſt amouendus ab altari, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus; quare ordinentur ſine ſimonia, & ſincerè. GLOS. Ad dignitates qui perſeueranter eſt renuens, non eſt cogendus. *Diſt.* 74. *c. iſta*; ſed faciendum eſt, vt de nolente fiat volens. 7. *q.* 1. *c. ſcias*, *& c. Epiſcopus de loco*, *&* 27. *q.* 4. *c. diſplicet*, *& diſt.* 40. *c. ante omnia* 6. *q.* 1. *in ſcripturis.* Item, quis debet fugere dignitatem, ſcilicet timere ne fortè non ſit ſufficiens, vel fugit qui non ſe ingerit, nec quærit, ſed quæritur. Item, mentitur quis opere, ſicut ore, & peccat. 22. *q.* 2. *cùm humilitatis*, *& q.* 5. *c. caueto.* An poſſit peti honor? 7

 Reſp.

Reſp.non,nam eo ipſo,quod ſe ingerit,eſt ſuſpectus:poteſt peti meritis, non alias;an militia ſæcularis emi poſſit. GRAT. Si pecunia fuit ſoluta , vel promiſſa electo,vel ordinato ignorante,nec eo modo ad electionem,vel ordinem peruenit,ei non nocet.

QVÆSTIO VII.

8 AN renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in dignitate Epiſcopali , vel in ſuo ordine.GLOS.Ex diſpenſatione.

C A P. *Si qui presbyteri.* Clerici ordinati in Eccleſia catholica,poſtea hære. tici facti reſiſtunt Eccleſiæ,vel ab hæreticis ordinantur,ſi conuertantur ad Eccleſiam,admittantur tantùm ad communionem laicam , & non ad officium ordinum.G L O S. Hoc ex rigore,ſecus ex pietate.2 3.*q.*4.*ipſa.*Item,Clericus habens duas Eccleſias non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam ; ſecus ſi habet adminiſtrationem in vna.

C A P. *Si quis omnem.* Qui violat Eccleſiaſticam traditionem ſcriptam, vel non ſcriptam,anathema ſit.Item,dans,vel accipiens ordinem ſimoniacè,deponatur , nec poſt pœnitentiam exerceat ; & rara indulgentia cum aliquo non tranſit in legem Eccleſiæ. Item, qui poſt baptiſmum labitur in fornicationem, repellitur ab ordinatione , & qui cum hoc peccato ſit ſacerdos , degradetur. Item , non ſolùm pecunia ordinati, ſed qui pecunia ſumunt curam Monaſterij Eccleſiaſtici,Domus religioſæ,Hoſpitalis,orphanorum,deponuntur à cura,vt ſimoniaci.Item, Epiſcopus, vel qui eſt in ſacris;ſi per ſe;vel alium percutit vt timeatur,deponatur.Item,qui per ſeculares poteſtates obtinet ordinem,vel Eccleſiam,deponatur, ſi religioſam domum , expellatur.G L O S.Legitimè factum,ſi ſuperueniat delictum,irritatur.Item,per baptiſmum tolluntur omnia peccata,& ſequentia, vt infamia. Item,in Hoſpitali committitur ſimonia.

9 C A P. *Cauendum.* Nemo ſimoniacè locum regiminis obtineat per ſe, vel per alium.

C A P. *Conuenientibus.* Epiſcopi , & omnes ab hæreticis reuertentes ſunt recipiendi in ſtatum priſtinum,dummodò abiurent hæreſes in ſcripto , & fidem profiteantur:ſed qui ſponte ſunt ab hæreticis ordinati , vel qui ſtudio ſe ad ſubuerſionem noſtræ Fidei elegerunt ab Epiſcopis hæreticis ordinari, non ſunt recipiendi.G L O S. Synodus vniuerſalis eſt , quando interuenit Papa, vel eius Legatus:localis eſt aliorum ſine his. Abbates debent intereſſe Synodo.

10 C A P. *Requiſitis.* Simoniacè ordinati non exerceant etiam poſt pœnitentiam.GLOS.Loquitur de conuictis,vel notorijs.Item, etiam de ordinantibus. GRAT.Rigor iuris,& diſciplinæ miſericorditer diſpenſatur,& relaxatur,pro tempore,vel perſona intuitu pietatis,vel neceſſitatis,vel vtilitatis. G L O S. Diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio,facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui ius habet diſpenſandi.1 2. *q.*1. *ex his.*Item, vbicumque decoloratur ſtatus Eccleſiæ,non poteſt diſpenſari. Item , Epiſcopi poſſunt diſpenſare in his , in quibus non eis prohibita diſpenſatio.*c.*1.*de clericis pug.in duel.c.nuper , de ſent. excomm.* Item,in multis permittuntur diſpenſare (vide ibi.)Item, diſpenſatio

fit,

ſit,quando requirit neceſſitas,vel vtilitas.*c.tali,infra*;& ſi timetur malum , vel propter futurum bonum , propter vitandum ſcandalum , propter multitudinem.

C A P. *Neceſſaria.* Propter neceſſitatem temporis maturè re conſiderata diſpenſatur in iure canonico,& temperatur rigor. G L O S. Et ſic ex monachis,vel laicis clerici eliguntur,& ordinati ab hæreticis tolerantur. fol. 25. 1

C A P. *Quod pro remedio.* Idem quod ſupra, & ceſſante neceſſitate , debet ceſſare diſpenſatio.G L O S. Facta diſpenſatio tenet,ſed non amplius diſpenſandum.*c.ſicut,de filiis presb.*

C A P. *Si qui voluerint.* Hæretici venientes ad Eccleſiam ordinentur , & maneant in choro,ſed in ſcriptis fateantur ſe ſeruaturos ſtatuta Eccleſiæ.

C A P. *Quoties.* Qui reuertitur à ſchiſmate , abiuret, & iuret de perpetua ſubiectione,&c.(ibi ponitur forma.)G L O S. Epiſcopus cùm iurat,non debet tangere librum.*c.vlt.de iureiur.*Item,iurare coguntur presbyteri in ſex caſibus,id eſt,pro recta fide,vt obediant, vt bona fama,ne verum pereat , ne res ſacra,vel data damna.GRAT.Prædicta ex diſpenſatione, non aliter de rigore canonum.

C A P. *Qui in qualibet ætate.* Baptizati , vel rebaptizati extra Eccleſiam catholicam,non admittantur ad clericatum.GLOS. Si adulti conſenſerint. 2

C A P. *Tanta nequitia.* Delictum ſimplicis ſenis, non rigoroſe punitur. GLOS.Rigor canonum ratione perſonæ relaxatur.

C A P. *Si qui,vel temeritate.* Ob pietatem aliquando relaxatur rigor canonum,vt aliqui exerceant,vbi ſunt,ſed non aſcendant.

C A P. *Quoniam quicquid.* Ob neceſſitatem,id eſt,ad tollendum ſcandalum toleratur malè factum,ſed amplius non fiat , vt ſi quis ſine licentia ordinetur.

C A P. *Quoties à populis.* Peccatum multitudinis ſolet tranſire inultum, ſed in futurum præcauendum.

C A P. *Didici.* Hæreticus,qui auertit multos à fide,ſi ipſe conuertatur,recipiendus.C A P. *Diſpenſationes.* Ne multitudo pereat , aliqui excommunicantur,vt in naufragio.

C A P. *Tali coniugio.* Nati ex rapta,& raptore,non ordinentur,niſi pro neceſſitate,vel vtilitate Eccleſiæ,vel ſint magni meriti.GLOS.Qui illegitimi.

C A P. *Exigunt.* Quando Papa relinquit aliquod factum contra canones, non concedit ſimile fieri,vt ſi laicus ſtatim fiat Epiſcopus ſine interſtitijs. GLOS.Quãdo in vno iure eſt rigor,& in alio miſericordia,Iudex vtatur miſericordia. Item , diſpenſatio quando impunè peccata dimittuntur , non dat licentiam peccandi in ſimilibus.

C A P. *Maximum.* C A P. *Donatum.* Idem,vt ſupra,& duos hæreticos conuerſos ſtatim factos Epiſcopos reliquit , ſed vult profeſſionem fidei mittant. GLOS. An ſi patronus fiat hæreticus,& mox reuertatur,recuperet ius patronatus:res eſt dubia,poſt ſententiam videtur non. 3

C A P. *Saluberrimum.* Hæretici,qui conuertuntur,abiurent hæreſim cum autore,non aſcendant,ſed tolerentur in ordine in quo ſunt, ſi non ſunt rebaptizati.GLOS. Quando diſpenſatio reſeruatur Papæ.

C A P. *Si quis.* Hæretici quando conuertuntur , publicè deteſtentur hæreſim cum autoribus, GRAT.In Eccleſia aliqua certis cauſis tolerantur , quæ ceſ-

ceſſantibus cauſis puniuntur:ſed quando ſint toleranda,vide.
4 C A P. *Et ſi illa.* Illa,quæ non nocent per malum exemplum,cum cauſa diſpenſantur,ſed quæ ſunt malo exemplo,& decolorant,non diſpenſanda. GLOS. *Diſt.*14.*c.*2.Item,cauſæ diſpenſandi ſunt,neceſſitas, & vtilitas. An ex cauſa probabili,videtur ſic.*diſt.*57.*c.*1.videtur non. Item,diſpenſationes factæ ob neceſſitatem,ſi ceſſat neceſſitas,ſunt mutilandæ, ſed quæ regulariter fiunt, non.*9.q.*1.*c.ab excommunicationis,diſt.*50.*c.placuit.*

GRAT. Ordinati ab hæreticis,ſi ritè,non ſunt iterum ordinandi.

5 C A P. *Deibertum.* C A P. *Per illicitam.* Non ſecundùm formam Eccleſiæ ordinati ab hæreticis ſunt iterum ordinandi. GLOS. Delegatus eligens indignum,iterum poteſt eligere.

C A P. *Sancimus.* Ad prouincias gubernandas eligantur probæ vitæ, non qui ambitione,vel præmio quærunt;& iurent ſe nil dediſſe,nec poſtea daturos per ſe,vel per alium pro illa dignitate,nec quicquam accepturos, præter ſalarium:ſi ſecus,quadruplici pœna puniantur.

C A P. *Patet.* Simoniacus,vt præcipuus hæreticus ab omnibus reſpuendus, & ſi non reſipiſcit,eſt opprimendus etiam à poteſtate laica.

GRAT. Diximus de ſimonia,ſequitur de ordine iudiciario, quo crimen puniendum eſt.

Cauſa ſecunda,de ordine iudiciario contra crimen, habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO I.

6 AN in manifeſtis ſit requirendus ordo iudiciarius. GRAT. Nullus eſt damnandus ſine ordine iudiciario. GLOS. Præterquam in notorio crimine.*c.manifeſta,ead.*& *c.ad noſtram,de iureiurando.* Sed in manifeſtis requiritur ordo iuris.*c.eorum,*11.*q.* 3. Item,ſententia triplex:prima diffinitiua, quæ ſine ordine iuris eſt nulla:*ead.quæſt.6.§.diffinitiua.* Si ordo iuris eſt de ſubſtantia iudicij, vt quis poſt citationem habeat inducias,vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur,& ſententia feratur in ſcriptis; ſecus ſi non eſt de ſubſtantia,vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronuntietur de poſſeſſione,quàm de proprietate,tunc enim tenet ſententia.*ead.q.6.c.biduum.* Secunda eſt interlocutoria,& requirit ordinem iuris, vt in excommunicatione.*c.ſacro,de ſentent.excomm.*de ſuſpenſione,*ead.c.nomen,*& ſine hoc, tamen tenet.Tertia ſententia præcepti,v.g.vt ſoluat,& ſoluit,non poteſt repetere,licèt iudex iniuſtè præcipiat.

7 C A P. *Nos.* Sententia non fertur niſi in conuictum,vel ſponte confeſſum. GLOS. Quatuor modis conuincitur,iure,& inſtrumentis,vel teſtibus, euidentia facti,iuris interpretatione,vt ſæpe citatus eſt reus,violenta ſuſpicione, vel præſumptione.Item,in confeſſum fertur, etiam ſi aduocatus confiteatur, nec reuocet,niſi in carcere,vi tormentorum confiteatur, & poſt tormenta in confeſſione non perſeueret.Item,vt confeſſio noceat confitenti,multa requiruntur.(Vide ibi.)

C A P. *Iudex.* C A P. *Sicut.* Idem,& ſententia iuſta ſtatim executioni mandanda.

danda.C A P. *Nihil.*Nullus damnetur,niſi prius accuſatus.

C A P.*Primates.*Accuſatus debet eſſe conuictus,aut confeſſus.CAP.*Vnus.* Per tolerantiam ſuſtinetur quis,licèt ſit condemnatus in diuino iudicio.

C A P. *In primis.* Quando aliquis dicitur iniuſtè condemnatus , ſuperior mandet,vt cognoſcant an ſit ſeruata forma iuris,& quæ ſit,vide ibi.

C A P. *Statutis.*Sententia lata ſine ſcripto non valet. GLOS. In criminalibus,ac in ciuilibus paucis exceptis,eſt Epiſcopus,& laicus in modicis.

C A P. *Legum.* Idem. C A P. *Notum.* Qui non eſt conuictus, neque confeſſus,reſtituatur. GLOS. Pro ſpolio conuenitur etiam,qui ratum habuit, vel non puniuit.

C A P. *Nemo.* Excommunicatio non ferenda antequam cauſa probetur;ſi ſecus excommunicans punitur , & excommunicatus abſoluitur à ſuperiore. GLOS. Ex conſuetudine multi poſſunt excommunicari.

C A P. *Nemen.* Nullus eſt excommunicandus , niſi ſit conuictus,vel contumax,quia pendente cauſa,non iudicandum.

C A P.*Primo.*Non eſt ferenda ſententia ex ſuſpicione,niſi prius diligenter probetur cauſa,ne alijs facias,quod tibi nõ vis.GLOS.Suſpicio violẽta ſufficit.

C A P. *Prohibentur.* Multi prohibentur accuſare , vt fœmina , puer,miles, officialis,infamis,ſerui,falſarij pauperes,niſi ſuam iniuriam exequendo. (vide ibi.)GRAT.In manifeſto crimine non requiritur ordo iuris,id eſt,vt conuincatur,vel confiteatur.GLOS.Id eſt,in notorio.

C A P. *Manifeſta.* Hæc accuſatione non indigent. G L O S. Fama manifeſtum,& notorium differunt,fama quandoque eſt ex ſcientià , quandoque ex ſuſpicione , aliquando ex certo , aliquando ex incerto auctore. Manifeſtum ſemper procedit ex ſcientia,& certo auctore,quod probari poteſt,licèt quandoque quod probari poteſt dicatur occultum , & etiam occultum dicitur, quod quinque ſciunt,*de pœnit.diſt.*1.§.*hæc ergo ſecreta.* Notorium dicitur manifeſtum,quod patet per confeſſionem,vel per probationem, vel per euidentiam rei.*c.cùm olim,de verb.ſignif.*& notorium eſt triplex,facti,iuris, præſumptionis.Facti,quod ita eſt euidens, quod negari non poteſt probabiliter.*c.tua,* & *c.veſtra.de cohabit.cleric.*& in hoc non auditur non appellans , ſed creditur ſimplici aſſertioni officialis , nec requiritur ſcientia omnium , ſed plurium; & hoc factum eſt continuum , vt ſi Epiſcopus tranſit ad alium Epiſcopatum ſine licentia,& tunc nullus ordo iuris requiritur,vel interpolatum , quod ſtatim tranſit , & in hoc requiritur ſemiplena probatio. Notorium iuris quando eſt condemnatus confeſſus , vel conuictus. Præſumptus notorius eſt quando communiter habetur filius alicuius ; nec requiritur ordo iuris , quia probari non poteſt.

9

10

C A P. *Quæ Lotharius.*Idem.GLOS.In manifeſtis neque probatio , neque purgatio eſt neceſſaria,niſi ex abundantia, non ſic in notorijs. fol.26. 1

GRAT.Ordo iuris requiritur,ne innocens opprimatur à falſis, & ne criminis euadat ſententiam,quod non occurrit in manifeſtis.

CAP.*De manifeſta.* In cauſa manifeſta,id eſt,in qua non eſt opus reſtibus, nec aliqua tergiuerſatione tegi poteſt , non ſeruatur ordo iudiciarius. Item, poteſt eſſe , vt cauſa ſit manifeſta delegato , qui procedit ſine ordine iuris, ſed non eſt manifeſta deleganti,qui procedit ſecundùm ordinem iuris : idem

de

de inquiſitione.Item,nemo condemnandus ſine accuſatore, niſi in ſeptem caſibus,in carta ſuſpecta,cùm teſtis fraudulenter, & procaciter reſpondit,in tutore ſuſpecto,in marito de lenocinio,in calumniatore , cùm crimen probatur per inquiſitionem,cùm deficit reus in purgatione.GRAT.In eadem cauſa nemo poteſt eſſe Iudex,& accuſator,nam deſineret eſſe Iudex:ideo quando cauſa eſt nota iudici tantùm,vt homini,debet examinare.

2 CAP. *Multi*. Nemo ſit accuſator,& iudex,nec à communione quis prohibendus,niſi ſponte confeſſus,aut conuictus.Item, aliquid toleretur,vel corrigatur.

CAP. *Si peccauerit*.Idem.GRAT.Quando crimen eſt notum alijs,ſed occultum Iudici,Iudex non debet ferre ſententiam.

CAP. *Deus omnipotens*.Nemo credat mala audita, & paſſim dicta abſque certa probatione,& Iudex de his non iudicet ante probationem.

GRAT. Quando crimen eſt notum iudici,& alijs,& reus negat, ſine examinatione non eſt condemnandus,niſi ſit publicum opere.

CAP. *Scelus quod*. Pro culpa manifeſta quis condemnatur , vt duo Epiſcopi defendentes Lotharium,deponuntur. GLOS. Non per ſolam publicam famam.

QVÆSTIO II.

3 AN ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus,vel prius reſtituendus. GRAT.Spoliatus eſt prius reſtituendus.GLOS. Niſi ſpoliatio probetur per modum exceptionis.

CAP. *Antiquitus*.CAP. *Omnes*. Ante litem conteſtatam, Iudex reſtituat poſſeſſori omnia ſublata,& fructus.GLOS. Perceptos,& percipiendos,ac ſi non fuiſſet ſpoliatus. Idem dicitur ante litem , quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria,ideo ante litem proponenda , niſi directè velit agere de ſpoliatione. Nota cautelam:conuentus ab aduerſario ſuper aliquo, vtilius eſt , vt directè petas ſpoliationis reſtitutionem,quia prius audieris,& reſtitueris.*c. ex conqueſtione,de reſt.ſpol.*ſi verò de alio agit,vtilius eſt, vt excipias de ſpoliatione alterius rei,quia prius audieris.*c.cùm dilectus,de ord.cognit.*

4 CAP. *Nullus*. Epiſcopus ſi ſit eiectus à ſua ſede,vel bonis ſpoliatus , non poteſt accuſari,niſi reſtituatur in integrum cum fructibus.

CAP. *In ſcripturis*. Idem, & nec ad Synodum poteſt vocari. GLOS.Spoliator in nullo crimine poteſt accuſare ſpoliatum ante reſtitutionem.

CAP. *Nullus*.Spoliatus non poteſt conuocari,vel iudicari,niſi reſtituantur ei omnia etiam iura. GLOS.Etiam ſpiritualia,vt communio hominum , quia inermis non poteſt inimico reſiſtere.

CAP. *Preceptum*. Idem,nec debet reſpondere:niſi in omnibus reſtitutus.

QVÆSTIO III.

5 QVa pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione, vel teſtificatione deficiunt. GRAT. Pœna infamiæ. GLOS. Accuſator poteſt deficere in quinque, primò errore, ſecundò temeritate , tertiò calumnia, quartò præuaricando, quintò

quintò tergiuerſando, & in omnibus his deſiſtit: impetrata abolitione non punitur, nec fit infamis; ſi non impetrauit abolitionem, parcitur ei in duobus primis, ſed non in aliis: calumniator tenetur ad pœnam talionis, præuaricator poſtea neminem poteſt accuſare, & extra ordinem punitur, tergiuerſator punitur in quinque libris aureis. Item, teſtis calumniator punitur ad pœnam talionis, ſed dicimus quod non.

C A P. *Si quis circa.* Qui accuſat aliquem, & non poteſt probare crimen, fit infamis, nec admittitur ad accuſandum. G L O S. Poſt ſententiam.

C A P. *Calumniator.* Calumniator deficiens in accuſatione puniatur pœna talionis. G L O S. Fallit in ſex caſibus.

C A P. *Qui non.* Qui non probauerit quod obiecit, pœna, quam intulit, ipſe puniatur.

C A P. *Si quis Epiſcopum.* Qui Epiſcopum, presbyterum, diaconum falſo crimine accuſat, & non probat, nec ei communio danda in fine. G L O S. Niſi reſipiſcat. 6

C A P. *Si quis iratus.* Qui conuicium temerè alicui ex iracundia dicit, & deinde non vult illud probare, nec ſcribere, non dicitur accuſare, nec vt reus criminis ad pœnam talionis puniendus; ſi verò vult probare, ſcribat hoc, & ad pœnam talionis. G L O S. Licèt non teneatur pro accuſatione, ſaltem tenetur pro iniuria. Item, ira reſcindit contractum, quod probauit, & non iterauit. G R A T. Qui non poteſt probare crimen illatum, punitur pœna talionis; qui deceptus promiſſione accuſationem deſeruit, parcitur ei.

C A P. *Paulum.* Qui ob promiſſionem accuſationem deſerit, parcitur ei: 7
qui accuſat, ſcribat ſe probaturum ad pœnam talionis. G L O S. Promiſſione, non pecunia, ſed teſtium, qui promiſerunt. Item, remittitur culpa, non infamia. Item, abolitionem quis poteſt petere.

C A P. *Euphemium.* Qui accuſat, v.g. Epiſcopum, & vt ab accuſatione deſiſtat, ordinatur, priuatur vſu ordinum. G L O S. Infamia irrogata per ciuilem Iudicem non tollitur à Papa, ſed à Iudice ciuiliter. Item, in matrimonio leges ſequuntur ius canonicum; & ſic vidua nubens intra tempus luctus non eſt infamis. Item, Epiſcopus poteſt tollere infamiam in omni crimine in quo poteſt diſpenſare. G R A T. Aliud eſt cùm quis pœnitet accuſaſſe innocentem criminaliter, & deſiſtit, & abſoluitur ab innocente; aliud ſi accipit pecuniam à nocente, & deſiſtit.

C A P. *Si quem.* Liberatur ſi quem pœniteat accuſaſſe innocentem, & in- 8
uicem ſe abſoluunt auctoritate Iudicis; ſed ſi per pecuniam nocentis, punitur. G R A T. Calumniari eſt falſa crimina intendere, præuaricari eſt vera crimina abſcondere, tergiuerſari vniuerſim ab accuſatione deſiſtere. Quomodo cognoſcentur hæc tria, & qua pœna puniendi. G L O S. Index in multis caſibus poteſt arctare, vel ampliare pœnam, vt ex cauſa, & perſona, & ætate, & ratione ſcandali. Item, ſecundùm canones non licet tranſigere in aliquo crimine, quia ſecundùm canones nullum crimen irrogat pœnam ſanguinis. *cap. his à quibus, 23. q. 8.*

QVÆSTIO V.

Nota. Ponitur ante Quartam, quia ſimilis Tertiæ.

9 AN deficientibus accuſatoribus reus ſit cogendus ſe purgare. GRAT. Videtur non, quia ſicut rei poſſeſſor deficiente actore non cogitur probare titulum ſuæ poſſeſſionis, nec reus ſuam innocentiam. GLOS. Niſi laboret infamia probabili.

CAP. *Sacramentum.* Iuramentum à ſacerdote non exigendum, niſi pro fide recta. GLOS. Prohibet iuramentum incautum, ſecus iurant in multis.

CAP. *Nos ſanctorum.* CAP. *Nos ſacramentum.* Prohibet incauta iuramenta fieri, nec Epiſcopis offerendum iuramentum.

CAP. *Si quis presbyter.* Si laicus agit contra presbyterum, vel presbyter contra laicum, Epiſcopus terminet quæſtionem, & laicus ſe purget per iuramentum; ſed presbyter interrogatur per ſanctam conſecrationem, & non iuret, quia non conuenit. GLOS. Hic actor non ſequitur forum rei laici, vel quia ita erat conſuetudo in aliqua prouincia, vel tunc omnes cauſæ decernebantur ab Eccleſia. Item, ſufficit ſi presbyter iuret per ſalutem, vel per aliquid aliud, vel ſub pœna ordinis, vel beneficij, & ſi erat falſum, eſt puniendus. *c. cùm dilectus, de elect.* GRAT. Sacerdotibus prohibentur tantùm incauta iuramenta, & quæ in iudicio ſæculari pro qualibet cauſa offeruntur: ſed ſi eſſent à populo infamati, poſſent ſe purgare iuramentis.

10 CAP. *Presbyter.* Sacerdos infamatus, ſi non habet alios teſtes, iuret pro ſua innocentia, & vocet Deum teſtem.

CAP. *Habet hoc.* Diabolus, quos ſacerdotes non poteſt ſuperare infamat per populum; ſed ipſi ſe purgent iuramento, & ſic honorentur. GLOS. Semel abſolutus etiam per purgationem non poteſt ab aliquo accuſari in eo crimine, niſi ab eo, qui proſequitur ſuam iniuriam. & dicit ſe ignoraſſe accuſationem, & cùm vult probare de præuaricatione accuſationis. Item, poteſt inquiri contra volentem ſe purgare, & quando.

fol. 27. 1 CAP. *Mennam verò.* Sacerdos accuſatus purgatur iuramento, & prohibetur vulgaris purgatio, id eſt, feruentis, vel frigidæ aquæ, vel igniti ferri, vel cuiuſlibet inuentionis popularis. Item, idem ſacerdos cogitur iterum ſe purgare coram muliere. GLOS. Papa nimium papaliter diſpenſauit. Item, non accuſatus ſi ſe purgat, poſt accuſationem iterum ſe purget, vel ſi eo abſente.

2 CAP. *Quanto.* Iubet purgare Epiſcopum, & eum conſolari, quia humiliatis, & pœnitentibus non debet negari locus veniæ. GLOS. Si mittantur litteræ, vt quis abſoluatur, & antea moritur, eſt mortuus abſoluendus. Item, ſi quis abſens excommunicetur, ſtatim eſt excommunicatus antequam ſciat, excommunicatio ſtatim trahit ſecum ſuam executionem. *c. paſtoralis. de appellat.* ſed non punitur ſi communicet antequam ſciat.

CAP. *Quæ de cauſa.* Mandat purgari Epiſcopum de infamia, & poſt ſi excommunicatus celebraſſet diſpenſat, & quicquid egerit cum illo ratum habebit Papa. GLOS. Legatus Papæ generalis omnia poteſt, niſi ea, quæ ſunt reſeruata Papæ. *c. nuper, de ſentent. excomm.* An poſſit diſpenſare, eſt dubium.

3 CAP. *Mandaſtis.* Papa Sixtus ſe purgauit ſponte de ſuſpicione, non tamen ex hoc

Digitized by Google

ex hoc dedit formam, vel exemplum idem faciendi ſi nolint.

C A P. *Super cauſa.* Si presbyter accuſatur de morte Epiſcopi,& accuſatores deficiunt,ſe purget,& omnia ei reſtituantur. G L O S. Non tamen fructus, niſi in ſententia exprimatur.

C A P. *Si legitimi.* Sacerdos ſi accuſatores non probant crimen, ipſe cum ſeptem eiuſdem ſui ordinis ſe purget,diaconus cum tribus.

C A P. *Presbyter.* Si curatus ſit infamatus à ſua plebe,& Epiſcopus hoc probare non poteſt, eum ſuſpendat donec cum ſeptem ſe purget. G L O S. Suſpenditur propter ſcandalum,non tamen eſt priuandus beneficio, niſi ſecundùm ordinem iuris. Item,infamatus de crimine non ſtatim eſt ſuſpendendus, ſed prius inquiratur,id eſt, Epiſcopus præfigat certum tempus volentibus accuſare: ſi non apparent,inquirat,& ſi eſt conuictus, puniatur; ſi non eſt conuictus, & mala fama durat,primò illud ſeorſum admoneat,poſtea coram teſtibus,tertiò ſuſpendat.

C A P. *Si mala fama.* Infamatus ſi teſtes deficiunt ſe purget coram compurgatoribus. G L O S. Qui dicuntur eſſe bonæ opinionis,& nolunt peierare. 4

C A P. *Quoties.* Deficientibus accuſatoribus Epiſcopus accuſatus ſe purget coram certis perſonis canonicè,(ibi datur forma,) & compurgatores iurent. G R A T. Prædicta de purgatione intelliguntur,ſi accuſatus ſe purgare voluerit,quia ius non cogit,ſed ſolùm dat modum.

C A P. *Auditum eſt.* Leo III. ſe purgat à ſceleribus, quæ contra ipſum dicebantur,& hoc ſponte,nec vult imponere ſucceſſoribus,& Epiſcopis vt ſe purgent. G L O S. Licèt purgatio ex dictis videatur voluntaria,& non ex ſententia,vel arbitrio Iudicis,tamen oppoſitum inferius probat. 5

C A P. *Omnibus vobis.* Sacerdos ſi à legitimo accuſatore conuincitur,puniatur canonicè;ſi accuſator deficit,puniatur de calumnia;& ſacerdos ſi remanet infamatus ſe purget coram tribus,vel ſeptem,vel pluribus ſacerdotibus. Item, accuſator ſacerdotis quis eſſe debeat, vide in canonibus. G R A T. Purgatio candentis ferri,vel feruentis aquæ non eſt adiicienda.

C A P. *Conſuluiſti.* Canones non cenſent parentes, qui filios oppreſſerunt eſſe purgandos candenti ferro, vel aqua feruenti, eſt enim ſuperſtitioſa præſumptio,ſed delicta ab Eccleſia ſunt iudicanda,ſi ſponte à confeſſione, vel teſtium probatione publicentur;occulta,& incognita relinquuntur Deo. Item, parentes in lecto ſuffocantes ſunt puniendi, vt homicidæ, ſed moderatè.
G L O S. Occidens hominem,licèt noluerit nocere,ſi fuit in culpa licèt leuiſſima, punitur lege Aquilia. Item,culpa eſt quod à diligenti potuit præuideri,& non eſt præuiſum: tenetur etiam quantum ad Deum, & non punitur ratione homicidij,ſed ratione negligentiæ,id eſt,minori pœna ab Eccleſia. Item de iure communi omnia intelliguntur conceſſa, quæ non inueniuntur prohibita. *de ſentent. excomm. c. nuper.* Item, qui procurat venena ſterilitatis dicitur homicida. *c. ſi quis,de homicid.* G R A T. An in iure canonico prohibeatur ſolùm purgatio ferri candentis, & aquæ feruentis, eſt dubium,an alia,vt aqua amara pro adultera.

C A P. *In libro namque Numerorum.* Ponitur purgatio zelotypiæ cum aqua amara,quam vide in libro Numerorum,*c. 5.* 6

C A P. *Monomachiam.* Singulare certamen inter duos, id eſt, duellū prohi-

Digitized by Google

betur, nec in Scripturis reperitur, quia eſt tentare Deum. G L O S. Quod Dauid inſtinctu Spiritus ſancti fecit cum Goliath, nō eſt trahendum in exemplum, nec eſt arguendum ab exemplis. Item, duellantes non communicandi, quia in peccato mortali. G R A T. Vulgaris purgatio poteſt fieri.

7 C A P. *Sepè contingit*. In monaſteriis quando furtum committitur, & fures ignorantur, ſi fratres debent ſe purgare, dicta Miſſa dum communicant dicant, *Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie*. G L O S. Huic capitulo eſt derogatum, quia ſuſpectis non danda Euchariſtia. *c. cùm dilect. de purgat.*

C A P. *Interrogatum*. Si duo inculpantur de adulterio, ſi vnus fatetur agat dignam pœnitentiam; ſi alter negat, purget ſe. G L O S. Candenti ferro. Item, confeſſio vnius non nocet alteri quantum ad condemnationem, ſed nocet quantum ad præſumptionem. *c. ſignificaſti, de adult.*

C A P. *Statuit*. Quando duo accuſantur de adulterio, & negant, & orant, vt vnus pro ambobus purgetur: ſi cadit, ambo habentur rei.

C A P. *Si Epiſcopo*. Si Epiſcopus, vel presbyter accuſatur de criminibus, pro ſingulis faciat ſacrum, & communicet, & de imputatis oſtendat ſe innocentem, & ſi non fecerit ſit ſuſpenſus per quinquennium. G L O S. Hodie iſta capitula, vt faciunt ad propoſitum Gratiani, ſunt abrogata. Item, hodie hoc de ſimonia.

QVÆSTIO V.

8 AN duorum teſtimonio ſit quis condemnandus. G R A T: Affirmat cum locis Scripturæ: aliquando vnus ſufficit, vt vbi nulli ſit præiudicium in cauſa denunciationis, vel ad impediendum matrimonium, & ad faciendam præſumptionem: aliquando requiruntur plures duobus, vt tres in depoſitione pecuniæ: quinque, ſi contractus excedit libram: quinque in codicillis, & in donatione cauſa mortis.

C A P. *Placuit*. Qui accuſat aliquem clericum de fornicatione, & non probat duobus, vel tribus teſtibus, punitur pœna talionis, id eſt, excommunicationis. GRAT. Licèt quis duobus teſtibus conuincatur, tamen fallit in Epiſcopo.

9 C A P. *Præſul*. Epiſcopus Cardinalis non damnabitur niſi cum lxxij. teſtibus: Papa à nemine iudicatur, presbyter Cardinalis cum xliv. diaconus Cardinalis cum xxvij. reliqui inferiores cum vij. & teſtes, ac accuſatores ſint ſine aliqua infamia.

C A P. *Nullam damnationem*. Si Epiſcopus accuſatur de crimine, xij. Epiſcopi debent cauſam cognoſcere, & ſint lxxij. teſtes, & teſtes ſint tales, qui accuſare poſſint: & ſi Epiſcopus vult audiri à Romano Pontifice, nullus eum iudicet. G L O S. Intelligitur quando Papa committit cauſam Romani clerici. Item, teſtes debent iurare, ſcilicet primò dicere veritatem, ſecundò etiam pro vtraque parte, tertiò non admiſceant falſitatem, quartò ſine paſſione, quintò quid ſentiant de re etiam non interrogati.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

DE remedio cauſæ vitiatæ,& an ſit dandum ei,qui cauſa dilationis appellauit.

CAP. *Liceat.* Cauſa vitiata remedio appellationis ſubleuatur. GLOS. 10
Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam continens. Item, appellatur etiam in his,quæ aguntur extra iudicium,vt in electione. *c.conſtitutus, de appellat.* Item, in cauſa criminali quilibet appellat etiam inuito reo. Item, ad quem ſit appellandum? Reſp. A minori ad maiorem gradatim, ſed ad Papam poteſt immediatè appellari: Hoc in iudiciis ordinariis. In Delegatis, ſi ipſi aliis cauſam commiſerant cum tota iuriſdictione, appellatur ad primum delegantem: ſi non cauſa eſt delegata,appellatur ad ſecundum.*c.ſuper,q.de officio delegati.* Item, Iudice ſedente pro tribunali appellatur viua voce, ſed extra iudicium in libello tantùm:ſed hodie ſeruatur *c. cordi, de appel.in ſexto.* Item, quando appellatur; Reſp. ſecundùm leges poſt definitiuam ſententiam, niſi in caſibus quinque.*cap.non ita,eod.* & *c.ſuper eod. de appellat.* ſecundùm canones ante, & poſt litem conteſtatam, ſed debet aſſignari cauſa appellationis. fol.28. 1
c. vt debitus. & *c.cùm ſit Romana, de appellat.* Item, ſecundùm canones appellatur quoties Iudex inuenitur, ſecundùm leges bis tantùm poſt definitiuam ſententiam. Item, ſententia in materia matrimonij non tranſit in rem iudicatam. *c.lator, de ſent..* Item, appellatur vſque ad x. dies continuos. *c. anteriorem, ead.* Item,appellanti datur tempus proſequendi annus, vel biennium,poteſt tamen Iudex abbreuiare. Item,appellatione pendente nihil innouandum. *c.appellatione, ead.* niſi appellans ſit ſuſpectus, vel depopulator. *c. quoties, ead.* In cauſa criminali reus cuſtoditur, vel ſi eſt ſuſpectus,det fideiuſſorem. Idem, Iudex det libellos dimiſſorios.Item,Iudex,ad quem,ſi appellatur à ſentẽtia,infirmabit,vel confirmabit ſentẽtiam ſecundùm priores allegationes, poteſt tamen nouas allegationes audire.Item,quando non eſt neceſſe appellare, *eod.§. diffinitiua.* Item,in multis caſibus inhibetur,ſeu non admittitur appellatio,vt à Principe,vel Præfecto Prætorio non appellatur,nec propter ſceleris magnitudinem,nec in momentanea poſſeſſione ſecundùm leges, ſed ſecundùm canones ſic,nec in re,quæ non capit dilationem.Item,appellatio non retardat ſententiam,niſi ad tempus. Item,nec appellatur à ſentẽtia maioris partis capituli. Itẽ,contumax non appellat.*c.de illicita.24.q.3.* Itẽ,ab executore,non appellatur.

CAP. *Appellantem.* Appellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia. 2

CAP. *Omnis oppreſſus.* Oppreſſus appellare poteſt ad iudicium ſacerdotum;ſi cauſæ ſint difficiles,vel maiora negotia,appelletur ad Epiſcopum, & ſi ibi non poſſunt dignoſci,vel terminati, ad congregationem prouinciæ,& negotia eccleſiaſtica iudicentur coram Patriarcha, ſæcularia, coram Patritio. GLOS.Non ab officiali,ſed à minori Prælato appellatur ad Epiſcopum liberè, ſiue ante,ſiue poſt ſententiam, mox ad Metropolitanum, mox ad Concilium. Item, vacante Imperio poteſt appellari à ſæculari Iudice ad Papam. Item, ad Eccleſiaſticum quando Iudex laicus non vult facere iuſtitiam, vt eum corrigat ſub excommunicatione, vel ſi eſt ſuſpectus, vel deceſſerit, vel eſt querelatus.

Digitized by Google

3 C A P. *Si quis veſtrum.* CAP. *Omnes Epiſcopi.* CAP. *Ad Romanam.* CAP. *Si quis putauerit.* C A P. *Ad Romanam.* Omnes præſertim oppreſſi poſſunt appellare,& recurrere ad Romanam Eccleſiam,vt matrem,aliis prætermiſſis,non ſic de aliis. G L O S. Etiam de ſimplici Legato. Item, an quotieſcunque, vel bis tantùm à definitiua, (vide.) Item, hodie inhibetur appellare ante ſententiam *c.vt debitus,de appellat.* cùm ipſo iure ſit inhibita appellatio, quid prodeſt clauſula *remota appellatione.*

CAP. *Placuit.* Non negetur audientia appellanti à Iudice Eccleſiaſtico minori ad maiorem.

C A P. *Ideo huic.* Eccleſiæ Romanæ priuilegia ſunt conceſſa, vt oppreſſi iniuſtè ſubleuentur, & alij non damnentur. G L O S. Solus Papa poteſt reſtituere clericum depoſitum, ſeu ſolemniter degradatum, ſed poteſt Epiſcopus,ſi ſolo verbo. G R A T. Diſputat an fruſtratoria appellatio ſit admittenda, ſed certa ſolutio, quod non.

4 C A P. *Decreto noſtro.* Accuſatus appellans ad Sedem Apoſtolicam audiatur, & eius cauſa terminetur ſaltem à Legato,& interim nil iudicetur contra eum: qui contra fecerit, punietur, quia reliqui vocati ſunt in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

C A P. *Qui ſe.* Eccleſia Romana vocauit alias in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Ideo ad eam poteſt appellari ab Epiſcopis, & maiora negotia ei reſeruantur; & qui contra hoc fecerit, deponatur.

CAP. *Arguta.* Idem, & punit contrafacientes, vt ſeruent priuilegia Sedis Apoſtolicæ.

CAP. *Qui fecit.* Qui præeſt aliis,& habet ſuperiorẽ,ſicut vult obediri à ſubditis,ita & ipſe obediat ſuo ſuperiori. G L O S. Quilibet poteſt appellare,ſed ſi appellat cauſa fruſtratoriæ dilationis,Iudex appellationis eũ condẽnet. Itẽ,quilibet quoties ſe ſenſerit aggrauatũ,poteſt appellare ſiue ante,ſiue poſt ſentẽtiã.

5 C A P. *Si quis putauerit.* Aggrauatus à Metropolitano appellet ad Primatem,vel ad Papam.

C A P. *Quoties Epiſcopi.* Epiſcopus grauatus,vel habens ſuſpectos, appellet ad Papam,& interim nullus eum moleſtet, nec excommunicet; ſi ſecus, factum eſt irritum. G L O S. Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur, per appellationem, vel per recuſationem, & in hoc debet probare cauſam. Item, poteſt appellari facto, vel verbo. Item, appellans ſi excommunicetur, poteſt ad cautelam petere abſolutionem,& ſi appellatio non tenet, poteſt poſt appellationem excommunicari. G R A T. Oppreſſi, & putantes ſe grauari dicuntur ante ſententiam, iniuſtè damnati poſt ſententiam.

6. C A P. *Non ita.* In negotiis ſæcularibus qui vocatus venit, & cœpit in foro decertare, non poteſt recedere ante peractam cauſam. In eccleſiaſticis poteſt, ſi putat ſe grauari. G L O S. Hodie ante ſententiam non, niſi ſit euidens cauſa. *c. debitus. de conſt.* Item, cauſa appellationis dicitur coram Iudice à quo,ſed probatur ad quem. An cauſa appellationis ſit aſſignanda.

C A P. *Quiſquis.* Qui ex contumacia non obedit Iudici, excommunicetur ab Epiſcopo. G L O S. Id eſt,quando Epiſcopus debet exequi ſententiam Delegari, vel Subdelegati.

C A P. *Liceat.* In criminalibus licet appellare. G L O S. Immo potius quàm in ciuili.

in ciuili. C A P. *Si quis*. Contra Iudicem auerſum appellet. G L O S. Poſt ſententiam poteſt quis appellare intra quinque dies, & intra quinque à quo literas dimiſſorias accipere, & intra quinque iter arripere. Item, hodie intra decem dies ex Iuſtino.

C A P. *Propter ſuperfluam*. Poſt ſententiam infra quinque dies appellatur, 7
quinque literæ, quinque iter. G L O S. Hodie x. C A P. *Habita*. Dieta eſt xx. milliarium.

C A P. *Ab eo*. Apoſtoli intra quinque dies ſumuntur, vel decidat. G L O S. Hodie xxx.

C A P. *Quicunque*. Fruſtratoria appellatio non admittitur, vt cauſa differendæ, vel ſi eſt confeſſus. G L O S. Niſi velit probare errorem.

C A P. *Quoties poſt*. Si poſſeſſor appellat, fructus rei pendente cauſa ſequeſtrentur; ſi actor verò, non, quia nihil poſſidet. Item, ſequeſtrentur penſiones, mercedes, vecturæ, &c. animaliū. G L O S. Hodie non, niſi dilapidentur.

C A P. *Omnino*. Iniuſtè appellans, ſoluat aduerſario ſumptus quadruplos. G L O S. Simplos, vel fortè duplos. G R A T. Diximus poſt quinque, ſed Iuſtinus decreuit intra decem dies appellandum.

C A P. *Anteriorum*. Appellandum eſt intra decem dies, & ſemper ad ſuperiorem. G L O S. Dies, in quo appellatur, computatur intra decem. Item, Iudex poteſt expectare diu. 8

C A P. *Biduum*. Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo die, qua hora ſpirat tempus appellandi, vel cōparendi, ſententia ſub cōditione quando tenet.

C A P. *Non ſolent*. Non poſſunt appellare niſi is, cuius intereſt, vel de mandato eius, vel procurator, vel ſi mox ratum habet, vel Magiſter. Item, ante ſententiam poteſt appellari, ſi Iudex in ciuili negotio quæſtionem interpellat; ſi in criminali, ſi facit contra leges. Item, non poteſt appellare qui dicit ſe expectare reſponſum Principis ſuper libellum porrectum.

C A P. *Poſt appellationem*. Iudex à quo det appellanti literas dimiſſorias, 6
ſeu Apoſtolicas continentes illum appellaſſe, & ſi non vult dare, inſtanter inſter, & ei non nocebit. Item, ſi quis condemnatus ob plura facinora, & appellet propter aliqua, ſi reliquit grauiora, eſt ob hæc puniendus à Iudice à quo; ſi leuiora, non eſt puniendus. G L O S. Iudex debet dare literas etiam ſi appellationem non recipit, immo offerre non petenti. Item, qui intra xxx. dies non petit literas, videtur renunciaſſe, & non audiendus. Item, puniendus, etiamſi reliquit crimina æqualia. G R A T. Formas appellandi varias ponit ibi, & facienda in ſcriptis.

C A P. *Catholicus*. Appellans, vel committens ſuam cauſam Iudici infideli, 10
eſt excommunicandus. GLOS. Niſi ſit ſub Rege infideli.

C A P. *A Iudicibus*. Quos communis conſenſus eligit, ab his non licet prouocare. G L O S. Non licet propter iniquitatem perſonæ, ſed licet à ſententia iniqua. Item, ab arbitris non licet appellare, ſed poteſt per exceptionem fol. 29.
retractari ſententia. GRAT. Iudicum alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij, qui 1
nullam habent poteſtatem, ſed à partibus eliguntur: & horum aliqui ſunt ordinarij, & arbitrarij, vt quando Iudices eliguntur arbitri, & ab his licet appellare ratione dignitatis, alij tantum ſunt arbitri, & ab his non licet. GLOS. Ordinarius poteſt amicabiliter componere de ea re, de qua eſt Iudex, ſed non poteſt

poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundùm aliquos, ſed ſecundùm canones, & Ordinarius, & Delegatus poteſt eſſe arbiter. Item, à ſententia arbitri, licèt non poſſit appellari, poteſt ſupplicari.

CAP. *Sanè.* Si partes eligunt tres Iudices, & vnus tantùm pronuntiat, etiam de mandato aliorum, poſſunt appellare.

CAP. *Placuit.* Si clerici conquerantur de Epiſcopo in cauſa ſua, vicini Epiſcopi illos audiant de conſenſu Epiſcopi, & ab his non appellent, niſi ad Papam. GRAT. Qui appellauit, non debet remitti ad eum, à quo appellauit.

2 CAP. *Si quis.* Cauſa illius, qui appellauit non eſt committenda Iudici à quo, ſed aliis propinquis. GLOS. Niſi partes illud petant, vel appellatio ſit fruſtratoria. GRAT. Ab arbitrariis non poteſt appellari; ipſi enim imputetur, qui tales eligit. Item, ſi Iudex retractet ſententiam, non nocet Iudici, niſi iniuſtè iudicauerit.

CAP. *Hoc etiam.* Si per appellationem ſententia reuocatur, Iudex ſententiæ non punietur, ſi non conuincitur iniquo animo, vel cupiditate iudicaſſe. GLOS. Non nocet niſi quantum ad hoc, quod in aliis cauſis poteſt ſuſpectus recuſari. Item, contra officialem non præſumitur niſi conuincatur. Item, malè iudicans ex imprudentia punitur arbitrariè. Si ex dolo, gratia, odio, pecunia, eſt infamis, & punitur ſecundùm veram litis æſtimationem. GRAT. Iudex à quo non poteſt eſſe teſtis in cauſa, ob quam appellatur.

3 CAP. *Statutum.* Qui fuit Iudex, vel cognitor cauſæ, non poteſt eſſe teſtis in eadem cauſa. Item, clericus non poteſt compelli ad teſtificandum. GLOS. Tamen creditur inſtrumento de actis ab eo, & dicto ſuo. Item, nec aduocatus, vel aſſeſſor poteſt teſtificari, poſſunt tamen inſtruere Iudicem. Item, clerici non coguntur ad teſtimonium, ſicut nec alia officia publica, quia non de facili debent iurare: ſed ſi aliter veritas cognoſci non poteſt, poſſunt per Epiſcopum cogi. Idem, ſi gratia, vel odio, amore, vel timore ſe ſubtrahant. GRAT. Non licet tertiò appellare in eadem cauſa.

4 CAP. *Si autem.* Non licet tertiò prouocare, poſſunt tamen de communi conſenſu eligere Iudicem. GRAT. Non licet in eadem cauſa tertiò prouocare. Item, appellans in cauſa criminali, agat cauſam ſuam per ſe ipſum, non per procuratorem.

CAP. *Si quando.* In cauſa ſtatus, vel criminali appellans agat per ſe, non per procuratorem. GLOS. Filius pro patre, & è contra, poteſt etiam inuitis. Item, fallit in crimine iniuriarum. Item, poteſt ſe excuſare conuictus per procuratorem, & etiam in leuibus, & excipere, vel ſi agat ad pœnam pecuniariam, licèt infametur. Item, in crimine ſuſpecti, ſi accuſat de ingratitudine in actione populari. Item, per Nuntium, vel ſi cauſa non eſt purè criminalis. Item, per ſocium litis. GRAT. Tempus proſequendi appellationem eſt annus, & ex cauſa biennium.

5 CAP. *Ei, qui.* Appellans proſequatur litem intra annum, vel ex iuſta cauſa biennium, quo tranſacto lite non completa, rata ſit ſententia: ſi verò appellans non proſequatur, contrarius agat coram Iudice, vt quæratur reus; & ſiue compareat, ſiue non, procedatur in cauſa, & ſoluat expenſas.

GRAT. Appellans etiam poſt acceptos libellos poteſt renuntiare appellationi.

Item,

Item nominatio ad dignitatem ſine conſilio publico non valet, nec eſt opus appellare. Item, ſententia ſiue diffinitiua, quæ condemnationem, vel liberationem non continet, vel extra ſolitum ordinem iudicij, vel contra res prius iudicatas, vel contra ius ſcriptum, non valet, nec eſt opus appellare, ſecus ſi eſt contra ius litigatoris. Item, ſi ſint dati plures Iudices, & vnus iudicat, non valet ſententia, nec ſi mulctant contra ius, tenent, nec valent venales ſententiæ, nec affectio inhabilis. Item, contumax non poteſt appellare. ſic homicida, veneficus, maleficus, adulter, raptor, publicus fur, conuictus teſtibus, confeſſus non poteſt appellare, ſic officialis Præſidis in cauſa criminali. Item, dum exigitur tributum clarum, vel eius ratio, non poteſt appellari, nec à decimis. Item, ab executione ſententiæ, ſi multum non excedat, vel ne aperiatur teſtamentum, vel hæres ſcriptus mittatur in poſſeſſionem, non appellatur. Item, poſtquam eſt pronunciatum, vt quis mittatur in poſſeſſionem, non poteſt appellari. Item, quando multi vna ſententia ſunt condemnati, & vnus appellat, & obtinet, prodeſt omnibus, ſecus ſi ætatis auxilio. Item, iudex recipiat appellationem, & intra xxx. dies dat acta. Idem faciat arbiter delegatus, & quando res ita poſcit, poteſt appellari voce, ſiue ſcripto. Item, Iudex ad quem non debet recurrere ad Iudicem à quo, vt cognoſcat de appellatione: lege hæc in 7. lib. Codicis à *tit. de appellat.*

QVÆSTIO VII.

AN laici, monachi, & clerici inferiores in accuſatione maiorum, vt Epiſcoporum ſint audiendi. Reſp. non niſi. GRAT. & GLOS. Laicus ſuam iniuriam proſequendo, & in crimine hæreſis, vel læſæ Maieſtatis, ſacrilegij, dilapidationis, ſi tamen bono zelo, & ille ſit ſuſpectæ vitæ, & intellige de ſolemni accuſatione, quia omnes poſſunt denunciare. 6

CAP. *Non eſt à plebe.* Epiſcopus non eſt arguendus, vel accuſandus à vulgaribus hominibus, quia falſo ſæpè, vel pro demeritis ſubditorum datur à Deo.

CAP. *Nullus.* Laicus non inferat crimen clerico. GLOS. Nec moniali.

CAP. *Laico.* Non licet laico accuſare clericum.

CAP. *In ſancta.* Excommunicatus, vel laicus clericum non accuſent, quia ſunt minores, & hic portat onera omnium, & gerit vices Petri.

CAP. *Laicos.* Laici non accuſent Epiſcopum, quia differunt in moribus, & ſunt infeſti, & quia nolunt recipere accuſationes huius. GLOS. Laicus poteſt accuſare clericum coram Iudice clerico, dum proſequitur ſuam iniuriam. An è contra, videtur non.

CAP. *Sicut.* Sicut clerici excluduntur ab accuſatione laicorum, ſic contra. 7

CAP. *Decretum.* Presbyteri poſſunt accuſare ſuos plebeios.

CAP. *Sacerdotes.* Omnes debent ſuos Epiſcopos diligere, etiam ſi ſint mali, niſi errent in fide. GLOS. Tunc poſſunt ab eis recedere: idem ſi ſint excommunicati, ſimoniaci, notorij fornicarij, vel ſi non ſeruant canones. * Nota, hoc eſt ſingulare, vide *c. finale, de temp. ordin.*

CAP. *Qualis.* Qui peccant in patres digni ſunt condemnatione. GLOS. Clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accuſationem ſuperiorum.

CAP. *Clericus.* Qui eſt in minori ordine non valet accuſare, vel teſtificari 8

contra eum, qui eſt in maiori, vt clericus contra exorciſtam. G L O S. Id eſt, clericus infamis,vel irregularis non poteſt. G R A T. Et qui volunt ſolùm reprehendere,non imitari.

C A P. *Maiorum.* C A P. *Sententia.* C A P. *Oues.* Idem. C A P. *Laici.* Idem, vt Epiſcopus non accuſandus, niſi ab idoneis, & probatiſſimis viris poſt ſecretam admonitionem;ſi ſecus,excommunicentur. C A P. *Accuſatio.* Sacerdotes non niſi à viris idoneis,& probatis accuſari poſſunt. C A P. *Si quis.* Idem.

C A P. *Si qui ſunt.* Accuſatores Epiſcoporum, vel ſacerdotum non audiantur niſi prius diſcutiantur qua intentione,vel animo accuſant.

C A P. *Quærendum eſt.* Idem,& quæratur etiam de fama accuſati.

C A P. *Accuſatio.* Accuſatio contra Epiſcopum non ſuſcipiatur, niſi cum duobus,vel tribus teſtibus.

9 C A P. *Si quis.* Pro ſola conuentione Epiſcopi non ſubmouetur aliquis à communione.

C A P. *Sunt nonnulli.* Aliqui ſtatim reprehendunt Prælatos, ſi ſint ſibi, vel parum moleſti. G R A T. Ex ſuperioribus non omnes, ſed tantùm criminoſi prohibentur accuſare Prælatos,vt infra.

10 C A P. *Præſumunt.* Tantùm criminoſi non poſſunt accuſare Prælatos.

C A P. *Alterum.* Infames, vt hæretici accuſare non poſſunt. C A P. *Non poteſt.* Apoſtata à fide accuſare non poteſt,quia eſt infidelis Deo. C A P. *Pagani.* Pagani,hæretici,Iudæi non poſſunt Chriſtianos accuſare.

fol.30. C A P. *Si hæreticus.* Contra hæreticum poteſt eſſe teſtis hæreticus, contra
1 Catholicum non;ſed pro Catholico contra hæreticum poteſt. G R A T. Hæreticus poteſt accuſari à flagitioſiſſimo catholico de hæreſi,non de aliis.Item, paſtores ſunt tolerandi à criminoſis, vel ſi probare non poſſunt.

C A P. *Plerunque.* Mali ſunt tolerandi, quando crimen probari non poteſt. G L O S. Subditi ſecretò, & pacificè ſuos Prælatos redarguant,non publicè, niſi in publicis.

C A P. *Paulus dicit.* Seniores,vt Epiſcopi,ſi boni ſint,non ſunt increpandi; ſi verò malo exemplo alios ſeducunt,ſunt increpandi.

C A P. *Non omnes.* Non dignitas,ſed vita facit bonum Epiſcopum.

C A P. *Secuti ſunt.* Sæpè docti ab indoctis, & clerici à laicis reprehenduntur. G R A T. Non obſtante auctoritate, & officio, mali Prælati debent accuſari, quia qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati.

2 C A P. *Qui nec.* Qui curat regimen, & ſe, ac ſubditos non corrigit, non Epiſcopus, ſed canis impudicus eſt dicendus. G R A T. Qui Epiſcopos ſe maiores bonos accuſant, ſunt infames; qui malos, ſunt laudabiles, quia ſunt vita maiores;licèt non dignitate.

C A P. *Paulus.* Paulus Petrum reprehendit, quia ſciebat ſe non imparem. G L O S. Meritis, non officio, quia in hoc ſolus Petrus habet primas inter Apoſtolos. Item, Epiſcopus eſt maior presbytero Cardinali, id eſt, dignitate reſpectu ordinis Epiſcopalis, ſed Cardinales habent maius officium.

C A P. *Quamquam.* Aliquando presbyter eſt maior Epiſcopo in vita,& ſanctitate. C A P. *Puto.* Tamen Epiſcopus ſemper eſt maior dignitate,& ſic Concilia vniuerſalia ſunt digniora,

C A P.

C A P. *Quaritur.* Filius æquatur,& præponitur patri non in honore, ſed in veritate,& virtutibus.

C A P. *Beati.* Petrus,& Paulus ſunt æquales in meritis, paſſione, deuotione: ideo vno die,eodémque loco, & tyranno paſſi. G R A T. Qui eſſe ſacerdotes non poſſunt, vt ſolemniter pœnitentes, bigami, illos accuſare non poſſunt, nec teſtificari contra eos. G L O S. Poſſunt tamen redarguere occultè, & pacificè.

C A P. *Ipſi Apoſtoli* Qui ſacerdotes non ſunt,nec eſſe poſſunt,non poſſunt ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari. G L O S. Non poſſunt in criminali, ſed poſſunt in ciuili.*c.tam literis,de teſtib.* Item accuſatio,teſtimonium, ordo pari paſſu ambulant,dummodò criminaliter agatur, nam ſi agatur ciuiliter, & crimen,quod teſti obiicitur,eſt occultum,poteſt, quia præſumitur egiſſe pœnitentiam, quia occultum in meliorem partem interpretamur. *c. ex tuorum, de ſortilegiis. & c. eſtote, de regulis iuris.* Item, irregularis non poteſt accuſare, vel teſtificari contra ſacerdotem. C A P. *Teſtes.* Idem, quod ſupra. G R A T. Licèt criminoſi non ſint admittendi, tamen Prælatus ex humilitate poteſt eos admittere contra ſe,vel quando agitur de fide. 3

C A P. *Petrus poteſtatem.* Petrus querelæ,cur intraſſet ad gentes, reſpondit, non ex poteſtate officij,ſed ex ratione diuinæ virtutis humiliter. 4

C A P. *Nos,ſi incompotenter.* Papa Nicolaus proponit Imperatori, vt mandet inquiri contra ipſum: & ſi quid commiſit contra ſubditos, proponit emendationem. G R A T. Licèt ſubditi digni poſſint reprehendere de occultis non tamen infamare,& probat multis.

C A P. *Si quis.* C A P. *Paulus.* C A P. *Lator.* C A P. *Metropolitanũ.* C A P. *Sicut.* C A P. *Quapropter.* C A P. *Si quid.* C A P. *Clericos.* C A P. *Si quis.* C A P. *Sacerdotes.* C A P. *Criminationes.* Subditi digni non criminoſi poſſunt accuſare Epiſcopos,ſed debent probare apud Papam. 5

C A P. *Placuit.* Qui mortui ſunt actibus humanis, non poſſunt accuſare ſacerdotes. G L O S. Id eſt,monachi,vel infames.

C A P. *Nullus monachus.* Monachus non præſumat accuſare aliquem, vel turbare negotia ſæcularia, vel Eccleſiaſtica. G R A T. Monachi non poſſunt accuſare ex præſumptione,ſed poſſunt ex charitate, vnde ipſi, vt clerici, ſunt cubicularij Epiſcopi,vt poſſint eſſe teſtes vitæ Epiſcopi.,*c.paſtoris,ead.*

C A P. *Negligere.* Si non deuias malum Prælati, cùm poſſis, id eſt, commodè, foues,& videris particeps. 6

C A P. *Sancta.* Sancta ruſticitas ſibi ſoli prodeſt,& ſicut ædificat merito,ſic nocet ſi non reſiſtit malis.

C A P. *Admonendi.* Subditi non debent obedire in malis, quia in hoc non ſunt ſubditi.

C A P. *Cùm paſtoris.* Epiſcopus habeat cubicularios clericos, vel monachos, qui ſint teſtes ſuæ vitæ, & non pueros laicos. G L O S. Monachi poſſunt accuſare Epiſcopos,& alios de licentia Abbatis,ſed Abbatem ſine licentia eius, & expenſis monaſterij. Item, Epiſcopus habebit cubicularios duos ſacerdotes, & tres diaconos. *c. iubemus, de conſec.diſt.*1. Item, Epiſcopus poteſt accipere monachum contradicente Abbate, niſi monaſterium ſit exem-

ptum,& monachi perfecti exeunt,vt ædificent.

7 C A P. *Peruenit*. Epiſcopus habeat ſuos familiares bonos, & honeſtos,non prauos,& ſcandaloſos, vel reprehenſibiles.

C A P. *Epiſcopi*.Epiſcopus vacet lectioni,& orationi,& habeat ſecum familiares boni teſtimonij,vt inueniatur irreprehenſibilis.

QVÆSTIO VIII.

8 AN accuſatio facienda ſit in ſcriptis, vel non. C A P. *Accuſatorum*. C A P. *Sciant*. C A P. *Quiſquis*. C A P. *Qui crimen*. C A P. *Perſcripta*. Accuſator ſit præſens cùm accuſat, & accuſet in ſcriptis, non abſens per epiſtolam,& accuſatio fiat idoneis teſtibus,documentis,& indiciis, & ad pœnam talionis. G L O S.In ſex caſibus non inſcribitur : in leui crimine,ſi mulier accuſet,ſi officium denuntiat crimen alterius,vel per modum exceptionis Item, pœna denunciati modica, id eſt,conuictum pœniteat de crimine, nec remouetur à dignitate, vel ordine, niſi pro qualitate delicti, vt ſimonia, vel ſi eſt ſcandalum. Item,inſcriptio eſt neceſſaria in accuſatione, non in denuntiatione, & inquiſitione. Item, minus punitur conſtitutus in dignitate quàm alter. Item,ordinem procedendi in accuſationibus vide ibi, &c.

Cauſa tertia, De reſtitutione ſpoliatorum: habet Quæſtiones vndecim.

QVÆSTIO PRIMA.

9 AN quibuſlibet ſpoliatis ſit danda reſtitutio. G L O S. Spoliatus non à Iudice, vel ſi à Iudice, non tamen iuridicè, eſt ſtatim reſtituendus non obſtante excommunicatione criminis, &c. Fallit tamen quando eſt intruſio ad Papatum violenter,dilapidatio,criminis ſimonia,infamia,& euidentia criminis,contumacia,ſcandalum,fornicatio notoria,cùm in continenti deiecit,cùm ſpoliatio probatur in modum exceptionis, cùm ſpoliator in continenti vult probare exceptionem,cùm à muliere obiicitur ſæuitia viri,exceptio rei,vel iuris iurandi,vel pacti,ſi poſſedit ſub conditione,vel ex gratia, vel precariò,vel vt colonus.Item,quatuor ſunt auxilia,quibus petitur reſtitutio,actio, interdictum, condictio ex canone,Iudicis officium.

C A P. *Epiſcopis*. C A P. *Redintegranda*.Spoliatis,& eiectis omnia reſtituenda antequam quid contra eos dicat. G L O S. Nullum crimen poteſt eis obiici à quocunque,pro quo fuerunt ſpoliati,& nec ob hoc aliud à ſpoliatore,ſed poſt reſtitutionem poteſt ciuiliter. Item, ſi ſpoliatus velit agere poteſt contra ſpoliatorem,ſed poteſt conueniri ab eo de alio ſpolio.Vide *c.frequens. de reſtit. ſpoliat.in 6*. G R A T. Non ſufficit ſententia reſtitutionis, niſi actu mittatur in poſſeſſionem corporaliter, vel per procuratorem, & res reponantur in loco
10 vbi erant. G L O S.In extortis per vim, aget contra deiectorem infra annum in quadruplum,poſt annum in ſimplum,ſi per metum contra omnem poſſeſſorem,in quartum per annum.

C A P. *Nulli dubium*. Sacerdos,qui ſe ſubtrahit à fratrum obſequiis, & ſolatio,

Digitized by Google

latio, eſt ſchiſmaticus: & ſi perſequitur ſacerdotes, crucifigit Chriſtum. Item, ſacerdotes peccata populi comedunt, quando orationibus, & precibus ſuis ea conſumunt, & delent. GLOS. Epiſcopi ſibi inuicem debent præſtare mutuum auxilium, & quilibet debet defendere ſuam Eccleſiam, & ſi facit contra eam, eſt priuandus eo quod habet.

CAP. *Deus ergo.* Epiſcopi defendant ſacerdotes ſpoliatos reſtituendo, & calumniatores excommunicent. GRAT. Iniuſti poſſeſſores ſi ſpolientur à priuatis ſunt reſtituendi, niſi quis Apoſtolicam Sedem vi occupauerit, quia non datur Iudex.

QVÆSTIO II.

AN induciæ ſint dandæ reſtituto ad ſpolium, & quando. GLOS. Induciæ ſunt quinque modis dandæ. Primò, reſtitutoriè non minus ſex menſibus in cauſa criminali, nec plus anno; & habent locum ante vocationem, & ſunt arbitrariæ. Secundò citatoriè, & ſunt vnius, vel duorum, vel trium menſium, & habent locum poſt citationem. Tertiò, præparatoriè, & ſunt anni, & dimidij, & dantur ante citationem. Quartò, iudicatoriè quatuor menſium, & dantur iudicandis. Quintò, deliberatoriè. fol. 31. 1

CAP. *Quanto tempore.* Quanto tempore fuerunt expoliati, tanto tempore ſunt dandæ induciæ, antequam ad Synodum vocentur. *cap. ſi quis monachus, diſtinct.* 90.

CAP. *Cùm Eccleſia.* Epiſcopo ſpoliato nihil poteſt obiici, niſi prius redintegretur, & poſt inducias datas negotium ventiletur.

CAP. *Oportet.* Spoliati prius redintegrantur, ne nudi, & inermes contendant contra inimicos. GLOS. Id eſt, vt habeant ſumptus.

CAP. *Audiuimus.* Epiſcopi ſpoliati epiſcopatibus reſtituendi prius, & intruſi eiiciendi etiam ab honoribus eccleſiaſticis, vt infames, & adulteri, & agant Romæ in eos.

CAP. *Eiectis.* Spoliatis poſt reſtitutionem dentur induciæ vnius anni, vel ſex menſium. CAP. *Prius.* Idem, & detur tantumdem temporis, ac ſpoliationis.

CAP. *Tandiu.* CAP. *Si Epiſcopus.* Idem GLOS. Quando eſt euidens citationem non valere, reus non tenetur venire ad citandum ſuum priuilegium: ſi eſt dubium an teneat, tenetur venire; tutius eſt tamen ire. Item, citatio non tenet quando fit intra anguſta tempora, vel non exprimitur cauſa citationis, vel quando nimis maturatur peremptorium, vel ſi fit tempore feriato, vel extra prouinciam vltra duas dietas, vel ad loca periculoſa, vel inhoneſta, vel ſi eſt euidens illum non eſſe ſuum Iudicem, vel minorem, ſi non inſeritur reſcriptum Apoſtolicum, vel ſi citatus eſt ſpoliatus, vel ad querelam liberti, &c. Item, longum tempus eſt quatuor menſes. Item, induciæ ſunt arbitrariæ. *cùm Romana, de appellat.* GRAT. Dilapidator Eccleſiæ ex ſola ſuſpicione remouetur tutor, & curator. GLOS. Iam eſt correctum. *c. licèt Heli, de ſimonia. c. venerabili, de offic. deleg.*

CAP. *Quia ea.* Epiſcopus accuſatus de dilapidatione Eccleſiæ deponatur ab adminiſtratione, donec veritas cognoſcatur. GLOS. Hodie, vt ſupra. 2

QVÆSTIO III.

3 INduciæ poſt vocationem petenti dandæ,& per quantum temporis.
CAP. *Cùm accuſatus.* Poſt vocationem dentur induciæ petenti, & Iudices electi à ſe. CAP. *De inducijs.* CAP. *Induciæ.* Induciæ ſunt concecendæ non anguſto,ſed longo tempore,vt poſſint ſe præparare.
GLOS. Sunt arbitrariæ,communiter eſt annus. GRAT. Ibi ponit leges Imperatoris. Vide ibi.

QVÆSTIO IV.

4 AN infames ,& non legitimè coniuncti ſint admittendi ad accuſandum. GRAT. Non,vt & alij multi.

CAP. *Alieni.* CAP. *Beatus.* Apoſtatæ , & tranſgreſſores ſui propoſiti, & legis , vt infames , non admittuntur ad accuſandum , vel teſtificandum ante conuerſionem.

CAP. *Si quis.* Idem & reiicit ſuſpectos in fide. GLOS. Infamis non admittitur ad accuſandum, niſi ſuam , vel ſuorum ſequatur iniuriam, vel criminibus exceptis.

CAP. *Conſanguineorum.* Inceſtuoſi, vel non legitimè conuicti , vt infames, non accuſent,ſicut & his conſentientes. Idem,ſi ſine dote. Item,ruptores.

CAP. *Conſpiratores.* Reiiciuntur conſpiratores,& anathematizati. CAP. *Nullus.* CAP. *Omnes.* Item , nec anathematizatus ab Epiſcopo , vel per canonem latæ ſententiæ.

5 CAP. *Clericus.* Clericus inſidians , vel accuſans Epiſcopum ; eſt infamis, & reiicitur. GLOS. Si calumniosè. CAP. *Hi qui.* Nec qui perſequitur Epiſcopum,& ſunt infames.

CAP. *Detractores.* Qui detrahunt aliis,& ſeminant diſcordias,non poſſunt accuſare Epiſcopos.

CAP. *Nulli.* Infamis , vel ſacrilegus non poteſt accuſare , vel teſtificari contra religioſum,vel Chriſtianum etiam vilem. GLOS. De cauſa criminali.

CAP. *Engeltrudam.* Excommunicatio , & Anathema differt ab illa , quæ à fraterna ſocietate ſeparat. GLOS. Id eſt,à communione ſacramentorum, & ſic à miniſtratione. Item , excommunicatus poteſt iterum excommunicari, & ſi non ad effectum extrahendi , quia iam eſt extra Eccleſiam , ſaltem ad effectum detinendi,& poteſt abſolui vnica abſolutione.

QVÆSTIO V.

6 AN teſtes poſſint eſſe inimici, vel de domo accuſatoris. Reſp. non.
GLOS. Inimici conſanguinei,criminoſi, gratioſi, ſerui,liberi, familiares , accuſatores, Iudices , non poſſunt eſſe teſtes. Item , domeſtici ſunt libertus , colonus , adſcriptitius , mercenarius , & qui ſunt de familia, ſiue ſint liberi , ſiue non , dicuntur domeſtici ; largè verò omnes, qui habitant cum aliquo , dicuntur eius familiares , & qui ſunt in eius poteſtate , ſic vxor , propinqui, amici, filij , & ſic inimicus capitalis, &c. Sed in cauſa matrimonij admit

admittuntur conſanguinei etiam matris.

C A P. *Conſanguinei*. Conſanguinei accuſatoris non ſint teſtes contra extraneos, nec familiares, nec de domo prodeuntes, ſed contra parentes, ſic, ſi velint. G L O S. Qui prodit de domo Iudicis non poteſt eſſe teſtis. Item, in ciuilibus admittuntur teſtes conſanguinei, non tamen Iudices, quia minor cauſa repellit Iudicem, quàm teſtem.

C A P. *Accuſatores*. Qui nuper fuerunt inimici, non poſſunt eſſe teſtes, vel accuſatores, ne vlciſcantur in offenſis, & non ſuſpectus animus quærendus. G L O S. Iudex iudicet, quæ inimicitia repellat, quia leues, & modicæ non repellũnt.

C A P. *Accuſatoribus*. Qui ſunt inimici, vel exeunt de domo inimici, vel cum eis morantur, ſunt ſuſpecti, & non credendi, & puniuntur qui inſidiantur prælatis.

C A P. *Suſpectos*. Accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt, qui ſunt ſuſpecti, inimici, facilè litigioſi, non bonæ conuerſationis, quorum vita eſt accuſabilis, qui non tenent, vel docent bonam fidem.

C A P. *De accuſationibus*. Qui ſecundùm leges ſæculi non poſſunt accuſare, nec ſecundùm canones poſſunt clericos accuſare. 7

C A P. *Canonica*. Infames, ſuſpecti, inimici, qui non ſunt eorum gentis, quorum fides, vita, & libertas neſcitur, qui non ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, non poſſunt accuſare Epiſcopos, vt qui ſunt mortui in peccatis.

C A P. *Accuſationes*. Accuſationes, & negotia, id eſt, teſtimonia, quæ leges ſæculi non admittunt, nec ius canonicum admittit contra clericos. G L O S. Omnes laici repelluntur.

C A P. *Accuſatores*. Qui ſecundùm leges ciuiles non poſſunt accuſare, nec poſſunt per ius canonicum accuſare Epiſcopos. Item, nullus alienigena, vel infamis, ſeruus, libertus, ſuſpectus.

C A P. *Conſtituimus*. Accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, adulteri, incæſti, venefici, ſuſpecti, criminoſi, domeſtici, periuri, raptores, vel falſum teſtificantes, qui ad ſortilegos, vel diuinos concurrunt, & ſimiles.

C A P. *Similiter*. Non accuſent ſuſpecti, infames, criminoſi, gratioſi, calumniatores, affines, ſcelerati, facilè litigantes. 8

C A P. *Nullus*. Non ſit teſtis ſeruus, libertus, infidelis, criminoſus, calumniator, qui ſtudet inimicitiis, qui frequenter litigat, vel facilis ad accuſandum, vel detrahendum, infamis, & quos lex ciuilis reiicit, non teſtificentur contra Epiſcopum.

C A P. *Accuſatores*. Non accuſent, nec ſint teſtes, ſuſpecti, familiares, prodeuntes de domo conſanguinei accuſatoris contra extraneos.

C A P. *Omnes*. Qui contra parentes armantur, vt infames, non poſſunt accuſare Epiſcopos.

C A P. *Nulli*. Epiſcopus non poteſt reiicere à ſua accuſatione, quos ante à ſua communi familiaritate neglexit ſeparare. 9

CAP. *Quod ſuſpecti*. Inimici non poſſunt eſſe Iudices.

QVÆ

QVÆSTIO VI.

10 AN extra Prouinciam reus ſit educendus? Reſp. Non. G L O S. Non, vt coram non ſuo Iudice conueniatur. G L O S. Quilibet conueniendus coram ſuo Iudice: ſed fallit ratione poſſeſſionis, contractus, criminis, domicilij, fidei, opportunitatis loci, appellationis, iuſſionis Papæ, rei, mariti, vel ſi conſentit vterque.

C A P. *Ibi.* C A P. *Si quis.* C A P. *Pulſatus.* C A P. *Vltra.* C A P. *Accuſatus.* C A P. *Diſcutere,* C A P. *Quamuis.* C A P. *Multum.* C A P. *Dubium.* C A P. *Hac quippe.* Reus iudicetur à ſuo Iudice, & in loco: ſed poteſt appellare ad Papam. Item, Epiſcopus non puniatur, niſi à Papa, nec quid poteſt definiri.

C A P. *Irritam.* C A P. *Peregrina.* C A P. *Leges.* C A P. *Non liceat.* C A P. *Vnaquaque.* C A P. *Neminem.* C A P. *Si quis.* C A P. *Qui crimen.* Extranei Iudices non iudicent, & iudicia reuocentur, niſi papa aliud mandet; qui ſecus præſumpſerit, ſummotus ab officio clerici, ſit reus iniuriarum, niſi appelletur, vel ibi crimen committatur.

fol. 32.

QVÆSTIO VII.

1 AN criminoſus poſſit eſſe Iudex. Reſp. Non. G L O S. Si per exceptionem probatur crimen, reiicitur.

C A P. *Infamis.* Non poteſt eſſe Iudex, nec procurator. G L O S. Infamis per ſententiam, nam ſi toleratur in officio, eius ſententia tenet. Item, poteſt eſſe arbiter. G R A T. Triplici cauſa quis non poteſt eſſe Iudex: primò natura, vt mutus, ſurdus, perpetuò furioſus, impubes: ſecundò lege, qui propter ſuam turpitudinem remouetur à ſenatu: tertiò moribus, vt fœmina, ſeruus, niſi putetur liber. G L O S. Et ſententia ſit confirmata à principe.

C A P. *Infames.* Multi non poſſunt poſtulare; (quos vide ibi) multi non poſſunt aduocare, vt infames, & multi alij (vide ibi.) Item, infamia quatuor modis irrogatur: primò ex genere delicti, quando per ſententiam Iudicis declaratur: ſecundò in genere pœnæ, quando quis damnatur in opus publicum, & finito tempore remaneat infamis: tertiò genere pœnæ, & delicti declarati per ſententiam, vt fuſtibus cæſus: quartò ipſo iure, vel facto, vt improbus fœnerator, & vſurarius, & mulier, quæ tempore luctus nupſit.

C A P. *Qui ſine.* C A P. *Iudicet.* C A P. *In grauibus.* C A P. *Poſtulatus.* C A P. *Sacerdos.* Criminoſus non iudicet alios. G L O S. Si tamen toleratus, obediendum.

QVÆSTIO VIII.

2 EPiſcopus non audiatur, nec iudicetur ab vno tantùm.

C A P. *Accuſatores.* Epiſcopus non audiatur, vel iudicetur niſi à duodecim Epiſcopis, & finis eius cauſæ mittatur ad Papam, vt ipſe determinet. Item, abſens nemo iudicetur, niſi ſit contumax.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO IX.

ACcuſare, vel teſtificari contra abſentem nemo poteſt. GLOS. Secundùm leges nunquam proceditur contra abſentem lite non conteſtata, 3
niſi contra apparitores:ſed pro contumacia notantur eius bona, & expectatur per annum,deuoluuntur ad fiſcum,nec amplius auditur ſuper bonis,ſed ſuper crimine infra annum ſic. Item, lite conteſtata in maiori crimine non proceditur contra abſentem,ſed ſecundùm ius canonicum, ſi liquet de cauſa,proceditur,vt in hæreſi,& in aliis.(vide.)

CAP. *Accuſatori*. CAP. *Caueant*. CAP. *Abſente*. CAP. *Omnia*. CAP. *Non oportet*. CAP. *Habeatur*. CAP. *Nec extra*. CAP. *Qui accuſare*. CAP. *Dignum*. CAP. *Decernimus*. CAP. *Abſente*. Reo abſente accuſator audiri non debet: ſi ſecus,acta irrita ſunt. GLOS. Id eſt,irritanda,niſi ſit contumax. CAP. *Indicas*. Idem.

CAP. *Teſtes*. Teſtes non dicant, niſi quæ præſentialiter nouerunt, & viderunt veraciter. GLOS. In ciuili ſeruetur conſuetudo. Item, ſi nouerunt per auditum. Item, cœcus audiendo per auditum. Item, ſunt multi caſus. Vide. GRAT. Debent concordare in tempore,id eſt,quod ſimul viderint:ſi diuerſo tempore,non valet.

CAP. *Nihilominus*. Falſi teſtes ſunt puniendi,ſicut accuſatores, qui calum- 4
niantur. Item,qui diuerſo tempore viderunt,non ſunt plures teſtes.

GLOS. Si plures diuerſis horis eundem actum continuatum viderunt, tenet teſtimonium,vt ſi ſucceſſiuè vno foramine videat alios fornicari. Item,ſi differunt in officio,vt vnus dicit Miſſam,& alter Veſperas;vel in re,vt ſi vnus dicit ſoluiſſe frumentum,alter fabas,non probant.

CAP. *Pura*. Teſtis ſi in ſerie facti aliquid de ſuo miſcet etiam bonum, decolorat fidem teſtimonij.

CAP. *Abſens*. Abſens non poteſt accuſari, vel accuſare per procuratorem, nec affinis poteſt eſſe teſtis. GRAT. Illuſtris perſona abſens poteſt accuſare per procuratorem in crimine iniuriarum.

CAP. *Charta*. Atteſtationes abſente reo acceptæ ſunt inualidæ.

CAP. *Hortamur*. Teſtes corporaliter præſtent iuramentum ſuper Euange- 5
lia. CAP. *Neceſſe*. Accuſator,& accuſatus ſint præſentes.

QVÆSTIO X.

DEficientes in primo capitulo non ſunt admittendi ad ſequentia.

CAP. *Placuit*. Accuſans multa crimina, ſi deficit in primo, non admittitur vlterius. CAP. *Eos*. Conuicti falſa obieciſſe excommunicentur.

CAP. *Si accuſatorem*. Qui falsò accuſant Epiſcopos,non admittuntur amplius ad accuſandum Epiſcopos, niſi ciuiliter, cauſas tantùm proprias proſequendo. GLOS. Contra alios etiam criminaliter.

QVÆSTIO XI.

AN accuſatus poſſit accuſatorem accuſare. Reſp. non. GLOS. Poteſt ex- 6
cipere de crimine,vel de maiori crimine,vel ſi ſuam iniuriã proſequitur.

Digitized by Google

C A P. *Neganda*. C A P. *Non eſt*. C A P. *Prim*. Accuſatus non poteſt accuſare, niſi prius ſe purgauerit, vel niſi de maiori crimine, non autem de pari, vel minori, vel niſi proſequitur ſuam iniuriam, poteſt tamen deponere inſcriptionem pendente accuſatione. G R A T. Sicut criminalis quomodo præiudicat ciuili, & aliquando criminali, ſic quomodo criminalis aliquando præiudicat ciuili, aliquando etiam criminali (vide ibi exempla.)

Cauſa quarta, Agit de impedimento excommunicationis in iudicio: habet Quæſtiones ſex.

QVÆSTIO PRIMA.

7 AN excommunicatus poſſit accuſare alium. Reſp. non, licèt ſit iniuſtè excommunicatus, ſi excommunicatio teneat.

C A P. *Definimus*. C A P. *Quod autem*. Excommunicati dum ſunt in excommunicatione, ſchiſmatici, infames, vt hiſtriones, & turpes perſonæ, hæretici, pagani, Iudæi, non poſſunt accuſare.

QVÆSTIO II. & III.

AN in decimo quarto anno conſtitutus poſſit eſſe teſtis, & an prohibitus accuſare poſſit teſtificari.

C A P. *Teſtes*. Non poteſt eſſe teſtis, qui non poteſt accuſare, vel qui eſt de domo ſua, vel qui eſt infra xiv. annum. G L O S. Niſi in nece occiſi domini, & in crimine læſæ Maieſtatis. Itẽ, in ciuili poteſt eſſe teſtis qui eſt in xiv. anno, in criminali non, niſi in xx. & puella in ciuili poteſt poſt xij. annum. Item, in tertia quæſt. ſunt multa exempla. G R A T. In cauſa criminali, qui fuit teſtis contra aliquem, non poteſt ſecundò teſtificari contra eundem. G L O S. Quia ſuſpectus, & poſt publicatas atteſtationes, quia ante poteſt errorem, v. g. corrigere vel declarare obſcurum.

C A P. *Placuit*. Teſtis pretio non conducatur, & ſumatur fidelior, cui non poſſit obijci calumnia, ſit ieiunus.

C A P. *Teſtes*. Quales debeant eſſe teſtes, & Iudex quomodo ſe gerere in multitudine teſtium, vide ibi fuſe.

QVÆSTIO IV.

8 AN aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis, & accuſator. Reſp. non. G L O S. Niſi in matrimonio, & in denuntiatione.

C A P. *Nullus*. Non poteſt quis eſſe accuſator, & Iudex, vel teſtis. Item, in omni iudicio debent intereſſe quatuor perſonæ, Iudex cum æquitate, accuſator idoneus cum ampliatione cauſæ, defenſor congruens extenuando cauſam, teſtis legitimus cum veritate. C A P. *Nullus* agat duas perſonas. GLOS. Aduocatus non tenetur dare iura, quæ pro ipſo faciunt. G R A T. In accuſationibus eſt inſcriptio facienda, exceptis quatuor cauſis: vide.

C A P. *Contra ritum*. Accuſator, vel teſtis non ſit de domo Iudicis; ſi ſecus, Iudex ſit ſuſpectus.

QVÆS

QVÆSTIO V.

DE induciis citatoriis,vel expectatoriis, an ſit excommunicandus, qui non comparet ſtatuto die.Reſp.ſic,ſi per contumaciam. 9

C A P. *Quiſquis Epiſcoporum*. Epiſcopus accuſatus ſi intra menſem à receptione literarum non venerit, excommunicetur; & ſi allegat iuſtum impedimentum, detur alius menſis, ſed remanet excommunicatus, donec probet impedimentum:ſi ſecundo menſe non venerit,condemnetur. Item,accuſator, ſi non venit die ſtatuto,eſt excommunicandus; & ſi probat iuſtam abſentiam, abſoluetur,& poſtea aget.

QVÆSTIO VI.

AN inuentus culpabilis in accuſatione Epiſcopi mittatur ad arguendum. Reſ.non,niſi in propria cauſa citatus. 10

C A P. *Illud*. C A P. *Omnibus*. C A P. *Si accuſatorum*. C A P. *Quod ſi*. Qui eſt culpabilis in accuſatione Epiſcopi, non admittitur ad accuſandum, niſi in propria cauſa,non tamen eccleſiaſtica,vel criminali.

Cauſa quinta, De accuſatoribus occultis,habet Quæſt. ſex.

QVÆSTIO PRIMA.

QVa pœna puniendus qui libellum famoſum ſcribit. G L O S. Si certum eſt quis compoſuit libellum, vel conuictus, & non vult probare quod ſcripſit, ſecundùm leges decapitatur, ſecundùm canones verberatur: ſi eſt confeſſus ſponte, & non poteſt probare, mitius cum eo agitur; ſi non eſt certum,admoneatur,vt prodeat in publicum,& probet quod ſcripſit. quod ſi non fecerit,primò priuabitur ſacramentis,deinde excommunicabitur, ſi infamatus erat innocens;ſecus ſi erat reus,quia expedit peccata publicari. fol.35. 1

C A P. *Qui in alterius*. Qui publicè contra famam alterius ſcripta,vel verba contumelioſa finxit, & repertus ſcripta non probat, flagelletur; & qui primus ea inuenit rumpat,ſecus puniatur vt factor. G L O S. Inuentor poteſt probare crimen,ſi vult.

C A P. *Quidam*. Qui in publico clàm fingit libellum famoſum, ſi non vult exire,& fateri,priuatur Euchariſtia,& communiter eſt excommunicatus.Idem & conſentiens.Si verò exit,& probat,quod ſcripſit, vel ſi non poteſt probare, ſaltem fatetur ſuum errorem,non priuatur Euchariſtia, nec excommunicetur. G L O S. Conditio affirmatiua, vt ſi intraueris domum, exponitur, cùm primùm poteris intrare intres: negatiua ſic, cùm primùm deſieris poſſe intrare. Item,cùm dicitur pœnitenti, *De pœniten.diſt.*1.§.*his autem*. Non tibi dico,vt te prodas, loquitur de crimine occulto, ſed hic de manifeſto, licèt perſona ſit ignota; vel ibi de pœna, hic de accuſatione. Item, hic criminoſus admittitur ad accuſationem, licèt non proſequatur ſuam, vel ſuorum iniuriam, id eſt,in fauorem rei.

C A P. *Si qui*. Excommunicentur qui famoſos libellos in Eccleſia ponunt.

GLOS.In lege ciuili,qui inuenit,& non deſtruit,ſed eum manifeſtat doloſè, decapitetur vt auctor,etiamſi vim libelli tantùm manifeſtauerit.

QVÆSTIO II.

2 QVoties quis ſit vocandus ad cauſam antequam damnetur. GLOS.Ter, vel ſemel pro tribus,vel ſunt arbitrariæ induciæ.

CAP.*Vocatio*.Accuſatus debet ad cauſam vocari rationabilibus ſcriptis per ſpatium congruum,quia ſi non eſt canonicè vocatus, licèt ſponte venerit,non tenetur reſpondere. GLOS. Iudex debet exprimere quod peremptoriè citat,& ſecus procedat. Item, veniens non citatus, non reſpondebit, niſi in ciuilibus.

CAP. *Parenti*. Expectetur citatus per nouendecim dies. GLOS.Hodie induciæ ſunt arbitrariæ.

CAP.*Relatum*.Accuſatio per ſcripta non ſuſcipiatur, ſed accuſans ſit præſens,& per ſe præmiſſa inſcriptione, ſicut teſtis debet eſſe præſens. GLOS. Poteſt aliquis per literas dare teſtimonium ſuæ famæ alij,ſed non iudiciale.

CAP.*Si primates*. Vi,aut timore eiecti, aut ſpoliati ſuis rebus non poſſunt citari ad ſynodum ad cauſam dicendam,niſi prius reſtituantur.

QVÆSTIO III.

3 AN qui per ſe ipſum non poteſt, vocatus poſſit per procuratorem cauſam ſuam defendere. Reſp. non. GLOS. In cauſa criminali non,niſi in quatuor:primò in crimine iniuriarum perſonæ illuſtris:ſecundò in crimine ſuſpecti tutoris:tertiò ad allegandam cauſam abſentiæ: quartò in minoribus criminibus.Item,in cauſa ciuili poteſt, niſi vt in accuſatione populari, in cauſa ſtatus.Item,alij coguntur dare procuratorem,vt Epiſcopi,& ſacerdotes.

CAP. *Si ægrotans*.Epiſcopus accuſatus,& citatus,ſi eſt contumax ad comparendum, excommunicetur,niſi infirmitas, vel grauis neceſſitas eum excuſet, & tunc mittat excommunicationem per procuratorem. Item, tempus comparendi erunt duo, vel tres menſes, vel plures,prout. GLOS. In cauſa criminali.

CAP. *In criminalibus*. In cauſa criminali accuſatus, & accuſator per ſe agunt,non per aliam perſonam.GLOS.Niſi vt in 2.*quæſt.6.ſi quando*.

CAP.*Quia Epiſcopus*. Epiſcopi,& ſacerdotes in cauſis ciuilibus, & eccleſiaſticis agant per procuratorem bonæ famæ,non per ſe.GLOS.Ne cogantur recedere à diuinis officiis.Item,canonici,ſi litigant contra Epiſcopum, poſſunt ſibi eligere procuratorem; ſi contra alios, eligant cum auctoritate Epiſcopi. Item,infamis non poteſt eſſe procurator.

QVÆSTIO IV.

4 AN Epiſcopus abſque Synodi audientia ſit damnandus.GLOS. Non,niſi auctoritate Papæ.

CAP.*Nullus Epiſcopus*.Epiſcopus accuſari,vel audiri non debet,niſi legitima

tima ſynodo;& ſi quid contra fit,eſt irritum.GRAT.Abſque præiudicio Papæ.

C A P. *Duodecim.* Si opus fuerit,Epiſcopus accuſatus eligat ſibi 12.Iudices, & audiatur,ſed cauſa terminetur à Papa.

C A P. *In loco.* Contentioſi, irriſores, &c.eiiciantur à conuentu, & per tres dies ſint excommunicati.

QVÆSTIO V.

AN qui crimen alterius indicat,ſit habendus inimicus. 5

C A P. *Non vos.*C A P.*Non omnis.* C A P. *Non oſculatur.* C A P. *Illi.* C A P. *Qui ambulat.* Poſt admonitionem debet quis fratris crimen amicabiliter manifeſtare,non ex odio.

QVÆSTIO VI.

ACcuſans ſi non poteſt probare,an & qua pœna puniendus. Reſp. talionis, vel alia.

C A P .*Omnis.*C A P.*Qui calumniam.*C A P.*Qui iuſta.* C A P. *Epiphanium.* C A P. *Delatori.* C A P.*Si quis falſum.* C A P.*Si quis verò.* Accuſans non probans eſt infamis,& ad pœnam talionis,& laicus excommunicatur.

Cauſa ſexta,Criminoſi,& infames in certis cauſis accuſant,& ſunt teſtes: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO I.

AN criminoſi, & infames poſſint accuſare. Reſp. non. 6

C A P. *Sacerdos.* C A P.*Omnes.*C A P.*Illi.*C A P.*Omnes.*C A P. *Beatus.* C A P. *Qui crimen.*C A P. *Si omnia.*C A P. *Sacerdotes.*C A P. *Oues.* Sacerdotes non poſſunt accuſare,criminoſi,infames, id eſt, quos lex ciuilis vocat infames, & qui Gal.5.regnum Dei non conſequentur,excommunicati. Item, nec laici eos accuſent.

C A P. *Imitare.*Quilibet poteſt cadere vt Petrus.C A P.*Sunt plurimi.*Bonus humiliatur lingua detractoris.C A P. *Quieſcite.*Boni non perſequendi.

C A P. *Ex merito.*C A P.*Sapiens.* C A P.*Deteriores.* C A P.*Summa.*Nemini detrahendum,præſertim Prælatis.

C A P. *Infames.* Numerantur perſonæ, quæ ſunt infames,id eſt,omnes criminoſi: vide ibi.Item,& alios irregulares, qui non poſſunt ordinari. G L O S. Quodlibet crimen infamat ſecundùm canones. 7

C A P. *Quicunque.* C A P. *Nos ſequentes.* Item, ſed infamis poteſt accuſare hæreticum. C A P. *Quæro.* Ex ignorantia hæreticus, & ſciens auarus æquiparantur.

C A P. *Si quis.* Criminoſi læſæ Maieſtatis ſunt infames, priuantur bonis, & honoribus,ſic filij,& defenſores;ſed qui reuelant,præmiantur. G L O S. Idem de hæreticis.

C A P. *Nullus.* Nobilis poteſt ſe defendere à tormentis, niſi ſit in læſa Maieſtate.

QVÆSTIO II.

8 AN ſi Epiſcopus vertat accuſationem in ſuum accuſatorem,ſit ei ſine teſtibus credendum.Reſp.non.

C A P. *Epiſcopus*. C A P.*Si tantum*. C A P.*Placuit*. Epiſcopus ſi quem accuſet, probet, & de ſecretis ,quæ probari non poſſunt, non accuſet, ſed clàm admoneat eùm. G L O S. Epiſcopus pro peccato, & contumacia ſecreta, poteſt ſecretè illum excommunicare, & debet cum tali excommunicato ſecretè, publicè communicare,ſed non priuatim.

QVÆSTIO III.

AN liceat Epiſcopo quærere pro ſuo Iudice Metropolitanum alterius prouinciæ. Reſp. non,niſi de licentia ſui.

C A P. *Scriptum*.C A P.*Scitote*.C A P.*Denique*. C A P. *Placuit*. C A P. *De illis*. Prouincia conſtat decem Epiſcopis cum Rege , & Epiſcopus non poteſt iudicare alterius parochianum,niſi deliquerit in ſua diœceſi. G L O S. Et niſi ſit priuilegiatus in cauſa illa,& ſine præiudicio iuriſdictionis Epiſcopi.

QVÆSTIO IV.

9 QVando Prouinciales Epiſcopi electi Iudices diſcordant in ſententia , ad quem ſit recurrendum.

C A P.*Si quis*.C A P. *Si quis Epiſcopus*.C A P. *Si inter*. C A P.*Si Metropolitanus*. C A P. *Si quis Epiſcopus*. C A P. *Quod bene*. C A P. *Oſius*. Si Epiſcopi comprouinciales diſcordant, vocetur Primas,vel vicinus Metropolitanus cum aliquibus Epiſcopis,vel ad Papam:ſi concorditer ſentiant,non audiantur,niſi à Papa,vel eius auctoritate.

QVAESTIO V.

10 SI accuſator deficit in probatione, an reus ſit cogendus probare. Reſp. non. G L O S.Niſi ſit purgandus.

C A P. *Quod autem*. C A P. *Accuſator*. Accuſator debet probare, & non reus qui negat factum.G L O S.Id eſt,in cauſa ciuili.Item,actore non probante, reus abſoluitur. Excipitur, quando ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum , vel ſi actor fundauit ſuam intentionem in iure communi , vel reus ſponte vult probare, vel ſit commune iudicium , vel ſi vterque contendit ſe poſſidere. Item, in crimine falſi, vel læſæ Maieſtatis,in ſacramentis deſertis, in proditione patriæ , in crimine peculatus. Item , negantis factum nulla eſt probatio. Nota:negatiua triplex ; facti , id eſt,negat aliquod factum, & hæc ſi non habet determinationem loci , vel temporis,numquam poteſt probari, niſi præſumptiuè, vel niſi habeat implicitam affirmatiuam: ſecunda eſt iuris,& poteſt probari, quia qui negat iure factum, poteſt probare iniuſtè factum : tertia negatiua formæ, vel qualitatis, vt iſte non eſt idoneus, non legitimus, & debet probari.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa ſeptima, De renuntiatione epiſcopatus: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN viuente Epiſcopo poſſit alius ſubrogari in eadem Eccleſia. Reſp. non fol. 34.
GLOS. Non, niſi in his caſibus: ſi deponatur, vel renuntiet, vel mu- 1
tetur ſedes de licentia Papæ, vel ambitioſe ſe tranſtulit in aliam, tunc carebit vtraque, vel inuaſor, vel fiat regularis de licentia Papæ, vel ſi ſit leproſus. Alij infirmi, vel ſenes non remouentur, ſed iuuantur etiam ſi ſint epileptici, vel diurno morbo laborantes, ſed non promouentur, & ante ordinatione m remouendi. Item, Abbates facti inhabiles remouentur, & ex modicis cauſis.

CAP. *Scripſit.* CAP. *Cùm percuſſio.* CAP. *Præſentium.* CAP. *Pontifices.* CAP. *Factus.* CAP. *Nou tianus.* CAP. *Scire.* CAP. *Quàm periculoſum.* CAP. *Denique.* Epiſcopus ob infirmitatem non priuandus, nec eo viuente alius ſubrogandus, non enim eſſet Epiſcopus. Item, Epiſcopus non debet cedere ſuo iuri, & qui non habet pacem cum Epiſcopo, non eſt in Eccleſia, vt ſchiſmaticus.

CAP. *Non furem.* CAP. *Sicut vir.* Non licet Epiſcopo dimittere vxorem ſuam, ſed eam docere, & amare ad ſalutem. Item, qui inuadit alterius Eccleſiam, fur eſt, & non defendendus.

CAP. *Non autem.* CAP. *Taliter.* CAP. *Quamuis.* Licèt infirmus Epiſcopus, 2
vel amens, non amouendus, ſed iuuandus; tamen ſi petit ſucceſſorem, amoueatur, & detur, & illi dentur ſumptus ex reditibus epiſcopatus.

CAP. *Illud.* CAP. *Nihil.* Si eſt commoditas, aſſiſtat aliquis presbyter celebranti, quo deficiente perficiat ſacrificiũ, & non dicentur duo miniſtri. Item, non ieiunus non celebret, & qui cœpit Miſſam, perficiat ſub pœna excommunicationis. GLOS. Presbyter poteſt perficere Miſſam incœptam ab Epiſcopo, ſed non de nouo inchoare. Item, incipiat, vbi alius reliquit: ſed ſi erat cœpta oratio Dominica, reincipiat orationem Dominicam, ſimiliter ſi deficit in ſecreta. Idem in baptiſmo, & in ordine. Item, pranſus non poteſt ſupplere id, quod alter inchoauit. Item, hæc ſuppletio fit vſque ad Nonam Item, horæ canonicæ quandocunque poſſunt ſuppleri. Item, ſacerdos, qui in conſecratione eſt memor peccati mortalis, perficiat, licèt peccet.

CAP. *Periiſti.* CAP. *Quia frater.* Epiſcopo ægrotanti, vel inhabili, datur 3
adiutor, & non ſucceſſor, ſed adiutor poteſt poſt mortem Epiſcopi ſuccedere. GRAT. Qui cauſa ambitionis relicta ſua Eccleſia vult tranſire ad meliorem, eſt reuocandus ad primam, & ſi venire contemnit, vtraque careat. GLOS. Mutatio Eccleſiarum fit quinque cauſis: Neceſſitatis, vt quando propter perſecutionem recedit, & ceſſante neceſſitate, recuperat Eccleſiam. Cupiditatis, & vtraque carebit, ſed Eccleſia poteſt eum repetere, & cogitur redire. Leuitatis eſt vis aliquanta, & in hac dicendum vt in ambitione, & poteſt priuari, niſi ab Eccleſia reuocetur, ſed eſt ter prius admonendus. Humilitatis, & ſi tranſit ad monaſterium, non poteſt eam repetere. Vtilitatis.

CAP. *Non oportet.* CAP. *Peruenit.* CAP. *Placuit.* CAP. *Conſtitutum.* CAP. *Si qui.* CAP. *Si quis.* CAP. *Epiſcopum.* CAP. *Propter.* CAP. *Placuit.*

Epiſco

Epiſcopus,vel presbyter non vagetur, ſed reſideat;ſi ſecus, deputetur in monaſterio,& moneatur Papa. Item,interceſſor non retineat cathedram vltra annum,& clerici ſi non redeunt,excommunicentur, & deponatur ab officio nec miniſtret in ordine.

C A P. *Epiſcopus*. Epiſcopus in aliena diœceſi ordinans alienos, per annum non celebret,& ordinati ſint ſuſpenſi. Item,ſi altaria conſecret,ſed conſecratio tenet.G L O S. Res inanimata conſecrata Domino non reſtituitur, ſecus de animata.

C A P. *Si quis*.Clericus in minoribus ſi ſine iuſta cauſa deeſt Eccleſiæ diebus ſolemnibus, id eſt, Natiuitate ,Epiphania, Paſcha, Pentecoſte, & ſi diaconus, & presbyter ab Eccleſia abeſt per tres hebdomadas, eſt ſuſpenſus ab officio per triennium. G L O S. Qui habet plures Eccleſias, intelligitur diſpenſatus.

C A P. *Remoto*. Epiſcopus,qui in aliam Eccleſiam irrepſit, eſt remouendus,& ad ſuam cogendus ire.

C A P. *Si quis*. Epiſcopus qui contempta ſua tenui plebe maiorem aliquam ambit,& ad eam ſe transfert,careat vtraque.CAP.*Si quis de ordine*.Idem. GLOS. Multo magis ſi ad parem, quia facilius diſpenſatur in maiori, quàm in pári,ſed difficilius ad minorem.

C A P. *Sancitum*. Qui ſimoniacè Eccleſiam vacantem quærit, eſt ſuſpenſus & irregularis.

C A P.*Mutationes*.C A P. *Scias*.C A P.*Omnes*.C A P. *Epiſcopus*.C A P.*Epiſcopi*.C A P. *Sicut*.C A P.*Eumque*. C A P. *In apibus*. Epiſcopus non mutandus de Eccleſia ad Eccleſiam propria voluntate, vel dominatione alicuius, ſed pro communi vtilitate,ac neceſſitate. Idem dicendum de inferioribus presbyteris, & qui contra præſumit miniſtrare, excommunicetur, & in vna Eccleſia duo Prælati eſſe non debent.Item, ſi Epiſcopus,vel presbyter cauſa viſitandi ad Eccleſiam alterius venerit,in ſuo gradu ſuſcipiatur,& inuitetur ad prædicandum, & ſacrificandum. Item, aliud eſt mutare Epiſcopatum; aliud mutari, aliud ſponte tranſire,aliud coactè, aut neceſſitate venire: hi non mutant,ſed mutantur. GLOS. An Epiſcopus poſſit cogere clericum,vt tranſeat ad maiorem Eccleſiam? videtur non, quia nemo inuitus cogitur creſcere. Reſp. putat quod ſic. *c.ſicut, de exceſſibus Prælatorum*. G R A T. Si quis Epiſcopus metu hoſtium transfertur ad aliam Eccleſiam, ceſſante metu debet redire ad ſuam liberam; ſi cauſa vtilitatis tranſit mox,non poteſt.

C A P. *Paſtoralis*. Epiſcopus ab hoſtibus eiectus à ſua Eccleſia,ſi à Papa mittitur in aliam vacantem,ceſſante hoſte poteſt ad primam redire.G L O S. Licèt beneficia non ſint danda ſub conditione, vel ad certum tempus, tamen hîc eſt pura intentio, ſed reſoluitur ſub conditione, vel reſtituitur iure poſtliminij, quia nemo Epiſcopus duorum locorum poteſt eſſe, vel Papa poteſt ad certum tempus, vel ſub conditione facere Prælatum. Item, qui peruenit ad pinguiorem fortunam,tenetur ad priſtinam obligationem.

C A P. *Eos ſacerdotes*. Qui ex ſe propria auctoritate tranſit ad aliam Eccleſiam, eſt excommunicatus, donec ad ciuitatem reuertatur, ſed ſubſtitutus obtinebit Eccleſiam dum viuit,etiam ſi alius reuerſus fuerit. G L O S. Hic Eccleſia non vacabat, ſed fuit adiudicata. An primus poſſit repetere poſt ſecundam.

C A P.

CAP. *Temporis.* Propter neceſſitatem, vt hoſtium, poteſt fieri mutatio Sedis Epiſcopalis. GRAT. Epiſcopus cauſa humilitatis de licentia Papæ factus monachus, non poteſt amplius Eccleſiam repetere.

CAP. *Hoc nequaquam.* Epiſcopus ſi fit monachus, debet eſſe ſubiectus 7
diſcipulus, & non docere præſidere, paſcere. GLOS. Conceditur quibuſdam ingredi monaſterium ad agendam pœnitentiam, non ad quietem ſeruandam. Item, poteſt iterum eſſe Epiſcopus de licentia Papæ. Item, monachus poteſt eſſe Epiſcopus.

CAP. *Suggeſtum.* CAP. *Sciſcitaris.* CAP. *Aduerſitas.* Epiſcopi in laboribus, & inſectationibus hominum non debent relinquere ſuas Eccleſias, vt in monaſterijs quietem appetant: probat exemplis, quia aduerſitas in bonis operibus eſt probatio; non reprobatio. GRAT. Non licet fugere quando ſunt aliqui, qui vita Prælatorum proficiunt, & ſi non ſpecialiter Prælatus quæratur, nec per alios poteſt eſſe tuta Eccleſia.

CAP. *Ibi adunati.* Si inter malos ſint aliqui boni, qui proficiunt, non eſt 8
fugiendum, ſi nullus proficit, & labor infructuoſus, migrandum aliò, vbi fructificemus, laborando exemplo Pauli.

QVÆSTIO II.

AN qui ob infirmitatem renuntiat Epiſcopatui, ſi conualeſcit, poſſit illum 9
repetere. Reſp. non, ſed poteſt celebrare. GLOS. An ſacerdos, qui ob morbum caducum non celebrauit, recuperata ſanitate poſſit celebrare. Reſp. ſi frequenter, omnino abſtineat; ſi rarò, & cum ſpuma, & confuſione vocis, & tunc nec celebret; ſi ſine ſpuma, & confuſione vocis, celebret cum aſſiſtente; ſi omnino eſt ſanus, celebret poſt annum, ſic dæmoniacus.

CAP. *In tuis.* Sacerdos, caduco, vel epileptico morbo ſæpe cadens, non celebret; ſi conualuerit, celebret, quia non ſua culpa fuit infirmus. GLOS. Si rarò cadit, quidam dicunt quod poteſt cum ſocio celebrare. Item, propter infirmitatem quis non eijcitur ab officio diuino, vel perceptione ſacramentorum. *diſt. 5. cap. ad eius.*

CAP. *Nuper.* Qui aliquando cecidit morbo caduco, & ſpumas ore emi- 10
ſit, & voces confuſas, non celebret: ſi verò nihil probatur contra accuſatum, faciat aliam experientiam, id eſt, per xxx. dies comedat de quibuſuis carnibus indifferenter. GLOS. Hic actore non probante, reo indicitur purgatio. Item, ne morbus occultetur, comedere omnes cibos phyſicum eſt.

Cauſa octaua, De electione ſucceſſoris Epiſcopi: habet Quæſtiones quinque. fol. 35. 1

QVÆSTIO PRIMA.

AN liceat Epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere. Reſp. non, niſi ex priuilegio.

CAP. *Si Petrus.* CAP. *Vnde.* Petrus Apoſtolus habuit ſibi adiutores; Li-

num, & Clerum in exterioribus, & temporalibus, ſed elegit Clementem in ſucceſſorem Papam. G L O S. Clemens iam electus à Petro ne tranſiret in exemplum poſteris eligendi ſucceſſorem, renuntiauit Papatui, & fuit electus Linus, quo mortuo fuit electus Cletus, quo mortuo fuit electus Clemens, & ſic Clemens fuit ſecundus, & quartus Papa.

C A P. *Epiſcopo.* C A P. *Plerique.* C A P. *Moyſes.* Non poteſt Epiſcopus, licèt in fine vitæ conſtitutus, ſucceſſorem ſibi conſtituere, & ſi ſecus fiat, eſt irritum.

C A P. *Apoſtolica.* Nemo ſibi vendicet beneficia Eccleſiaſtica hæreditario iure, ſi ſecus, his careat, & puniatur. G L O S. Beneficium patris filius habere non poteſt.

2 C A P. *Olim.* C A P. *In Scripturis.* C A P. *Sciendum.* C A P. *Qui Epiſcopatum deſiderat.* Epiſcopatus non appetendus: ſed ſi quis eligitur propter vtilitatem Eccleſiæ, debet illum acceptare; ſi ſecus, contemnitur ab Eccleſia, & quies noſtra pro multorum lucro poſtponenda ob neceſſitatem, & laudatur obedientia. G L O S. Penitus inuito non conferendus Epiſcopatus, ſed ab initio aliquis debet cogi, vt conſentiat, & nullus eligendus niſi ab initio diſſentiat, tepidè tamen debet diſſentire, vt fœmina. Item, qui ſe dignum credit, & prælaturam ſibi oblatam non recipit, peccat mortaliter. Item, duo ſimul poſſunt eligi, vt ſi vnus ſuccumbat, alter obtineat. *diſt 61. c. ſtudij.*

3 C A P. *Oportet.* C A P. *Clemens.* C A P. *Qui vis.* C A P. *Licet.* C A P. *Si ergo.* Deſcribuntur quales eligendi in Epiſcopum, id eſt, ſit eruditus, & doctus, & ſciat appoſitè docere, ſit irreprehenſibilis, maturus, & impauidus, ſollicitè portet onus, ſit ſanctior cæteris, & eligatur coram populo. G L O S. In Epiſcopo ſufficit mediocris ſcientia. *c. cùm nobis, de elect.* An electio ſemper debeat fieri de meliori? aliqui dicunt, quod ſic, & minor pars eligens meliorem, poteſt appellare contra maiorem partem. Aliqui dicunt ſufficere, quod eligatur bonus, id eſt, eo ipſo, quod non eſt malus, nec huic præiudicat maior bonitas; & electio non caſſanda per appellationem, quia non eſt vitium in eligentibus, nec in electo, bonus enim iuſtè poteſt eligi: verùm ſi electus non eſt de gremio Eccleſiæ, debet eſſe optimus.

C A P. *Nec nouum.* C A P. *Audacter.* C A P. *Sunt in Eccleſia.* C A P. *Illud.* C A P. *Qualis.* C A P. *Vereor.* C A P. *Quid autem.* C A P. *Nec ſufficere.* Electio non facienda ex fauore. & aliquando Deus dat rectores ſecundùm peccata noſtra, id eſt, mercenarios, qui ſua quærunt, vt honorem: nec tumeſcant Epiſcopi, ſed pro altiori gradu ſint meliores, ne populus eorum officia iudicet. Qui ſuos clericos non corrigit, nec poteſt corrigere populum.

QVÆSTIO II.

4 AN amicorum patrocinia in electione debeant conualeſcere. Reſp. non. G L O S. Patrocinia in pecunia, vel obſequio ſunt ſimonia. Item, preces carnales pro indigno, ſunt ſimoniacæ, pro digno non.

C A P. *Illud.* In electione non interſint munera, vel patrocinia, ne electus ex reuerentia obediat patrocinantibus. G L O S. Recipiens beneficium, debet reuerentiam collatori, id eſt, tenetur ad antidora, eſt enim humanum.

CAP.

C A P. *Dilectiſſimi*. Electores proſpiciant communem vtilitatem Eccleſiæ, non propriam priuatam, & cupiditas mentem occupat. G L O S. Semel electus, vel approbatus, non poteſt amplius reprobari ab eiſdem electoribus, niſi ex cauſa noua, vel de nouo illis cognita.

QVÆSTIO III.

AN ſit ſimoniacum poſt electionem iurare ſe ſeruaturum indemnitatem 5
Eccleſiæ. Reſp. non, niſi præceſſerit pactum. G L O S. Ante electionem iurare, vel paciſci iurare indemnitatem Eccleſiæ minoribus, & ſubiectis, eſt ſimonia, maioribus non. Item, ſiue ante, ſiue poſt electionem, licitè poteſt peti cautio, quæ eſt de iure, vel conſuetudine. Item, ex perſona contrahentium præſumitur ſimonia, vel vſura.

C A P. *Talia*. Eligendus in Epiſcopum nulli promittat aliquid dare, nec promittat facere aliquem ſecurum de cauſis Eccleſiaſticis, vel de re accepta.

C A P. *Artaldus*. Epiſcopus poſt conſectationem poteſt iurare indemnitatem rerum Eccleſiaſticarum. G L O S. Dictum negatiuum teſtis interpretatur benignè.

QVÆSTIO IV.

AN clericus poſſit relinquere ſuum Epiſcopum, antequam ſententietur 6
de crimine. Reſp. non. G L O S. Niſi ſit de ſimonia publica, vel hæreſi, vel notoria fornicatione, quia tunc ante ſententiam relinquēdus. Item, Epiſcopus appellat à ſententia, clerici pendente appellatione debent ei obedire, & ſi interim aliquem excommunicat, eſt verè excommunicatus.

C A P. *Non ne*. Epiſcopus antequam ſententietur de cenſura, vel de crimine, non relinquendus ob ſuſpicionem. G L O S. Sola accuſatio non facit habere reum, vel criminoſum, nec infamem, impeditur tamen ab honoribus, nec poteſt eſſe procurator.

QVÆSTIO V.

EPiſcopus accuſatus, & vocatus à Papa non reuertatur ad Eccleſiam ſine 7
literis Apoſtolicis.

C A P. *Quilibet*. Epiſcopus accuſatus apud Papam, ſi crimen non fuit probatum, non reuertatur ſine literis, vt omnes cognoſcant ſuam innocentiam: & ſicut ab Apoſtolis ordinati ſunt, ſic à Sede Apoſtolica debent tueri, defendi, liberari.

Cauſa nona, De Epiſcopo excommunicato ordinante, & Archiepiſcopo damnante, vel ordinante non ſuos: habet Quæſtiones tres.

QVÆSTIO PRIMA.

8 AN ordinatio facta ab excommunicato habeat vires: Reſp. non.

GLOS. Recipiunt ordinem, ſed non executionem.

CAP. *Nos.* CAP. *Excommunicati.* CAP. *Per illicitam.* Ordinati ab excommunicatis non habentibus poteſtatem, non ſunt ordinati; ſi ab habentibus, non habent executionem. GRAT. Ordinationes eorum qui hæretici facti ſunt Epiſcopi, non tolerantur: ſed ſi erant Epiſcopi catholici, mox hæretici, miſericorditer tolerantur.

CAP. *Ab excommunicatis.* Ordinati ab Epiſcopis priùs catholicis, mox excommunicatis, non ſimoniacè, facta pœnitentia permaneant in ſuſceptis, ſed non aſcendant, niſi neceſſitas, vel maxima vtilitas ſuaſerit, & ſancta conuerſatio. GLOS Ordinatus à ſimoniaco, vel non tolerato, eſt ſuſpenſus.

CAP. *Ordinationes.* Ordinati ab hæreticis nominatim, vel intruſis ſcienter ſunt ſuſpenſi. Item, ordinati à priùs catholicis, mox ſchiſmaticis, ſi boni ſunt, tolerantur, non niſi pro neceſſitate, qua ceſſante ſunt ſuſpenſi.

GRAT. Electio facta à non catholico eſt irrita.

9 CAP. *Nos.* Electus à non catholicis non admittitur ad locum, vel ordinationem. GLOS. Suſpenſus non poteſt eligere. Item, ſi maior pars eſt excommunicata, alij eligere non poſſunt. Item, ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, electio non vitiatur.

QVÆSTIO II.

AN Epiſcopus poſſit ordinare alienos Clericos ſine literis Ordinarij. Reſp. non.

CAP. *Nullus alterius.* CAP. *Placuit.* CAP. *Nullus primas.* CAP. *In Dominicis.* CAP. *Nullus.* CAP. *Nullum Epiſcoporum.* CAP. *Epiſcopi.* CAP. *Non inuitati.* Nullus Epiſcopus præſumat alterius ſubditum ſine literis, vel niſi inuitatus ab Ordinario, iudicare, ordinare, excommunicare, abſoluere ſacramentaliter, neque tranſeat ad Eccleſias alterius diœceſis, pro iuriſdictione exercenda; ſi ſecus, acta ſunt irrita, & ipſe deponitur, ac punitur cum conſentientibus. Item, nullus admittat ad Miſſam alterius parochianum in die feſto, niſi ſit in itinere, vel placitum fiat. GLOS. An Iudex poſſit habere ratam ſententiam excommunicationis latam ab alio non Iudice? Res dubia, vide, &c.

CAP. *Lugdunenſis.* Epiſcopus poteſt diſpenſare, & tolerare ſuos ordinatos ab alieno, ſi ſunt bonæ vitæ, & ſint ordinati ſine prauitate, iniuncta ſalutari pœnitentia.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

AN Archiepiſcopus poſſit excommunicare, vel condemnare Clericos ſui 10
ſuffraganei eo inconſulto.Reſp.non,niſi,&c.

CAP.*Per ſingulas*.C A P.*Cùm ſimus*. Videtur Metropolitanus poſſe, quia Epiſcopus præter aliqua nil facit ſine Metropolitano.Item, ſi eſt negligens.

C A P. *Saluo*. C A P. *Archiepiſcopus*. C A P. *Si autem*. C A P. *Nullus*. C A P.*Conqueſtus*. C A P. *Epiſcopo*. Saluo Romanæ Eccleſiæ priuilegio Archiepiſcopus non audiat,vel iudicet cauſas aliorum ſubditorum,ſine conſenſu ſuffraganeorum;ſi ſecus,acta ſunt nulla,& ipſe corrigatur, & ſi perſeuerat, deſeratur ad Papam.

C A P. *Patet*.C A P. *Fuit*.C A P.*Antiquis*.C A P.*Nemo*.C A P. *Aliorum*. C A P. *Facta*.C A P. *Ipſi*.C A P.*Cuncta*.CAP.*Fratres*. C A P. *Nunc*. C A P. *Per principalem*. Sedes Romana ſola poteſt omnes,& de omnibus iudicare,& ipſa à nemine poteſt iudicari,niſi à Deo,nec licet ab ea appellare.

Cauſa decima, De iure Epiſcopi in Eccleſias ſui epiſcopatus; habet Quæſtiones tres.

GLOS.Lex diœceſana,& iuriſdictionis differunt.

QVÆSTIO PRIMA.

AN Baſilica cum omni dote ſua pertineat ad ordinationem Epiſcopi. fol.36.
1 C A P.*Si ex laicis*.C A P. *Sic quidam*.C A P.*Decretum*.C A P.*Regenda*. C A P.*Quacumque*.C A P. *Nouerint*.C A P.*De his*.C A P.*Antiquos*.CAP. *Relata*.Quælibet Eccleſia,etiam à laicis ædificata, præſertim conſecrata, cum ſuis dotibus,& decimis,vineis,terris, peculijs, mancipijs, eſt gubernanda ab Epiſcopo per Clericos idoneos, & non à laicis. Item, oblationum fidelium medietas ſit Epiſcopi,& alia Clerici.Item,Epiſcopi,qui non viſitant,nec accipiant viſitationes parari conſuetas,id eſt,procurationes. GLOS. Omnes Eccleſiæ exceptis monaſterijs pertinent ad Epiſcopum quoad legem diœceſanam,id eſt,cathedraticam,ſeu tertiam, vel quartam partem decimarum accipit Epiſcopus ſecundùm conſuetudinem, & vocat Clericos ad ſynodum, vel exequias;& quoad legem iuriſdictionis, id eſt, qua Epiſcopus ordinat, miniſtrat ſacramenta,conſecrat virgines,altaria,Eccleſias,corrigit, ſuſpendit, cognoſcit de cauſis.Item,laicus ſi fundat,& dotat Eccleſiam cum pacto, vt dos non pertineat ad Epiſcopum,contractus tenet, ſed pactum reijcitur, quia eſt contra ius, & conſequenter contra naturam contractus; ſecus ſi non eſſet contra naturam contractus,vt imponere cenſum,ſeruitium,&c Item monaſteria quoad legem diœceſanam ſunt exempta, ſed non quoad iuriſdictionem.

2 C A P.*Decreuimus*.CAP.*Epiſcopum*. Singulis annis Epiſcopus viſitet diœceſim,& ordinet,vt reparentur baſilicæ deſtitutæ, & ſi legitimè impeditus per ſe non poteſt,mittat probatos presbyteros, qui inquirant reditus, & repara-

Digitized by Google

tiones Eccleſiarum ruinam monſtrantium.G L O S.Expenſæ fiant ex parte fabricæ, vel de contributione.

C A P. *Placuit.* Epiſcopus viſitans Eccleſiam, Primò quærat, quomodo clerici Baptiſmum, Miſſam, & diuina officia peragant, doceant ignaros: ſequenti die doceat plebem errores fugere, & peccata etiam mortalia, & quod ſibi nolunt aliis ne faciant, vt & credant reſurrectionem mortuorum, & diem iudicij, &c.

C A P. *Quia.* C A P. *Sanctorum.* C A P. *Hanc.* Laici, qui præſumunt ſibi vſurpare oblationes ab altaribus, & crucibus, ſunt excommunicati,nec Eccleſias ſibi ſubiiciant.

QVÆSTIO II.

3 AN liceat Epiſcopis vſurpare res Eccleſiarum, quas miniſtrant.
C A P. *Caſellas.* C A P. *Ea enim.* C A P. *Huiuſmodi.* C A P. *Precaria.* C A P. *De precariis.* Epiſcopi ſunt diſpenſatores, & non poſſunt alienare res Eccleſiæ:ſuper quo Imperator Leo multa ordinauit (vide)nec precarij nomine coactè.

C A P. *Epiſcopus.* Epiſcopus cum omni reuerentia, & timore Dei diſpenſet res Eccleſiæ neceſſitatem patientibus,& ipſe accipiat ſibi neceſſaria; & ſi non det pauperibus, corripiatur. G L O S. Indigentia ſtat pro victu, & veſtitu; & victus pro qualitate perſonarum. Item,cibaria non dicuntur veſtes;alimenta ſic.

C A P. *Si quis Epiſcopus.* Epiſcopus,qui ſine neceſſitate alienat res Eccleſiæ etiam vacantis, reſtituat rem Eccleſiæ, & deponatur. G L O S. Epiſcopus ſine conſenſu ſacerdotis non alienet.

QVÆSTIO III.

4 EPiſcopus à ſuis ſacerdotibus quid debet exigere nomine cathedratici. Reſp. duos ſolidos currentes. G L O S. Poteſt exigere cathedraticum, id eſt, duos ſolidos monetæ currentis; & ſi currunt plures, detur ſaltem mediocris. Item, poteſt in neceſſitate petere collectam, & procurationem.

C A P. *Placuit.* C A P. *Priſcis.* C A P.*Vnio.* CAP.*Illud.* C A P. *Nec numerus.*Epiſcopus ambulans per diœceſim nihil accipiat,niſi cathedraticum,id eſt, duos ſolidos. Item, illa tertia pars oblationum cedat in luminaria, & reparationem Eccleſiarum. Non cogantur clerici more ſeruili ſeruire Epiſcopo; vel de cathedratico, & tertia parte ſeruetur conſuetudo. Item, vnus non habeat duas parochias: & ſi ſunt decem parochiani,habeant parochum; ſi habet minores decem, coniungatur alteri Eccleſiæ. G L O S. Decem faciunt plebem. Item, Epiſcopo non dabunt, niſi lac ad bibendum, nec bibet, niſi ter, & comedet lardum, vel carnes vaccinas, vel veruecinas.

C A P. *Quia cognouimus.* C A P. *Cauendum.* C A P. *Inter cætera.* CAP. *Relatum.* C A P. *Illud.* Epiſcopi vltra cathedraticum, id eſt, duos ſolidos, vel morem antiquum, nihil exigant à ſuis ſubditis, nec prandia lauta, ſed pro qualitate

Digitized by Google

qualitate loci; ſi ſecus, corrigantur, & ſub pœna excommunicationis duorum menſium.

Cauſa vndecima, Sub quo Iudice clerici debeant conueniri: habet Quæſtiones tres.

QVÆSTIO PRIMA.

AN clericus ante ſæcularem Iudicem ſit acceptandus: Reſp. non. 5
CAP. *Nemo.* Ab iſto cap. vſque ad cap. 26. probat clericum nõ trahendum, vel accuſandum apud Iudicem ſæcularem, niſi ſit degradatus ſub multis pœnis, & excommunicationis: & clericus accuſans clericum in curia ſæculari, eſt excommunicatus, cauſam perdit, alij priuantur honore.

CAP. *Coniurationum.* Ex hoc cap. vſque ad 26. Clerici, vel monachi conſpirantes, vel coniurantes, ſic conſentientes deponantur, & excõmunicentur.

CAP. *Si tributum*, vſque ad finem. Imperatoribus quæ ſunt Cæſaris danda. Item, clericus accuſatur apud Iudicem eccleſiaſticum, non laicum.

QVÆSTIO II.

AN clericus accuſans clericum apud laicum ſit dignus ſuſpenſione. Reſp. 6
ſic, quia excommunicatione, vt ſupra, ergo & ſuſpenſione.

QVÆSTIO III.

SI non fuit dignus ſuſpenſione, & tamen ſuſpenditur, & celebrat, an debeat deponi: Reſp. ſic.

CAP. *Sententia.* Sententia Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timẽda eſt. GLOS. Secus ſi eſt poſt appellationem, vel continet errorẽ intolerabilem.

CAP. *Si quis.* Cum excommunicato ab vno Epiſcopo nullus etiam alterius diœceſis poteſt communicare; niſi fuerit à proprio Epiſcopo, vel Concilio abſolutus. GLOS. Similiter cum ſuſpenſo, quia eſt apud omnes ſuſpenſus. Item, hodie ſolus Metropolitanus cognoſcit de cauſa excõmunicationis.

CAP. *Præcipuè.* Qui communicat cum excommunicato, poteſt excom- 7
municari. Item, grauius puniẽdi Prælati, quia deterius delinquunt. GLOS. In denunciatione idem poteſt eſſe Iudex, accuſator, & teſtis. Item, admonitio Euangelica habet locum in occultis, & in manifeſtis.

CAP. *Si Epiſcopus.* Excommunicatus ab Epiſcopo iracundo iniuſtè, eſt vitandus, ſed audiatur à Concilio. GLOS. Hodie auditur à Metropolitano, & abſoluitur.

CAP. *Si quis presbyter.* Suſpenſus ab Epiſcopo recurrat ad coëpiſcopos; ſi contemnit, & celebrat, excommunicetur.

CAP. *Si quis Epiſcopus.* CAP. *Si quis Epiſcopus.* Si Epiſcopus à Synodo, vel presbyter, vel Diaconus ab Epiſcopo ſit correptus, vel excommunicatus, & miniſtrat, perdat ſpem reconciliationis, & communicantes cum eo ſcienter ſunt excommunicati; & ſi turbat Eccleſiam, vt ſeditioſus, eiiciatur per laicos.

CAP.

Digitized by Google

8 CAP. *Epiſcopi.* Epiſcopus excommunicans innocentem, vel ex leui cauſa, vel non recipiens baptizandos, moueatur à coepiſcopis; & ſi non paret, excommunicetur ad tempus, ne citiùs moriatur quàm ſit abſolutus ab excommunicatione. CAP. *Placuit.* Excommunicatus præſumens exercere ſe ipſum damnat.

CAP. *Teugualdum.* Iniquè iudicantes priuantur dignitate, & Epiſcopatu.

CAP. *Si autem.* CAP. *Quicunque.* CAP. *Si quis.* CAP. *Abſit.* Qui non obediunt Epiſcopo, erunt infames, etiamſi ſit Imperator, & ſeparabitur ab Eccleſia, & datur Diabolo. GLOS. Epiſcopus poteſt excommunicare Imperatorem, ſed mitius cum his agitur. Item, qui habet plura domicilia in diuerſis diœceſibus, poteſt à quolibet excommunicari.

9 CAP. *Si inimicus.* Omnes debent vitare inimicum Papæ abſque eo, quod moneantur. GLOS. Excommunicatio duplex: ſimplex, quæ ſeparat à ſacris, & ab ingreſſu Eccleſiæ, & maior: hæc fertur pro maiori crimine, vel contumacia; minor infligitur pro quolibet mortali, quando infligitur à canone, quia communicat cum excommunicato, & tunc eſt neceſſaria reconciliatio. Item, excommunicatus ab homine eſt abſoluendus ab excommunicatore, niſi hic ſit negligens, vel ille appellauerit: ſi eſt excommunicatus à canone, abſoluitur à ſuo ſacerdote. Non ſeruans excommunicationem, ſi eſt Clericus, deponitur, ſi laicus, tardius abſoluitur.

10 CAP. *Sicut Apoſtoli.* CAP. *Excommunicatos.* CAP. *Cum excommunicato.* CAP. *Qui communicauerit.* Scienter communicans cum excommunicato, excommunicetur. GLOS. Maiori, & ſi eſt Clericus deponatur. Item, ſi excommunicatus ingreditur Eccleſiam, omnes exeant, ſed ſacerdos non relinquat miſſam incœptam. Item, ſuperior non abſoluat excommunicatum pro querela, niſi intelligat à parte. An pro manifeſto delicto fuerit excommunicatus. Item, qui communicat in crimine crimino ſo, incidit in eandem, nec poteſt abſolui, niſi ab excommunicatore.

CAP. *Cura.* Epiſcopus mittat nomina excommunicatorum ſuis Parochis, & vicinis Epiſcopis, & ea figat in valuis Eccleſiæ, vt ipſe expellatur, & populi non excuſent.

CAP. *Audi.* CAP. *Nolite.* CAP. *Quando.* CAP. *Ad menſam.* Tenemur vitare excommunicatos denuntiatos, non alios.

fol. 37. 1 CAP. *Rogo.* Non debemus communicare cum eo, qui communicat cum excommunicato. GLOS. In crimine crimino ſo, vel cum excommunicato cum fautoribus. Item, *rogo*, ſtat pro, *mando*.

CAP. *Si quis laicus.* CAP. *Quibus Epiſcopi.* CAP. *Si quis frater.* CAP. *Qui meritò.* Nemo communicet cùm communicantibus cum excommunicato, & ſententia iniuſta timenda.

CAP. *Clericus.* Clericus iniuſtè cenſu ratus ab Epiſcopo, recurrat ad ſynodum. CAP. *Nemo.* CAP. *Omnis.* CAP. *Nihil.* Excommunicatio multùm timenda, quia ſeparat à Deo.

CAP. *Presbyteri.* CAP. *Irritam.* CAP. *Rurſus.* CAP. *Quicumque.* CAP. *Qui verò.* Qui eſt grauatus ſententia Epiſcopi, recurrat ad Concilium infra annum, & irritetur ſententia iniuſta.

CAP. *Qui iubente.* Qui iuſſus exire contemnit, tardiùs recipiatur ad veniam.

niam. G L O S. Hæc in laico, quia clericus deponitur. Item, ob contumaciam pœna duplicatur.

C A P. *Si Epiſcopus.* Si excommunicator moritur, ſucceſſor poteſt abſoluere excommunicatum. G L O S. Succeſſor tenetur confirmare factum anteceſſoris. G R A T. Excommunicatio iniuſta, licèt ſit timenda, tamen non ideo ſeruanda. G L O S. Allegando hoc dicit. Item, contumax, vel inobediens, licèt non commiſerit peccatum, de quo tamen eſt excommunicatus.

C A P. *Nemo.* C A P. *Nullus.* Epiſcopus non excommunicet, niſi ſit manifeſtum peccatum, nec aliter corrigi poteſt, id eſt, ſit contumax. 2

C A P. *Certum.* Qui ad ſynodum venire contemnit, vel veniens non obedit, vel ante tempus recedit, poteſt excommunicari.

C A P. *Quomodo*, (& alia duodecim capitula ſequentia.) Sententia iniuſta paſtoris non nocet reo coram Deo, nec indiget abſolutione, nec timenda.

C A P. *Non ſunt audiendi.* Nobis eſt neceſſaria vita noſtra, aliis fama noſtra: nec ſufficit bona vita, ſi non ſeruetur bona fama, quæ nocet proximo.

C A P. *Si quis.* C A P. *Veh.* Qui non rectè iudicat, ſed dicit bonum malum, & contra, ſe priuat poteſtate iudicandi, & debet perdere priuilegium.

C A P. *Epiſcopus.* Iniuſtè degradatus non poteſt exercere ordines, niſi priùs recipiat inſignia ordinum ab Epiſcopo, ſicut quando fuit ordinatus. G R A T. Sententia, vt excommunicatio, poteſt eſſe iniuſta, vel ex animo malo Iudicis, vel quia non ſeruato ordine, vel defectu cauſæ, quia non eſt crimen.

C A P. *Qui rectè.* C A P. *Illa.* C A P. *Ira.* C A P. *Cum apud.* C A P. *Summopere.* C A P. *Non licet.* C A P. *Pauper.* Sententia non eſt ferenda propter præmium, nec ob iram, vt Theodoſius fecit. G R A T. Huic ſententiæ prolatæ ex paſſione, & non amore iuſtitiæ, eſt obediendum. 3

C A P. *Seruetur.* Excommunicatus validè à ſuo Epiſcopo, non recipiatur ab aliis. G R A T. Sententia iniuſta ex ordine eſt, quando non ſeruato ordine iuris fertur.

C A P. *Grauis.* C A P. *Quæmuis.* C A P. *Eorum.* C A P. *Non ſolùm.* In re dubia, vel non probata, vel ſi reus non ſit præſens, & examinatus, vel citò credens, non ferat ſententiam. G R A T. Sententiæ iniuſtæ ex ordine obediendum.

C A P. *Quatuor.* Humanum iudicium peruertitur metu, cupiditate, odio, amore. G L O S. Etiam miſeria pauperum, nimia ſeueritate, vel remiſſione. Item, non eſt conſtans Iudex, cuius animi motum vultus detegit. 4

C A P. *Quicumque.* C A P. *Quiſquis.* C A P. *Nemo.* C A P. *Vnicuique.* C A P. *Abiit.* C A P. *Exiſtimant.* C A P. *Non ſolùm.* C A P. *Nolite.* C A P. *Illud.* C A P. *Plerumque.* C A P. *Iniuſtum.* C A P. *Qui iuſtus.* Qui iniuſtè iudicant ex paſſione, vel mentiendo, v.g. ſe non eſſe Chriſtianum, grauiter peccant, & Chriſtum negant, ſe ipſos ligant. G R A T. Tamen obediendum, ſi non contineant errorem intolerabilem.

C A P. *Si quis Epiſcopus*, (& decem capita ſequentia vſque ad c. *Excellentiſ.*) Superiori præcipienti quid malum contra Deum, &c. non obediendum, & excommunicant cum tenet. G R A T. Non qui quocumque modo communicant cum excommunicatis, ſunt excommunicati.

C A P. *Excellentiſſimus.* Qui communicat ex neceſſitate, vel ignorantia, 5

abſoluatur; id eſt, non voluntariè. C A P. *Quoniam.* Vxores, liberi, ſerui, ancillæ, ruſtici, & alij non multum curiales, & alij, qui ignoranter communicant cum excommunicatis, non ſunt excommunicati. Item, peregrini, & viator, ſi indiget, communicet. Item, poteſt quis dare excommunicatis aliquid, non in ſuſtentationem ſuperbiæ, ſed cauſa humanitatis. G L O S. Excommunicatus non poteſt petere debitum, ſed tenetur reddere. Item, ſi excommunicatus petit debitum, vxor tenetur reddere. Item, clerici tenentur vitare excommunicatum, non ſic patrem. An pater teneatur vitare filium excommunicatum, videtur non.

C A P. *Anteceſſor.* C A P. *Quod prædeceſſor.* Qui ex neceſſitate communicat cum excommunicatis, non tamen ex animo, vt in ſacramentis, non eſt excommunicatus. G R A T. Modus, & forma excommunicationis hæc eſt.

6 C A P. *Debent.* C A P. *Canonica.* Epiſcopus cum 12. ſacerdotibus tenentibus lucernas, excommunicet, & in iudicio Eccleſiæ.

C A P. *Cùm aliquis.* Forma reconciliandi excommunicatum petentem veniam, & dantem cautelam manu, & eleuatum introducat in Eccleſiam, dicat pſalmum, Kyrie, Pater, Oratio.

C A P. *De illis.* Qui excommunicati celebrarunt per tres annos, ſecunda, quarta, & ſexta feria, à vino, & carne abſtineant.

C A P. *Sanctis.* Qui ex timore, vel neceſſitate communicarunt cum excommunicatis, minori pœnitentia abſoluantur; qui ſine cauſa, maiori.

Cauſa duodecima, De bonis clericorum: habet Quæſt. quinque.

QVÆSTIO PRIMA.

7 AN liceat clericis habere proprium.

C A P. *Omnis* (& per 15. capita ad C A P. *Futuram.*) Probat clericos non poſſe habere proprium. G L O S. Loquitur de clericis profeſſis, ſaltem tacitè.

C A P. *Futuram.* C A P. *Videntes.* C A P. *Habebat.* Tempore Conſtantini, qui ceſſit Romam Imperialem Petro, & ſucceſſoribus in poſterum, non ſunt vendita prædia, ſed data Eccleſiis, vt Epiſcopi diſpenſent, ſicut Chriſtus habuit loculos; & *nolite cogitare de craſtino*, non ſignificat, quod nihil ſeruetur de pecunia, ſed ne propter hoc Deo non ſeruiant, vel timore inopiæ iuſtitia deſeratur.

C A P. *Certè.* Nolenti in communi viuere, non tollitur clericatus, ſed relinquitur cũ proprio. G L O S. Plus peccat hypocrita, quàm clarè delinquens.

C A P. *Epiſcopi.* C A P. *Manifeſta* C A P. *Sint.* C A P. *Ex his.* C A P. *Epiſcopus.* C A P. *Præcipimus.* Epiſcopus, ſi habet res proprias, poteſt illas dare ſuis, ſed non res, vel fructus Eccleſiæ: ſi Epiſcopus non habet propria, vel indiget, poteſt ſibi, & ſuis prouidere de rebus Eccleſiæ, vt nihil deſit: cætera diſpenſet fideliter, ſecus puniatur. G R A T. Epiſcopi, qui habent vxorem, & filios, poſſunt habere proprium, vt Orientales, ſic & clerici, alij non, niſi retinendo propria à ſumptibus Eccleſiæ abſtineant.

C A P. *Illi autem.* Qui nolunt renuntiare ſuis, ſi nihil accipiunt à diſpenſatore

ſarore de rebus communibus,nõ peccant, quia quodammodo ſua relinquunt. G R A T. Non licet alicui accipere ſibi præbendas , & annuos reditus ſpeciales,quia ſuccedunt eis propriæ Eccleſiæ,de quibus Actorum quarto.

C A P. *Res Eccleſiæ*.Nemo debet ſibi appropriare res Eccleſiæ, ſed vltra neceſſitatem danda pauperibus. C A P. *Nulli*. Epiſcopus non ſibi approprieт res Eccleſiæ. G R A T. De præbendis acceptis neceſſariis,quod ſupereſt diſtribuendum pauperibus,vel Eccleſiæ.G L O S. Meum eſt æquiuocum,& poteſt dici de re communi. 8

C A P. *Si priuatum*. Prælati non habent dominium, ſed ſunt diſpenſatores.

Q V Æ S T I O I I.

AN res Eccleſiæ alienatæ poſſideantur tutè , vel poſſint reuocari. Reſp. non,niſi in caſibus iuris. 9

C A P. *Qui Chriſti*,vſque ad 13.Nemo poteſt vſurpare,vel alienare res Eccleſiæ : alienatæ reſtituantur, & alienans fraude , puniatur vt homicida,& recipiens prædia eccleſiaſtica à quocunque , eſt excommunicatus ſi non reſtituat,& eſt ſacrilegus,& homicida,& reddit quadruplum,vel decuplum.

C A P. *Apoſtolicos*.C A P. *Et ſacrorum*.C A P. *Sacrorum*.C A P. *Sicut*. Vaſa ſacra,& bona Eccleſiæ pro redemptione captiuorum poſſunt alienari : qui aliter alienata accepit,eſt excommunicatus, donec reſtituat, & contractum ſcindat; & ſi Epiſcopus de eccleſiaſticis monaſterium conſtruxit,monaſterium dabitur Eccleſiæ.G L O S. Hic captiui ſunt qui capti ſunt ab infidelibus, vel ab hæreticis,vel à talibus, vbi timetur periculum vitæ corporalis , vel animæ , & tunc tenetur redimere non ſolùm Eccleſia,ſed quilibet priuatus.

C A P. *De viro nefando*.C A P. *Monemus*.C A P. *Quiſquis*.C A P. *Non licet Papæ*.C A P. *Indignè*. C A P. *De rebus*. Inuaſoribus rei eccleſiæ multæ,& graues pœnæ imponuntur : & non licet Epiſcopo, vel Abbati,vel Papæ alienare res Eccleſiæ,& acta non tenent, & res reſtituenda cum fructibus ſub pœnis, id eſt,excommunicatione,& ſuſpenſione,&c.

C A P. *Vobis enim*.De oblationibus,& reditibus Eccleſiæ fiant quatuor partes.Prima ſit Epiſcopi,ſecunda clericorum,tertia pauperum, quarta fabricæ:& ſi de quarta fabricæ aliquid ſupereſt,ematur prædium in communem vtilitatem,vel ſeruetur ad maiorem fabricam. 10

C A P. *Qui & diuinis*, per 10.capita. Idem quod ſupra de quarta diuiſione bonorum,& puniantur,qui calcant eccleſiaſtica priuilegia.

C A P. *Epiſcopus*.Si Epiſcopus moriens non habet filios, ſuccedit pro hærede Eccleſia:ſi habet filios,de bonis eius ſeruetur Eccleſia indemnis.

C A P. *Diaconi*.C A P. *Quidquid*.C A P. *Alienationes*. Alienationes factæ à clericis,ſunt nullæ,& puniantur.

C A P. *Hæc huius*. Mortuo Epiſcopo, vel animam agente, nullus quid accipiat,vel occultet ſub pœna excommunicationis , ſed ei , cui domus commiſſa eſt,& reſeruentur futuro.

C A P. *Et ſi*.Epiſcopus, qui nihil Eccleſiæ dedit, non poteſt aliquid alienare,vel ſeruos,liberos facere;& ſi facit,poſſunt reuocari in ſeruitutem.

C A P. *Si quis*:C A P. *Abbatibus*.C A P. *Si qua*.Qui inſtrumenta poſſeſſio-

nis Eccleſiæ ſupprimit,puniatur,& reſtituat.Idem ſi res alienat.

CAP.*Nõ liceat*.Qui mortuo Epiſcopo aliquid ſurripit,decidet à ſuo gradu.

fol. 38. CAP. *Precariæ*. Reſcindatur precariæ, & alienationes factæ ab intruſis
1 Sede vacante,& ſi opus eſt fiant,vt decet.

CAP. *Charitatem*.Si moriatur Epiſcopus,œconomi pro labore inuentarij faciendi nihil accipiant.Item, viſitatores alienæ parochiæ, poſſunt aliquid accipere pro ſuo labore.

CAP. *De laicis*. Laici , qui clericorum morientium bona ſibi vſurpant, ſunt excõmunicati,ſed bona ſeruētur ſucceſſori,vel dentur pauperibus pro eo.

CAP. *Illud*. CAP. *Non licet*. CAP. *Sicut*. Idem vt ſupra , & excommunicatio extenditur ad Metropolitanum , ſi rem mortui accipit,nec licet inuadere Eccleſiam.GRAT. Propter neceſſitatem,vel vtilitatem eſt licitum alienare res Eccleſiæ.

2 CAP. *Non habenti*. CAP. *Placuit*. CAP. *Sine exceptione*. Epiſcopus non alienabit res Eccleſiæ niſi ob neceſſitatem , vel ob maiorem vtilitatem, & cum tractatu,& conſenſu clerici , aliter non tenet. GLOS. Si imminet neceſſitas , ita vt conſilium expectari non poſſit , tunc ſolus Epiſcopus poteſt alienare. Item , ſi vtiliter eſt cœptum , & effectus non ſequitur , niſi fiat Eccleſia locupletior, non ſufficit , quia comparatur pupillo : verum eſt quod ſi non eſt damnificata , contractus tenet , quia eo ipſe, quod non eſt facta pauperior,intelligitur locupletior.Item,ſi omnes conſentiant,& non ſeruetur forma alienationis,alienatio non tenet.Item,ſi fiat alienatio in caſu non conceſſo, ſi ſeruatur forma,tenet,ſed reſtituitur Eccleſiæ ſi probat ſe læſam.

3 CAP. *Terrulas*. Terrulas, aut vineolas exiguas , & Eccleſiæ minus vtiles, aut longè poſitas, paruas, Epiſcopus in neceſſitate ſine conſilio fratrum poteſt diſtrahere. GLOS. Exigua , id eſt, xx. ſolidorum , ſi ſunt inutiles vel adeſt neceſſitas.

CAP. *Fugitiui*. Epiſcopus poteſt alienare ſeruos Eccleſiæ fugitiuos,qui teneri non poſſunt,vel ſi vendi merentur. CAP. *Iniuſtum*. Alios ſeruos non.

CAP. *Si quis*. Si Epiſcopus de ſuo aliquid dat Eccleſiæ, tantundem poteſt alienare de Eccleſia ſine pœna. GLOS. Cum tractatu , & conſenſu canonicorum.

CAP. *Si quos*.Epiſcopus ſi dat libertatem ſeruis Eccleſiæ benemeritis dando aliquid de Eccleſia,ſucceſſor debet ratum habere, ſi illud aliquid non excedit xx. ſolidos ; ſi excedit , exceſſum recuperet. GLOS. Donatio poteſt tenere pro parte,ſed pro parte non,& non vitiatur per inutile.

4 CAP. *Epiſcopus*.Si Epiſcopus vult manumittere ſeruum Eccleſiæ non retento patrocinio eccleſiaſtico, det duos ſeruos ſimiles Eccleſiæ , & fiat. Item, manumiſſus ſi agit contra Eccleſiam accuſando , vel teſtificando, fiat iterum ſeruus. GLOS. Vniuerſitas ſicut non delinquit , ſic nec poteſt accuſari:ſed hic accuſare ſtat pro agere: vel ſi accuſetur Epiſcopus caput Eccleſiæ, vel pro inquiri,vel accuſatur Eccleſia,id eſt,ſinguli, vel ſimpliciter poteſt accuſari, ſicut delinquere.

CAP. *Quæſtionum*. Serui in criminalibus, ſi ſint ſoli, non audiantur ſine indiciis, exceptis certis criminibus : in pecuniariis ex inopia probationum audiantur.

CAP.

C A P. *Inſolitum.* Non ſolent audiri ſerui contra tutores, matrem dominorum, niſi agatur de tutela.

C A P. *Liberti.* C A P. *Octaua.* Liberti Eccleſiæ propter ingratitudinem, vt ſi contemnant obedire, vel malè faciunt contra, &c iterum fiant ſerui.

C A P. *De libertis.* Liberti Eccleſiæ ſi canonicè ordinentur, ſunt liberi cum filiis, ſed ſub patrocinio Eccleſiæ.

C A P. *Longinquitate.* C A P. *Liberti.* Liberti Eccleſiæ profiteantur coram electo Epiſcopo ſe tales, & non diſcedant à patrocinio Eccleſiæ.

C A P. *Quicunque.* Si Epiſcopus promiſit aliquid in remunerationem impenſi obſequij, tenetur ſoluere.

C A P. *Eccleſiaſticis.* Qui laborant pro Eccleſiæ vtilitate, donandi ſunt aliquo munere, vt ſeruo, ſi egent. 5

C A P. *Cum Redemptor.* Inſtinctu pietatis ſerui poſſunt fieri liberi, & condonari peculium quod habent.

C A P. *Eccleſiarum.* Nemo angariare debet ſeruos eccleſiaſticorum ſub pœna excommunicationis.

C A P. *Aurum.* C A P. *Gloria.* Res Eccleſiæ pro operibus piis impendendæ.

CAP. *Sæpe fit.* Clericus ab Epiſcopo non accipiat res Eccleſiæ, niſi precario nomine, vt ſi contemnat decidat.

C A P. *Si Epiſcopus.* C A P. *Bona.* Epiſcopus conſenſu capituli poteſt dare parochialem pro monaſterio conſtruendo, & aliqua bona Eccleſiæ, id eſt, quintam partem.

C A P. *Religioſum.* Res Eccleſiæ cum proprietate iuris, pro monaſteriis ædificandis dari poſſunt, vt fecit Gregorius.

QVÆSTIO III.

AN qui nihil habet, ſi fiat Epiſcopus, vel clericus, & aliqua acquirit, illa debeat dare Eccleſiæ. Reſp. ſi intuitu Eccleſiæ, ſic. 6

C A P. *Placuit.* Qui nihil habet, & ordinatur Epiſcopus, vel clericus, & intuitu Eccleſiæ, vel bonis Eccleſiæ acquirit aliquã, illa relinquat Eccleſiæ: ſi verò illi intuitu perſonæ liberaliter dantur, vel ex ſucceſſione, faciat de his quicquid voluerit, dummodò non negotietur. G L O S. Sacerdos ſi de pecuniis Eccleſiæ aliquid emat ſuo nomine, illud acquiritur Eccleſiæ. Item, in dubio præſumitur. *Ead q. 1. c. ſint manifeſtè.*

C A P. *Quicunque.* Sacerdos quæ ſuo artificio, vel datione amicorum, vel teſtamento acquiſiuit non tenetur dare Eccleſiæ: & ſi moritur ab inteſtato, Eccleſia ſibi vendicat illa. G L O S. Si non habet hæredem.

C A P. *Pontifices.* Quando aliquid relinquitur Epiſcopo pro redemptione animæ ſuæ, ſiue coniunctim relinquatur Epiſcopo cum Eccleſia, ſiue ſeparatim Epiſcopo non pro commodo Epiſcopi, illud acquiritur Eccleſiæ: ſi datur cum fideicommiſſo, illud detur domino. G L O S. Si datur tantum Epiſcopo, non tenetur diuidere cum Eccleſia. Item, ſemper præſumitur quod relictum Prælato ſit intuitu Eccleſiæ: ſi datur ſimplici canonico, non tenetur diuidere cum Eccleſia.

Digitized by Google

CAP. *Epiſcopus.* Poteſt Epiſcopus tertiam partem de rebus parochialium Eccleſiarum ſibi debitam, Eccleſiæ relinquere.

QVÆSTIO IV.

7 SI aliquid acquiritur, vel emitur partim pretio Epiſcopi, partim pretio Eccleſiæ,cuius erit.Reſp. pro rata.

CAP. *Sacerdotes.*Si ſacerdos de pecunia Eccleſiæ aliquid ſuo nomine emit, reſcindat contractum;& faciat nomine Eccleſiæ:ſi de ſua, & de pecunia Eccleſiæ,pro rata parte res diuidatur cum Eccleſia,& hæredibus eius. GLOS. In dubio præſumitur de communi pecunia.

CAP. *Quicumque.* Prælatus,qui vt ſua augmentaret, detrimentum intulit bonis Eccleſiæ reintegret Eccleſiam;ſi contra,& probat,Eccleſia ſatisfaciat ei, GLOS. Prælatus,ſi negligit acquirere Eccleſiæ,cùm poſſet,& ſibi acquiſiuit, tenetur ad damna,vt tutor.

CAP. *Presbyter.* Presbyter qui emit, faciat inſtrumentum pro Eccleſia, vel diſcedat ab Eccleſia.

QVÆSTIO V.

8 CLericus de rebus propriis poteſt dare,& teſtari,ſi non renuntiauit;de rebus Eccleſiæ non,niſi tantumdem de ſuo compenſauit Eccleſiæ. GLOS. Si adeſt conſuetudo, poteſt aliqua mobilia dare.

CAP. *Nulli.* CAP. *Obitum.* CAP. *Quia.* CAP. *Fixum.* CAP. *Si Epiſcopus.* CAP. *Sicubi.* CAP. *Quicumque.* Sacerdos de bonis propriis poteſt teſtari parentibus, non de bonis Eccleſiæ, & ſi det reſtituatur, niſi tantumdem de ſuo Eccleſiæ dederit; & niſi Papa ratum habeat, & ſi Epiſcopus moritur ab inteſtato,clerici faciant inuentarium exactum;& qui aliquid accepit, conuincitur fur, & ſi Epiſcopus moritur ab inteſtato, nec habet hæredes, ſuccedit ſua Eccleſia.Idem de quolibet clerico.

9 *Cauſa decimatertia,De decimis,quibus clerici viuunt, vnde,qui,& quibus ſunt ſoluendæ: habet Quæſt. duas.*

QVÆSTIO PRIMA.

QVi habent prædia in vna diœceſi, & ipſi viuunt in alia, in qua ſumunt ſacramenta, & ſepeliuntur, cui ſoluant decimas. GLOS. Decimæ, vel ſunt prædiales,aut perſonales;prædiales ſunt dandæ, vbi prædia ſita ſunt, niſi obſtet conſuetudo;perſonales quæ proueniunt ex artificio, vel negotiatione, ſunt dandæ Eccleſiæ, vbi recipiuntur ſacramenta. Item, nouæ decimæ,ſi parochia non eſt limitata : nouallum decimæ dabuntur Eccleſiæ arbitrio Epiſcopi,cui voluerit,in dubio dentur matrici,vel vbi diuina audiuntur.

CAP. *Eccleſias.* Singulis presbyteris Eccleſias Papa Dionyſius diuiſit, vt nemo inuadat terminos alterius.GLOS. Ergo illis decimæ dandæ.

QVÆST.

QVÆSTIO II.

AN præſcriptione temporis tollatur ius percipiendi decimas, & funerandi. G L O S. Præſcriptione temporis hic triginta annorum infra ſexdecim. *q.* 4. *c. volumus.* quadraginta annorum ius percipiendi decimas, & funerandi tollitur. 10

C A P. *Facultates.* Epiſcopus poſſidens facultates Eccleſiæ, vel diœceſis per triginta annos, præſcribit. G L O S. Eccleſia contra priuatum præſcribit triginta annis, contra Eccleſiam quadraginta.

C A P. *Ebron.* C A P. *Vnaquæque.* C A P. *Vltima voluntas.* C A P. *Illud etiam.* Licèt conſuetum ſit ſepelire liberos, vbi iacent parentes, & coniuges tantùm, tamen attendatur vltima voluntas eligentis ſepulturam, ſi non eſt ſeruus. G L O S. Vltima voluntas rationabilis ſeruanda, vnde qui vult ſuum corpus iactare in mare, non ſeruandum.

C A P. *Vbicumque.* C A P. *Placuit.* Eligatur ſepultura in matrice, vel in religioſa Eccleſia, vel vbi accipit ſacramenta, nec temerè ſunt relinquenda ſepulchra parentum, & ſi prælatus contrarium ſuadet, excommunicetur. G R A T. Non temerè, ſed ex cauſa rationabili poteſt mutare ſepulturam.

C A P. *Si quis iraſcitur.* Si pater moriens exhæredet filium, Eccleſia non acceptet hæreditatem, ſed reconciliet filium presbyteri Patri: ſed ſi vult habere Chriſtũ pro vno ex filiis, & pro rata portione relinquere Eccleſiæ, acceptet. G L O S. Presbyter Pater ſine cauſa legitima non poteſt exhæredare filium. Item, presbyter ex iracundia poteſt omnia ſua bona Eccleſiæ relinquere, dummodò legitimam relinquat filio. 17. *q.* 4. *ſunt qui.* Item, dedit omnia bona ſua Eccleſiæ, quia non habebat filios: ſi cœpit habere filios, honeſtum eſt, vt Eccleſia reſtituat omnia bona. fol. 39. 1

C A P. *Qui oblationes.* C A P. *Clerici.* Qui oblationes defunctorum nolunt, vel difficulter ſoluunt, id eſt, legata excommunicentur.

C A P. *Queſta.* C A P. *Poſtquam.* C A P. *In eccleſiaſtico.* C A P. *Præcipiendum.* Pro loco ſepulturæ, vel pro ſepeliendo nihil muneris accipiendum à coactè dantibus: ſi ſponte tamen parentes offerunt, vel ipſi in morte reliquerunt, poteſt accipi. Item in Eccleſia nullus ſepeliendus, ſed in cœmeterio, vel porticu.

C A P. *Quibus.* C A P. *Cùm grauia.* C A P. *Nullus.* C A P. *Non æſtimemus.* Mortuis in peccato ſacra ſepultura non iuuat, immo grauantur à præſumptione: bonis in Eccleſia ſepultis iuuat, quia orantes eorum recordantur; & honor ſepulturæ non eſt præſidium ſalutis, ſed obſequium humanitatis.

C A P. *In præſenti.* C A P. *Pro obedientibus.* C A P. *Animæ.* C A P. *Tempus.* Damnatis non proſunt, ſed mortuis in pœnitentia proſunt ſacrificia, preces, eleemoſynæ, ieiunia ante diem iudicij.

C A P. *Quia.* Dies certi. 1. 3. 7. 30. 40. habent originem à teſtamento veteri.

C A P. *Quàm præpoſterum.* C A P. *Vbicumque.* C A P. *Habent.* C A P. *Qui diuina.* Mortuos non debemus flere, ſed cum pſalmis ſepelire (ibi multa.)

C A P. *Fatendum.* Mortui neſciunt quæ hîc aguntur, niſi eis reueletur Deo volente per Angelos, vel eos qui hinc diſcedunt, vel ſi huc veniant.

C A P.

CAP. *Quæſitum*. Suſpectis in partibus, his quis ſuſpenduntur in patibulo, ſi ſint pœnitentes, ſicut non denegatur communio, ſic nec ſepeliri in Eccleſia, & miſſæ.

CAP. *Fures*. Idem de latronibus, qui vulnerati moriuntur confeſſi, &c.

CAP. *Si fur*. Interfectoribus latronum pœnitentia imponitur.

2 *Cauſa decima quarta, De clericis circa propria ſua temporalia: habet Quæſtiones ſex.*

QVÆSTIO PRIMA.

AN liceat clericis ſua repetere? GLOS. Si renuntiarunt propriis, non poſſunt ſuo, ſed Eccleſiæ nomine.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus etiamſi in iudicio vocetur, non litiget pro tranſitoriis. GRAT. Pro captando lucro, ſed poteſt pro damno vitando, vel pro re communi.

CAP. *Quod debetur*. Non peccat qui exigit debitũ, ſed qui petit, quod non debetur. CAP. *Quiſquis*. Eſt peccatũ non obedire præceptis, nõ ſic conſiliis.

QVÆSTIO II.

AN liceat producere domeſticos in teſtes. Reſp. in cauſa criminali non, in ciuili licet.

CAP. *Super*. In cauſa criminali domeſtici non poſſunt eſſe teſtes, in ciuili ſic. GRAT. Sicut & pro Eccleſia. Item, clerici non ſint teſtes in contractu, niſi iubente Epiſcopo.

CAP. *Quamquam*. In ſæcularibus negotiis, & inſtrumentis faciendis ſacerdotes non ſint teſtes, niſi in caſu neceſſitatis de licentia Epiſcopi, & honorifice.

QVÆSTIO III.

3 AN ſit vſura aliquid vltra ſortem accipere, vel ſperare. Reſp. ſic.

CAP. *Si fœneraueris*. CAP. *Putant*. CAP. *Plerique*. CAP. *Vſura*. Eſt vſura vltra ſortem aliquid accipere, quicquid ſit illud vel munuſculum.

QVÆSTIO IV.

NEc laicis, nec clericis licet vſuras accipere.

CAP. *Clerici*. (& ſeq. 11. cap.) Nulli eſt licita vſura, nec clericis licet negotiari, id eſt, emere vilius, & carius vendere ex animo, ſub pœna excommunicationis, nec clericus debet accipere pluſquam commodauit. GLOS. Non licet clerico negotiari, ſed facere artificium ex rudi materia.

QVÆST.

QVÆSTIO V.

AN liceat facere eleemoſynas ex vſuris, vel malè acquiſitis. GLOS. De quibus non transfertur dominium, vt in furto, vel datur repetitio, vt in vſura. De alijs poteſt, vt in meretricio. 4

CAP. *Nolite.* (vſque ad 14. cap.) Non eſt facienda eleemoſyna de vſuris, vel rapinis, nec quid accipiendum diuiti, vt detur pauperi, nec de inuentis, quia non ſunt ſua, nec bonus vſus rei alienæ excuſat. Item, cum alterius damno non debet ſubuenire proximis: commodius eſt neutrum iuuari, quàm grauari alterum. Ideo Sacerdos non debet interuenire in cauſa pecuniaria, quia ſæpe alter grauatur, quia Sacerdotis eſt nulli nocere, vel omnibus prodeſſe, poſſe ſolius Dei eſt.

CAP. *Qui habetis.* CAP. *Non ſanè.* De malè quæſitis poteſt fieri bonum. (Vide ibi multa.) 5

QVÆSTIO VI.

VSurarij non poſſunt agere pœnitentiam, niſi reſtituant mala ablata, ſi poſſunt reddi.

CAP. *Si res.* CAP. *Comperimus.* CAP. *Hi qui.* CAP. *Fur autem.* Qui poteſt, & non reſtituit, non agit veram pœnitentiam, & fur impotens iure patitur in pœnam peccati, & qui rem alienam conſecrauit, Epiſcopus reddat non rem ſacram, id eſt, calicem, ſed pretium, nec eccleſiaſtici debent intercedere pro latronibus, & fur eſt etiam in re parua.

Cauſa decimaquinta, De incontinentia Clericorum, & de actis mente alienata: habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO PRIMA.

AN ea, quæ fiunt mente alienata, ſint imputanda. Reſp. non, ſi non eſt voluntarium.

CAP. *Meritò.* (cum ſequent. 13.) Si non adeſt voluntas, non peccatum, licèt in lege puniatur opus, aliquando culpa ſolet eſſe in cauſa, vt in ebrio. (vide ibi.)

QVÆSTIO II.

AN pro impenſis patrociniis clericus debeat accipere munera. Reſp. non. *cap. obſeruandum.* GLOS. Eſt derogatum huic capitulo ex conſuetudine.

CAP. *Obſeruandum.* Clerici pro patrociniis more ſæcularium non poſſunt quid petere, ſed ſponte oblata poſſunt accipere. GLOS. Eſt derogatum huic capitulo ex conſuetudine.

QVÆSTIO III.

AN confeſſione Mulieris ſacerdos ſit condemnandus. Reſp. non.

CAP. *De crimine.* CAP. *Ex eo.* CAP. *Certis.* CAP. *Sanè.* CAP. *Nemini.* Mulier non poteſt aliquem accuſare in iudicio publico niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. & niſi in criminibus, quando eſt ei ſpecialiter conceſſum, vt in ſimonia, hæreſi, læſæ maieſtatis, eo modo ſecundùm canones teſtificari, ſed ſecundùm leges poteſt teſtificari. Item, confitenti ſuum crimen non eſt credendum contra crimen alienum, id eſt, ſocium, niſi ſit crimen læſæ maieſtatis, ſimoniæ, latrocinij. GLOS. Socius tamen debet ſe purgare, & niſi adſit præſumptio.

QVÆSTIO IV.

6 AN die Dominico ſint audiendæ cauſæ. Reſp. non.

CAP. *Nullus.* CAP. *Placuit.* CAP. *Nullus.* Diebus Dominicis, & feriatis Clerici non iudicent cauſas; in alijs ſic, excepta cauſa criminali ſanguinis: nec etiam licet in ieiunijs, & certis temporibus. GLOS. Hodie non ſeruantur in curia hæc tempora orationum. Item, in diebus feſtis poteſt tractari de pace, vel ſi actio eſſet tempore peritura, vel ſi agatur de tutoribus dandis, vel amouendis officiatis, de alimentis, de atrocibus iniurijs, de liberalibus cauſis, vel contra inſignes latrones. Item, ſi partes ſpontaneè velint litigare feriatis diebus, poſſunt; ſecus, ſententia non tenet. Item, libellus poteſt dari in die feſto de cauſa matrimoniali, de electione Epiſcopi.

QVÆSTIO V.

7 AN neganti ſit præſtanda purgatio. Reſp. non, niſi ſit infamatus.

CAP. *De crimine.* CAP. *Presbyter.* Presbyter accuſatus de crimine, ſi non eſt per idoneos teſtes legitimè conuictus, vel confeſſus, non poteſt ſuo gradu deponi, vel puniri; ſi laborat infamia, purget ſe iuramento coram Epiſcopo, & alijs. GLOS. Propter confeſſionem extra iudicium factam nemo poteſt ſuſpendi, vel damnari. Item, ſi Epiſcopus ſcit Clericum infamatum eſſe verè reum, licèt non probetur an debeat ei dare purgationem purgatoriam, aliqui affirmant, quia ſecundùm leges procedit; alij melius negant, quia eſt occaſio peccati periurij.

QVÆSTIO VI.

8 AN confeſſio Rei ſit extorquenda cruciatibus. GLOS. Iudex aliquando poteſt torquere reum, teſtem, actorem (vide.)

CAP. *Si quandoque.* Confeſſio facta per vim, metum, vel fraudem non præiudicat, vel nocet. GLOS. Metus vel coactio conditionalis non excuſat à prædicto in totum.

CAP. *Auctoritatem.* Qui coactè ſe obligauit ad aliquid, etiam iuramento, abſoluitur ab obligatione, nec remanet infamis. GLOS. Quia ſicut ſi rem dedit,

dit, poteſt eam repetere, quia non iurauit non repetere, multò fortius poteſt ſe tueri exceptione, quia cui datur actio, datur & exceptio: ſed priùs petat à Iudice, vt ſoluat eum à iuramento, vel cogat illum non recipere, vel ſoluat & poſtea repetat: ſed ſi iurauit non repetere, hoc ipſum dicat Eccleſiæ, & ſoluatur: ſi iurauit non denuntiare, non tenetur ſeruare iuramentum, quia de re illicita. (De abſolutione iuramenti multa ibi.)

CAP. *Alius.* CAP. *Nos.* CAP. *Iuratos.* Papa poteſt abſoluere populos à iuramento fidelitatis, & deponere Imperatores, Regem inutilem, vel excommunicatum, & vt excommunicato non obediant.

QVÆSTIO VII.

AN abſque ſynodo Epiſcopus poſſit ſacerdotem damnare.

CAP. *Sexta.* (& per .7.c.) Solus Epiſcopus non poteſt condẽnare presbyterum, vel clericos, ſed cum ſynodo, vel cum aliis Epiſcopis, vel clero. 9

QVÆSTIO VIII.

QVi ante ordinationem lapſum ſe confitetur, an miniſtret.

CAP. *Qui admiſit.* CAP. *Hi qui.* CAP. *Cum multa.* CAP. *Si quis.* CAP. *Sciſcitantibus.* Qui confitetur crimen commiſſum ante ordinationem; ſi non eſt depoſitione dignum, acta pœnitentia celebret; ſi eſt depoſitione dignum, & confitetur extra ius, non abſtineat; ſi ex timore confitetur, vel conuincitur, abſtineat. Item cum lapſis in peccato carnis quid agendum. Item, ab adultero ſacerdote, & tolerato poſſunt ſacramenta accipi ſine peccato, id eſt, à non reprobato ab Epiſcopo.

An ſacerdos fornicator ſit ſuſpenſus, infamis. (vide ibi.)

Cauſa decimaſexta habet Quæſtiones ſeptem. fol. 40. 1

Hactenus de ſtatu, & Eccleſiis ſæcularium Clericorum: nunc de monachis, & miniſterijs per ſex cauſas.

QVÆSTIO PRIMA.

AN monachis liceat populis officia celebrare, baptizare, & pœnitentiam dare. GLOS. In ſuis monaſterijs *c. placuit,* vt in cappellis monaſterij pleno iure poſſeſſis *eod. q. 2. c. viſis.* Item, ſi regimen populi, ſeu parochiæ committitur populis ab Epiſcopo cum conſenſu Abbatis. *diſt. 58. c. 1. c. doctores c. moderamine. c. ex auctoritate.* Sed an ipſo iure poſſit committi, vel ex diſpenſatione? res eſt dubia hodie, licèt antiquitus ex diſpenſatione *c. in Eccleſiis. de cappellis monachor. & de ſtatu monach. cap. 2.* Item, antiquitùs pro neceſſitate, hodie pro vtilitate Eccleſiæ poſſunt admitti monachi, ſed cum ſocio, & non ſoli. Item, GLOS. tenet quod de iure communi poteſt præfici monachus parochiali, ſi habet ſocium ſui ordinis, ſed canonicus regularis ſine ſocio ſui ordinis.

CAP. *Placuit.* Monachus ſit ſingularis, nemini tribuat pœnitentiam, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepeliat, niſi fratres morientes in monaſterio.

GLOS. Loquitur de monaſterio non habente populum. Item, Parochianus peccans in aliena diœceſi confiteatur parocho illius loci, quia ratione delicti eſt ſubditus.

CAP *Nemo.* Monachus non poteſt ordinatè perſiſtere in regula,& ſeruire Eccleſiaſticis obſequ.js.GLOS.Monachus præfectus Eccleſiæ non tenetur ſeruare regulam.

CAP. *De monachis.* Monachus electus ad Eccleſiam ſæcularem,non diſcedat à monachali propoſito. GLOS. Quantùm ad ſubſtantialia vota, & habitum,quia ab his non abſoluitur;ſed à ieiunijs,ſilentio, & vigilijs, & poteſt comedere carnes,ne alijs ſit ſcandalum: & intelligitur,ſi transfertur ad Eccleſiam ſæcularem non ſubiectam Abbati,ſed ſi Eccleſia eſt ſubiecta Abbati, quoad temporalia reſpondebit Abbati ſuo; ſed quoad ſpiritualia eximitur ab obedientia Abbatis. Si verò ex toto eſt ſubiecta Abbati, tunc non eximitur niſi in ieiunijs,&c.nec debet regere illam Eccleſiam ſecundùm officium monachale,ſed ſeruet conſuetudinem Eccleſiæ.

2 CAP. *Monachus.* CAP. *Sicut* .CAP. *Alia.* CAP. *Eccleſia.* Officium monachi eſt plangere non docere,& eſſe ſimplex extra Vrbem, non agere de pecunijs: Clerici paſcunt, monachus paſcitur: nihil agat ſine conſilio ſenatus Clericorum.

CAP. *Placuit.* Monachus non præſumat exire pro lucro, nec pœnitentiam dare,nec baptizare, vel leuare de baptiſmo, nec viſitare infirmum, nec mortuum ſepelire, nec tranſire ad Eccleſiam ſæcularem, nec ſe immiſcere alijs negotijs, ſed ſit in clauſtro, vt piſcis in aqua, & ſolitarius triſtis ſedeat. GLOS. Ingreſſus religionis æquiparatur morti naturali, & idem eſt ius circa dotem, vel donationem propter nuptias in morte naturali, ac in ingreſſu religionis. Item, in ſolis illis caſibus mors ciuilis æquiparatur morti naturali, vbi hoc in iure cautum inuenitur.

CAP. *Peruenit.* Monachi non præſumant vendicare ſibi epiſcopalia iura, & officia,nec ſine licentia Epiſcopi, vel Papæ dent pœnitentiam,abſoluant, reconcilient,vel Eccleſias, vel decimas, ſub pœna excommunicationis. *eod. cap. qui verè.* GLOS. Abbates non debent exercere epiſcopalia iura, niſi ea præſcripſerint.*cap.auditis.de præſcription.*

CAP. *Interdicimus.* Monachi,& Abbates non dent publicas pœnitentias, nec infirmos viſitent,nec agant,nec cantent Miſſas publicas; ſed ab Epiſcopo loci accipiant chriſma,oleum,conſecrationes altarium, ordinationes. CAP. *Iuxta.* Monachi non vagentur extra clauſtra,nec prædicent populis.

CAP. *Qui verè.* Monachi,qui ſunt in ciuitatibus,ſint ſubiecti Epiſcopo,& extra clauſtrum non tractent Eccleſiaſticas actiones, niſi ex neceſſitate iubente Epiſcopo. Item, non recipiant in monachum ſeruum, niſi de licentia domini:qui contra hæc facit,eſt excommunicatus.Item, Epiſcopus curam habeat de monaſterijs. GRAT. Monachi per cap. 1. non prohibentur ſepelire aliquem in ſuo monaſterio,ſed non confluant, vt ſæculares ad ſepeliendum per cappellas.

3 CAP. *Agapitus.* Monachi poſſunt in propria Eccleſia,& Miſſam celebrare,& mortuos ſepelire. GLOS. Miſſas celebrent, ſi habet populum monaſterium.

CAP.

CAP. *Admonere.* CAP. *Conſideratio.* CAP. *Vbicumque.* Vltima voluntas teſtatoris ſeruetur ab Epiſcopo. GRAT. Ergo quis poteſt ſepeliri in monaſterio,ſi vult.

CAP. *Quidam.* Epiſcopus cogat monachos egreſſos, ſine licentia redire ad monaſteria,& relinquere curiam ſæcularem,vel exulent. CAP. *Probinum.* Idem.

CAP. *Adycimus.* Monachi,vel laici,licèt ſint docti,non audeant prædicare,ſed prædicent ſacerdotes Domini. GLOS. Nullus qui non eſt in ſacris,vel cum licentia,& laici,& mulieres cum licentia ſacerdotis poſſunt prædicare, id eſt,legere.*c. dilectus,diſt.* 15 .ſic & ſubdiaconus ratione dignitatis.

CAP. *De præſentium.* Monachus non faciat negotia ſæcularia, non ſit defenſor vt Iudex, aduocatus, procurator. *cap. ſed nec: ne Clerici, vel monach.* GLOS. Non poteſt ſine licentia etiam eſſe arbiter, ſed Abbas poteſt ſine licentia.Item, niſi miſerabilium perſonarum. *c. vlt. diſt. 86. & 15. q.2.c. vnico.* GRAT. Monachus,ſi habet populum ſub ſe, poteſt omnia officia, & miniſteria,vt Clericus ſæcularis.

CAP. *Doctos.* CAP. *Si monachus.* CAP. *Moderamine.* CAP. *Ex auctoritate.* CAP. *Sunt nonnulli.* Monachus,cui cura animarum imponitur, poteſt omnia facere vt Clericus,prædicare,baptizare,abſoluere,communicare,decimas,oblationes ſibi accipere. GRAT. Monachus poteſt habere curam,ſi populus eum eligit,ſi Epiſcopus inſtituit conſentiente Abbate. 4

CAP. *Sic viue.* CAP. *Si clericatus.* CAP. *Si quis monachus.* CAP. *Monachos.* CAP. *Vos autem.* CAP. *In parochia.* Qui bene eſt conuerſatus in monaſterio iudicio Abbatis,& Epiſcopi, poteſt ordinari per interſtitia, & exercitia vſque ad ſacerdotium,& epiſcopatum pro neceſſitate Eccleſiæ,nec debet fugere.

CAP. *Si quem.* Si Clericus fiat monachus,& bene viuat, Epiſcopus, cui prius militabat,ſi ita iudicat,poteſt illum ordinare in ſacerdotem.

CAP. *Monachi.* CAP. *Cum pro vtilitate.* CAP. *Monachi.* CAP. *Legi.* Monachus non ordinetur ſine conſenſu Abbatis, multo minus fugitiuus. Item, monachi nec tertiam, nec quartam dabunt Epiſcopo de facultatibus monaſterij.Item,monachus non præſumat accipere officium Eccleſiaſticum, ſine imperio Abbatis.Item,non ſit ſuſceptor, vel exequutor negotij forenſis, niſi pro vtilitate monaſterij iubente Abbate. GRAT. Licèt monachus poſſit fieri clericus,vt ſupra,tamen ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis, non poteſt in vtroque diſpenſari,& ſic intelligitur *c.nemo,eod.ſupra.*

CAP. *Ne pro cuiuslibet.* Abbas,vel monachus,ſi promoueatur ad officium Eccleſiaſticum,vel ſacrum ordinem, non habeat. vlterius poteſtatem in monaſterio. GLOS. Ad ordinem ſacrum,id eſt,Epiſcopatum. Item, non deſinit eſſe Prælatus prioris Eccleſiæ,niſi habeat corporalem poſſeſſionem ſecundæ. *c.cum in cunctis,de elect.* 5

CAP. *Presbyteros.* Clerici ſæculares non eligantur ad Prælaturas regulares,nec contra,quia non debent vtrumque tenere. GRAT. Prædicta intelliguntur,vel generaliter,vel ſpecialiter per priuilegium datum alicui.

CAP. *Hinc eſt.* In loco particulari Franciæ Abbas non poteſt eſſe Epiſcopus,& in electione Abbatis interſit Rex. GLOS. Speciale priuilegium loci,

& perſonæ non tranſit in exemplum. GRAT. Supradicta, vt in *c. presbyteros* non prohibet Abbatem fieri ſacerdotem, ſed ne maneat in Clericali militia; ſic monachus non doceat id eſt, ex eo, quia monachus; ſed ſi ſit Clericus doceat: vel loquitur de monachis idiotis.

6 C A P. *Generaliter.* Epiſcopus, presbyter, diaconus, ſubdiaconus, monachus, dum inſeruiunt Deo ſunt immunes ab omni tutela, & cura cuiuſuis perſonæ, nec cogantur præſtare ſordida munera, nec imponatur eis extraordinarium tributum, vel penſio.

C A P. *Cunctis.* Fideles, & maximè Clerici, nihil agant ſine licentia Epiſcopi, Non miniſtrent, Non baptizent. GLOS. Sufficit licentia generalis, vel ſi inuitetur ab alio presbytero. GRAT. Monachi de agris, & vineis, quas proprijs expenſis colunt, non ſoluant decimas, ſed ſi talia prædia prius ſoluebant, tunc quoque ſoluant decimas. GLOS. Quilibet tenetur ſoluere decimas, ſi non oſtendat ſe exemptum. *c. à nobis, de decimis*, etiam regulares de nouo acquiſitis *c. nuper, eod.* etiam ſi manibus proprijs colant, licèt ſecundùm ius antiquum non tenerentur.

7 C A P. *Si quis.* Quando dantur, vel venduntur prædia, ſemper Eccleſia quæ erat ſolita, habebit decimas; ſi ſecus, alienatio eſt irrita, & cogantur cenſura Eccleſiaſtica. G L O S. Clerici ſoluunt decimas de proprijs præbendis, & res tranſit cum onere ſuo, & pactum tenet quoad contrahentes, & ſi fructus diuiſi, vterque conueniendus.

C A P. *Eccleſiæ.* Eccleſiæ antiquæ non priuentur decimis, vel poſſeſſione, vt dentur nouis oratorijs. G L O S. Si Eccleſia enormiter lædatur, ſecus Epiſcopus poteſt ſaltem cum conſenſu ſacerdotis. *c. bonæ rei, & c. nulli xij. q. 2.* & *c. nulli 1. q. 1.* & ſolus Papa poteſt ab vno auferre, & dare alteri. *c. conqueſtus 9. q. 3.* Quamuis non videatur alienare qui ab vna Eccleſia aufert, & dat alteri, ſicut nec qui frater dat ſorori.

C A P. *Quicunque.* Eccleſia antiqua propter nouas non perdat ſuam iuſtitiam, vel decimam. G L OS. Quando contenditur de iure, ſemper ſtandum eſt pro antiquiore Eccleſia, & decimæ dentur baptiſmali.

C A P. *De decimis.* Decimæ debentur Eccleſiæ, vbi baptizantur. GRAT. Licèt antiquæ Eccleſiæ non debeant priuari ſuo iure propter nouas, tamen monachi ſunt liberi à decimis ſoluendis ſuorum prædiorum, non propter auctoritatem vendentis, vel ementis, ſed auctoritate Maguntini Concilij, & Paſchalis II.

8 C A P. *Queſti.* Epiſcopi, & Abbates de agris, & vineis, quæ ad ſuum, vel fratrum ſtipendium habent, faciunt deferre decimas ad ſuas Eccleſias, ſed eorum familiæ ibi dent decimas, vbi per annum miſſas audiunt, & eorum filij baptizantur. G L O S. Familiæ, id eſt, coloni, & coloni partiarij, id eſt, qui partem fructuum accipiunt, tenentur dare decimas illius portionis, & eorum Domini decimas pro alia portione. *c. quoniam, c. à nobis. c. ſua nobis, extra, eod.* Idem de colono penſionario. Item, Clerici non dabunt decimas de bonis Eccleſiæ. *c. fraternitatem. c. quoniam de decimis.* Item, dentur decimæ perſonales vbi ſacra accipiunt, prædiales vbi ſunt prædia. *c. ſtatuimus, eod. c. apoſtolica, eod.*

C A P. *Decimas.* Monachi, & Clerici communiter viuentes de laboribus, & nutrimentis ſuis non ſoluant decimas. G L O S. Nec ſi colant agros ſuis ſumpti-

ſumptibus. Item, monachi, & Clerici communiter viuentes æquiparantur communi priuilegio.*c.quoniam de vita, & honeſt. c. 1. qui clerici, vel monachi c. monachi, c.ex tenore. de ſent. excommun.* GRAT. Papa poteſt Epiſcopatus vnire, diuidere, & Epiſcopos eximere inconſultis Archiepiſcopis.

C A P. *Et temporis.* C A P. *Poſtquam.* CAP. *Felix* CAP. *Multis.* CAP. *Frater.* 9
Mortuo Epiſcopo Papa redigit duos Epiſcopatus in vnum, & diuidit Epiſcoparum in duos cum nouo Epiſcopo, ſed cum conſenſu ordinarij eximit Epiſcopum à iuriſdictione Metropolitani ſub pœna excommunicationis. GLOS. Multis modis poteſt fieri vnio, primò vt vna ſubijciatur alteri, & ſic dignitas Epiſcopalis erit in ea: ſecundò, vt ex duabus fiat vna ſola Eccleſia cum canonicis vtriuſque: tertiò, vt vtraque remaneat Epiſcopalis, & ſic erunt duo Epiſcopatus, & poſſunt ſubeſſe diuerſis Metropolitanis, vt exemptio ſimpliciter eximit vniuerſaliter.

C A P. *Præcipimus.* Auctoritate Papæ, ſi creuit populus, poteſt de nouo Epiſcopus ordinari. GRAT. Idē poteſt Epiſcopus in parochijs. GLOS. Eſt falsū. 10

C A P. *Plures.* In vno termino ſit vnus fons Baptiſmatis, & ſi ſit lis, populus diſcernat teſtimonio, vel iuramento diſpenſet.

C A P. *Statuimus.* C A P. *In Sacris.* C A P. *In canonibus.* C A P. *Similiter.* C A P. *Quia.* Qui decimas, oblationes, iura, & bona Eccleſiæ, vel Epiſcopi vſurpat, excommunicatur. GRAT. Epiſcopi præter tertiam, vel quartam ſecundùm conſuetudinem loci nihil accipiunt de bonis Eccleſiæ. CAP. *Conſtitutum.* CAP. *Poſſeſſiones.*

CAP. *Nulli.* Epiſcopus à Clero, vel pio loco non accipiat donationes præter ſtatuta patrum, quia debet paſcere, & non lucrari. GLOS. Non petat à paupere.

C A P. *Ad hoc.* De reditibus Eccleſiæ, vel eius prouentu Epiſcopus diſcretè diſtribuat quartam partem clero. GLOS. Loquitur quando bona non ſunt ſeparata. fol. 41. 1

C A P. *Prædicator.* Epiſcopus nihil debet exigere ob turpe lucrum à monachis, vel Clericis ſuis. C A P. *Reuertimini.* Sunt multæ maledictiones non ſoluentibus decimas (Vide.)

CAP. *Decimæ* Soluentibus decimas multa bona Deus dat, & contra. CAP. *Apoſtolicis.* Qui religioſis viris non dat, ſe ſterilem facit.

C A P *Quoniam.* De decimis clerici poſſunt ſuſtentare monachos, & religioſos, & Epiſcopi non poſſunt eas dare ſæcularibus.

QVÆSTIO II.

AN ſi monachi habeant cappellas ab Epiſcopo, debeant ipſi ſtatuere, vel Epiſcopus. GLOS. Pleno iure, id eſt, in temporalibus, & ſpiritualibus monachi inſtituunt: ſi non, id eſt, in temporalibus tantùm. Epiſcopus inſtituit ita, vt monachis reſpondeant in temporalibus, Epiſcopo in ſpiritualibus. 2

C A P. *Viſis.* Cappellæ monachorum debent gubernari per presbyteros à monachis inueſtitos. GLOS. Si pleno iure illas habeant, vel fuerint datæ ſimpliciter.

CAP. *Admonemus.* C A P. *Præcipimus.* CAP. *Nullus.* CAP. *Nam qui.* Decimæ ſoluendæ de proprio, ne Deus auferat neceſſaria, & non ſoluens poteſt excommunicari, nec poteſt facere veram eleemoſynam.

C A P

C A P. *Sanè.* C A P. *Statuendum.* Epiſcopus in Eccleſijs, & parochialibus monachorum inſtituat ſacerdotes cum conſenſu Abbatum, qui in temporalibus reſpondeant Abbatibus, in ſpiritualibus Epiſcopo. GLOS. Loquitur de cappellis, quas non habuerant pleno iure, & in *c. viſis*, de pleno iure, ſed habet temporalia tantùm.

QVÆSTIO V. *Mutat ordinem.*

3 AN Abbas poſſit ſibi vendicare Eccleſias ædificatas in ſuo territorio iure territorij. Reſp. non quoad ſpiritualia, ſicut nec Epiſcopus, qui in aliena diœceſi, ſed in ſuo fundo ædificat.

C A P. *Si quis Epiſcoporum.* C A P. *Poſſeſſio.* C A P. *Lator.* Qui etiam Epiſcopus in proprio prædio, ſed in aliena diœceſi ædificat Eccleſiam, eſt ſolùm patronus, tamen dedicatio illius Eccleſiæ, & gubernatio pertinet ad Epiſcopum diœceſis. GLOS. Si fundus ſit Eccleſiæ, gubernatio ſpiritualis erit diœceſis, temporalis non.

QVÆSTIO III.

4 AN omnia iura Eccleſiæ præſcriptione tollantur. Reſp. ſic per quadragenariam, *c. quas, ead.* ſed antiquitus per tricennalem. GLOS. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuam poſſeſſionem temporis lege definiti, pro quo requirũtur quinque. Primò, bona fides ab vtraque parte: ſecundò, iuſtus titulus: tertiò, continua poſſeſſio: quartò, res ſit mobilis: quintò, nec ſit vitioſa. Nota, bona fides ex vtraque parte requiritur in initio contractus, non in medio, ſed ſecundùm canones requiritur continuata. *c. vigilanti*, & *c. fin. de præſcription.* Item, iuris error in titulo non prodeſt. Item, in re immobili non datur vſucapio. Præſcriptio non currit contra Eccleſiam, quæ vel eſt longi temporis, quæ contra præſentes, x. contra abſentes xx. annorum ſpatio completur cum bona fide. Longiſſimi temporis eſt xxx. vel xl. annorum: & ſecundùm leges non requiritur bona fides, vel titulus, ſecundùm canones ſic: & quæ eſt xl. annorum, currit contra Eccleſiam. Item, præſcriptio interrumpitur naturaliter, & prodeſt omnibus; vel ciuiliter, & prodeſt interrumpenti tantùm, & eius hæredi. Item, per præſcriptionem acquiritur exceptio, ſecundùm aliquos dominium vtile, ſecundùm alios etiam directum. Item, non omnia iura, nec à quocumque poſſunt præſcribi.

CAP. *Per ſingulas.* C A P. *Præſulum.* C A P. *Sicut.* C A P. *Quicumque.* Res & iura parochialia, epiſcopalia præſcribuntur xxx. annis, ſed limes diœceſis non poteſt præſcribi.

CAP. *Licèt.* Eccleſia vnius Epiſcopi poſita in limine alterius Epiſcopi non præſcribitur, quia limes non præſcribitur. GLOS. Si diſtat à limite, ſic. Quid ſi fluuius fecit vicinam, vel in duabus. GRAT. Si diœceſes ſunt diſtinctæ certis limitibus in limite, vel circa limitem, non præſcribitur. In illis verò, quæ non habent certos limites, fit præſcriptio.

5 C A P. *Inter memoratos.* Quando duo Epiſcopi litigant, ſi Eccleſia eſt inter limites poſſidentis, ſit ſua in perpetuo: ſi extra terminos, & præſcripſit, ſit etiam ſua: ſi extra, & non præſcripſit, ſit Epiſcopi appellantis, id eſt, territorij.

C A P.

C A P. *Dilectio tua.* Si duo litigant de ſpatio prædiorum, non limitum, & certa diuiſio limitum inter eos detur, ſeruetur omnino: ſi nil eſt terminatum, pars producat teſtes de præſcriptione temporis cum iuramento. & etiam iuramentum alterius partis, quæ vult exceptionem probare. G R A T. Scilicet poteſt intelligi de eo, qui vſurpat mala fide, qui non præſcribit; ſed ſi poſſidet ſententia Iudicis, vel longa conſuetudine priuilegij, præſcribit.

C A P. *Placuit.* Sæcularis, qui facit contra Eccleſiam, quæ præſcripſit per triginta annos, vel ex longa conſuetudine præſcripſit, eſt excommunicatus, donec reſtituat. 6

C A P. *Poſt quingentos.* Poſſeſſa triginta annis repeti non poſſunt.

C A P. *Si ſacerdotes.* Si Prælatus iniuſtè alienet poſſeſſiones Eccleſiæ, dum ipſe viuit non currit præſcriptio, ſed à morte eius per triginta annos currit.

C A P. *Clerici.* Qui poſſident beneficia, numquam præſcribunt res beneficij quocumque longo tempore. C A P. *Si Epiſcopus.* Si Epiſcopus intuitu humanitatis, v. g. bona Eccleſiæ concedit clericis, vel monachis, excolenda non præſcribitur.

C A P. *Prima.* Quando adeſt metus hoſtilitatis, ſi bona alicuius à quocumque poſſideantur longo tempore, non præſcribitur, ſed ſunt reſtituenda.

C A P. *Porro.* Idem.

C A P. *Placuit.* Quando Epiſcopus negligit conuertere parochiam hæreticam in ſua diœceſi, & admonitus intra ſex menſes non curat, Epiſcopus illam conuertens ſibi illam acquirit, niſi ille probet ſuam diligentiam fuiſſe neglectam in fraudem, vt apud alium impunè maneat, tunc datur diœceſano. G R A T. Cap. licet, poteſt intelligi de præſcriptione longi temporis, id eſt, x. vel xx. annorum, quæ Eccleſiis obiici non poteſt. Item, præſcriptio bona fide, & iuſto titulo præſentium per x. abſentium per xx. valet contra dominum, & creditores, & ſi ſpoliet poteſt agere: ſi nullo titulo, ſed bona fide in initio per xxx. annos poſſidet, idem eſt; ſi mala fide per xxx. annos, idem. ſed ſi ſpoliat non violenter, non poteſt agere, & dominus, vel creditor poteſt agere contra ſpoliantem intra xxx. annos. Item, ſi præſcriptio naturaliter interrumpatur, iterum incipiendum à principio, & ſi per litis conteſtationem, debent currere xl. anni, & tempus primi, qui habuit cauſam; præſcribenti numeratur. Item, dominus rei, ſi non poteſt quid faciat, vide ibi. Item, prædicta valent inter priuatos, quia contra loca religioſa requiruntur xl. anni, & Eccleſia contra Eccleſiam xxx. annis, Monaſterium contra Eccleſiam xl. annis. Item, priuatus non poteſt præſcribere decimas, vel primitias, ſicut nec libertatem hominis. Dicta Gratiani ſunt vera inter laicos, nam contra Eccleſiam non præſcribitur, niſi xl. annis. 7

C A P. *Iubemus.* Qui, v. g. ruſtici poſſederunt per xl. annos rem aliquam, vt poſſeſſionem, ſine legitima interpellatione, ſunt tuti quoad dominium, & poſſeſſionem, ſed ſoluant ciuilem canonem, vel publicam collationem, vel functiones. G R A T. Prædia Eccleſiarum, vel Prælatorum eodem modo præſcribuntur, ſed non decimæ, vel primitiæ, etiam per reſcriptum Papæ conceſſum laicis, quia eſt de iure Diuino. Item, qui emunt à colonis, vel emphyteuticariis, numquam præſcribunt longo tempore. G L O S. Sed longiſſimo ſic. Item, licèt res Eccleſiæ præſcribantur xl. annis, tamen res Romanæ 8

Eccleſiæ,non niſi centum annis.

CAP. *Nemo.* Nulla præſcriptio valet contra priuilegia Romanæ Eccleſiæ niſi ſpatio centum annorum.

QVÆSTIO IV.

9 AN ſicut Eccleſia contra Eccleſiam, ita monaſterium contra Eccleſiam poſſit præſcribere. Reſp. non,niſi xl.annis.

CAP. *Poſſeſſiones.* CAP. *Volumus.* CAP. *Neque.* Religioſæ domus præſcribunt contra Eccleſias ſæculares xl. annis. GLOS. Res Epiſcopi poſſunt præſcribi à laicis, ſed ſpatio xxx. annor. quia non gaudent priuilegio, quo res Eccleſiæ. Item, poſſeſſor erit in poſſeſſione vſque ad finem cauſæ, niſi ſit perſona ſuſpecta. Item, emphyteuticum Romanæ Eccleſiæ, poteſt præſcribi xl. annis,ſic ius eiuſdem cum vniuerſitate, vel præſcribitur quoad litigantes,ſine præiudicio Eccleſiæ. Item, Romana Eccleſia non præſcribit contra aliam,quia cùm habeat plenitudinem poteſtatis, non acquireret nouum ius.Item, qui obiicit præſcriptionem, vel interruptionem, debet eam probare ante ſententiam. Item, non tenetur probare continuò poſſediſſe, ſed principium, finem, & aliquod medium. Item, præſcriptio Eccleſiæ eſt xl. annis;ſed ex priuilegio minori tempore poteſt eſſe.

QVÆSTIO VI.

10 AN Prælati Eccleſiarum poſſint repetere res Eccleſiæ ſua auctoritate, ſine Iudice. Reſp. non. An ſi ſic repetat,cadat in iure. Reſp. in cauſa Eccleſiæ non, in ſua ſic.

CAP. *Conſuetudo.* Rectores Eccleſiæ,vel Epiſcopus,qui putant aliqua bona ſpectare ad Eccleſiam,& propria auctoritate,ſine Iudice illa occupant,ſunt excommunicati. Idem, ſi non putauit Epiſcopus. GRAT. Qui quod ſibi deberi putat,propria auctoritate vſurpat,cadit in cauſa.

CAP. *Placuit.* Epiſcopus ſi ſine Iudice,ſed ſua auctoritate ſibi accipit Eccleſias,vel populos,quos putat pertinere ad ſuam diœceſim,cadit in cauſa poſſeſſionis, etiamſi deinde à Primate obtinuerit literas confirmationis,ſed reſtituat poſſeſſionem, mox quæret de petitorio. GLOS. Sicut factum tutoris non redundat in damnum pupilli, ſic nec illud Epiſcopi in damnum Eccleſiæ. Item, confirmatio in re violenter poſſeſſa non valet, nec priuilegium ſuper re litigioſa. *c. cauſam, de teſt.* Nam ſolus Papa ſi ex certa ſcientia, facit ratum id, quod nullum eſt. GRAT. Delictum perſonæ non debet redundare in damnum Eccleſiæ,ſed puniatur perſona tantùm.

CAP. *Si Epiſcopum.* CAP. *Cognouimus.* CAP. *De lapſis.* CAP. *Si fortaſſis.* CAP. *Epiſcopo.* CAP. *Illud.* Si Epiſcopi, Abbates,clerici,&c.delinquant, puniantur in perſonis,& non in bonis eccleſiaſticis,& ſi perſonæ truduntur in monaſteria ad agendum pœnitentiam,dentur alimenta,ne ſint oneroſi regularibus.GRAT.Licet ergo delictum perſonæ non tranſeat in damnum Eccleſiæ, tamen Epiſcopus,qui propria auctoritate inuadit bona Eccleſiæ occupata, cadit à cauſa,id eſt,quia ſilet coram Iudice:& ſi habet bona,punitur in ſuis.

QVÆST.

QVÆSTIO VII.

AN laici de conſenſu Epiſcopi, & clericorum poſſint dare Eccleſias monachis. Reſpond. non. G R A T. Laici, nec ſua nec auctoritate Epiſcopi poſſunt habere decimas, vel Eccleſias: vnde Epiſcopus, qui beneficio, vel pretio dat illa laicis, eſt ſimoniacus. G L O S. Quæſtio extenditur ad decimas, & primitias, & alias res eccleſiaſticas. Item, ſi laicus dat auctoritate Epiſcopi, donatio tenet. Item, poteſt dari Iuſpatronatus loco pio. Item, accipiens à laico Eccleſiam eſt ſuſpenſus, niſi habeat inueſtituras à Papa.

C A P. *Decimas.* C A P. *Congregato.* C A P. *Peruenit.* Decimæ non dandæ laicis. C A P. *Quicumque.* Sed dentur clericis, non minus, nec plus, ſed fideliter. fol. 42.

C A P. *Omnes.* Qui non ſoluunt decimas, poſt trinam admonitionem excommunicentur. C A P. *Decimas.* C A P. *Decimas.* C A P. *Maiores.* Decimæ ſoluantur, non redimuntur: quod non accipit Chriſtus, tollet fiſcus. 1

C A P. *Et hoc.* Columbas vendit, qui indiſciplinatis Eccleſias committit.

C A P. *Omne.* Baſilicæ ſpectant ad illorum poteſtatem, in quorum territotorio ſunt.

C A P. *Nullus.* Nullus clericus cuiuſuis dignitatis tribuat alicui curã aliarũ, vel præbendam Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi; ſi ſecus, excommunicetur.

C A P. *Si quis.* Illi qui à laico accipit Eccleſiam, vel dignitatem eccleſiaſticam, interdicitur introitus Eccleſiæ: ſimiliter & laico præſumenti dare talem nueſtituram.

C A P. *Quoniam.* C A P. *Si quis.* C A P. *Sanè.* C A P. *Si quis.* C A P. *Conſtitutiones.* C A P. *Nullus.* C A P. *Sicut.* C A P. *Per laicos.* Idem vt ſupra, & excommunicatur, nec facit fructus ſuos. Item, nullus habitum monachi ſumat habens ſpem, vel promiſſionem quod Abbas fiet. Item, nullus duas habeat Eccleſias. 2

C A P. *Quoniam.* Quilibet Epiſcopus habeat œconomum de proprio clero, qui diſpenſet res eccleſiaſticas arbitrio Epiſcopi. G L O S. Idem, & aliæ conuentuales Eccleſiæ habeant œconomum. *c. cùm ſcimus. 9. q.* 4. & quandoque Parochia. Item, œconomus eligendus ab Epiſcopo, vel ex conſuetudine à Capitulo. Item, œconomus dicitur, qui res Eccleſiæ; vicedominus, qui res Epiſcopi; ſyndici ſunt ad cauſas in vniuerſum, actor ad vnam cauſam.

C A P. *In nona.* C A P. *Non placuit.* C A P. *Laicis.* C A P. *Si quis.* Oeconomus ſit de clero, & non laicus; & ſi laicus hoc præſumit, eſt ſacrilegus.

C A P. *Pia.* C A P. *Frigentius.* C A P. *Eccleſias.* Fundans Eccleſiam nil omnino habet, niſi aditum proceſſionis. G L O S. Iuſpatronatus non eſt merè ſpirituale, nec temporale, ſed partim, licèt ſit ſimplex; & acquiritur dotatione, conſtructione, fundatione. Item, poſt conſecrationem non acquiritur iuſpatronatus. Item, patronus tria acquirit, honorem, onus, vtilitatem. Item, iuſpatronatus transfertur patrono quatuor modis. Primò ſucceſſione; ſecundò donatione, tertiò permutatione, quartò cum vniuerſitate. Item, iuſpatronatus non deſcendit ad hæredes cum portione hæreditaria, ſed quilibet eſt in ſolidum. 3

C A P. *Contra.* C A P. *Quicumque.* Patronus, vel eius filius, ſi ad inopiam

Digitized by Google

vertit, Eccleſia illum alat. GLOS. Id eſt, abundantius, quàm alios, ſi ſuperſunt. GRAT. Laicus res Eccleſiæ, nec diſponere, nec aliis dare valet, ſed habet ius prouidendi, ſeu inueniendi ſacerdotem.

4 CAP. *Filiis.* Patronus laicus, & deſcendentes propinqui vigilent, ne bona Eccleſiæ diſſipentur, & recurrant ad Iudicem ſuperiorem, non tamen aliquid inuadant.

CAP. *Decernimus.* Patronus offerat Epiſcopo dignos, quos ſi non inuenerit, Epiſcopus prouideat cum conuenientia: & ſi Epiſcopus ſpretis patronis Rectorem ordinet, ordinatio ſit irrita, & patronus præſentet dignum, quem Epiſcopus ordinet. GLOS. Nota, ſi Epiſcopus primum præſentatum ſpreuit, & ſecundum recepit, prouideat primo.

CAP. *Monaſterium.* CAP. *Bonus.* Idem vt ſupra. GLOS. Epiſcopus non poteſt facere de Eccleſia Monaſterium ſine conſenſu patroni, nec dominus rei poteſt vſum immutare etiam in melius inuito vſufructuario. Item, ſufficit quod præſentatus non ſit malus, vt Epiſcopus eum admittat, & tenetur Epiſcopus eum admittere, niſi aliquid obiiciat in perſonam eius. An teneatur probare crimen obiectum? videtur ſatis, ſi dicat, *eligite alium*, ſed poteſt patronus cum ſuperiore agere, vt Epiſcopus crimen probet, vel eum admittat.

CAP. *Conſiderandum.* Si hæredes patroni nolunt honorare præſentiam Epiſcopi, Epiſcopus auferat reliquias ab Eccleſia, vel permittat conſiſtere.

5 CAP. *Si plures.* Si hæredes contendunt de prouidenda Eccleſia, Epiſcopus auferat reliquias, & claudat Eccleſiam, donec ſtatuant ibi presbyterum, & vnde viuat. GLOS. Quid faciet Epiſcopus in diſcordia patronorum. Reſp. ſi diſcordia eſt inter Epiſcopum, & patronum, Epiſcopus ponat œconomum in Eccleſia, donec ſit determinatum negotium: ſi eſt inter patronos ſuper electione facta, Epiſcopus proferat eum, qui habet plures voces, dummodò abſit ſcandalum: ſi ſint plures in vocibus, Epiſcopus poteſt facere gratiam, cui vult: ſi diſcordia eſt de iure patronatus, Epiſcopus inſtituat aliquem in Eccleſia, & qui vincit illum præſentet, & hoc faciat ſi non ſunt concordes per ſex menſes à vacatione: ſed ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, Epiſcopus claudat Eccleſiam, vt hic dicitur. An ſi ſint duo patroni, & vnus reliquit plures filios, alter vnum, an iſte vnus par ius cum illis pluribus? videtur ſic, quia obligatio non debet variari ex pluritate ſucceſſorum, & ſic debent reputari pro vno, cui ſuccedunt. Reſp. quod non, quia quilibet iſtorum eſt patronus in ſolidum, ergo illi plures habent plus iuris, quàm ille vnus, & omnes ſunt æqualiter patroni, quia ius eſt indiuiſibile. *c.1.eod.* Hoc eſt verum, cùm hæreditas eſt diuiſa.

CAP. *Laici.* CAP. *Inuentum.* Laici nondent, nec auferant à presbyteris Eccleſias ſine conſenſu Epiſcopi; ſi ſecus, Epiſcopus iudicet, & puniat.

CAP. *Decimas.* CAP. *Nemini.* Monachi non accipiant decimas, vel Eccleſias à laicis ſine licentia Epiſcopi, & nemo in ſuum vſum conuertat monaſterium.

CAP. *Si quis.* Qui vult ſuum monaſterium ponere in alio loco ad meliorandum, faciat cum conſenſu Epiſcopi, ſed in primo loco remaneat presbyter in monaſterio.

CAP. *Conſtituit.* Qui Epiſcopus, vel Abbas lucri gratia circumuenit alliciendo

liciendo aliquos,& tondent,ſeu habitum imponunt,puniantur,& circumuenti perſeuerare cogantur,& res illorum reddantur hæredibus.

CAP. *Congregatio.* Congregatio monachorum eligat ſuum Aabatem. Item, ſi Abbas iuſta cauſa vult diſcedere è loco, Epiſcopus non eum detineat violenter. Item,Epiſcopus vel Abbas non faciat Abbatem,vel monachum aliquem de ſuis conſanguineis, vel amicis ſine voluntate fratrum.

Cauſa decimaſeptima, De his, qui à voto recedunt cum eorum bo- 6
nis:habet Quæſtiones quatuor.

QVÆSTIO PRIMA.

AN liceat à voto recedere. GRAT. Reſp. quoad Deum ſimpliciter non, quoad Eccleſiam in ſolemni non.

CAP. *Sunt quadam.* CAP. *Vouentibus.* CAP. *Ananias.* CAP. *Qui bona.* Vota ſunt reddenda ſub graui pœna, vt in Anania. GLOS. Votum pro opere Deus reputat.

QVÆSTIO II.

QVi vouit ſine profeſſione, & ad ſæculum redit,non punitur ab Eccleſia. CAP. *Gonſaldus.* Qui vouit fieri monachus,& ideo beneficium renuntiat in manu aduocati, ſi deinde non fit monachus, nec profeſſionem emittit, iterum recipiat beneficium,& quietè poſſideat,quia non renuntiauit, vt debuit,ſed in paſſione corporis,& illicita renuntiatio non præiudicat alicui; ſed ſi renuntiaret in manu prælati,tenet renuntiatio,ſi erat compos,quod probauit.

CAP. *Nos nouimus.* Qui promiſit fieri monachus, & duxit vxorem,maneat cum vxore,nec poteſt eſſe continens ſine licentia vxoris.

CAP. *Si quis incognitus.* Si vult incognitus ingredi monaſterium, probetur per tres annos, & ſi interim ſeruus, libertus, vel colonus quæratur à domino ſuo,reddatur domino cum bonis, quæ attulit,accepta impunitate,id eſt, iuramento; ſi intra triennium non fuit quæſitus, poſtea quæri non poteſt,niſi longè diſtaret,ſed reddantur domino quæ attulit. GLOS. Poteſt dici quod poſt triennium debet compenſare damnum domino, quia hic fecit furtum ſui corporis.

QVÆSTIO III.

AN poſt triennium,& profeſſionem poſſit monachus retro abire de licentia Abbatis,& ſua habere. Reſp. non. 7

QVÆSTIO IV.

AN Abbas debeat reddere monacho diſcedenti ea, quæ monaſterio dederat. Reſp. non.

Digitized by Google

C A P. *Quicumque*. Qui aliquod prædium, licét paruum, vel ius Eccleſiæ alienat, deponatur. G L O S. Sed ſi ſtatim reſtitueret Eccleſiæ, effugeret pœnam. *c. ſi quis, de rebus Eccl. non alien.* Item, ſi quid exiguum, intellige, quod ſit vtile Eccleſiæ. Item, in alienatione huiuſmodi eſt attendenda conſuetudo, vel lex municipalis. C A P. *Ratio.* Nec ſibi det.

C A P. *Sunt qui.* C A P. *Sacrilegium.* C A P. *Omnes.* Qui dedit, vel quilibet alius, non ſibi approprie res Eccleſiæ, nec alienet; ſecus ſunt excommunicati, etiam & conſentientes. G L O S. Conſuetudini ſtatur. Item, qui ratam habet percuſſionem clerici, ſi nomine ſuo fuit facta, eſt excommunicatus, quia comparatur mandato, ſi ſecus non.

C A P. *Sicut*. Qui confinia Eccleſiæ, id eſt, maioris xl. paſſibus, minoris xxx. frangit, extrahendo perſonam hominis, vel eius bona, excommunicatur quouſque ſe emendet, & quod rapuerit reddat, niſi ſit publicus latro.
G L O S. Publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum ſecundùm Canones, non gaudet immunitate Eccleſiæ, ſed leges excipiunt etiam homicidas, adulteros, raptores virginum.

8 C A P. *Si quis in.* Qui committit pugnam, vel homicidium in atrio Eccleſiæ, ſoluat alteri pro violata immunitate. G L O S. Vbi eſt illata ignominia, item detur.

C A P. *Miror.* C A P. *Reum.* C A P. *Frater.* C A P. *Ad Epiſcopos.* Qui ab Eccleſia aliquem extrahit, eſt ſacrilegus, & excommunicandus, donec reſtituat.

C A P. *Sicut qui.* Qui ſacerdotes Eccleſiæ inſequitur, eſt ſacrilegus, & grauius peccatum eſt ſacrilegium, quam fornicatio.

C A P. *Attendendum.* Qui vexat prædia Eccleſiæ, damnetur perpetua infamia, vt ſacrilegus mittatur in carcerem, vel exilium perpetuum.

C A P. *Si quis Eccleſiam.* Qui comburit Eccleſiam, pœniteat quindecim annis, & eam reſtituat, & det pretium pauperibus.

C A P. *Si forte.* C A P. *Pecunia.* C A P. *Si quis.* C A P. *Qui rapit.* Qui ornamenta Eccleſiæ rapit, & vendit, eſt ſimilis, (vide) & clericus rapiens pecuniam punitur multis annis.

C A P. *Nullus.* Clericus, qui extrahit, vel percutit ſeruum, vel diſcipulum fugientem ad Eccleſiam excommunicetur: & ſi clerici ſe mutuò verberant, puniantur pro qualitate criminis.

C A P. *Si quis contumax.* Qui aliquem extrahit à loco immuni, ſoluat nongentos ſolidos, & publica pœnitentia mulctetur arbitrio Epiſcopi.
G R A T. Sacrilegium eſt ſacrum violare, & fit auferendo ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vel percutere clericum. Item, ſacrilegium duplici pœna punitur, excommunicationis, & pecuniaria, quæ ſoluitur ei, ad quem pertinet querimonia.

9 C A P. *Quiſquis.* C A P. *Si quis.* C A P. *De presbyterorum.* C A P. *Qui presbyterum.* C A P. *Vt presbyteri.* C A P. *Omnes.* C A P. *Qui ſubdiaconum.* C A P. *Qui occiderit.* Sacrilegium multis modis committitur, & mulcta eſt varia pro qualitate ſacrilegij, (vide ibi) vt ſi in Epiſcopum, clericum, presbyterum, monachumve, &c. excommunicantur.

C A P. *Si quis ſuadente diabolo.* Si quis ſuadente diabolo in clericum, vel monachum violentas manus iniecerit, eſt excommunicatus, & nullus Epiſco-

pus poteſt eum abſoluere, niſi Papa, niſi ſit in vrgente periculo mortis. G L O S. Multi excipiuntur. *c.ſi verò.c.ex tenore.c.de cætero.c.peruenit.extra,eod.* G L O S. Secundùm leges ſacrilegia, & pœna ſunt varia, vt cùm violant Eccleſias, vel diſputant dubitantes. An electus à Principe ſit dignus, vel de iudicio Papæ.

C A P. *Nemini.* Nemo poteſt de iudicio Sedis Apoſtolicæ iudicare, aut retractare illius ſententiam. 10 C A P. *Conſtituit.* Qui permittit Iudæis publica officia, excommunicetur.

C A P. *Metuentes.* Seruus, qui fugit ad Eccleſiam, ſi dominus iurat de impunitate, detur ei etiam inuitus. C A P. *Vxor Felicis.* Si ſeruus non curat de iuramento domini, imputet ſibi, ſi mox puniatur. C A P. *Iudæ.* Inter Hebræum, & ſeruum, qui dicit ſe Chriſtianum, Epiſcopus iudicet.

C A P. *Definiuit.* C A P. *Id conſtituimus.* Neminem quis extrahet ab eccleſia, & ſeruum non niſi dato iuramento de impunitate, & ſi non ſeruat, excommunicetur.

C A P. *Si quis ſeruum.* C A P. *Si quis ſeruum.* Qui cauſa religionis docet ſeruum contemnere dominum ſuum, eſt excommunicatus, & reprehendatur. fol. 43.

C A P. *Nullus res.* C A P. *In venditionibus.* C A P. *Quæſti.* C A P. *Hanc ergo.* 1 Si neceſſitas vrget vendendi res Eccleſiæ, intimetur priuatis, vel vicinis Epiſcopis. G L O S. Eſt abrogatum. Item, nec Abbas alienet ſine Epiſcopo. G L O S. Hodie non valet. Item, res monaſterij non alienentur, niſi pro Eccleſia ædificanda. Item, nec grauent monaſterium. G R A T. Qui obtulit ſua Eccleſiæ, mox retrocedit pœnitens, dantur illi ſua bona ex charitate, & iure poli, non fori exemplo Ioannis Euangeliſtæ.

C A P. *Quicumque.* Non debet Eccleſia acceptare bona, exhæredatis filiis. Item, ſi illi qui dedit naſcuntur filij, reſtituantur bona. G L O S. Non ſic apoſtatæ, niſi ob ſcandalum.

Cauſa decima octaua, An & in quibus monaſteria ſunt ſubiecta Epiſcopis: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN monaſterium poſſit petere quæ ab Epiſcopo ſunt quæſita, & an Eccleſia epiſcopalis petat donata ab Epiſcopo. Reſp. non. 2 G L O S. Monachus quicquid acquirit, acquirit monaſterio: & ſi hic Epiſcopus acquirit Eccleſiæ epiſcopali, qui ſi eſt confirmatus tantùm, non tamen eſt tranſlatus, res eſt dubia. videtur quod non acquirit Eccleſiæ, niſi poſt corporalem poſſeſſionem, id eſt perfectè tranſlatus. *c.cum cunctis.de electione.*

C A P. *Statutum.* Monachus electus, & factus Epiſcopus, cum ſit liber à regula monaſtica, quicquid acquiſierat, monaſterio relinquat: ſed poſtquam ordinatur Epiſcopus, acquirit Eccleſiæ.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

3 AN Abbas ſit eligendus, & inſtituendus ab Epiſcopo, an à monachis. Reſp. eligendus à monachis, inſtituendus ab Epiſcopo, niſi ex priuilegio.

CAP. *Hoc tantùm.* CAP. *Abbas.* CAP. *Abbatem.* CAP. *Quàm ſit.* CAP. *Luminoſo.* CAP. *Pridem.* CAP. *Abbas.* CAP. *Nullam.* Epiſcopus nil exerceat erga monaſterium, vel monachos, quod Canones non concedunt, ſub pœna excommunicationis: & ſic non ordinet Abbatem, neque Miſſam publicam in monaſterio faciat: Abbatem dignum moribus, & vita eligant monachi de ſuo monaſterio, vt in *cap. Abbatum in monaſterio, ſup. ead.* Item, Epiſcopus nihil accipiat de cellis, vel monaſteriis, nec eos grauet. Item, nullus monachus ordinetur, vel inſtituatur in aliqua Eccleſia, ſine conſenſu Abbatis, & Epiſcopus non ponat cathedram, nec imperet, nec ordinet, niſi rogatus ab Abbate; non ſit baptiſterium in monaſterio. Item, Abbas cum permiſſione Epiſcopi, poteſt ſuum locum deſerere, nec monachi poſſunt illum repellere, vt alium creent. GLOS. Loquitur de monaſteriis priuilegiatis. Item, monachus factus Papa, ſine licentia Abbatis compellitur redire ad monaſterium, id eſt, à ſeipſo. Item, in loco fontis baptiſmalis fiet Altare, ne calcetur. GRAT. Clerici monaſteriorum, id eſt, monachi, ſunt ſub poteſtate Epiſcopi, nec alicui licet ædificare monaſteria, vel cellas ſine auctoritate Epiſcopi.

4 CAP. *Quidam.* CAP. *Qui religioſis.* CAP. *De monachis.* CAP. *Cellulas.* CAP. *Nullus.* Monachi ſub poteſtate Epiſcopi loci, nec ædificent monaſteria, vel cellulas ſine licentia Epiſcopi, ſub pœna excummunicationis: & qui præponitur fœminis religioſis, probetur ab Epiſcopo: & monachus non fabricet cellulam ſine conſenſu Epiſcopi, & Abbatis.

CAP. *Si quis.* CAP. *Abbates.* CAP. *Monaſteria.* CAP. *Abbatibus.* CAP. *Cognouimus.* Abbas malæ vitæ, & bene regens, deponatur ab Epiſcopo, & vicinis Abbatibus, & Abbates corrigantur ab Epiſcopo, & monachi vagabundi per Abbates cum conſilio Epiſcopi arceantur; ſi ſecus, Abbas erit reus. GRAT. Mulieres non paſſim frequentent monaſterium, nec ſint cõmatres monachorum, nec moniales ſimul cũ monachis habitent, vel loquantur ſæpe.

5 CAP. *Peruenit.* CAP. *Definimus.* CAP. *In nullo.* CAP. *Monaſteria.* CAP. *In decima.* CAP. *Perniciosam.* Mulieres non accedant ad monachos qualibet occaſione, nec fiant commatres monachorum, & moniales habeant diſtinctum monaſterium, & diſtans à monachis: non conuiuent, ſed extra portam dent neceſſaria: & ſi monachus etiam Abbas vult viſitare ſuam propinquam, viſitet in præſentia Abbatiſſæ per modica, & compendioſa verba, & in breui ab ea diſcedat: & communes monachorum, & mulierum diſtribuantur eis, prout de iure. Item, mulieres non habeant receptacula particularia pro hoſpitibus, nec ſimul cantent in choro cum canonicis.

CAP. *Peruenit.* CAP. *Dudum.* CAP. *Viſitandi.* CAP. *Non ſemel.* Monaſteria monachorum non fiant habitacula clericorum, vel laicorum, nec illa grauent aliquo dominio, imò nec ad illa clerici etiam in ſacris accedant, niſi ſint inuitati ad orandum, vel celebrandum; Epiſcopus verò accedat quoties

voluerit

voluerit ad hortandum, vel viſitandum, non tamen inferat grauamen, & corrigat, ſi opus eſt. G L O S. An præceptum extinguatur morte prædeceſſoris, ſicut mandatum. *c gratum, de offic. deleg.* aliqui negant, & ſic ſufficit fuiſſe præceptum prædeceſſori; alij affirmant, dummodò expreſſis nominibus ſcribatur. *c. quoniam Abbas, de offic. deleg.* alij ſimpliciter affirmant. Item, quando Epiſcopus accedit, propter bonum Eccleſiæ, ſed cauſa ſui negotij, non debetur ei procuratio.

C A P. *Eleutherius.* Si conueniatur in dedicatione Eccleſiæ, vt oblatorum pars ſit Epiſcopi, & pars monaſterij, eſt ſeruandum.

C A P. *Seruitium.* Monaſteria & eorum Eccleſiæ faciant conſueta ſeruitia Epiſcopo. G L O S. Conſuetudo inducit annuas præſtationes, dat iuriſdictionem, priuilegium, ius eligendi, inducit ſeruitutem, obligat vt ius ſcriptum, & ex conſuetudine præſcripta xl. annis, & bona fide ius, & poſſeſſio acquiritur. Item, poſſeſſor nihil tenetur probare de iure ſuo, ſed aduerſarius. Item, differt conſuetudo præſcripta, & præſcriptio.

Cauſa decimanona, An clerici ſæculares, & canonici regulares inuitis Prælatis, poſſint ingredi Religionem arctiorem: habet Quæſtiones tres. 6

QVÆSTIO I.

AN Epiſcopus debeat dare licentiam ſuo clerico volenti Religionem ingredi. Reſp. ſic.

C A P. *Clericus.* Epiſcopi debent concedere facultatem clericis ingrediendi Religionem ad contemplandum, quia ad meliorem vitam.

QVÆSTIO II.

AN clericus ſæcularis inuito Epiſcopo poſſit ad Religionem tranſire: Reſp. ſic. 7

C A P. *Alienum.* Alienum clericum inuito Epiſcopo nemo ſuſcipiat. G L O S. Nec ad dignitatem. G R A T. Niſi voluerit tranſire ad meliorem vitam, id eſt, Religionem.

C A P. *Duæ ſunt leges.* Si clericus bono ſpiritu vult fieri monachus, fiat etiam inuito Epiſcopo, quia ducuntur à Spiritu ſancto habentes legem ſcriptam in cordibus ſuis: & naturaliter, qui ea quæ legis ſunt, faciunt, ſibi ipſi ſunt lex: & hæc eſt lex priuata, quæ eſt dignior lege publica, id eſt, iuris, ſub qua non ſunt.

QVÆSTIO III.

AN canonici regulares poſſint fieri monachi. G L O S. Sic, cum licentia Prioris: ſi verò ad arctiorem, poteſt etiam non obtenta licentia. *cap. licèt, de regul.* 8

C A P. *Nullus.* C A P. *Mandamus.* Monachi non trahant ad monachiſmum canonicos regulares ſub pœna excommunicationis, nec canonicus fiat monachus niſi lapſus; ſi ſecus, redeat vltimus. G R A T. Intelligitur, ſi ſine licentia Superioris, ſed cum licentia poteſt.

C A P. *Statuimus.* Canonicus regularis non fiat monachus ſine licentia ſui Superioris, nec monachi illum ſuſcipiant ſine communi cautione literarum.

C A P. *Quæ ſemel.* C A P. *Quoniam.* Monaſteria Epiſcopalia diruta dedicata cum conſilio Epiſcopi non fiant ſæcularia habitacula; & qui permittunt puniantur, & qui ſurripiunt hæc, vel epiſcopalia, ſi non reddant, clerici deponantur, ſæculares excommunicentur. G L O S. Idem de hoſpitali. Item, ſi ſint monaſteria, locus eſt ſacer, ligna in vſu honeſto. G R A T. Quo tempore debent tonſurari, qui conuertuntur ad Religionem. G L O S. Reſp. poſt biennium.

C A P. *Monaſteriis.* Qui ingreditur monaſterium, poſt biennium probationis tonſuretur. Item, miles conuerſus non ſuſcipiatur ſine licentia Papæ. G L O S. Apulia tota eſt patrimonium ſancti Petri, & loquitur de eius milite, vel de milite irregulari. G R A T. An ingreſſus monaſterium poſſit facere teſtamentum. Reſp. profeſſus non, heremita ſic.

C A P. *Quia.* C A P. *Perlatum.* Ingreſſus monaſterium non poteſt teſtari, ſed omnia bona ſua cedent monaſterio.

C A P. *Si qua mulier.* Qui ingreditur monaſterium, & habet liberos, poteſt dare ſua bona liberis: & ſi decedit ab inteſtato, detur legitima liberis. vide ibi.

C A P. *Non liceat.* Idem, & parentes non extrahant liberos à monaſteriis.

Cauſa vigeſima, De impuberibus ingredientibus religionem: habet Quæſtiones quatuor.

QVÆSTIO PRIMA.

9 AN puer traditus in monaſterium cogatur tenere propoſitum religionis. Reſp. non.

C A P. *Firma.* Profeſſio virginitatis erit firma, cùm ætas erit adulta, id eſt, apta nuptiis. G L O S. In fine xiv. vel xij. in fœmina.

C A P. *Addidiſtis.* C A P. *Monachum.* C A P. *Quicunque.* C A P. *Quia.* C A P. *Quam.* C A P. *Infans.* Qui oblatus eſt à parentibus monaſterio, non poteſt diſcedere; & ſi nubat, relinquat vxorem. G L O S. Intelligitur, ſi puer oblatus conſenſit in vota religionis.

C A P. *Puellæ.* Puella, quæ coacta à parentibus habitum religionis eſt profeſſa, ſed ſponte, non poteſt nubere, etiamſi non ſit ſacrata. C A P. *Sicut.* C A P. *Illud.* Si coacta, non tenet. G R A T. Velum virginibus non imponendum, niſi certis diebus. G L O S. Velum profeſſionis anno xij. conſecrationis xxv. ordinis, & Prælationis xl.

C A P. *Deuotis.* Virgo veletur in Epiphania in Albis, in die Apoſtolorum, vel in periculo mortis. Vidua non veletur. G L O S. De velo conſecrationis. Item, poteſt in quolibet die Dominico.

C A P. *Iuuenculas.* Abbatiſſa non eligatur iuuenis, ſed ſexagenaria.

C A P.

C A P. *Sanctimoniales.* Non veletur diaconiſſa niſi in xl.

C A P. *Placuit.* Nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur ante xxv. annum. C A P. *Virgines.* Idem vt ſupra niſi in neceſſitate. G R A T. Vidua licèt non veletur, tamen poteſt facere profeſſionem in ſcriptis, & vbique geſtare veſtem conuenientem profeſſioni.

C A P. *Vidua.* Vidua faciat profeſſionem in ſcriptis, ſaltem à ſe aliquo ſigno notatam. Item, veſtem profeſſionis honeſtam, & non ſuſpectam ſecum ſemper deferat, etiam in lecto.

QVÆSTIO II.

DE pueris, qui præter voluntatem parentum tonſuram, vel habitum religionis ſuſcipiant. An poſſit reuocari. G L O S. In maſculo, ſi infra xiv. in fœmina, xij. ſi pater, vel tutor eſt præſens, & non contradicit, videtur conſentire, & non poteſt; ſi contradicit, vel eſt abſens infra annum, & debet ab habita ſcientia intra xiv. vel xij. poteſt pater, vel tutor reuocare: nec peccant reuocando, ſicut nec puer obediendo, quia de iure. fol.44. 1

C A P. *Si in qualibet.* C A P. *Puella.* Si vnus, vel vterque parens, vel tutor promiſit filium xiv. vel filiam xij. fieri regularem, non poteſt amplius reuocare. Item, ſi non promiſit, poteſt contradicere, dum non attingit xiv. vel xij. & mox puer recedit, excommunicetur, & reuertatur. G L O S. Si vnus parens tradit, alter poteſt reuocare. Item, hoc dicto, *Mox*, ampliatur ſæpe. Item, annus, & dies intelligitur, niſi monaſterium diu diſtet.

C A P. *Statuimus.* Abbatiſſa, vel monialis non poteſt imponere velamen puellæ ſub pœna.

C A P. *Oportet.* Infantes, qui offeruntur à parentibus, debent offerri coram multis teſtibus: ratio, quia hi non poſſunt monachari ſine licentia parentum.

QVÆSTIO III.

AN puer, vel puella, qui coactè accipit habitum, cogatur remanere. Reſp. non, ſicut & de quolibet alio. G L O S. Coactio, vt faciat profeſſionem nullam, debet cadere in conſtantem virum. Item, conditionalis coactio non obligat, niſi ex timore voueat. 2

C A P. *Propoſitum.* C A P. *Procliuis.* C A P. *Eos.* Profeſſus, vel profeſſa, ſi relicta religione eant ad militiam, vel coniugium, purgentur publica pœnitentia, excommunicentur, & redeant etiam inuiti ad religionem, nec recipiant honores ſæculares, ſicut non poſſunt etiam clerici in choro taxari.
G L O S. Pœnitentia publica in monaſterio. G R A T. Clericus coniugatus non tenetur ferre tonſuram. Item, monachus faciat pro delicto publicam pœnitentiam in clauſtro. Item, poteſt habere honores ſæculares.

C A P. *Potens.* Si quis inuitus habitum accepit, non tenetur manere in religione, & habeat ſuam hæreditatem. G L O S. Negatiua probatur, vt hic. Item, monachi ſuccedunt.

C A P. *Conſtituit.* Qui alliciunt homines ad profeſſionem, vt ſuccedant, reſtituant hæredibus bona, & illi remaneant profeſſi.

QVÆSTIO IV.

3 AN liceat monacho trãſire ab vno monaſterio in aliud ſtrictius. Reſp. ſic, nõ.

CAP. *Virgines.* Virgines pro lucro animæ, non pro fuga diſciplinæ ad aliud monaſterium arctius poſſunt tranſire. GRAT. Similiter & monachi.

CAP. *Monacho.* Monachus non poteſt vouere ſine licentia Abbatis, & ſi vouit illud frangat. GLOS. Vt de abſtinentia cum ſcandalo.

CAP. *Monachum.* Nullus Abbas recipiat, vel retineat monachum alienum ſine licentia ſui Abbatis, ſecus Abbas illum reuocare poteſt de iure. Item, clericus non vagetur ſine literis commendatitiis ſui Epiſcopi, & monachi vagi corrigantur verbis, mox verberibus. Item, monachus à congregatione non diſcedat ad priuatas cellulas, niſi ſit probatæ vitæ: poſt longos labores, vel propter infirmitatem remittatur regula aſpera, & tunc inter ſepta monaſterij habens cellulam ſeparatam ſit ſub obedientia Abbatis. Item, Abbas non habeat diuerſas cellulas ſeparatas, nec plura monaſteria, niſi propter incurſus hoſtiles, collocet receptacula inter muros.

Cauſa vigeſimaprima. Iterum agit de clericis: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO I.

4 AN Clericus poſſit intitulari in duabus Eccleſiis. Reſp. non. GLOS. Niſi in ſex caſibus. Primò, ſi Eccleſiæ ſint pauperes: ſecundò, ſi Epiſcopus diſpenſat: tertiò, propter paupertatem clericorum: quartò, ſi Papa concedit: quintò, ſi habet vnam in titulum, alteram in commendam: ſextò, cùm vna adhæret alteri, vel pendet ex altera.

CAP. *Clericus.* Nullus clericus inſtituatur in duabus Eccleſiis in vrbibus, niſi in villis vbi eſt inopia clericorum. GLOS. Epiſcopus poteſt concedere beneficium in aliqua Eccleſia alicui; ſed ſi non eſt ibi intitulatus, non eſt de clero, nec habet vocem in capitulo, licèt percipiat fructus illius Eccleſiæ, vel præbendam corporaliter, cuius tamen titulus dicitur vacare de iure. Item, ſi beneficiatus habet pauperem Eccleſiam, quærat victum honeſto artificio, ſi à principio accepit pauperem Eccleſiam, ſecus ſi deinde eſt pauperata, & tunc poteſt vniri alia. Item, illa Eccleſia dicitur pauper, quæ non poteſt aliquem procurare. Item potius eligendi ſunt diuites, quàm pauperes. GRAT. Non licet habere duas Eccleſias in duabus Ciuitatibus.

CAP. *Clericum.* In Eccleſiis duarum Ciuitatum eodem tempore conſcribi non oportet. CAP. *Qui plures.* Sed poteſt habere vnam in commendam, alteram in titulum, quia poteſt reuocari commenda.

CAP. *Vnum.* Vnus Abbas duobus monaſteriis præſidere interdicitur.

CAP. *Relatio.* CAP. *Illud.* Vnus poteſt eſſe Epiſcopus (quem vocant Cardinalem) duarum Eccleſiarum, vt Terracinenſis, Fundenſis. GLOS. Secundùm aliquos vnam in commendam.

QVÆSTIO II.

AN Clericus relinquens ſuam Eccleſiam poſſit ad aliam tranſire ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi. Reſp.non,niſi tranſeat ad religionem. 5

CAP. *Quoniam*. CAP. *Placuit*. CAP. *Si quis*. Clericus in aliena Diœceſi non ordinetur ſine dimiſſorialibus: ſi ſecus,ordinans, & ordinatus deponatur. GLOS. Habens beneficium in duabus diœceſibus ab vtroque poteſt ordinari,& iudicari.Item,vbi Epiſcopus eſt notus,ſufficiunt litteræ Epiſcopi,ſecus, ſcilicet ſigilla. Item, translatus ad aliam Eccleſiam nil commune habet cum prima. Item poſt adeptam poſſeſſionem ſecundæ perdet primam cum licentia primi Epiſcopi, alioquin poteſt repeti.Item de antiquo iure Epiſcopus poterat diſpenſare ad pluralitatem beneficiorum, ſi non erat incompatibilitas iuris. Item, vetus ius maneat ſimul cum nouo,ſi non corrigatur. GRAT. Aliud eſt transferri auctoritate Papæ, quod licet;& aliud propria temeritate tranſire, quod non licet.Item,vna Eccleſia non detur duabus.

CAP. *Sicut*. Vna Eccleſia non diuidatur in duos Paſtores, eſt enim vxor, & non ſcortum. GLOS. Si Eccleſia, vel præbenda eſt abundans, poteſt diuidi in duas diſtinctis limitibus, ſicut vna Prouincia in duas, & contra duæ in vnam.

CAP. *Præcipimus*. Vnaquæque Eccleſia habeat proprium ſacerdotem, ſi facultas ſuppetit.Item,Eccleſiæ non committantur presbyteris conductitiis, id eſt,pro certo pretio. GLOS. Poteſt quis conducere operam ſacerdotis certo pretio vſque ad ſeptennium, vel ſub annuo cenſu,ſed non ad regimen animarum,vel vicarios,ſed per ſe.

QVÆSTIO III.

AN clerici poſſint eſſe procuratores negotiorum ſæcularium. Reſp.non. 6
GLOS. Niſi miſerabilium perſonarum.Item,exercetur negotiatio quãdo aliquid emitur, vt vendatur, vel tractare cauſas ſæculares exceptis aliquibus perſonis,vel procurare ſæcularia.Item,eſt licitum clericis conducere poſſeſſiones à laicis, vt faciunt monachi quando indigent. CAP. *Peruenit*. Clericus non negotietur niſi ob pietatem.

CAP. *Credo*. CAP. *Placuit*. CAP. *Cyprianus*. CAP. *Mollitiis*. CAP. *Hi qui*. CAP. *Sacerdotium*.Clerici non procurent negotia ſæcularia, non ſint procuratores,conductores,nec vllo turpi, vel inhoneſto negotio victum quærant. GLOS. Conductores vectigalium, vel vt vendanr.

QVÆSTIO IV.

AN liceat clericis ornari fulgidis veſtibus.Reſp.non.GLOS.Non ad iactantiam,vel laudem humanam, vel voluptatem corporis, ſecus, ſi habet poteſt vti pulchro,& honeſto veſtitu,quia non vſus,ſed abuſus,& iactantia,& libido eſt in culpa.Idem de cibo,vt in diuite Epulone.Quare poſſunt Clerici vti pretioſis veſtibus ſecundùm vſum regionis,ne vileſcat dignitas clericalis, non tamen rubeis,vel viridibus pannis, ſed poſſunt ferre purpuram, ſi ſit clauſa. 7

T 3 CAP.

C A P. *Omnis.* CAP. *Nullus.* CAP. *Epiſcopi.* CAP. *Sine.* C A P. *Præcipimus.* Clerici,qui fulgidis,& claris veſtibus ſe ornant, puniantur: etiam in itinere vtantur decenti veſtitu, nec extra domum appareant ſine veſtitu ſacerdotali,ſecus,communione priuentur.

QVÆSTIO V.

8 AN clerici à ſuo Epiſcopo correpti officium relinquentes ad Iudicem ſæcularem confugere poſſint.Reſp.non.

C A P. *Placuit.* C A P. *Si quis.* C A P. *Si quis cui.* CAP. *Si fortè.* CAP. *Si quis Epiſcopus.* C A P. *Si Epiſcoporum.* Clericus ſi correctus ab Epiſcopo ad Iudicem ſæcularem confugit,tum ipſe, tum qui eum defendit ſunt excommunicati,& ſoluant pœnas, etiamſi Epiſcopus depoſitus ad Imperatorem recurrat,careat ſpe reconciliationis.Item,excommunicetur,qui fugitiuum clericum defendit.

Cauſa vigeſima ſecunda, De iuramento, præſertim erga Prælatos: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO PRIMA.

9 AN iuramentum ſit licitum.Reſp.ſic. GRAT. Sponte,& ſine cauſa non licet iurare, ſed licet ad aſſerendam ſuam innocentiam, vel ad pacem confirmandam, vel vt credant quod illis eſt vtile. G L O S. Licet iurare pro ſeruanda fama,pace,Fide catholica, fidelitate, pro cautione, pro veritate non occultanda.

C A P. *Omne quod.* Pax animorum conciliatio, veritas teſtium verius ſolidatur iuramento.Item,quando teſtis deeſt, iuramentum oſtendit innocentiam rei,id eſt,infamati.

C A P. *Non eſt contra.* C A P. *In Nouo.* C A P. *Vt noueritis.* C A P. *Ita ergo.* C A P. *Tu malum.* C A P. *Et iurabunt. Cap.Conſidera.* Licet iurare ex cauſa,& ſcriptura exponitur.

C A P. *Clericum.* Clericus ſi perſiſtit iurare per creaturas, excommunicandus. G L O S. Si ſine ſolemnitate. C A P. *Si quis.* Qui iurat per capillum, vel caput Dei,clericus deponitur, laicus excommunicatur: qui per creaturas,
10 caſtigatur,& ſi Epiſcopus hos non corrigit,corripiatur.

C A P. *Si aliqua.* C A P. *Habemus.* C A P. *Non eſt.* C A P. *Peccatum.* Iurare non eſt peccatum,& grauius eſt iurare per Deum,quàm per Euangelium.

CAP. *Quiſquis.* Neque eſt peccatum accipere iuramentum ab alio. GLOS. Niſi ſciamus illum falsò iuraſſe.

C A P. *Monet te.* Qui vtitur fide iurantis per falſos Deos,non peccat,ſimiliter qui accipit eiuſdem iuramentum, quia illi permittitur tale iuramentum.

C A P. *Prædicandum.* Periurus ſi timens pœnitentiam non confitetur, excommunicetur,ſimiliter & quilibet crimino ſus.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

AN ſit periurus qui falſum iurat putans eſſe verum. Reſp. non. fol. 45.
GLOS. Periurium quadruplex. 1

CAP. *In dolo.* CAP. *Animaduertendum.* CAP. *Homines.* CAP. *Is autem.* CAP. *Beatus.* CAP. *In quibus.* CAP. *In ipſarum.* Periurium poteſt fieri multis modis. Primò, quando quis falsò, ſed ignoranter iurat, & non eſt peccatum: ſecundò ſcienter, & eſt peccatum: tertiò, quando eſt indiſcretum, & quandoque eſt peccatum: quartò, tranſgreſſio iuramenti, & non ſemper eſt peccatum: & iuramentum habet tres comites, veritatem, iudicium, id eſt, licitum, iuſtitiam: & ream linguam non facit, niſi mens rea, licet factum ſit verum. Item, vti verbis ad fallaciam, & non ad id, ad quod ſunt inſtituta, peccatum eſt, & omne mendacium eſt peccatum. Item, qui dicit falſum putans verum non mentitur, licèt ſit temerarius. Item, falſum credere in his, quæ non ſpectant ad ſalutem, pro nihilo habendum.

CAP. *Primum.* CAP. *Cùm humilitatis.* CAP. *Incautè.* CAP. *Non ita.* CAP. *Mihi autem.* CAP. *Nec artificioſo.* CAP. *Ne quis arbitretur.* CAP. *Faciat homo.* CAP. *Omne genus.* CAP. *Si quis ad te.* CAP. *Quod autem.* CAP. *Si quis.* per cap. *Si quilibet.* Sunt multa genera mendaciorum, non æquè grauia: ſed numquam mentiendum, neque humilitatis gratia, nec pro morte corporali vitanda, nec pro ſalute alterius, ſemper enim eſt peccatum, nec poteſt excuſari exemplo veritatis legis, vt obſtetricum. Item, dicere ioco ſcienti ea, quæ non ſunt, non reputatur mendacium, ſed culpa non caret.

CAP. *Vtilem.* CAP. *Quæritur.* Simulatio ſæpe eſt vtilis, vt tacendo veritatem, vel ſimulando id, quod non eſt, nec fieri cupit, exemplo Iehu, Dauid, Chriſti, Abraham.

QVÆSTIO III. & IV.

AN iuramentum illicitum ſit ſeruandum. Reſp. de re illicita non: de re licita, ſed modo illicito, ſic. 2

CAP. *Si publicis.* CAP. *Eſt etiam.* CAP. *Quod Dauid.* CAP. *Iurauit.* CAP. *In malis.* CAP. *Si aliquid.* CAP. *Non ſolùm.* CAP. *Vnuſquiſque.* CAP. *Incommutabilis.* CAP. *Magnæ.* CAP. *Qui ſacramento.* CAP. *Non ſemper.* CAP. *Non eſt.* CAP. *Neceſſe.* CAP. *Non peierabis.* CAP. *Si aliquid.* CAP. *Definitio.* CAP. *Actione.* CAP. *Si quis.* Vota & iuramenta de re illicita, ſeu ſtultè facta non ſunt ſeruanda: & de duobus malis minimum eligendum, & Deus quandoque mutat ſuam ſententiam, & malè iurans pœnitentiam agat, & per annum non communicet: ſi pueri intra pubertatem iurant, non tenentur contradicentibus parentibus.

CAP. *Si ad peccatum.* CAP. *Mulier.* CAP. *Inter.* Iuramenta illicita licitè deſeruntur, quando ad bonum reditur: ſi verò deſcenditur ad peius, tunc iuramentum illicitum, ſicut damnabiliter ſeruatur, damnabilius contemnitur.

CAP. *Innocens credit omni verbo.* Aliquando iurans illicita non poteſt facere contra iuramentum propria auctoritate. GLOS. Vt qui iurat non recipere curam paſtoralem, vel cauſa metus. GRAT. Iuramentum illicitum

tum ſcienter factum non ſeruandum; nam ignorantia facti, non iuris excuſat. Item, non ſemper eſt illicitum iuramentum, ſi deeſt aliquis comes.

QVÆSTIO V.

3 AN qui compulſus peierat, & qui compulit ſit reus periurij. Reſp. ſic. CAP. *Qui compulſus.* CAP. *Qui peierat.* CAP. *Si quis coactus.* CAP. *Si quis peierauerit.* CAP. *Ille qui.* CAP. *Qui exigit.* CAP. *Si quis conuictus.* CAP. *Hoc videtur.* CAP. *Quacumque.* CAP. *Ecce duo.* CAP. *Humanæ aures.* Falſum iurans, & ſcienter compellens iurare, vterque eſt periurus, & multis pœnis puniuntur. (vide ibi.) Item, periurium eſt peius homicidio. Item, quando arte verborum iuratur, Deus accipit ſicut intelligit is, cui iuratur. Item, humanæ aures iudicant verba, vt foris ſonant, ſed Deus ſecundùm intentionem proferentis, & intentio non debet deſeruire verbis, ſed verba intentioni.

CAP. *Iuramenti.* Inter iuramentum, & locutionem fidelium non debet eſſe differentia. CAP. *Qui peierare.* Qui eſt paratus peierare, eſt periurus antequam iuret, quia Deus videt cor.

CAP. *Paruuli.* Qui non ſunt in rationabili ætate, id eſt, xiv. anno, non cogantur iurare. Item, ſemel periurus non ſit teſtis, nec in ſua, vel alterius cauſa iuret.

4 CAP. *Pueri.* Puella in puerili ætate in domo patris neſcientis, ſi iurauit, vel vouit, & pater eius, vt ſciuit ſtatim contradixit, iuramentum, & votum ſint irrita. GLOS. Pater debet reuocare iuramentum filij, quàm citò ſcit: ſed votum Religionis non tum ſtatim cùm ſcit, ſed poteſt contradicere vſque ad annum, & diem.

CAP. *Honeſtum.* Qui iurat debet eſſe ieiunus. GLOS. Ex honeſtate, & conſuetudo eſt in contrarium, & puer ante annum xiv. non cogatur iurare.

CAP. *Decreuit.* Certis temporibus non admittendum iuramentum. GLOS. Iam præualuit conſuetudo contra.

CAP. *De forma fidelitatis.* Qui iurat fidelitatem domino, hæc intelligat, incolumem, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile. CAP. *Si quis laicus.* Idem.

CAP. *Caueto.* CAP. *Quoties.* CAP. *Nullus.* CAP. *Nullus Epiſcopus.* Mendacium non ſolùm eſt in falſis verbis, ſed in ſimulatis operibus, & cautè loquendum, & clericus non iuret laico ſuper Euangelia, id eſt, calumniæ, nec Epiſcopus compellat iurare clericos, niſi pro ratione rei eccleſiaſticæ.

Cauſa vigeſima tertia De bello iuſto, vel iniuſto, de iuſtitia, de hæreticis: habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO PRIMA.

5 AN militare ſit peccatum. Reſp. non, in iuſto bello, vel pro defenſione ſuæ patriæ, legum. GLOS. Clerici ſiue in maioribus, ſiue in minoribus, ſi volunt viuere clericè, non poſſunt mouere arma. An liceat vim repellere

pellere repercutiendo,aliqui negant,alij quod laicis ſic,clericis non. GLOS. Tenet quod vtrique poſſunt vim perſonæ repellere , antequam inferatur , vel incontinenti illatam;& inſidiantem, ſeu eum,qui vult occidere , licet occidere. Item , ſi quis vim iam factam repellat protinus , præſumitur cauſa defendendi,quàm vlciſcendi factum,quando primus percuſſor volebat denuò percutere : quia ſi nolebat, præſumitur vindicta,& non repulſa iniuriæ, & ſic intelligitur incontinenti. Item , qui moderamen excedit , & non ex propoſito, non tenetur. Item , ſi vis inferatur rebus, & illatam , & inferendam licet repellere, ſed potius illatam.

CAP. *Niſi bella.* CAP. *Paratus.* CAP. *Noli.* CAP. *Qui culpatur.* CAP. *Militare.* CAP. *Apud veros.* CAP. *Summa.* Bella carnalia Iudæorum leguntur in Eccleſia, quia ſunt figuræ ſpiritualium, & miles debet eſſe animo pacatus, ſed fortiter debet bellare ad corrigendum alios,& ſic in bellicis armis Deo placere poteſt;& hoſtem pugnantem neceſſitas perimat,non voluntas,& reprehendere bellum,quia multi moriuntur,timidorum eſt non religioſorum, nam militare non eſt peccatum, niſi propter prædam, vel rem priuatam , & Greg.hortatur milites obedire tribunis.

QVÆSTIO II.

QVod bellum dicitur iuſtum , vel non. Reſp. ratione præcipientis , vel obedientis,id eſt, clerici, vel rei in cauſa dominandi,vel perſonæ,contra quam. 6

CAP. *Iuſtum eſt bellum.* Bellum eſt iuſtum, quando fit præcepto principis pro rebus repetendis , vel pro iniuria repetenda. Item, non eſt dicendus Iudex,ſi in eo non inſit iuſtitia.

CAP. *Dominus.* Quando bellum eſt iuſtum , licet pugnare , & vincere per inſidias.Item,bellum eſt iuſtum,quod auctoritate Principis fit ad vlciſcendum iniurias,vel Deus præcipit.

CAP. *Notandum.* Iuſta cauſa fuit filiis Iſraël pugnandi, quando prohibebatur tranſitus innoxius in via publica.

QVÆSTIO III.

AN iniuria ſociorum armis ſit propulſanda. Reſp. ſic,ſed cum moderamine,& ſtatim;& non à clericis. 7

CAP. *Sex differentiæ.* CAP. *Maximianus.* CAP. *Noſtri.* CAP. *Pro membris.* CAP. *Fortitudo.* CAP. *Si quis.* CAP. *Non in inferenda.* CAP. *Qui poteſt.* CAP. *Iuſtum.* CAP. *Ab Imperatoribus.* CAP. *Oſtendit.* Licitum eſt petere auxilium in tribulationibus,& licitum eſt Iudici vindicare iniurias , licèt particulari non liceret petere vindictam. Item, qui poteſt, & non repellit iniuriam ſocij, eſt in vitio , ſicut qui facit : & qui deſinit obuiare cùm poteſt, conſentit.

QVÆSTIO IV.

8 AN vindicta ſit inferenda.Reſp. ſic, à Iudice, amore correctionis,vt delinquens corrigatur,& innocens liberetur.

C A P. *Tolerandi*.C A P. *Tu bonus*.C A P. *Quod ego*.CAP. *Ecce*.CAP. *Quiſquis*. C A P. *Ita planè*. C A P. *Si quis*. C A P. *A malis*. C A P. *Recedite*. C A P. *Quàm magnam*.CAP. *Fortè*.C A P. *Tres perſonas*. Tolerandi ſunt mali nobiſcum,ſed reprehendendi pro pace Eccleſiæ,vt Chriſtus Iudam: & ſic eris pacificus,hoc eſt,non communicare,non conſentire.

C A P. *Qui ſecundùm*. CAP. *Quantus*. C A P. *Hæc autem*. In Eccleſia ſunt permulti boni,& mali,& præſumptio eſt velle auferre zizania: & qui non tolerat malos,fit malus.

C A P. *Cùm in lege*. C A P. *Infideles*. C A P. *Quidam*. C A P. *Cùm quiſque*. Rigor legis temperatur in Euangelio,nec debemus vitare infideles, & propter ſcandalum remittendus rigor legis,vt excommunicandi,præſertim in occultis.

C A P. *Sicut non eſt*. C A P. *Obtineri*. C A P. *Nabuchodonoſor*. C A P. *Vaſis iræ*. Quæ prædeſtinanda ſunt precibus obtinemus : Deus primus deſtinando eligit,præſciendo relinquit.Vide ibi fuſe de prædeſtinatione.& omnes corrigendi,licet nemo ſaluetur,niſi prædeſtinatus.

9 C A P. *Ipſa pietas*.CAP. *Quid faciet*.C A P. *Quid Chriſtus*. Mali corrigendi,niſi ad euitanda ſcandala temperetur ſecuris, vt ex multitudine pauci puniendi.

C A P. *Inter querelas*.C A P. *Si is*.C A P. *Si illic*.Epiſcopus pro iniuria propria neminem debet excommunicare,ſed puniat peccantem in Deum : & iniuria remiſſa,iterum reuocari non debet.

CAP. *Guiliſarius*.Prælatus excommunicet eum, qui offendit Eccleſiam in perſona Prælati,vt incarcerando.CAP. *Si quis*. Iudex nullum damnet ſine accuſatore.Item,priuatus,ſi non poteſt probare,non accuſet.

CAP.*Non poteſt*.Quando peccatum eſt multitudinis,vel eius, cui eſt annexa multitudo,flendum potius,quàm cum ſcandalo puniendum,non tamen fugiendum,ſed prædicandum,ſi fieri poteſt.

10 CAP.*Eſt iniuſta*.CAP.*Ne amiſſo*.CAP.*Duo iſta*. C A P.*Ille*.C AP.*Nimium*. Qui latronem non punit pietate parentum,innocentes tradit exitio ; nec pater in mala cauſa defendendus, ſed homini miſerendum , peccatori iraſcendum. Item,non ſunt deſerendi boni propter malos, ſed mali tolerandi propter bonos.

C A P. *Diſplicet*.CAP. *Quando*.CAP. *Qui peccat*.Hæretici, & mali ſunt trahendi ab Eccleſia ad ſalutem etiam inuiti : nec mirum ſi Principes ſeculares affligunt,& puniunt hæreticos inimicos matris ſuæ , ſicut iuſtè eos proſequitur Eccleſia. C A P. *Non inuenitur*. C A P. *Si Eccleſia*. C A P. *Quis nos*. C A P. *Quid crudele*.Idem vt ſupra. Mali cogendi exemplo Chriſti.

C A P. *Quæſitum*. C A P. *Illud*.C A P. *Si quos*.C A P. *Sicut*.C A P. *Si non*. Non peccat Iudex Chriſtianus,qui morte condemnat reos:ſic placatur Deus, vt contra hæreticos bellum gerendum.

CAP. *Si ea*.C A P. *Ea vindicta*.C A P. *Quiſquis*.C A P. *Debet homo*. C A P.

Mali

Mali ſunt. Punienda delicta etiam Chriſtianorum, ſecus prouocatur Deus ad iram, ſic diligimus ſicut noſipſos.

QVÆSTIO V.

AN ſit peccatum hominem occidere,& quid de Iudice. fol.46.
CAP. *Circumcelliones.* CAP. *Pœna.* CAP. *Vnum.* CAP. *Prodeſt.* CAP. 1
Hoc tamen. CAP. *Quid ergo.* CAP. *Reos.* Licèt mali hic puniantur, ne in æternum flagellentur, & quies Eccleſiæ Principum ſeueritate iuuetur, tamen Eccleſiaſtici curent, vel puniant malos non morte, vel mutilatione, ſed alijs pœnis.

CAP. *De occidendis.* CAP. *Si non licet.* CAP. *Tu dixiſti.* CAP *Non eſt.* CAP. *Placuit.* CAP. *Miles.* CAP. *Cùm miniſter.* CAP. Sex. CAP. *Officia.* CAP. *Non eſt.* CAP. *Non fruſtra.* CAP. *Cùm homo.* CAP. *Principes.* CAP. *Res autem.* CAP. *Inceſtuoſi.* CAP. *Regum officium.* Non licet priuato occidere hominem, ne alium occidat, niſi miniſtro ex officio Iuſtitiæ: nec nobis imputatur, quando aliquid contingit præter noſtram voluntatem, nec tenemur abſtinere à licitis: nec licet homini, etiam iuſto, ſeipſum interimere, ne ab alijs occidatur, ſicut non licet iuſtum interficere, vt aſſequatur gloriam. Item, illi qui ſe interficit, non eſt danda ſepultura, nec eſt pro hoc orandum. Item, interficiendo obediens non peccat, immo contra. Item, officialis ſponte occidens reum eſt homicida, nec ſemper peccat qui alteri dat occaſionem mortis. Item, quod Clerici exhortando corrigere non poſſunt, puniat Princeps laicus, ſecus peccat.

CAP. *Si apud.* CAP. *Dicat.* Fides ſeruanda eſt carnalibus dominis; ſecus 2
eſt peccatum, & non præmiabuntur à Domino. CAP. *Adminiſtratores.* Princeps excommunicetur.

CAP. *Non ſolùm.* CAP. *Non eſt crudelis.* CAP. *Qui malos.* CAP. *Iudex.* CAP. *Homicidas.* CAP. *Si audieris.* CAP. *Ad fidem.* CAP. *Si propterea.* CAP. *Si vos.* CAP. *Non putes.* CAP. *Non eſt.* CAP. *Qui vitijs.* CAP. *Sunt quædam.* CAP. *Rex.* CAP. *Si homicidium.* CAP. *Non vos.* Miniſter iuſtitiæ tenetur malos perdere, & ſic non eſt crudelis, nec homicida: & Reges vindicent iniurias Eccleſiæ. Item, non corrigere ſubditos eſt languor, & non charitas.

CAP. *De Liguribus.* CAP. *Quali.* CAP. *Relegentes.* CAP. *Omnium.* CAP. *Excommunicatorum.* CAP. *Quis enim.* Principes puniant, & perſequantur hæreticos, ſchiſmaticos, & inimicos Eccleſiæ: & qui moritur in certamine contra infideles, obtinebit regna cœleſtia. CAP. *Remittuntur.* Aliquando Deus punit peccata per populum excitatum.

QVÆSTIO VI.

AN mali ſint cogendi ad bonum. Reſp. ad bonum, quod numquam voluerunt, vt ad fidem, non; ad aliud ſic. 3

CAP. *Schiſmatici.* CAP. *Quod erranerat.* CAP. *Vides.* CAP. *Iam verè.* Hæretici, ſchiſmatici, mali ſunt cogendi ad bonum, etiam per leges Principum.

Digitized by Google

QVÆSTIO VII.

AN hæretici ſint expoliandi ſuis, & Eccleſiæ rebus, & an qui poſſident ablata hæreticis, poſſideant aliena. Reſp. licet per Iudicem, vt in bello iuſto.

QVÆSTIO VIII.

4 AN clericis liceat arma mouere. Reſp.non.

C A P. *Nimium.* C A P.*Cùm à Iudæis.*C A P. *Non pila.* C A P.*Quicumque.* C A P. *Clerici.* C A P. *Quicumque.* Clerici orent, & plorent, non arma tractent; ſecus, amiſſo gradu ſui ordinis claudatur in monaſterio ad pœnitendum: & ſi in armis ſepeliatur,non oretur pro eo.

C A P. *Igitur.* C A P. *Scire vos.* C A P.*Omni.* C A P. *Hortatu.* C A P. *Diſpar.*C A P.*Propterea.*C A P.*Legi.*C A P.*Occidit.* C A P. *Si multa.* C A P.*Petrus.* C A P. *Vt pridem.* C A P. *Suppliciter.* Licèt clerici non poſſint propria manu arma tractare, tamen poſſunt colligere milites, & hortari ad bellum,ad defendendum oppreſſos,ad impugnādum hoſtes Dei,vt hæreticos:quod probatur multis exemplis. Item, qui moritur in defenſione Chriſtianorum, ſaluabitur. Item, contra latrunculos eſt opus bellare, quia ſi quos ex officio emendare debet, non corrigit,ipſe committit; & punire eſt pietas. Item, ſi vrget neceſſitas,etiam in tempore quadrageſimali poſſunt armare,& bellare.

5 C A P.*Reprehenſibile.*C A P. *Si in morte.* Epiſcopi non ſe occupent in militaribus negotiis, nec ſe immiſceant in morte alicuius. G L O S. Epiſcopi, qui non habent Regalia.

C A P. *Conuenior.* C A P. *Tributum.* Eccleſiæ non ſunt ſubiectæ Imperatori, nec illi dandæ; ſed de extrinſecis, id eſt, ante ſubiectis poteſt dari tributum,vel liberè.

C A P.*In qualibet.* C A P.*Secundum.* C A P. *Sancitum.* Clerici ſunt immunes vbique,nec ſoluunt cenſum de Decimis, & rebus Eccleſiæ, niſi res cum onere tranſierint.

C A P. *Quo auſu.*C A P. *Si quis.* C A P. *Si vobis.* Epiſcopus non eat ad curiam Imperatoris contempta Eccleſiaſtica; ſi ſecus, exulet,& puniatur.

C A P.*Sæpe.* C A P. *His.* Clericus agitans iudicium ſanguinis, etiam iuſſu Regis,ſit reus ſanguinis,& gradum perdat.

C A P.*Si quis.* Qui ſine auctoritate truncat membrum,vel incenderit domos, vel iuſſerit, vel conſenſerit, ſi monitus non ſe emendat, excommunicetur.

C A P. *Peſſimam.* Odio, vel vindicta incendiarius per ſe, vel per alium, & dans conſilium, vel auxilium excommunicetur, & non abſoluatur, niſi damnum reficiat, & iuret impoſterum non incendere: & ſi Epiſcopus relaxat, damnum reſtituat,& abſtineat à Pontificali officio per annum.

C A P. *Quicumque.* Qui ſine auctoritate criminoſum occidit, vel mutilat, vel debilitat,puniatur vt homicida.

C A P.*Si quatuor.*Quando plures rixantur contra vnum,ſi ille vulneratur, & moritur,qui vulnerauit, eſt homicida;alios pœniteat vt homicidas.

Cauſa

Cauſa vigeſimaquarta, De hæreticis, & excommunicatis, an poſſint alios punire: habet Quæſtiones tres.

QVÆSTIO PRIMA.

Lapſus in hæreſim, an poſſit alios cenſurare, vel officio priuare. Reſp. non. 6
GLOS. Excommunicatus ſi excommunicat, excommunicatio non tenet, tamen eſt toleranda, dum ipſe, v.g. eſt occultus hæreticus, & ſi non eſt ſcandalum, poteſt celebrare: idem de aliis ſententiis.

C A P. *Achatius.* (vſque ad C A P. *Quiſquis.*) Agitur de hæreticis, & ſchiſmaticis, qui non poſſunt excommunicare (fusè,) &c. Ita quòd error in Eccleſia Romana eſſe non poſſit, in qua ſolùm eſt vera fides. Item, Papa hæreticus eſt excommunicatus, & minor aliis. Item, hæretici fugiendi. Item, ſchiſmaticus non poteſt conſecrare Epiſcopum. Item, hæreticus punitur multis pœnis.

C A P. *Quiſquis.* CAP. *Subdiaconus.* Hæretici licèt habeant poteſtatem or- 7
dinis, & collata ſacramenta teneant, tamen non habent executionem; & ſic non poſſunt excommunicare. *c. vergentis, de hæreticis.*

C A P. *Si quem.* Qui mente catholica, ſed in neceſſitate baptizatur ab hæretico, laudatur vt catholicus; ſecus, ſi ſine neceſſitate, & mente hæretica.

C A P. *Si quis.* Qui accipit communionem de manu hæretici, variè punitur pro qualitate criminis. C A P. *Cœpit.* Potius moriendum, quàm communicandum hæretico.

QVÆSTIO II.

AN poſt mortem poſſit quis excommunicari, vel abſolui. Reſp. niſi in 8
caſu hæreſis, ſed pro bonis in multis.

C A P. *De communione.* C A P. *Legatur.* C A P. *Nec quiſquam.* C A P. *Damnationis.* Qui noluit abſolui in vita, nec eſt abſoluendus poſt mortem, cùm de hoc non detur exemplum in Eccleſia Dei. Item, pro peccatoribus defunctis, non notoriis, nec excommunicatis, poſſumus accipere oblationes. Item, non relaxetur ſententia incorrigibili.

C A P. *Sanè.* Hæretici mortui poſſunt excommunicari, & iniuſtè excommunicati poſſunt reconciliari. Item, mortui, qui relinquunt hæreticis ſua bona, poſſunt excommunicari.

QVÆSTIO III.

AN pro peccato alicuius tota familia ſit excommunicanda. Reſp. non, ſed 9
bene corporaliter punitur.

C A P. *Si habes.* Nemo excommunicatur pro peccato alterius. CAP. *Comperimus.* C A P. *Qui negligunt.* CAP. *Si quis.* CAP. *Non in perpetuum.* CAP. *De illicita.* C A P. *Cum aliis.* C A P. *De illis.* C A P. *Certum.* Excommunicatio illicita non ligat excommunicatum, ſed lædit excommunicantem, quia excommunicatus auctoritate ſuperioris redit ad communionem: ſed illegi-

Digitized by Google

timè excommunicans, id eſt, ſine trina admonitione, vel vna pro trina, excommunicatur ad tempus arbitrarium. G L O S. Hodie arcetur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſacro. Item, tribus edictis, vel vno pro omnibus peremptorio, eſt quis vocandus ad cauſam. Item, quilibet Iudex poteſt mittere peremptorium, non tamen ſtatim, & tempus peremptorij eſt arbitrarium, & eſt citandus peremptoriè. Item, ſi reus ad primam citationem dicat ſe nolle venire, non eſt amplius citandus; quia eſt certus contumax. Item, contra citatum non peremptoriè ſententia non tenet. Item, contumax appellans non auditur.

C A P. *Si igitur*. C A P. *Cùm ergo*. Prælati, & fideles neminem debent maledicere. GRAT. Ex odio, vel vltione, ſed debent ex amore iuſtitiæ.

C A P. *Cùm ſancti*. Sancti maledicunt aliquos non ex voto vindictæ, ſed ex amore iuſtitiæ. CAP. *Apoſtolica*. Errantes, & in errorem mittentes ſunt excommunicandi.

C A P. *Tam ſacerdotes*. Incorrigibiles excommunicentur. C A P. *De excommunicationis*. Poſt admonitiones eſt quis excommunicandus. C A P. *Reſecando*. C A P. *Corripiantur*. CAP. *Ecce*. Mali corripiendi, & excommunicandi.

C A P. *Anno*. Habens duas vxores de facto excommunicetur. C A P. *Itaque*. Etiam homicidæ, & falſi teſtes. C A P. *Si quis*. Sic potens ſpolians clericum, vel religioſum, & obedire contemnens. C A P. *Quiſquis*. Idem.

C A P. *Si quis Romipetas*. Qui capit, vel ſpoliat Romipetas, & peregrinos etiam aliarum Eccleſiarum. Item, qui ponit noua pedagia, excommunicetur donec reſtituat.

C A P. *Paternarum*. C A P. *Illi qui*. Qui clericos, monachos, conuerſos, peregrinos, Eccleſias præſumpſerit ſpoliare, infeſtare, & non ſe emendat intra xxx. dies, excommunicetur.

CAP. *Inter*. C A P. *Hæreſis*. CAP. *Hæreticus*. C A P. *Dixit*. C A P. *Quid autem*. C A P. *Qui in Eccleſia*. C A P. *Qui aliorum*. C A P. *Transferunt*. C A P. *Illud*. Schiſma eſt ſeparatio, & ferè ſemper eſt cum hæreſi: hæreſis habet errorem, vt ſi aliter quam Spiritus Sanctus intelligit ſcripturam, & nouas opiniones ſequitur cum pertinacia, ſeducti ab his, ſi ſcire verum quærunt, non ſunt inter hæreticos computandi, ſicut neque non pertinaces. Item, qui aliorum defendit errorem, eſt hæreticus, & dicendus hæreſiarcha. CAP. *Clericus*. CAP. *Cum quibus*. C A P. *Notandum*. C A P. *Deus quando*. C A P. *Quidam*. Hæreticorum ſodalitates, conciliabula vitanda. Item, hæreticos excommunicare eſt Euangelio obedire,

fol. 47. 1 C A P. *Quidam autem*. Numerantur ſexaginta ſeptem hæreſes, præter multas alias cum auctoribus. Item, hæreſes nominantur, vel ab auctoribus, vel à cauſis, & rebus.

CAP. *Ideo*. Diuina prouidentia ideo multos in fide errare permittit, vt cùm interrogant nos ea quæ neſcimus, diuinas ſcripturas noſſe cupiamus,

Digitized by Google

Cauſa vigeſimaquinta, De priuilegijs, quæ dat Romana Eccleſia: habet Quæſtiones duas.

QVÆSTIO PRIMA.

AN clerici Eccleſiæ Baptiſmalis poſſint ſibi vindicare decimas totius Epiſcopatus ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ.Reſp.ſic.

CAP.*Confidimus.*(vſque ad finem quæſtionis,)Papa poteſt condere nouas leges,& diſpenſare in omnibus excepto iure naturali,vel diuino.Item,inferiores tenentur ſeruare decreta,& canones Pontificum,ſecus excommunicantur. GRAT.Papa habet ius condendi canones,ſed illis non ligatur.

QVÆSTIO II.

AN ſubſequenti priuilegio monachorum derogetur antiquioribus priui- 2
legijs baptiſmalium Eccleſiarum,ſi non fit mentio.GLOS. Priuilegium eſt lex priuata,& Princeps, vt Papa, poteſt dare priuilegium in præiudicium tertij,Epiſcopus ſecundùm aliquos non poteſt,ſed aliquando poteſt.Item,priuilegium,vel eſt perſonale,& ceſſat;vel reale,id eſt,loci, vt perpetuum. Item, in dubio præſumitur perſonale. Item, in priuilegio aliquid datur de nouo; in confirmatione non,ſed ſub conditione.Item, ſicut in reſcriptis, ſic in priuilegijs,primum non tollitur per ſecuundm,niſi in ſecundo fiat mentio de primo, quod non valeat,quando ambo ſunt generalia, vel ſpecialia: ſed ſi vnum eſt ſpeciale,alterum generale:ſpeciale præiudicat generali,licèt non faciat mentionem generalis.*c.* 1.*& c.paſtoralis de reſcript.*Sed probabile eſt quod non, niſi fiat mentio.

CAP. *Priuilegia.*CAP.*Poſteaquam.*Priuilegia Eccleſiarum,& ſacerdotum 3
ſeruentur intemerata,Item,reſcriptum contra ius refutandum, niſi ſit, quod non lædat alium,& proſit petenti,vel crimen ſupplicanti indulgeat: quare reſcripta,quæ concordant iuri,ſeruanda; ſed ſubreptitia, vel obreptitia non iuuent.GLOS.Si reſcriptum eſt penitus contra ius,Iudex illud reijciet, immo auferendum de manu offerentis,& mittendum Principi: ſi non eſt contra ius ex toto,ſed aliàs iniquum, eſt expectandum ſecundùm mandatum Principis. Item,ſi alium lædit,id eſt,enormiter,vel quando incipit.

CAP.*Priuilegia.*CAP.*Si quis.*CAP.*Deceſſorum.*CAP.*Quæcumque.*CAP. *Poſteaquam.* Priuilegia Eccleſiarum omnino ſeruanda. Item, qui contemnit ſeruare decreta Papæ,eſt excommunicatus.GRAT.Non obſtantibus prædictis Eccleſia Romana ſolet,vel in totum,vel in partem auferre priuilegia perſonalia,vel generalia.

CAP. *Sic decet.* Qui ſine auctori tate ſibi vſurpat quod non habuit, amittat quod habebat.GLOS.Vt ius eligendi.CAP. *Decernimus.* Idem in ordinando quem non debet.

CAP.*Ita nos.* Occidentes Epiſcopum priuantur ſede epiſcopali.

Digitized by Google

Cauſa vigeſimaſexta, De diuinationibus, reconciliatione excommunicatorum, de pœnitentia morientium: habet Quæſtiones ſeptem.

QVÆSTIO PRIMA.

QVi ſint ſortilegi.

CAP. *Sortilegi.* Sunt qui per ſortes profitentur diuinare, & per Scripturas promittunt futura. GLOS. Puniuntur pœnitentia vnius anni, & conſulentes quinque.

QVÆSTIO II.

AN ſit peccatum quærere veritatem per ſortem. Reſp. ſic; ſi ſine neceſſitate, vel cum magia, vel ad inquirendum occulta; ſecus non.

CAP. *Sors.* Sors in ſua natura non eſt mala, cùm in dubio humano quæratur voluntas Dei. GLOS. Sed prohibetur, ne propter aſſiduitatem labatur in idololatriam.

CAP. *Non ſtatim.* CAP. *Hi qui.* CAP. *Non exemplo.* CAP. *Intelligi.* CAP. *Illud.* CAP. *Qui ſine.* CAP. *Illos.* CAP. *Sed illud.* CAP. *Si de vita.* CAP. *Licet.* Non eſt credendum ſortibus, & ſortes ſacræ Scripturæ non conuertendæ ad negotia ſæcularia. Item, numerantur variæ ſuperſtitiones. (vide *c. Illud.*) Item, Chriſtianus ſciens, & potens prohibere ſacrilegia, & non prohibet, peccat; & qui neſciens aliquid etiam immolatum, & emit, non peccat.

QVÆSTIO III. & IV.

AQuibus diuinatio ſumpſit exordium, & quot ſunt genera diuinationum.

CAP. *Igitur.* CAP. *Sciendum.* CAP. *Quodam loco.* Numerantur omnes ſpecies diuinationis, & declarantur artes dæmonum in prædicendo, & ſanando.

QVÆSTIO V.

AN ſortilegi, & diuini ſint excommunicandi, ſi nolint ceſſare.

CAP. *Si quis.* (vſque ad finem quæſt.) Obſeruantes Aruſpices, Ariolos, Incantatores, ſunt excommunicari, & diuinationes expetens punitur quinquennio, Epiſcopi, & ſacerdotes priuantur honore, contra quos inuigilandum.

QVÆSTIO VI.

AN excommunicatus ab Epiſcopo poſſit abſolui à presbytero inconſulto Epiſcopo.

CAP. *Si iubet.* Presbyter non poteſt conficere chriſma, conſecrare puellas, reconciliare aliquem in rixa publica.

CAP.

C A P. *Presbyter.* Presbyter de licentia Epiſcopi, poteſt virgines conſecrare, ſed non chriſma conficere. C A P. *Miniſtrare.* Diaconus non miniſtret corpus Chriſti, nec presbyter conſecret altare, nec benedictionem ſolemnem populo effundat, nec benedicat pœnitentem in Eccleſia.

C A P. *Presbyteri.* C A P. *Aurelius.* De licentia Epiſcopi presbyter de occultis peccatis pœnitentem reconciliet, & infirmantes abſoluat, & communicet, vt in periculo.

C A P. *Si quis.* Pœnitens ſi moriatur, & petat viaticum, detur: ſed ſi conualuerit, abſtineat à communione, donec expleat pœnitentiam. G L O S. Euchariſtia non eſt deneganda, etiam illi qui eſt ſuſpendendus. Item, in articulo mortis abſolutus ab excommunicatione tenetur ire ad ſuperiorem, cùm poteſt, ſecus reincidit. *c. eos, qui. de ſentent. excomm. in 6.*

C A P. *Qui recedunt.* Pœnitentiato ſi moriatur detur viaticum: etiam ſine reconciliatoria impoſitione manus, id eſt, ſolemni; & ſi ſuperuixerit, abſtineat, donec, &c. Item, clericis deſiderantibus non eſt neganda pœnitentia, id eſt, priuata, quia publicam non faciunt. Item, ſubitò obmuteſcens poteſt accipere baptiſmum, vel pœnitentiam, ſi vel nutu, vel aſtantes dicant petiiſſe. Item, amentibus danda ſunt ea, quæ ſunt pietatis, vt baptizandus, & ſi non creditur in mortali, communicandus.

C A P. *Is qui.* Infirmus petens pœnitentiam, ſi ob morbum obmutuit, vel ſit phreneticus, aſtantes dent teſtimonium, & accipiat pœnitentiam; & ſi creditur continuò moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia; & ſi ſuperuixerit, moneatur ab aſtantibus fuiſſe ſatisfactũ, & ſubdatur legibus pœnitentiæ, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit. Item, pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperunt, non ſe credant abſolutos, ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint. G L O S. Manus impoſitio requiritur in pœnitente ſolemniter. Item, pœnitentia, id eſt, abſolutio, cuius forma *c. à nobis, de ſentent. excomm.* 7

C A P. *De his.* C A P. *His qui.* idem vt ſupra, & inſtante neceſſitate petenti pœnitentiam, vel reconciliationem non ſunt deneganda, etiam ad dictum aliorum.

C A P. *Si aliquis.* Excommunicatus ſi confitetur, & moritur, antequam veniat ad ſacerdotem, ſi teſtes hoc dicunt, recipiantur oblationes pro eo. GLOS. Mortuum excommunicatum non abſoluit ſacerdos.

C A P. *Si presbyter.* C A P. *Agnouimus.* Morienti, & petenti pœnitentiam non eſt deneganda, quia Deus reſpicit cor, non tempus; ſecus eſt reus animæ ſacerdos.

C A P. *Presbyter.* Presbyter non reconciliet pœnitentem inconſulto Epiſcopo, niſi Epiſcopo abſente vltima neceſſitas cogat. Item, publica publicè remittenda.

QVÆSTIO VII.

AN morituris ſit imponenda ſatisfactio. Reſp. non, ſed notificanda, vt eam faciant ſi ſuperuixerint. 8

C A P. *Ab infirmis.* A morientibus pura confeſſio quæratur peccatorum,

nec eis ponatur quantitas pœnitentiæ,ſatis ſi innoreſcat,vt ſi valeat, faciat, vngatur,& communicet.

CAP. *Tempora.* CAP. *De his.* CAP. *His qui.* CAP. *Pœnitentibus.* CAP. *Pro qualitate.* CAP. *Hoc ſit.* Pœnitentia eſt arbitraria,& in ea iniungenda conſideretur dolor,vel deuotio,ætas ſenilis,vires, periculum pœnitentis, & qualitas,ſeu modus culpæ,ac differentia.Item,die dominico non ieiunandum, ſecus non creditur eſſe catholicus.

CAP. *Pœnitentem.* CAP. *Affectum.* CAP. *Erga.* Magno affectu charitatis pœnitens ſuſcipiendus ſed impœnitens ſit vt ethnicus,& publicanus.

CAP. *Alligant.* Melius eſt minorem ponere pœnitentiam, quàm maiorem,ne pœnitens ſuccumbat, vel deiiciat:& ſi erramus in modica pœnitentia, eſt miſericordia,illud crudelitas.

CAP. *Non licet.* CAP. *Si quis.* CAP. *Admoneant.* CAP. *Non obſeruetis.* CAP. *Quis æſtimare.* CAP. *Dæmonium.* Repetit, quæ reliquit contra varias ſuperſtitiones.

Cauſa vigeſimaſeptima, De ſacramentis, & primò de Matrimonio, & conſequenter de voto: habet Quæſtiones duas.

QVÆSTIO PRIMA.

9 AN vouentes poſſint contrahere matrimonium.Reſp.non,licèt in voto ſimplici teneat,in ſolemni non.

CAP. *Sicut.* (vſque ad CAP. 40.) Probat quod vouentes non poſſunt contrahere,& ſi contrahant non tenet,id eſt,in ſolemni;& ſunt puniendi,id eſt, ſunt excommunicati,& agant pœnitentiam ſeparatim: & quæ concubina cum viro vix probari poteſt an ſit virgo,per manus obſtetricis, & oculos matronarum,quia ſæpe falluntur. Item, ſunt detrudendi, vel detrudendæ in ergaſtula, vel monaſteria,& corruptores mariti variè puniuntur.

CAP. *Nuptiarum.* CAP. *De viduis.* CAP. *Si quis.* Vouentes non nubant,ſed ſi nubunt,matrimonium tenet,id eſt,cum voto ſimplici.

QVÆSTIO II.

10 AN puella deſponſata vni poſſit eo dimiſſo alteri nubere, id eſt, an inter ſponſum,& ſponſam ſit verum matrimonium.

CAP. *Matrimonium.* (& ſequentia.) Quamuis inter ſponſum, & ſponſam propriè non ſit matrimonium, ſed promiſſio de futuro, tamen vocatur matrimonium initiatum,non conſummatum, vel non re præſentium, ſed ſpe futurorum, & ſic dicitur quod non coitus,ſed voluntas facit matrimonium, &c.vt in B.Virgine cum Ioſeph,inter quos fuit triplex bonum coniugij.Item, frater non poteſt ducere ſponſam relictam à fratre. Item,nullus ſub pœna excommunicationis ducat ſponſam alterius. Item, nullus ducat conſanguineam, vel affinem,vel repudiatam.

CAP. *Non eſt dubium.* (& infrà) CAP. *Cùm ſocietas.* CAP. *Lex diuina.* Mulier,

Mulier, quæ non cognoſcitur, non pertinet ad matrimonium, id eſt, arctata. Item, ſi pater deſtinat primam filiam non conſentientem vni, illa mortua poteſt ſecundam dare.

C A P. *Sunt qui dicunt.* C A P. *Multorum.* C A P. *Agathoſa.* C A P. *Si quis.* C A P. *Si vir.* CAP. *Si tu.* C A P. *Quia Agatho.* C A P. *Scripſit.* Coniux non poteſt fieri regularis, niſi de licentia coniugis, qui etiam ſe conuertat ad Deum, & niſi coniux ſit adultera, & poſt ſententiam; ſecus ſi ingrediatur, eſt reſtituendus vxori. Idem dicendum, ſi velit agere vitam continentem. G L O S. Erunt duo in carne vna ex fictione iuris, vel ad prolem procreandam. Item, vxore intrante religionem maritus eſt ſenex, & in caſtitate poteſt in ſæculo remanere. *c. cùm ſis preditus de conuerſione coniug.* Si non eſt ſenex, & dat licentiam viro, intelligitur vouiſſe, & debet ingredi religionem, ſi ſciebat ius, ſecus ſi erat ignara iuris, & poteſt repetere virum. Item, ſi vxor adulteratur non publicè, & ſine iudicio Eccleſiæ dimittatur, eſt reſtituenda, niſi ipſa ſe ſpoliaſſet vagando cum adultero. Item, maritus religioſus, &c. ſi reuocetur mortua vxore, tenetur redire, ſed Abbas non poteſt eum repetere; & ſi ſecundò contrahit matrimonium tenet, ſi ſine licentia vxoris eſt profeſſus, ſecus non. Item, repetitus à muliere poteſt reddere, & petere debitum. Item, neuter ante ſententiam Eccleſiæ poteſt intrare religionem adultero inuito, ſi publicè ſit fornicata, quia tunc poteſt adultera inuita, ſed non poteſt iſta: ſed poſt ſententiam facta ſeparatione vterque adultero inuito. fol. 48. 1

C A P. *Deſponſatam.* C A P. *Decreta.* Parentes non poſſunt deſponſatam puellam vni alteri dare, ſed poteſt deſponſata intrare religionem. G L O S. Si ſine licentia ſponſi ingreditur, ſponſus expectabit per duos menſes; ſi cum licentia, per totum tempus probationis. Alij, quod etiam ſi dat licentiam, debet expectare per duos menſes: tantùm dubitatur, an poſſit ſecundam ducere: Puto ſic. 2

C A P. *Quod autem.* Si mulier per verum iudicium probat impotentiam mariti, poteſt alium accipere. G L O S. Probabit per aſpectum, & per ſeptimam manum propinquorum, non obſtante quod maritus iuret oppoſitum. Item, impotentia, ſi eſt poſt carnalem copulam, non dirimit.

C A P. *Qui dormierit.* Vxoratus ſi peccat cum ſorore vxoris, non poteſt petere debitum ab vxore, & mortua vxore non poteſt alteram ducere, nec illa alium.

C A P. *Quidam.* Qui cum ſponſa ſua coire non poteſt, ſi illam frater eius cognoſcit, non poteſt fratre mortuo illam ducere, quia eſt publica honeſtas: poteſt tamen aliam ducere, quia metus, id eſt, impedimentum publicæ honeſtatis, minus punitur, quàm affinitas. Item, cum ſponſa non committitur adulterium.

C A P. *Raptor.* CAP. *Statutum.* Raptor publicè puniatur. Item, rapta, quæ erat ſponſa alicuius, ſi non conſenſit raptui, & eam ſponſus non vult, poteſt alteri nubere. G L O S. Si non conſenſit ante, vel poſt, ſecus non poſſet nubere, niſi timeretur incontinentia. Item, ſponſa de præſenti ſi non conſenſit non poteſt dimitti. G R A T. Coniugium initiatur in deſponſatione, perficitur permiſtione, & ſic vtrumque dicitur iugum illud initiatum, hoc ratum. 3

C A P. *Cùm initiatur.* C A P. *In omni.* C A P. *Quapropter.* C A P. *Si quis.*

Digitized by Google

In deſponſatione initiatur matrimonium, ſed perficitur in commiſtione.

CAP. *Inſtitutum*. Poſt pacta, non ſtatim traditur ſponſa, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpirauit ſponſus delatam.

4 CAP. *Genuit*. (cum aliis ſex cap.) In ſcriptura ſponſa vocatur coniux, & ſponſus vir, & futurus vir vocatur gener, vbi multa de B. Maria, & Ioſeph. GLOS. Et GRAT. Sponſa de futuro ſemper eſt cogenda ſtare cum viro, niſi euidentiſſima ſubſit cauſa. Item, ſponſalia ſoluuntur in ſeptem caſibus: primò, ſi alter vult ingredi religionem, etiamſi eſſet ſponſa de præſenti: ſecundò, ſi recedit ad remotam regionem, nec poteſt inueniri: tertiò, ſi ſit deformis, vt ſi leproſus: quartò, ſi ſuperuenit affinitas, vel ſi fornicatur etiam coactè: quintò, ſi mutuò ſe abſoluunt: ſextò, ſi contraxit cum alio de præſenti: ſeptimò, ſi minor fecit, & adultus non vult.

CAP. *Deſponſatas*. CAP. *Atho*. CAP. *Raptus*. CAP. *Lex illa*. Sponſa rapta etiam deflorata eripiatur à raptore, & detur ſponſo, & raptor ſi obſtat, excommunicetur.

CAP. *De coniugali*. Sponſa per verba de præſenti non poteſt alteri nubere, & contra faciens eſt excommunicatus.

CAP. *Duobus*. Qui dedit fidem pactionis, id eſt, de futuro, non poteſt alteram ducere; ſed ſi ducit, tenet ſecundum. Qui dedit fidem conſenſus, id eſt, de præſenti, non poteſt aliam ducere, & ſi ducit, non tenet ſecundum, reuertatur ad primam.

Cauſa vigeſima octaua, De matrimonio infidelium, quid ſi conuertatur: habet Quæſtiones tres.

QVAESTIO PRIMA.

5 AN ſit verum coniugium inter infideles. Reſp. ſic. GLOS. Egit de impedimentis: votum, ordo, ligamen, honeſtas, nunc diſparitas cultus. GRAT. Et GLOS. Licèt inter infideles non videatur eſſe matrimonium propter aliquas auctoritates, tamen reuera eſt, licèt non ratum. Item, ſi vnus conuertatur, & alter non, ſi eſt Iudæus, conuerſa poteſt alium ducere, tamen hodie aliter dicendum. *c. quanto. c. gaudeamus, de diuortiis:* Nam ſi non vult conuerti, nec cum eà habitare ſine iniuria creatoris, poteſt alium ducere: ſi autem vult cohabitare in pace, eſt in electione fidelis habitare, vel non, ſed non poteſt aliam ducere ea viuente: & ſic Matth. 19. *Qui non reliquerit vxorem, fratres, &c.* id eſt, infideles.

CAP. *Nunquid*. Inter infideles eſt verum matrimonium, & ſi conuertantur, filij ſuſcepti ante baptiſmum non ſunt ſpurij, & ſuccedunt hæreditati.

CAP. *Si quis*. CAP. *Simili modo*. Qui ante baptiſmum dimiſit vxorem, poſt baptiſmum erit in ſua poteſtate eam habere, vel non. GLOS. Si remanſit infidelis, non tenetur, nec poteſt niſi in tribus caſibus *c. gaudemus, de diuortiis.* ſi vterque baptizatur, & fuit repudiata non propter fornicationem, ſed ſecundùm morem gentilium, compellitur eam recipere, etiam ſi alteri nupſerit, quia iſta fornicatio erat licita ſecundùm eos: ſi propter præcedentem fornicationem fuit repudiata, non compellitur eam recipere, quia per baptiſmum;

Università Cattolica

mum; & ſi tollatur peccatum, & accuſatio, non tamen tollitur exceptio ſibi competens:vide *c.gaudemus.de diuortiis.*

C A P.*Vxor.*C A P.*Idololatria.*C A P.*Non ſolùm.*C A P. *Si infidelis.*C A P. *Iam nunc.* C A P. *Sic enim.* Fidelis ſine culpa reliquit vxorem infidelem, quæ non vult habitare cum viro,an faciat aliquod peccatum mortale.G L O S.Secundùm aliquos idem dicendum de vxore fideli, quæ ſtimulat maritum ad mortale,quia eſt quædam fornicatio: ſimiliter ſi coniux ſit hæreticus, eſt recedendum ab eo,ſecundùm gloſſam,ſub præcepto: Conſilium tamen eſt non dimittere coniugem infidelem,vt conuertatur. 6

C A P.*Iudæi.*Iudæi, quorum vxores baptizantur, moneantur ab Epiſcopo, vt ſi velint illas habere, baptizentur, ſin ſeparentur, & filij ſequantur parentem Chriſtianum.G L O S.Hoc dicitur ſpecialiter de Iudæis,quia periculoſiores,& peius,ſi mas eſt infidelis.Item,videtur hoc caput correctum à *cap.quanto,de diuortiis.*

C A P.*Iudæorum.*Filij Iudæorum conuerſi ſeparentur à parentibus, & educentur in monaſteriis,vel apud pias fœminas.

C A P.*Sæpe* Iudæi baptizati non habeant commercia cum Hebræis:ſi ſecus, baptizati dentur Chriſtianis,& Iudæi cædantur.

C A P.*Nullus.* Baptizatus non manducet Azyma cum Iudæo, nec cum eis habitet,nec infirmus Iudæum ad ſe vocet, aut medicinam ab eis percipiat, vel cum eis in balneo ſe lauet:contra faciens,ſi eſt clericus deponatur,ſi laicus excommunicetur.G L O S.Niſi prædicator.

C A P.*Omnes.* Chriſtiani vitent conuiuia Iudęorum, nec eos admittant ad conuiuium. G L O S. Idem cum gentilibus, qui diſcernunt cibos, non de locutione. 7

C A P.*Caue.*Non eſt faciendum matrimonium cum Iudæo, vel gentili,vel hæretico.GLOS.Non baptizato,licèt catechumeno.

C A P.*Non oportet.*Cum hæreticis non ſunt miſcenda connubia, vel filios, vel filias dare,ſed potius accipere,ſi promittunt ſe facturos catholicos.

C A P.*Si quis.*Chriſtianus,vel Chriſtiana contrahens cum Hebræo,excommunicetur.G R A T.Matrimonium,vel eſt legitimum, & non ratum,vt inter infideles,vel vtrunque inter Chriſtianos.

Q V Æ S T I O I I.

AN conuerſus poſſit ſecundam ducere viuente prima. Reſp. non, niſi quando illa non vult cohabitare cum conuerſo,niſi cum iniuria. 8

C A P.*Si quis.*Qui habet vxorem ante baptiſmum,viuente illa poſt baptiſmum,non poteſt aliam ducere, quia in baptiſmo crimina ſoluuntur, non coniugia. G L O S. Si vult cum illo habitare,& tunc etiam poteſt tranſire ad Religionem illa inuita,quia matrimonium non eſt ratum.

C A P. *Si infidelis.* Si infidelis in odium, & contumeliam Chriſti diſcedit, nec vult cohabitare, fidelis poteſt alium ducere ſine peccato, quia contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij relicto; ſed infidelis diſcedens, peccat in Deum, & in matrimonium. G L O S. Soluitur ſine ſententia Eccleſiæ, & vinculum, & obligatio, & ſeruitus matrimonij. Item, relinquens poteſt

aliam ducere ſine peccato,ſi relicta nupſit,quia matrimonium non poteſt claudicare,cùm ſint duæ relationes, niſi in petitione debiti, quia ſunt duæ obligationes. G R A T. Licet dimittere infidelem volentem cohabitare, ſed non aliam ducere ea viuente; ſed diſcedentem non oportet ſequi, & poteſt aliam ducere; ſecus, ſi ad fidem vterque fuit conuerſus, & deinde alter diſcedit à fide,& in odium fidei non vult cohabitare.

QVÆSTIO III.

9 AN qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt baptiſmum alteram, ſit bigamus.Reſp.Hieronymus non.Aug.ſic.

C A P.*Oportet*. Qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt alteram, non eſt bigamus, quia innouato per baptiſmum omnia vetera ſunt dimiſſa.

G L O S. Non placet.

CAP. *Acutius*. Qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt alteram, eſt bigamus,quia in baptiſmo crimina abolentur, non coniugium, vt catechumena vitiata inter Dei virgines,non poteſt conſecrari.

Cauſa vigeſima nona,De impedimento erroris: habet Quæſtiones duas.

QVÆSTIO PRIMA.

10 AN ſit matrimonium inter eos, inter quos eſt error perſonæ. Reſp. non, ſecus ſi eſt fortunæ, vel qualitatis. G L O S. Error perſonæ,& conditionis dirimit non ex natura ſua,ſed ex conſtitutione Eccleſiæ, & Papa poſſet oppoſitum conſtituere. Item, quæ numquam quocumque modo audiuit de aliquo, v.g. Rege Galliæ, & conſentit in hunc dicentem ſe eſſe Regem Galliæ, non eſt matrimonium,contra aliquos. Immo ſi Rex Galliæ conſenſit in hanc, & illa conſentit in hunc,quem putat Regem ex errore, conſenſit in illum regem,& ſit matrimonium cum rege.Item,idem in venditione, ſi erratur in materia,vt in aurichalco pro argento,non tenet,nec ſi tibi non venderem,ſed erro in perſona; ſecus ſi vendo vni, mox ſecundò vendo alteri, cui rem trado, tunc ſecundus emptor eſt potior.

QVÆSTIO II.

fol. 49. 1 DE conditione: An liceat dimittete virum, quem inuenit ſeruum.Reſp. ſic.G L O S.Si neſciens contraxit, poteſt. Item,error melioris conditionis, non dirimit matrimonium, vt libera intendens contrahere cum ſeruo, ſi contrahit cum libero tenet; ſic ſi ſeruus intendens contrahere cum libera, contrahit cum ſerua, matrimonium tenet, quia neuter poteſt alteri obiicere, licèt oppoſitum alij teneant: & alij dicunt, quod ſi error interuenit in diſpari conditione,dirimitur,vt ſi ſeruus neſciens contrahit cum libera;ſi in pari non, vt putans cum libera,contrahit cum ſerua,& hanc tenet Gloſſa.

CAP.

Digitized by Google

C A P. *Omnibus.* C A P. *Si quis.* C A P. *Si quis ancillam.* Quilibet poteſt contrahere, & qui ſcienter contrahit cum ſerua, matrimonium tenet.

C A P. *Si quis ingenuus.* C A P. *Si fœmina.* Si vir liber ſcienter contrahit cum ſerua, matrimonium tenet; ſi ignoranter, vbi hæc ſciuit poteſt eam redimere, & cum ea remanere ſi vult, ſin minus, poteſt aliam ducere. Idem poteſt facere libera, ſi neſciens contrahit cum ſeruo. G L O S. Si liber neſciens contraxit cum ſerua, & dominus poſtea eam manumiſit, vbi hoc ſciuerit, poteſt eam dimittere, quia primus conſenſus fuit nullus. Item, ſi tempore contractus dominus ſciebat, matrimonium contrahit, & tacuit, matrimonium tenet, quia eo ipſo intelligitur dediſſe libertatem. Item, ſi liber neſciens contraxit cum ſerua, & poſtea re cognita vult illam, tamen ſerua non cogetur ſtare cum illo, quia non eſt matrimonium, contra aliquos; non ſic quantum ad fidem.

C A P. *Cuius rei.* Si quis dimiſit vxorem prætextu ſeruitutis, & illa probat 1
libertatem, cogitur illam accipere. G L O S. An liber poſſit dimittere vxorem cognitam ſeruam, quam putabat liberam, ſine iudicio Eccleſiæ? videtur ſic, quia retinendo faceret ſibi præiudicium. Reſp. non, etiam ſi ſeruitus ſit manifeſta. *c. porrò. de diuort.* & pendente accuſatione alter alteri tenetur reddere debitum. *c. laudabile, vt lite pend.* & pendente cauſa non negabit alimenta, ſed ſponte non debet ei commiſceri, ne ſibi præiudicet. *c. propoſui, de coniug. ſer.* niſi ad mandatum Eccleſiæ. Item, ſi maritus non probat ſeruitutem, coniux intelligitur probaſſe libertatem. Item, ſententia Iudicis, quod ſit libera, omnibus præiudicat; quod non ſit ſerua, ſoli petenti.

C A P. *Perlatum.* Quando coniux liber doloſe ſe ſeruum facit, matrimonium non ſoluitur, nec coniux ſit ſerua. G L O S. Immo vxor poteſt repetere libertatem mariti.

C A P. *Dictum eſt.* Coniugium legale ſeruorum, etiam cum voluntate dominorum non dirimitur, etiam ſi habeant diuerſos dominos, ſed in eo ſeruiant ſuis dominis. G L O S. Si domini ſint in diuerſis Prouinciis, cogatur vnus dominus vendere alteri, & ſi hic non vult emere, emat Eccleſia, & peccat diſtrahendo. 13. *q. c. vnaquæque.*

Cauſa trigeſima, De cognatione ſpirituali, & de clandeſtinis: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO PRIMA.

AN qui ſuſcipit proprium filium in baptiſmate, poſſit reddere debitum ſuæ 5
vxori. Reſp. ſic.

C A P. *Peruenit.* C A P. *Si quis.* Qui ſuſcipit filium proprium in baptiſmo, debet ſeparari ab vxore, donec agat pœnitentiam. Idem ſi filiaſtram, quia eſt compater, & compaternitas contrahitur etiam in his, quæ præcedunt baptiſmum, & compater qui contrahit cum commatre, excommunicetur, donec pœniteat. G L O S. Non ſunt ſeparandi, niſi ad tempus pro pœnitentia, vel ſponte velint. *cap. de eo. c. ſi vir, de cognat. ſpirit.* Item, an ſi Chriſtianus

leuat

leuat à fonte filium Iudææ,contrahat affinitatem,ita vt ſi illa conuertatur poſſit cum illa contrahere. Reſp.ſunt opiniones. Item, ſeptem fiunt in baptiſmo. Item,quæ præcedunt baptiſmum,impediunt, ſed non dirimunt. *c.contracto.de cognat.ſpirit.* Item,dona,quæ ſequuntur catechiſmum, an proſint morientibus infantibus.

CAP. *Noſſe.* CAP. *Dictum.* Quando vxor leuat de fonte filium mariti, non eſt ſeparanda à marito, ſed reddat debitum, & ſi ex dolo fecit, pœniteat. GLOS. Leuans perdit ius exigendi,ſicut fornicator: an ſi petat, alter debeat reddere,aliqui quod ſic,ſicut ei qui vouit ad tempus, & petit. Reſp. non tenetur, quia non habet ius petendi etiam ante ſententiam: ergo hic nec tenetur reddere.Item,ſi vterque leuauit, neuter poteſt petere, ſed ſubuenitur iure replicationis. *c.ſignificaſti,de diuort.* Item,qui promiſerunt perpetuam continentiam, & alter fornicatur, alter non poteſt petere debitum, ſed Eccleſia cogit reddere.*c.5.de diuort.*

CAP.*De eo.*Qui contrahit cum filiola,vel commatre,grauiter puniatur,& ſeparetur.Item,qui leuat proprium filium,puniatur, & ſecundò nō contrahat.

4 CAP. *De his.* Qui filiaſtrum in chriſmate tenet, non ſeparetur à coniuge, ſed puniatur.

CAP. *Ad limina.* Qui neceſſitatis cauſa filium ſuum baptizauit, ab vxore non ſeparetur.

CAP. *Omnes.* CAP. *Si quis.* CAP. *Non debet.* Mulier,quæ confitetur,eſt æquè filia ſpiritualis,ac leuata à baptiſmo: & qui peccat cum aliqua ex his,perpetuò pœniteat,& ſi res eſt publica,deponatur. GLOS. In ſacramento pœnitentiæ contrahitur quædam paternitas. Non ſic quando laicus audit peccata. Item,regulares poſſunt fieri compatres baptizando,non leuando.

QVAESTIO II.

5 SPonſalia non fiunt ſine conſenſu, & ſic infantes non poſſunt facere ſponſalia vſque ad ſeptennium. GLOS. Niſi proximi ſint ſeptennio, ita quod ſint capaces intelligentiæ. Item, matrimonium teneret, ſi ante ætatem poſſent coire. *c.puberes,de ſponſalib.in 6.*

CAP. *Vbi non.* Parentes non poſſunt ſponſare pueros in cunabulis, niſi vbi venerint ad annos diſcretionis conſentirent. GLOS. Parentes,qui iurauerunt ſponſare filios, ſi adhibent operam, quam poſſunt, & filij nolunt, non ſunt periuri; & ſi appoſuerunt pœnam contractus, pœna non poteſt peti,quia matrimonia non facienda ex pœnâ. Item, de communi conſenſu poſſunt diſſolui ſponſalia, etiam iurata, contra aliquos. *c.præterea, de ſponſalib.* Item,qui contraxerunt ante ætatem, & ſic perſeuerantes in ætate non contradicunt; ſi ſimul habitant,matrimonium eſt confirmatum; ſecus ſi ſeorſum. *c.atteſtationes, de ſponſalib.impub.*

QVÆSTIO III.

6 AN filij ſpirituales,vel adoptiui poſſint contrahere cum naturalibus. Reſp. non, ſecus poſt Concilium Tridentinum.

CAP.

Digitized by Google

C A P. *Ita diligere.* C A P. *Pitacium.* C A P. *Non oportet.* C A P. *Super.* C A P. *Poſt ſuſceptum.* C A P. *Per adoptionem.* Filij naturales non poſſunt accipere filiam ſpiritualem patris, ſorores verò iſtius filiæ ſpiritualis, ſi non ſint filiæ ſpirituales poſſunt. Item, de filia adoptata, ſi non ſit emancipata, ſecus poſſet vir. Concil. Trid.

C A P. *Illud.* Pater poteſt accipere in vxorem ſororem filiæ ſuæ ſpiritualis, ſicut filius poteſt accipere ſororem ſororis ſpiritualis.

QVÆSTIO IV.

AN quis poſſit ſucceſſiuè contrahere cum duabus commatribus. Reſp. non, niſi quando eſt filius vtriuſque. 7

C A P. *Sciſcitatur.* C A P. *Si presbyter.* C A P. *Si quis.* C A P. *Spiritualem.* C A P. *Poſt vxoris.* Maritus non poteſt ducere in vxorem commatrem vxoris ſuæ mortuæ: & qui peccat cum matre, & filia, vel cum duabus ſororibus, vel cum duabus commatribus, vel ſi pater, & filius, vel duo fratres cum vna, pœniteat octo annis: & compaternitas naſcitur quando vnus coniugum leuat, vel tenet in chriſmate, vnde in ſponſalibus non naſcitur.

C A P. *Quod autem.* Non debent maritus, & vxor ſimul leuare puerum. G L O S. Eſt ſuperfluum, quia ſi vxor vna leuat, maritus ſit compater.

QVÆSTIO V.

AN clandeſtina deſponſatio manifeſtè præiudicet. Reſp. ſic. 8
G L O S. Quoad Eccleſiam. Vide Concilium Tridentinum.

C A P. *Aliter.* C A P. *Nullus.* C A P. *Noſtrates.* C A P. *Quales.* C A P. *Sponſus.* C A P. *Nullum.* C A P. *Fœmina.* C A P. *Nec illud.* Declaratur quomodo fieri debeant matrimonia, & quid ſignificent ſingulæ cæremoniæ, & damnantur clandeſtina, vt fornicationes.

C A P. *Si quis.* Qui iurat clandeſtinè contraxiſſe, etiam ſine dote, & ſcriptura, matrimonium tenet, non poſt Concilium Tridentinum.

C A P. *Nullum.* Ante veram, & iuſtam probationem nemo iudicandus, vel damnandus, & mala audita, & paſſim dicta non credenda.

C A P. *Iudicantem.* Iudex debet omnia rimari, & cum patientia omnia excutere, & frequenter interrogare, ne quid ſit prætermiſſum: mox ſententiet.

Cauſa trigeſimaprima. Agit de impedimento criminis, de vi, & de fide ſpiritualium: habet Quæſtiones tres.

QVÆSTIO PRIMA.

AN poſſit contrahi cum ea, quam polluit per adulterium. Reſp. non, & fides data non tenet, ſicut machinatio. G L O S. In tribus caſibus adulter non poteſt ducere adulteram. Primò, ſi viuente marito dedit fidem: ſecundò, ſi alter cum affectu eſt machinatus in mortem mariti, *c. rela-* 9

tum.c. ſi quis viuente, ead. 3. ſi contraxit cum ea de facto viuente marito. *c. cum habilitare, ead.* Item, ſi promiſit, & non cognouit, poteſt. *c. vlt. de eo, qui duxit in matr.*

CAP. *Nullus.* CAP. *Denique.* CAP. *Illud.* Adulter non poteſt ducere adulteram. GLOS. In illis tribus caſibus ſupradictis.

CAP. *Relatum.* Fides & copula cum adultera dirimunt matrimonium. GLOS. Si dedit tantùm fidem, debet cum ea remanere. *c. vlt. ead.* Item, ſi eam duxit de facto, fortius dirimit.

CAP. *Si quis.* Adulter, ſi mortuo marito in proximo adulteram ducit, pœniteat: ſi verò quis illorum maritum occidit, vel ſi ſit propinquitas, vel alia actio criminalis impediat, careat ſpe coniugij perpetuò cum pœnitentia. GLOS. Niſi ſit iuuenis. Item, ſi occidit caſu, vel alio fine, non dirimitur. *c. laudabile. de coniug. infid.* Item, machinatio ſine effectu non impedit, nec ſi tatam habet mortem viri, ſi non præcepit. *c. ſi qua mulier.* Adulteram machinantem poteſt vir relinquere, & aliam ducere.

CAP. *Si qua fuerit.* Adultera, ſi mortuo viro contraxit cum adultero, per quinquennium pœniteat, & mox ſit cum marito. GLOS. Pœnitentia eſt arbitraria.

CAP. *De his.* CAP. *Hac ratione.* CAP. *Quomodo.* CAP. *Aperiant.* CAP. *Deus.* CAP. *Quod ſi.* Pluries nubere non eſt laudabile, ſed non damnatur. GLOS. Nullo modo plures ſimul poteſt quis habere.

QVÆSTIO II.

10 AN aliqua ſit cogenda nubere. Reſp. non, quia ſolent habere malos exitus, ſed ſi promiſit, eſt monenda, & parum cogenda.

CAP. *Si verum.* CAP. *Tua.* CAP. *De neptis.* CAP. *Lotharius.* Parentes non debent inuitas filias, quas deſponſarunt, nuptui tradere, nec quælibet vis annullat matrimonium.

QVÆSTIO III.

AN poſt ſponſalia parentum filij poſſint cum alia contrahere. Reſp. non, ſi poſt ſeptennium conſenſerint, ſed ſi contrahant, tenet.

CAP. *Si quis.* Parentes, qui promiſerunt, & iurarunt, & non ſeruant, per triennium non communicent. Idem de filiis ſi conſenſerunt: ſed ſi filij non conſentiunt, parentes excuſantur. GLOS. Poſſunt tamen parentes ſponſalia iurata diſſoluere. Item, non peccant parentes, ſi pro poſſe curant, vt pueri velint.

Cauſa

Cauſa trigeſimaſecunda. An quis poßit ducere meretricem, an adulteram dimittere, vel ſterilem: habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO PRIMA.

AN meretrix licitè ducatur in vxorem. fol.50.

CAP. *Sicut* (vſque ad cap. 11.) Probatur reus adulterij, & conſcius 1 criminis, qui non dimittit, vel coit cum adultera, dum eſt adultera; ſecus ſi eſt emendata, & pœnituit. GLOS. Maritus non debet ante ſententiam expellere adulteram à ſe, etiamſi crimen eius ſit notorium, niſi publicè moraretur cum adultero, vel ſit conuicta per ſententiam, vel confeſſa in iudicio. Item, vt dimittatur adulterium, poteſt probari per violentam ſuſpicionem, ſed hanc ipſa poteſt refutare per teſtes. Item, cautio, vt vxor ſeparata reddatur viro; ſi non eſt ſuſpicio de viro, ſufficit nuda promiſſio; ſi eſt ſuſpectus, detur idonea, id eſt, per fideiuſſores, vel pignora, vel iuramentum; ſi verò tãta ſit ſæuitia viri, vt cautio non ſit ſufficiens, non eſt reddenda, ſed danda matronæ.

CAP. *Non enim.* CAP. *Nuptiæ.* CAP. *Integritas.* CAP. *Non eſt culpandus.* Matrimonium non conſiſtit in copula carnali, ſed in fide, & cura, &c. & laudatur virginitas ſupra nuptias, & ducere meretricem, vt eam conuertat, eſt laudabile.

QVÆSTIO II.

AN ſit vxor, quæ ducitur cauſa incontinentiæ. Reſp. ſic reſpectu ſecundi effectus, non reſpectu primi, ſcilicet prolis, quæ fuit prima inſtitutio. 2

CAP. *Pudor.* CAP. *Sicut.* CAP. *Quicquid.* CAP. *Connubia.* Coniugium ad vitandam incontinentiam eſt verum matrimonium, & immoderatus eius vſus eſt dignus venia, nec tunc datur Spiritus ſanctus.

CAP. *Concubina.* CAP. *Solet.* Si contrahant, vt euitent fornicationem, ſed in perpetuum, & non contra prolem, id eſt, non ad impediendam generationem; ſi ad tempus, eſt adulterium. GLOS. Matrimonium non poteſt contrahi ad tempus. Quid ſi aliqui ignorantes ius aliàs contracturi contrahunt ad tempus. Reſp. tenet matrimonium. Item, conditio honeſta, quæ non eſt de natura matrimonij, appoſita non vitiat matrimonium, vt *contraho tecum, ſi dederis mihi centum*, tenet matrimonium cum ea, & ſine ea. *c. de illis, de cond. appoſit.* Item, conditio honeſta, quæ adhæret naturæ matrimonij, vt ſi Chriſtianus dicat Iudææ, *contraho tecum ſi volueris fieri Chriſtiana*, non tenet, niſi apponatur, id eſt, compleatur. *c. non oportet. 24. q. 1.* Item, conditio inhoneſta contra naturam matrimonij vitiat matrimonium, vt ſi dicat, *contraho tecum per tres annos*, non tenet; ſic, ſi procuraueris ſterilitatem, ſic nec tenẽt ſponſalia. Item, conditio inhoneſta, quæ non eſt contra naturam matrimonij, non vitiat, ſed ſeruanda, & tenet. Item, in cõtractibus conditio impoſſibilis vitiat contractum, in vltimis voluntatibus habetur pro non adiecta: & intellige

Digitized by Google

impoſſibiles de iure, vel ſecundùm naturam vitiant:ſed ſi eſt impoſſibilis propter difficultatem præſtandi, vt *contraho ſi des domum auream*, matrimonium tenet.*c.vlt.de cond.appoſ.*

3 C A P. *Aliquando.* C A P. *Quod verò.* C A P. *Moyſes.* C A P. *Sicuti.* Qui ab initio procurant ſterilitatem, non ſunt coniuges, ſed fornicarij, & procurans abortum inanimatum, non eſt homicida.

C A P. *Ancillam.* C A P. *Non omnis.* C A P. *Honorantur.* Culpanda eſt negligentia concubinarij, ſed non deſperandus. Item, qui expellit concubinam, & aliam ducit, non eſt bigamus, & tenet matrimonium; & nemo eſt deſperandus dum viuit, nam quod differtur non auferrur; ætate in maturiori perficitur, vt nuptæ paterno arbitrio, ſi mariti habebant concubinas, carent culpa. Item, parentes debent filias etiam viduas dare nuptui, vt ſponſa videatur quæſita à viro, & non ipſa quærat virum, vt ſemper præcedat verecundia. G L O S. Pro matrimonio contrahendo poteſt exigi pecunia, & non eſt ſimonia, licèt ſit ſacramentum: ſed ratio quare non in aliis. Reſp. propter onera matrimonij. Obiectio: poſſet exigi ab ingrediente monaſterium propter onera monaſterij. *c.multi. c.ſunt 1.q.c.16.q. 6. c.de lapſis:* Quia non datur gratia falſum. Item, in ſponſalibus ſi puella non contradicit, videtur conſentire, nec poteſt contradicere, niſi pater indignum eligat.

4 C A P. *Mulier.* C A P. *Meritò.* Si puella, id eſt, infra 12. annum, in domo patris vouit cum iuramento, & pater ſciens votum tacet, tenetur ſeruare votum: ſi ſtatim ſciens contradicit, non tenet, quia votum, & iuramentum ſunt irrita: vnde in voto virginitatis, & in matrimonio voluntas patris requiritur. G L O S. Doli capax ante legitimam ætatem vouens, & iurans tenetur, ſed pater poteſt irritare. An cùm fuerit in ætate teneatur, eſt dubium: Puto quod non. Item, patria poteſtas ſoluitur aduenìente adulta ætate, quo ad matrimonium carnale, ſpirituale, & iuramentum.

C A P. *Hoc ſanctum.* Virgines, & viduæ, ſi velint eſſe caſtæ, vel nubere, faciant ſuam voluntatem, & qui cogit excommunicetur. G L O S. Conſenſus patris non requiritur, vt teneat matrimonium in nubili filia.

QVÆSTIO III.

5 AN puella in nubendo debeat ſequi arbitrium patris ſerui, vel aui liberi. Reſp. aui, & hoc de honeſtate.

C A P. *Patrem.* Neptis in nubendo ſequatur electionem aui liberi, & non patris ſerui, quia ſeruus non habet arbitrium liberi. G L O S. Aui paterni, quia nullus eſt in poteſtate aui materni. Item, ſi ſeruus habet poteſtatem ducendi vxorem, poteſt & filiam tradere.

QVÆSTIO IV.

6 AN liceat coniugato amore poſteritatis procreare filias ex ancilla. Reſp. non.

C A P. *Iſte Abraha.* (vſque ad C A P. *Liberi.*) Non licet ex ancillis, vel illicito coitu procreare filios, ſunt enim adulterij; & excuſatur Abraham, & Patriarchæ,

Patriarchæ, qui ex ancillis habuerunt filios, quia tunc licèbat habere plures vxores.

C A P. *Liberi.* Filij dicuntur liberi, qui nati ſunt ex libero matrimonio. Item, filij ex libero, & ancilla ſunt ſerui: ſemper partus ſequitur matrem, id eſt, deteriorem partem; naturales ſunt geniti ex libero, & libera ſolutis.

G L O S. Filij ſunt vel naturales tantùm, vel naturales, & legitimi, vel legitimi tantùm, vt adoptiui, vel ſpurij, & ex ſacra virgine, vel conſanguinea. Item, ſequitur debiliorem partem, niſi in Iudæis, & clericis.

QVÆSTIO V.

AN quæ vim patitur, amittat pudicitiam. Reſp. animi non, ſed integritatis corporis ſic: ex Diua Lucia. G L O S. Vim paſſa habebit præmium virginum duplicatum, ſed non aureolam. Item, eadem virtus in virgine eſt virginitas, in coniugata pudicitia, in continenti caſtitas. 7

C A P. *Tolerabilius.* (vſq; ad C A P. *Ille.*) Vi oppreſſa ſi mente non conſentit, non perdit pudicitiam: ſed contra perditur corporis ſanctitas, violata omni animi ſanctitate.

C A P. *Illa autem.* Oppreſſæ non audeant ſe comparare virginibus incontaminatis, & doleant de amiſſa integritate corporis. Item, Deus non poteſt reſtituere virginitatem; id eſt, non poteſt facere, quod non fuerit corrupta. *c. ſi Paulus, hac quæſt.*

C A P. *Non mœchaberis.* C A P. *Iuro.* Qui aliam præter vxorem cognoſcit, mœchatur, & adulteratur. Item, oppreſſa non poteſt dimitti.

C A P. *Horrendus.* C A P. *Si vxorem.* C A P. *Præcepit.* C A P. *Apud.* C A P. *Præceptum* CAP. *Quicquid.* CAP. *Chriſtiana.* Coniux coniugem, quam ſemel accepit, nulla ratione poteſt dimittere, niſi ob fornicationem, & licèt ſit par ratio in vtroque in accuſando pro fornicatione, tamen vxor non ſolet accuſare virum.

QVÆSTIO VI.

AN adulter poſſit dimittere adulteram vxorem cauſa fornicationis. Reſp. non. G L O S. Secundùm ius in ſeptem caſibus maritus repellitur ab accuſatione adulterij. Primò, ſi ipſe eſt adulteratus; ſecundò, ſi vxor fuit vi oppreſſa; tertiò, ſi credebat maritum mortuum; quartò, ſi alter ſub ſpecie mariti eam cognouit; quintò, ſi dedit vxori occaſionem adulterandi; ſextò, ſi maritus poſt adulterium eam tolerauit, & ipſa non commiſit nouum adulterium; ſeptimò, ſi eſt adulterata ante baptiſmum. 8

C A P. *Nihil.* C A P. *Si ducturi.* C A P. *Iniquum.* C A P. *Indignantur.* Fornicator non poteſt dimittere fornicatricem vxorem. Item, grauius peccat, & puniendus eſt maritus adulter, quàm adultera, quia caput, & capite deorſum pendet domus, vbi melius viuit vxor marito. G L O S. Quomodo poteſt maritus accuſans conuinci de adulterio, cum accuſatori non poſſit par, vel minus crimen obiici. Reſp. non directè, ſed per modum exceptionis. Item, obiectio: ex quo maritus propriam iniuriam proſequitur, non poteſt

 eum

cum vxor repellere per exceptionem, quia 4.*q.6.c.omnibus*, in cauſa ſua quilibet infamis admittitur. Reſp. hoc eſt ſpeciale in adulterio, & lenocinio.

QVÆSTIO VII.

9 AN qui ob fornicationem vxorem dimiſit, ea viuente poſſit aliam ducere. Reſp. non.

CAP. *Interueniente*. CAP. *Licitè*. CAP. *Apoſtolus*. CAP. *Fieri*. CAP. *Placuit*. CAP. *Dominus*. CAP. *Omnes*. CAP. *Fidelis*. CAP. *Si quis*. CAP. *Quemadmodum*. Per diuortium non ſoluitur matrimonium, niſi per mortem, ſicut excommunicatus ſemper eſt baptizatus, & non poteſt aliam ducere, ſed ſi velint reconcilientur, & ſi aliam ducit, puniatur. GLOS. Maritus reſuſcitatus non debet baptizari, vel ordinari: ſed non poteſt petere dignitates, bona, vxorem de iure. Item, maritus per ſententiam ſeparatus ab vxore, ſi poſtea adulterarur, an ſit reſtituendus vxori agenti. Reſp. non, nec poteſt agere, quia non eſt facta ei iniuria. Item, an maritus poſſit dimitti propter opus ſodomiticum: quid ſi vxorem polluit contra clauſtra pudoris, vel ſe, &c. Reſp. non credo.

CAP. *Adulterij*. CAP. *Offerebat*. CAP. *Flagitia*. CAP. *Vſus*. CAP. *Non ſolùm*. CAP. *Quid in*. Grauius peccat adulter, quàm fornicator. Item, qui retenta ſua, aliam ducit, quàm qui ſua dimiſſa cum alia peccat. Item, grauius vxoratus, quàm non vxoratus, qui alterius coniugem cognoſcit, vel vxoratus ad ſolutam. His omnibus grauius inceſtuoſi, & his qui contra naturam, peius cum vxore, quàm cum meretrice. Item, vſus naturalis in vxore, ſed vltra modum eſt veniale.

10 CAP. *Vxor à viro*. CAP. *Quod propoſuiſti*. Dimiſſa vxore aliam poteſt ducere vir, non vxor. GLOS. Mortua vxore fornicaria, vel ſi eſt arcta ea viuente.

CAP. *Quedam*. CAP. *Si quis*. CAP. *Qui dormierit*. Qui peccat cum conſanguinea vxoris, vel contra, non petat debitum, & adulter mortua vxore non nubat, vxor ſic: & contra qui dormit cum ſorore vxoris, non poteſt exigere debitum ab vxore. GLOS. Si vxor adulteri exigat debitum, eſt facta reconciliatio tacitè.

CAP. *Hi verò*. Facta ſeparatione cauſa adulterij, neuter poteſt contrahere viuente alio. Item, mortuo viro adultera nunquam contrahat, ſed pœniteat.

CAP. *Concubuiſti*. Qui peccat cum ſorore vxoris, neutram habeat, & nunquam contrahant, nec adulterata, ſed perpetuò pœniteant.

CAP. *Si quis*. Qui cum nouerca, vel filiaſtra, vel ſorore vxoris peccat, nunquam contrahat.

CAP. *Hi qui*. CAP. *Neque*. CAP. *Tantum*. CAP. *Vſque*. Matrimonia contracta nulla infirmitas, vel damnum corporis ſoluit, non amentia, furor, mutilatio, caſtratio, ſterilitas. GLOS. Spadones, qui habent virgam directam, licèt non ſeminent, poſſunt contrahere; & tenet.

QVÆSTIO VIII.

AN liceat ducere infidelem cum conditione, vt conuertatur. Reſp. non, & multo minus peccare. Item, ſponſalia tenerent.

C A P. *Non ſolùm.* Non eſt peccandum, nec faciendum contra votum, v.g. caſtitatis, vt aliqua conuertatur ad fidem. G L O S. In voto ſemper intelligitur tacita conditio, *niſi neceſſitas, vel præceptum ſuperioris vrgeat.*

Cauſa trigeſimatertia. De impotentia coëundi, ſeu maleficiatis; de enormitate delicti: de tempore feriato: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO PRIMA.

AN propter impoſſibilitatem coëundi vxor ſit ſeparanda à viro. Reſp. ſic, contrahendum, & non contractum; ſi perpetua, & probatur per triennium. fol. 51. 1

C A P. *Quod autem.* Si vxor per iuſtum iudicium probet impotentiam viri, accipiat alium, ſed ille non poteſt accipere aliam. G L O S. Probatur per aſpectum corporis.

C A P. *Requiſiſti.* Si vxor vult ſeparari à frigido, & alteri coniungi, probet per ſeptimam manum propinquorum cum iuramento, tranſeat ad ſecundas, & vir non: & ſi vir accepit aliam copulam, teſtes ſint periuri, & peracta pœnitentia redeant ad primum matrimonium. G L O S. Si frigiditas eſt naturalis, & perpetua; & ſi non erat virgo, requiruntur ſeptem teſtes; vel ſi non ſunt, ſaltem duo, immo creditur eis, ſi de hoc eſt fama. Item, probatio non auditur contra iuris præſumptionem.

C A P. *Si quis.* Quando vxor dicit ſe non cognitam, & vir dicit ſe cognouiſſe, creditur viro, quia caput. G L O S. Niſi mulier contrarium probet, & in duobus menſibus.

CAP. *Si per ſortiarias.* Coniuges maleficiati recurrant ad opera pia, & exorciſmos; & ſi impedimentum eſt perpetuum, poſſunt accipere ſecundas, & ſanati non tenentur ad primas. G L O S. Si maleficium eſt per triennium, quia nullum perpetuum ſecundùm aliquos.

QVÆSTIO II.

AN coniux, qui ſua propria auctoritate ſeparauit ſe, ſit reſtituendus vxori. Reſp. ſic, niſi ſit publicè adultera, vel timetur viri ſæuitia, vel receſſit auctoritate vxoris. 2.

C A P. *Sæculares.* C A P. *An quod.* C A P. *Hiſtoria.* C A P. *Sanè.* Ante ſententiam probati adulterij vel diſſidij non dimittatur vxor: & ſi dimiſſa, reſtituatur, ſaltem in loco tuto, vnde per teſtes poſſit ſe defendere: qui ſecus, excommunicetur G L O S. Cauſa matrimonialis ſpectat ad Epiſcopum.

C A P. *Interfectores.* C A P. *Inter hæc.* C A P. *Quicunque.* C A P. *Si quod.* Qui

Qui interficit vxorem, pœniteat vt homicida, nec amplius contrahat, niſi ex indulgentia: ſi eſt iuuenis, & ſi non vult facere pœnitentiam, excommunicetur. ſimiliter qui Epiſcopum, vel presbyterum interficit, vel ſit in monaſterio, exemplo Haſtulfi. G L O S. Indulgentia non eſt lex, vt quis petat. Item, dos adulteræ interfectæ tranſit ad filios, & adultera perdit dotem.

C A P. *Placuit.* C A P. *Hoc ipſum.* Adultera, ſiue ſit coniux clerici, ſiue ſæcularis, non interficiatur, ſed ieiunet, & pœniteat per ſeptennium, niſi peccatum ſit grauius. Item, quando in conſiliis eſt diſpar ſententia, eſt tenenda illa, quæ eſt antiquior vel potioris auctoritatis. G L O S. Pœnitentiæ ſunt arbitrariæ, & minor amplectenda.

C A P. *De his.* C A P. *Audiuimus.* C A P. *In adoleſcentia.* Poſt pœnitentiam ſolemnem non prohibentur connubia iam contracta, nec contrahenda in iuuenibus.

C A P. *Latorem.* C A P. *Si quis.* C A P. *Si quis cum matre.* C A P. *Quos Deus.* C A P. *Antiqui.* Idem quod ſupra, & addit alias pœnas excommunicationis ei qui peccat cum matre, vel filia ſpirituali.

QVÆSTIO III.

AN peccatum poſſit deleri ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione ſine confeſſione oris. Gratianus extra ſuum morem ſub hac Quæſtione tertia inſtituit longum tractatum de Pœnitentia; Qui continet ſeptem Diſtinctiones, de quibus ſigillatim agendum.

De Pœnitentia Diſtinctiones ſeptem, ſeu Quæſtiones.

DISTINCTIO PRIMA.

3 AN ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione ſine oris confeſſione poſſit quis Deo ſatisfacere.

C A P. *Petrus.* (vſque ad C A P. 5.) Sola contritio ſine ſatisfactione externa delet peccatum. C A P. *Si quis.* (vſque ad C A P. 14.) Leges puniunt etiam animum delinquentis.

C A P. *Aut facta.* Varia crimina puniuntur à iure ciuili, ſed diuerſimodè conſiderata plus, vel minus puniuntur, id eſt, pro cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu.

C A P. *Cogitatio.* Lex ciuilis non punit cogitationes. Item, in maleficiis punitur voluntas, in aliis requiritur effectus, vel animus. G L O S. Id eſt, perſeuerantia, vt in matrimonio.

C A P. *Diuortium.* C A P. *Si quis.* Vt ſit diuortium, debet eſſe animus perpetuæ ſeparationis: vnde factum, vel dictum calore iracundiæ, non eſt ratum, niſi, &c. quare ex calore iracundiæ miſſo repudio, ſi breui reuerſa eſt vxor, nec diuertiſſe videtur. G L O S. Nec punienda: quandoque ſubitò facta tenent.

C A P. *Pernicioſè.* C A P. *Homicidium.* C A P. *Omnis.* C A P. *Nunquid.* C A P. *Noli.* C A P. *Homicidium.* C A P. *Si propterea.* C A P. *Si cui.* C A P. *Porrò.* C A P. *Facilius.* In malis punitur conſilium, & qui conſulit homicidium eſt homicida: ſic qui

ſic qui tradit,ſic qui odit, vel detrahit, vel voluntate, vel malum perſuadens fratri: ſic velle furari eſt furtum; velle fornicari, eſt fornicatio, & debent de his dolere, & pœnitere, vt Deum placent, ne peteant.

C A P. *Scindite*. C A P. *Conuertimini*. C A P. *Reſuſcitatus*. C A P. *Qui natus*. C A P. *Omnis*. Cum contritione cordis remittuntur peccata. 4

C A P. *Non poteſt* (vſque ad cap. 58.) Peccatum non remittitur, ſi vltra cordis contritionem non confiteatur ore ſacramentaliter, & opere ſatisfaciat, ſi poteſt, & habeat tempus, & loquitur de confeſſione cum pœnitentia, qua præterita plangit, & plangenda non committit: & pœnitentibus præſtò eſt Deus vt ſubueniat, & his, qui in tempore neceſſitatis, vel inſtantis periculi pœnitentiam petunt, & reconciliationem; non eſt deneganda reconciliatio, nec interdicenda ſatisfactio: & qui amiſſa loquela per indicia integri ſenſus comprobentur quærere pœnitentiam, non eſt illis deneganda actio pœnitentiæ, nec gratia communionis: & ſi morbo aggrauati in præſentia ſacerdotis ſignificare non poſſunt, quod paulo ante poſcebant, proderunt eis teſtimonia circumſtantium, vt ſimul conſequantur beneficium pœnitentiæ, & reconciliationis. Item, Deus omnia peccata pœnitenti dimittit, & nullum excipit.

C A P. *Si ſacerdos*. C A P. *Voluiſſent*. Omne peccatum per pœnitentiam 5 eſt remiſſibile. Item, peccatum in Spiritum Sanctum non, quia eſt cum impœnitentia finali, & ſic perpetuò punitur.

C A P. *Sufficit* (quod eſt 61. vſque ad C A P. *Quis aliquando*, quod eſt 87.) Agitur de neceſſitate, & modo, ſeu qualitate faciendi pœnitentiam: & Deus mutat ſententiam, id eſt, comminationis, ſi te nouerit mutare delictum.

C A P. *Quem pœnitet*. Peccata ſunt confitenda ore de præſentia, & non per nuntium, vel ſcriptum, quia erubeſcentia habet partem remiſſionis. Item, pœnitens quærat ſacerdotem ſcientem ligare, & ſoluere, ne ambo in foueam cadant. Item, ſi non habet ſacerdotem, confiteatur ſocio, licèt non poſſit abſoluere. Item, ſecreta peccata ſecretè, publica publicè.

C A P. *Quamuis*. Confeſſio fiat ſecretè, id eſt, Deo, & ſoli ſacerdoti, & remoueatur conſuetudo publicè confitendi, ne arceantur à confeſſione.

C A P. *Quidam*. Licèt confiteri Deo ſit vtile, tamen non ſoli Deo, ſed etiam ſacerdoti tenemur confiteri ex inſtitutione Apoſtolica.

Diſtinctio ſecunda.

AN charitas ſemel habita poſſit amitti, vel non, & an pœnitentia ſit reiteranda. 6

C A P. *Si quis*. (vſque ad cap. 15.) Sine charitate adulto non remittitur peccatum, & qui eſt in charitate non peccat, & ſi peccat, non erat in vera charitate, & pœnitentia, id eſt, perfecta: vbi multa de laudibus charitatis, & eius qualitatibus, & ſignis, & quomodo intelligitur, Spiritus Sanctus electos deſerit, vel non. G L O S. Qui eſt in charitate non peccat, id eſt, dum eſt in charitate.

C A P. *Cum ſanctam*. (vſque ad cap. 40.) In ipſa virtute, v. g. charitatis ſunt gradus, quibus paulatim homo perficitur, & nemo repente fit ſummus: ſunt enim gradus in vitiis, & ſic nemo repentè fit peſſimus: & vtrumque exem-

plificatur variè: & Adam ante peccatum habebat charitatem, & multi alij habuerunt charitatem, & peccauerunt: ergo poſſunt peccare. Item, omnes fuimus peccatores, quia nemo mundus à ſorde, ſed Chriſtus nos lauat.

7 C A P. *Apoſtolus*.(vſque ad finem.)Non ſolùm prædeſtinati amittunt charitatem per peccatum, quam mox recuperant, ſed reprobi amittunt charitatem, quam non recuperant: vbi agitur de libero arbitrio, & vnde eſt quod multi bene incipiunt, & malè finiunt, &c. & Angeli ante lapſum fuerunt in charitate.

Diſtinctio tertia.

AN pœnitentia ſit reiteranda. G L O S. Solemnis de eodem peccato non, priuata ſic.

8 C A P. *Pœnitentia* (vſque ad cap. 27.) Veri pœnitentes, dum pœnitent non peccant; & ſic hæc pœnitentia dicitur non reiteranda: ſed ſi poſtea peccant, iterum poſſunt pœnitere: & variè declaratur quid ſit pœnitere, vbi multa de vera pœnitentia, exemplo Dauid.

9 C A P. *Achab* (vſque ad cap. 39.) Boni, & ſancti quandoque cadunt, & reſurgunt, & quocunque momento peccator agat pœnitentiam, Deus ignoſcit, & non ſemel tantùm, ſed multoties, id eſt, quoties peccauit, & pœnitet verè, & non fictè: & declaratur quæ ſit vera pœnitentia, vel falſa.

C A P. *Pluit Dominus* (vſque ad cap. 45.) Habenti plura peccata non remittitur vnum non remiſſo alio, quia non poteſt eſſe ſimul cum charitate.

C A P. *Pium eſt.* C A P. *Si quando.* Fides noſtra poſtulat credere, Deum remunerare bona peccatorum deletis peccatis. G L O S. Vel temporali bono, vel minori pœna, vel de factis ante peccatum, id eſt, mortificatis.

10 C A P. *Cauendum.* C A P. *Quid ergo.* C A P. *Si quis.* Nullum bonum non remuneratum, & nullum malum impunitum, cauendum ne hic præmiemur.

Diſtinctio quarta.

fol. 52. 1 AN peccata dimiſſa redeant, ſunt variæ opiniones. Reſp. non, licèt mox peccans damnetur.

C A P. *Si Iudas*.(vſque ad cap. 8.) Peccata dimiſſa redeunt cum aliis peccatis.

C A P. *Si ex bono* (vſque ad cap. 11.) Agitur de prædeſtinatione, & cur Deus non dat perſeuerantiam omnibus, ſed hunc bonum rapit, ne malitia muter cor eius, & hunc bonum permittit fieri malum, & mori, ac damnari, neſcitur: ſed *ô Altitudo, &c.* C A P. *Hanc ſocietatem*. Præſciti, id eſt, damnandi poſſunt prius habere iuſtitiam.

C A P. *Quid eſt.* C A P. *Qui recedit.* Peccata dimiſſa non redeunt, licèt ob ingratitudinem grauius puniantur, contra Gratianum.

C A P. *Si auerteret.* (vſque ad cap. 19.) Iuſtus ſi peccat, perdit iuſtitias ſuas, id eſt, opera bona.

C A P. *Væ eis* (vſque ad finem.) Deus punit, id eſt, damnat homines pro peccatis propriis, & non parentum.

Diſtinctio

Diſtinctio quinta.

QVæ ſunt conſideranda circa pœnitentiam imponendam, vel facienda, id eſt, quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. 2

C A P. *Conſideret* (vſque ad finem.) Declaratur qualis debet eſſe confeſſio, & à quibus pœnitens abſtineat, & quæ cogitet, quid ſignificet, Factus eſt omnium reus, & reſpexit Deus prius ad Abel, mox ad munera. Item, non licet pœnitenti reuerti ad negotia ſæcularia, quæ vix ſine peccato agi non poſſunt, vt ad mercaturam, militiam curialem, aut ad quoduis peccatum, eſſet enim pœnitentia falſa; & qui reuertitur ad militiam, vel ſæcularia, pœniteat per decennium, & ſit excommunicatus.

Diſtinctio ſexta.

CVi debet fieri confeſſio, & qualis debet eſſe confeſſor. Reſp. fiat proprio, & ſit diſcretus. 3

C A P. *Qui vult.* Pœnitens quærat ſacerdotem ſcientem ſoluere, & ligare. Item, ſi non habet ſacerdotem ex deuotione confiteatur laico, erit enim accepta humilitas. Item, pœnitens non ſit diuiſus ab vnitate Eccleſiæ, & confeſſor ſit ſine crimine, & ſciat cognoſcere quod iudicat cum circumſtantiis, ſit beneuolus erga pœnitentem eum conſolando, admonendo.

C A P. *Sacerdos.* Confeſſor reuelans aliquod peccatum pœnitentis deponatur, & ignominioſus peregrinetur toto tempore ſuæ vitæ.

C A P. *Placuit.* Nemo ſacerdos abſoluat Parochianum alterius ſine licentia proprij Parochi, niſi proprius Parochus fuerit ſine ſcientia ſufficienti, ne cœcus cœcum ducat: qui ſecus fecerit, deponatur. G L O S. Hinc habetur quod parochianus propter imperitiam ſui ordinarij ſine licentia eiuſdem ordinarij poteſt non ſuo confiteri, & credendum eſt ſimplici dicto pœnitentis. Item, confeſſio facta non ſuo non tenet.

Diſtinctio ſeptima.

AN pœnitentia finalis, id eſt, timore mortis accepta, ſit vtilis. Reſp. ſic, in quacunque hora. 4

C A P. *Nemo.* Circa pœnitentiam nemo deſperandus, dum eſt in corpore,

C A P. *Si quis.* Pœnitentia in fine non negatur, ſed ſecuritas non datur.

C A P. *Qui egerit.* C A P. *Si quis.* C A P. *Idcirco.* C A P. *Nullus.* Pœnitentia ſi in extremo vitæ aduenerit, ſanat, & ſaluabitur, quia ſemper eſt tempus pœnitentiæ: tamen in extremo pœnitere non eſt tutum, quia vix, vel rarò eſt iuſta conuerſio, & eſt oratio ad pœnitentiam in vita.

Finis de Pœnitentia: de qua in Quæſt. 3.

QVÆSTIO IV.

5 AN tempore orationis, vt Quadrageſimæ, & ieiunij, liceat reddere debitum vxori. Reſp.ſic: An exigere.

CAP. *Sciatis.*(vſque ad cap.8.) Qui coit cum vxore ad expellendam libidinem,vel ſenſualitatem,non poteſt vacare orationi, nec debet communicare: quare hortandi, vt abſtineant in feſtiuitatibus maioribus, & in die proceſſionis, & ieiunij, quia ex libidine ſemper eſt aliqua culpa.

GLOS. Exactus ſemper tenetur reddere. Item, quod aliquando non petatur, eſt de conſilio.

CAP. *Non oportet.* In quadrageſima non oportet celebrare nuptias, vel natalitia. GLOS. Id eſt, nuptialia conuiuia, vel pro natali hominum conuiuia, id eſt, non traducatur.

CAP. *Non licet.* In Quadrageſima, nec natalia, vel nuptias licet celebrare, nec natalitia martyrum. GLOS. Nunc non habet locum, vel non cum conuiuiis.

CAP. *Non oportet.* CAP. *Nec vxorem.* A ſeptuageſima vſque ad Octauam Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtum ſancti Ioan.Baptiſtæ, & ab Aduentu vſque poſt Epiphaniam, non oportet celebrare nuptias, & ſi celebrent,ſeparentur. GLOS. Tres hebdomadæ cum interuallo,non immediatè ante. Item, ſeparentur ad tempus in pœnam.

CAP. *Apoſtolus.*Coniugati non poſſunt ſe fraudare debito etiam ad tempus, vt vacent orationi, niſi de communi conſenſu. GLOS. Pro oratione priuata.

CAP. *Pœnitentiam.* Coniugatis non eſt imponenda pœnitentia, niſi de conſenſu: Id eſt, publica pœnitentia cum præiudicio coniugis.

QVÆSTIO V.

6 AN vir ſine conſenſu vxoris poſſit vouere continentiam. Reſp. non: & quid ſi minis conſenſum extorqueat?

CAP. *Si dicat.* CAP. *Notificaſti.* CAP. *Mulier.* CAP. *Quod Deo.* CAP. *Secundum.* CAP. *Vna.* CAP. *Tunc ſaluabitur.* CAP. *Hoc ſolùm.* CAP. *Quis ſitit.* Vir non poteſt continere ſine conſenſu vxoris, id eſt,exactus non reddere, poteſt tamen non exigere; nec conſenſus vxoris extortus minis valet,vt non reddas. Item, ſimiliter ſine licentia viri, non ſumat velum monaſticum:vir ſi vult, recipiat eam iterum. Item,ſi vterque conſentit,vterque tenetur ſeruare continentiam,& ſi vnus labitur,alter perſeueret. Vir continens ſi exactus reddit vxori, dicitur adhuc continens coram Deo. Item, ſola virginitas ſine aliis operibus non ſaluat,nec alia opera ſine continentia. Item,liberè oblata Deo virginitas eſt grata, ideo non expedit nubere.

CAP. *Qui vxorem.* Qui permiſit ſuam vxorem velari, ipſe intret monaſterium, id eſt,conuertatur,nec aliam ducat. GLOS. Si eſt ſenex, contineat in ſæculo. *c.cum his. de conuer. coniug.* Item, maritus permittens vxorem velari, ſecundùm aliquos eſt compellendus intrare Religionem; ſecundùm alios

niſi

niſi expreſſe voueat, non tenetur, & poteſt vxorem reuocare; ſecundùm alios, ſi mulier ſciebat ius, dans viro licentiam intelligitur vouere, ſecus non.

C A P. *Manifeſtum.* Vir eſt ſuperior vxore. Quare ſi vxor vouet abſtinentiam, poteſt ſine peccato irritare votum vxoris: ſi prius vir cõſenſit, vir annullans peccat, vxor obediens non peccat. G L O S. Vir poteſt vouere abſtinentiam ſine conſenſu vxoris, nec vxor poteſt illud reuocare, & in hoc voto non ſunt pares, ſicut ſunt pares in voto continentiæ. Item, neuter poteſt reuocare votum alterius, quod non eſt in ſuo præiudicio, vel ſi alteri non oriatur ſcandalum; & tenetur altero inuito ſeruare votum. G R A T. Si de communi conſenſu vouerunt continentiam, non poteſt alter alteri relaxare votum, quia in hoc eſt par ius. 7

C A P. *Eſt ordo.* C A P. *Hæc imago.* C A P. *Satis hinc.* C A P. *Cùm caput.* C A P. *Noluit.* C A P. *Mulierum.* C A P. *Adam.* C A P. *Mulier.* CAP. *Nec illud.* Naturaliter fœmina eſt inferior, & debet inſeruire homini, & filius parenti, quia fœmina non eſt imago Dei, ideo ſe velat, & eſt quaſi famula. Item, ſi innupta conſenſu patris vouit, & mox nupta vir eius non vult eam votum explere, non expleat, non enim peccat, quia hoc præcipit Deus. Item, mulier non poteſt docere, nec teſtificari, nec fidem dare, nec iudicare, nec imperare, tandem non facere officia virilia. Item, mulier debet velare ſuum caput, & ſit coram Epiſcopo, tanquam coram Iudice, nec loquatur in Eccleſia.

Cauſa trigeſimaquarta, De impedimento ligaminis: habet Quæſtiones duas.

QVÆSTIO I. & II.

AN mulier primo viuente putans eum mortuum in captiuitate, ſi alteri nubit, ſit adultera. Secundò, an redeunte primo marito ſit cogenda relicto primo reuerti ad ſecundum. 8

C A P. *Cùm per bellicam.* C A P. *Cùm in captiuitate.* C A P. *Non ſatis.* Mulier putans probabiliter ſuum maritum mortuum, ſi ſecundo copulatur, non eſt rea adulterij: ſi primus viuus reuertatur, debet relicto ſecundo accedere ad primum, & ſi noluerit eſt compellenda, & punienda, id eſt, excommunicatione. G L O S. Si mulier dubitat de morte primi, & contrahit cũ ſecundo, poteſt reddere, & non petere debitum, & primus maritus poteſt eam accuſare de adulterio. Item, ſi credit primum eſſe viuum, & reuera eſt mortuus, & contrahit cum ſecundo, matrimonium tenet, ſed ipſa eſt in reatu adulterij, licèt non committat adulterium, vt aliquis tenetur actione furti, licèt ſubtilitate iuris furtum non committat. Item, qui ignorantes conſanguinitatem contraxerunt, deinde cognito impedimento ſeparantur, filij nati ſunt legitimi quoad ſucceſſionem: ſi verò vnus erat ignorans, alter ſciens conſanguinitatem, filij ſunt etiam legitimi contra aliquos: ſed ſi ſcientes, vel affectant ignorantiam, id eſt, quia ſine trina denuntiatione in facie Eccleſiæ, filij non erunt legitimi. Item, quo modo probandum quod illa ſit vxor primi, vide, &c.

CAP. *Si quis neceſſitate.* Si vir compulſus neceſſitate aliqua diſcedit in aliam 9

Digitized by Google

Prouinciam, & vxor non vult eum ſequi, maneat innupta, dum vir viuit. GLOS. Mulier tenetur ſequi virum recedentem ex honeſta cauſa, non vagabundum, niſi duxerit hiſtrionem.

CAP. *Si virgo.* Si virgo neſciens nupſit alieno, quãdiu neſcit, non eſt adultera, ſed ceſſante bona fide, eſt adultera, ſi perſeuerat; ſimiliter qui alienum agrum poſſidet bona fide, ea ceſſante fit iniuſtus. GLOS. Si ſciat poſt completam præſcriptionem, non tenetur reſtituere, quia eſt ſuus, nec dicitur poſſidere, ſed poſſediſſe alienum. Item, quid ſi inter præſcribendum, ceſſat bona fides, quomodo agat. vide ibi.

CAP. *In lectum.* CAP. *Ego dixi.* Qui ignoranter cognoſcit ſororem vxoris, iuret ignorantiam, & ſit cum ſua vxore facta aliqua pœnitentia, ſed ſoror non nubat amplius, ſi ſciens connubuerit. GLOS. Coniugata ſi ignoranter cognoſcitur, non eſt adultera. Item, maritus cognoſcens coniugem adulteram perſeuerantem peccat, & eſt particeps, ſi pœnitentem, non.

CAP. *Si quis.* CAP. *Si quis commatre.* CAP. *Quidam.* Peccans cum duabus ſororibus, vel fratribus, vel matre, & filia, ſi ſcientes, nunquam nubant, ſi ignorantes ſic.

Cauſa trigeſimaquinta, De cognatione, & affinitate: habet Quæſtiones decem.

QVÆSTIO PRIMA.

fol. 53. 1 AN liceat alicui ducere ſuam conſanguineam. Reſp. non vſque ad quartum gradum in tranſuerſali, in deſcendentibus vſque in infinitum.

CAP. *Cùm igitur.* In principio mundi propter neceſſitatem ne ſeducerentur ab idololatris, nunc ceſſante neceſſitate, non licet contrahere cum conſanguineis.

QVÆSTIO II. & III.

AN quis poſſit ducere conſanguineam vxoris, & vſque ad quem gradum prohibeatur lege. *c. non debet, de conſang.*

CAP. *De affinitate.* (vſque ad vltimum caput.) Non licet ducere conſanguineam, vel affinem vſque ad ſextum gradum, vel ſeptimum, computando patrem pro vno gradu: & qui conſanguineas ducunt, ſunt maledicti, & infames, nec poſſunt dum viuunt habere vxores, niſi ignoranter contraxerint, & excommunicantur. Item, c. 11. pollutio quæcumque fit, ſi non fiat intra vas naturale, non inducit affinitatem, & poteſt conſanguineus viri illam accipere. Item, ſi reperiantur in iv. & v. permittuntur. Item, laicus habens ſimul vxorem, & concubinam excommunicetur. Item, nemo nubat ſine benedictione ſacerdotis. Item, aſſignantur multa genera affinitatum, quæ non ſunt in vſu, & duæ vxores conſobrinarum non poterant tertio nubere ſucceſſiuè.

QVÆ

QVÆSTIO IV.

QVare prohibetur conſanguinitas vſque ad ſextum gradum, vel ſeptimum. 2

CAP. *Conſanguinitas.* Quia tot ætatibus finitur mundus, ſic conſanguinitas.

QVÆSTIO V.

GRadus conſanguinitatis quomodo ſint computandi. Reſp. non cum lege ciuili, vt ſingulæ perſonæ faciunt gradus, ſed bene. 3

CAP. *Series.* CAP. *Ad ſedem.* CAP. *Porrò.* CAP. *Parentelæ.* Quia lex ciuilis numerat gradus pro hæreditate transferenda à perſona ad vnam perſonam; ideo ſingulis perſonis aſſignat ſingulos gradus, vt fratres ſint in ſecunda, filij eorum in quarta. Eccleſia, quia numerat in ordine ad matrimonium, quod non poteſt eſſe, niſi inter duos, ideo duobus dat vnum gradum, vt fratres in primo, filij in ſecundo, nepotes in tertio, &c. & ſic generata perſona ſemper gradum adiicit, idem in affinitate.

CAP. *Quod autem.* CAP. *Primo gradu.* In ſingulis gradibus ponuntur perſonæ, & nomina, quibus vocari debent. vide.

Ponitur arbor conſanguinitatis, & affinitatis, ſecundum ius canonicum.

In linea recta quot ſunt perſonæ numeratis extremis, & dempta vna, tot ſunt gradus, vt ſi ſint quinque perſonæ, ſunt quatuor gradus: idem in ciuili.

In linea collaterali æquali quoto gradu diſtat quis à ſtipite, toto ab eodem in linea inæquali; quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe: ſed in iure ciuili quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus, quibus diſtat.

Eodem modo procedendum in affinitate, quæ ex matrimonio non excedit quartum gradum, vt conſanguinitas ex copula illicita, non ſecundum quoad dirimendum matrimonium.

QVÆSTIO VI.

AN omnes poſſint accuſare matrimonium conſanguineorum ad dirimendum. Reſp. non, niſi conſanguinei. GLOS. Alij poſſunt denuntiare. 4

CAP. *Conſanguineos.* CAP. *Videtur.* Conſanguinitatem coniugatorum non extranei, ſed conſanguinei accuſent, & computent gradus: & ſi non repetiuntur conſanguinei, Epiſcopus ab extraneis veracioribus perquirat: & ſi reperitur propinquitas, ſeparentur. GLOS. Quando agitur de conſanguinitate, conſanguinei præferuntur extraneis in teſtificando, in aliis non. Item, ſolus conſanguineus poteſt accuſare, ſed quilibet poteſt denuntiare. *c. tua, de conſang. ſp.* & per denuntiationem in hoc caſu agitur ad ſeparationem. Item, cauſa matrimonialis, licèt in ea agatur de crimine, non eſt criminalis, ſed

Digitized by Google

ſed mixta. *c. tuendæ. de procur.* Item, propinqui præferuntur etiam in accuſatione de adulterio.

C A P. *Notificamus.* Quando duo, vel tres propinqui, vel non propinqui, ſed antiquiores, veraces, & bonæ famæ ſine paſſione teſtantur, & iurant affinitatem, ſeparentur: ſi nolunt iurare, non ſeparentur; ſed facta aliqua pœnitentia remaneant. G L O S. Infames contra infamem in diſſoluendo matrimonio admitti non debent, ſicut nec ſerui contra ſeruum, licèt ſint parentes.

5 C A P. *Si duo.* Facto matrimonio, ſi eſt fama contra eos eſſe conſanguineos, ſi probatur per teſtes, vel per confeſſionem eorum, ſeparentur: ſi neutrum, relinquantur, & Epiſcopus eos admoneat, ſi in conſcientia ſunt conſanguinei, eſſe in peccato mortali, & infames, &c. Item, ſeparati iuuenes aliam ducant. G L O S. Fama publica eos eſſe conſanguineos habetur pro vno teſte, & ſi vnus coniux fatetur, ſeparentur. Item, ſine fama eorum confeſſio non ſufficeret. Item, præſumptio violenta cum fama ſufficit. Item, infamia canonica per pœnitentiam deletur.

C A P. *De parentela.* C A P. *Illud.* Quando quæritur de parentela coniugum, teſtis in manu Epiſcopi, vel Deputati ſine reſpectu humano iuret quicquid ſcit, vel audiuit, ſic Deus me adiuuet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ.

G L O S. Hic admittitur teſtimonium de auditu de parentela, quia difficile eſt probare parentelam per ſcientiam, licèt hoc ſit correctum. *c. licèt. de teſtibus;* ſed non probatur eſſe matrimonium per auditum, licèt probetur parentela. Item, accuſator debet iurare de dicenda veritate, non de calumnia. Item, per hoc iuramentum non fit ſeparatio, niſi de nouo iuret, vt in cap. ſequenti.

6 C A P. *Epiſcopus.* Epiſcopus in qualibet parochia ſtatuat ſeptem vel plures maturiores, & veraciores, & iurent, vt ſupra, quod dicent Epiſcopo, quæ ſciunt corrigenda, &c.

C AP. *De parentela.* Quando agitur de conſanguinitate, teſtes ſi diſcordant, ſtandum dignioribus, & iurent, quod non ex paſſione, ſed quia ita credunt, & ita audiuerunt à ſuis maioribus, & in his non debet inueniri aliqua contrarietas, vel varietas. G L O S. Teſtes contra matrimonium tenentur probare conſanguinitatem ex vtroque latere, & ſingulos gradus clarè diſtinguere, & propriis nominibus perſonas nominare, vel ſufficienter circumloqui, & vidiſſe quod perſonæ in vno prædictorum graduum conſtitutæ ſe pro conſanguineis habuerunt. Item, ſufficit, ſi incipiunt probare duos fratres, licèt non ſciant de patre. Item, an ſi duo, qui probant Petrum eſſe filium Ioannis, & nihil ſciant de Berta, & alij duo probant Bertam eſſe filiam Ioannis, nihil ſciunt de Petro, ſit ſatis probatum ad dirimendum matrimonium? videtur non, quia neutri probant conſanguinitatem: videtur ſic, quia qui probant hunc filium eius, probant hunc patrem eius.

C A P. *Ab iſto die.* Coniuges quando ſeparantur per ſententiam, iurent, quod non cohabitabunt. CAP. *Ab iſto die.* Quando ſeparati reconciliantur, iurent quod bene tractabunt.

C A P. *Multorum.* Prætextu conſanguinitatis, nullus poteſt dimittere vxorem, vel aliam accipere, niſi poſt ſententiam Eccleſiæ. Item, vnius teſtimonio nullo modo coniugium ſoluatur.

QVÆ

QVÆSTIO VII.

AN qui de inceſtuoſis naſcuntur, filij repurentur, id eſt, legitimi. Reſp. ſi ſciebant non; ſecus ſic, &c. 7

CAP. *Quod eſt.* Filij nati ex inceſtu non ſunt legitimi, & ſic parentes dicuntur ſine filiis. GLOS. Si neſciebant ſunt legitimi, ſi vnus neſciebat ſunt legitimi.

QVÆSTIO VIII.

AN cum eo, qui ignoranter contraxit cum conſanguinea, vel affine, ſit diſpenſandum.

CAP. *De gradibus.* CAP. *Hac ſalubriter.* Coniuncti intra gradus prohibitos ſeparentur, ſed Papa ſolet diſpenſare, præſertim ſi per longum tempus manſerunt, & habent filios. GLOS. Diſpenſatio circa matrimonia fit ob tria, id eſt, tempus, proles, & ob pacem. Item, poſt ſpatium longum non admittitur accuſator, niſi accuſatus ſponte admittat. *cap. per tuas. Qui accuſ.* Item, hodie longitudo temporis non excuſat. *c. non debet, de conſang. & affin.* Item, pendente cauſa ſuper matrimonio, non eſt denegandum debitum.

CAP. *Inceſtuoſi.* Inceſtuoſi excommunicentur, &c. & ſi moritur in inceſtu viuens, ſit ſine ſpe coniugij.

QVÆSTIO IX.

SEparati per ſententiam Eccleſiæ ſi alias ducant, & mox cognoſcitur error ſententiæ, an redeant ad prima coniugia. GLOS. Sententia lata pro, vel contra matrimonium, poteſt retractari, quia nullo modo tranſit in rem iudicatam, licèt non ita facilè, quando ſecundum matrimonium eſt factum. An ſententia matrimonij retractetur per in integrum reſtitutionem. *c. ex literis,* vel ipſo iure, quia non tranſit in rem, placet. Item, ſententia retractatur variis modis. (vide ibi.) 8

CAP. *Omnibus.* CAP. *Loci.* Rationabiliter ordinata, & deciſa non mutentur. GRAT. Sed licet corrigere errorem ſententiæ. Item, ſententia poteſt moderari, licèt non tolli.

CAP. *Quod quis.* (vſque ad finem.) Qui non vult puniri, corrigat illicita, vel errata ſua, vel prædeceſſorum, & Sedes Apoſtolica aliquando mutat ſententiam, & ſuam, & aliorum, ſed in melius, & ſic depoſiti reſtituuntur.

QVÆSTIO X.

AN filij ſecundi matrimonij ſint affines cum parentibus primi mariti. Reſp. erant, ſed non ſunt. 9

CAP. *Fraternitas.* (vſque ad finem.) Affinitas non ceſſat per mortem mariti, nec filij ſecundi poſſunt accipere parentes primi. Hodie ceſſauit.

Cauſa trigeſimaſexta, De raptu: habet Quæſtiones duas.

QVÆSTIO PRIMA.

AN qui allicit puellam conuiuio, & mox eam opprimit, committat raptum. Reſp. ſic.

C A P. *Raptus.* Qui corrumpit puellam eſt raptor, quia raptus dicitur à corrumpendo. C A P. *Lex illa.* Non facit raptum, qui vtitur ſponſa ſua.

C A P. *De raptoribus.* Si rapta, & raptor ad Eccleſiam fugiant, ſi puellla non conſentit, ei ſeruiat raptor, vel morte puniatur: ſi conſenſit, ſeruiat parentibus, & dotet. GRAT. Aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ conſentienti, aliquando contra, aliquando vtrique, & ſemper eſt raptus. Item, raptus, vel fit de re, vel de vſu, v.g. virginis.

QVÆSTIO II.

AN raptor poſſit contrahere cum rapta. Reſp. ſic, purgato vitio rapinæ.

C A P. *Eos.* (vſque ad finem.) Raptor, & conſentientes ſunt excommunicandi, & excommunicati, & in iure ciuili non ſolùm raptor, ſed tentans eſt ſub pœna capitis, ſed peracta pœnitentia poſſunt matrimonio coniungi de voluntate parentum. G L O S. Conatus ſolus aliquando punitur.

De Conſecratione: habet Diſtinctiones quinque.

Agitur de conſecratione Eccleſiæ, Euchariſtiæ, Baptiſmo, Feſtis, Confirmatione, efficiente Spiritu ſancto.

Diſtinctio Prima.

fol. 54. 1 CA P. *Conſecrationem.* Conſecratio Eccleſiæ, & celebratio Miſſæ non debent fieri, niſi in locis Deo ſacratis, abſque magna neceſſitate.

C A P. *Tabernaculum.* Exemplo veteris teſtamenti Chriſtiani multo magis debent Domino templa ædificare, ornare, ſacrare vnctionibus neceſſaria ad cultum, & non in alijs locis Miſſas celebrare, niſi in loco ſacrato ab Epiſcopo, & non à chorepiſcopo: & ſi ſumma neceſſitas vrgeret, ſacrificent non in domibus, ſed in tabernaculis dicatis Domino à Pontifice, & in menſis vnctione delibutis, & à ſacerdotibus: nam ſi non ordinati, non poſſunt exorcizare, multo minus facere officia maiorum ordinum. Item, in domibus non poſſunt offerri oblationes. G L O S. Neceſſitas conſecrandi extra Eccleſiam eſt, quando quis non habet Eccleſiam, vt in exercitu: ſi tamen ſit lapis conſecratus, quia ſine eo non poteſt, licèt poſſint dici officia diuina.

C A P. *Omnes.* Eccleſia debet conſecrari cum Miſſa. Item, vbi ſunt plures Eccleſiæ, quàm ſit neceſſe, vel maiores, quàm reſtaurari poſſint, Epiſcopus prouideat quomodo poſſint reſtaurari. G L O S. Miſſa ſecundùm aliquos eſt de ſubſtantia conſecrationis, ſecundùm alios non; vnde ſi quis conſecrat,

ſecrat, & alius dicit Miſſam, an ſit conſecrata, eſt dubium.

CAP. *De locorum.* C A P. *Precepta.* C A P. *Baſilicas.* C A P. *Certum.* C A P. *Eccleſia.* Noua Eccleſia non debet dedicari, nec inſtitui ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ. G L O S. Hodie non tenet. Item, vbicumque ſepelitur homo voluntate Domini, locus ſit religioſus ſecundùm leges, non ſecundùm canones, ſecundùm Innocentium.

C A P. *Nemo.* Nullus Eccleſiam ædificet ſine licentia Epiſcopi, qui veniens crucem figat, atrium deſignet, & præfiniat. Item, ædificans dotet pro luminaribus, cuſtodia, ſtipendijs cuſtodum, & oſtenſa donatione ædificet. Item, poſtquam Eccleſia fuerit conſecrata, aqua ſancta atrium Eccleſiæ conſpergat GLOS. Epiſcopus veniat ad hæc, vel per ſe, vel per alium. Item, ſaltem ſint duo Clerici, id eſt, rector, & miniſter alendi. Item, ſi Epiſcopus conſecrat, vel fundat Eccleſiam ſine dote, fundator tenetur dotare, vel eius hæres, & in defectu, id eſt, ſi non poſſint, tenetur Epiſcopus.

C A P. *Si quis.* Epiſcopus non permittat fundari Eccleſiam pro quæſtu, nec fundatam conſecret. Eccleſia debet erigi pro Sanctorum patrocinio. 3
GLOS. Dotans Eccleſiam ſine aliquo pacto, ipſo iure eſt patronus. Item, patronus dans prædium, poteſt paciſci de accipiendo annuo cenſu de licentia Epiſcopi, ſed in dote non. Item, patronus non debet exigere xenia, vel huiuſmodi ab Eccleſia.

C A P. *Sicut.* C A P. *Miſſarum.* C A P. *Eccleſias.* C A P. *Hic ergo.* CAP. *Nullus.* Non licet Miſſas cantare, & ſacrificia offerre, niſi in locis Deo ſacratis, id eſt, in tabernaculis diuinis precibus delibutis, niſi ſumma cogat neceſſitas, nec celebrentur oblationes in domibus, vel niſi vbi Epiſcopus iuſſerit.
GLOS. In neceſſitate eſt celebrandum ſub aëre, & tentorio, non in domo, niſi in eo ſit oratorium cum altari portatili.

C A P. *Solemnitates.* C A P. *Solemnitates.* Dedicatio Eccleſiæ ſingulis annis celebretur per octo dies. Item, ſi dubitatur de conſecratione Eccleſiæ, nec certò conſtat, conſecretur, quia non eſt teiterare, quod neſcitur eſſe factum. 4
G L O S. Conſecratio poteſt probari per libros Eccleſiæ, & per lapides, & vnus teſtis de auditu ſufficit. Item, in dubio Epiſcopus dicat, *Si non es conſecrata, te conſecro.*

C A P. *Eccleſia.* Si dubium eſt, an Eccleſia, vel altare ſit conſecratum, conſecretur. Item, ſuperflua altaria deſtruantur. Idem, infra per 7. cap. GLOS. Eccleſia exſecrata hodie non conſecratur, ſed reconciliatur ab Epiſcopo cum aqua ab Epiſcopo tantùm, & non ab alio benedicta, niſi caderet, vel arderet. Item, in ſex caſibus Eccleſia eſſet conſecranda. Primò, quando dubitatur de conſecratione: ſecundò, quando motum eſt altare maius: tertiò, propter homicidium: quartò, ſi eſt exuſta: quintò, ſi parietes de nouo reparati: ſextò, propter adulterium. Item, altare exſecrato non conſecratur Eccleſia, ſed ipſum, & contra. Item, per adulterium, & homicidium non reconſecratur Eccleſia.

C A P. *Si motum.* Si motum fuerit altare, Eccleſia denuo conſecretur: ſi parietes mutantur, & non altare, ſale tantùm exorcizetur: ſi homicidio, vel adulterio violetur, expurgetur. & denuò conſecretur. G L O S. Loquitur de altari, ad cuius honorem Eccleſia eſt conſecrata, ſi ſit mutatum ita, vt amittat 5

formam per diminutionem, vel augmentum. Item, de menſa principali, ſi aufertur, vel enormiter frangitur vltra dimidietatem. Item, tabula cõſecrata poteſt transferri de loco ad locum, & non exſecratur. Item, pro Eccleſia non intelligitur altare, quia ſunt diſtinctæ conſecrationes, & vna poteſt eſſe ſine altera. vide *de conſecrat. Eccl. vel altaris*. Item, poſſunt omnes lapides inferiores altaris particulatim amoueri, & renouari, dummodò altare, & lapides illud tangentes maneant immoti.

6 CAP. *Eccleſiis*. Conſecrata Eccleſia non eſt iterum conſecranda, niſi ſit igne exuſta, vel ſanguine, vel ſemine polluta, vt baptizatus. GLOS. Si ſit exuſta pro maiori parte, vel deſtruatur interius, & exterius, ſecus non. Item, conſecratio Eccleſiæ maximè conſiſtit in vnctione exteriori, & coniunctione, & diſpoſitione lapidum. Item, per ſemen emiſſum per adulterium, vel fornicationem, polluitur, non per ſomnium, vel cum vxore, tunc enim non reconſecrabitur.

CAP. *Eccleſias*. Eccleſiæ Arianorum debent iterum conſecrari Catholicè. GLOS. Si non erant conſecratæ in forma Eccleſiæ, vel ſine reliquiis.

CAP. *Arianorum*. Eccleſia quomodo eſt ſanctæ Agathæ in regione ſuburbana, erat Arianorum; & D. Greg. in fide catholica dedicauit.

CAP. *Agapitus*. Papa purgauit aliam Eccleſiam.

7 CAP. *De fabrica*. Si Eccleſiæ aliàs fabrica fuerit diruta, & reparata ſine altaris motione, non eſt denuo conſecranda, ſed ſatis eſt ſi in ea denuo Miſſa ſolemnizetur; ſi verò reliquiæ ab altari ſint ablatæ, debent iterum reponi, & altare conſecrari. GLOS. Quando fabrica per partes ſucceſſiuè ruit, & reficitur, non eſt reconſecranda, quia cenſetur eadem, & ſacrum trahit ad ſe non ſacrum, licèt addatur in latitudine, vel longitudine, vel altitudine; ſecus ſi tota ſimul ruit. Item, altaris, & Eccleſiæ ſunt diſtinctæ conſecrationes.

CAP. *Nullus*. In Eccleſia conſecrata non erigatur altare, niſi ab Epiſcopo conſecratum, vel per Miſſam ſanctificatum. Item, qui fingit dedicationem Eccleſiæ, excommunicetur, vel degradetur.

CAP. *Placuit*. Altaria erecta propter ſomnia, & inanes cauſas, vel ſine reliquiis in aquis, euertantur: quod ſi ſit ſcandalum, moneatur populus, vt vitet illa loca.

CAP. *Eccleſiam*. Non licet conſecrare, vel in Eccleſia Miſſas dicere, in qua paganus ſepultus eſt, niſi prius foras cadauer eiiciatur, & Eccleſia mundetur. GLOS. Si fœmina prægnans moriatur, poteſt in Eccleſia ſepeliri, quia eſt pars matris, licèt conſueuerit aperiri, & fœtum extra cœmeterium ſepeliri.

8 CAP. *Non debet*. Non debet conſecrari Eccleſia, in qua ſunt ſepulta cadauera infidelium, niſi eiectis infidelibus, & raſis ſignis, & parietibus reſtauretur: ſed ſi non erat conſecrata, & ſepulti erant fideles, poſſunt in ea Miſſæ dici.
GLOS. Cadauera infidelium eiicienda auctoritate Epiſcopi, vel Principis. Item, raſis muris, id eſt, dealbatis de nouo poſt raſuram. Item, ſi fideles, & infideles diſcerni non poſſunt; neutri exhumandi.

CAP. *Non oportet*. Non licet ſuper monumenta mortuorum dicere Miſſam, vel miniſtrare Euchariſtiã, vel oblationes offerre, ſed in Eccleſia, vbi ſunt reliquiæ: nec licet Chriſtianis deferre prandia ad ſepulchra mortuorum, vel

ſacrificare

ſacrificare mortuis.G L O S. Erat mos gentilium in Februario.

C A P.*Concedimus.* Si Eccleſiæ conſecratæ fuerunt combuſtæ, conceditur vt in cappellis non conſecratis celebretur cum requiſitis, donec reſtaurentur conſecratæ. Item, itinerantibus ſi deeſt Eccleſia, poſſunt celebrare ſub dio, vel in tentoriis, ſi habent neceſſaria. G L O S. In cappellis cum licentia Epiſcopi.*c. vnicuique*,infra.

C A P. *Altaria.* C A P. *Altaria.* Altaria non niſi lapidea poſſunt conſecrari, id eſt; chriſmate vngi cum benedictione ſacerdotali. Item, Epiſcopi comprouinciales circa celebranda diuina officia ſeruent ordinem Metropolitani.

C A P. *Vnicuique.* Eſt licitum cuique in domo ſua habere oratorium, & 9
ibi orare, ſed non Miſſas celebrare. G L O S. Oratorium non ſacrum. Item, Miſſam de licentia Epiſcopi in neceſſitate.

C A P. *Clericos.* Clerici, qui miniſtrant, vel baptizant in oratoriis, quæ domi ſunt,ſine conſenſu Epiſcopi,deponantur.G L O S.Id eſt, miniſteria, & officia in horis diurnis,& nocturnis.

CAP.*Si quis.* Ad vitandam fatigationem habens licentiam audiendi Miſſam in oratoriis priuatis,tenetur in diebus ſolemnibus,vt in Paſchate, Natali, Epiphania, Aſcenſione, Pentecoſte, Natali ſancti Io. Baptiſtæ audire Miſſam in ciuitate,vel in parochia:& clerici, qui ſine licentia Epiſcopi in his feſtiuitatibus ibi celebrant, excommunicentur. G L O S.Id eſt, in oratoriis priuatis; ſecus in publicis, quæ populus facit.*c.audientiam, de Eccleſiis ædificandis.*

C A P. *Tribus de cauſis.* Eccleſia poteſt tranſmutari, vel ob neceſſitatem in perſecutione,vel ob difficultatem locorum, vel quando homines mali grauant.'G L O S. Propter aëris intemperiem. Item, propter malitiam populi transfertur ſedes, vel Epiſcopus renuntiat propter malitiam populi, vel propter meliorationem.

C A P. *Corpora.* Corpora Sanctorum,id eſt,reliquiæ, non transferantur de loco ad locum ſine licentia Superioris,vel Papæ.G L O S. Et ſi eſt ſcandalum Principis patroni,&c.

C A P. *Ligna Eccleſiæ.* Ligna Eccleſiæ conſecratæ non debent conuerti in 10
vſum laicorum, niſi in aliam Eccleſiam, vel comburantur, vel ad vſum monaſterij fratrum.G L O S. Non indifferenter, ſed in capitulo, & dormitorio, vel aliis religioſis locis,non in culina,vel in vineis paſtinandis.

C A P. *Altaris.* Altaris palla, cathedra, candelabrum, velum, ſi ſint vetuſtate conſumpta,comburantur,& cineres in ſacrario, vel pariete, vel foſſa ponantur.G L O S.Pallæ dicuntur veſtimẽta altaris,id eſt,ſindones,& corporale quadrangulæ,vt pallium muliebre,quod palla dicitur.Item,velum,id eſt,cortina,vel pannus altaris.

C A P. *Nemo.* Nemo mortuum inuoluat palla altaris, vel menſæ Domini; qui contra facit, ſi eſt diaconus eſt ſuſpenſus tribus annis, & ſex menſibus, presbyter non monens,x. annis. Item, pallas, & vela, id eſt, ornamenta altaris,ſeu cortinas lauent diaconi,non extra ſanctuarium, ſed ſeparatim in propria pelui noua,& in eo vaſe nil aliud lauetur. Item,vela ianuarum,id eſt,cortinæ,ſeu calicis in alio vaſe lauentur. Item, tergantur manus ad velum ianuæ Domini.G L O S.Clerici mortui bene,induuntur veſtibus ſacris.Item, derogatur pœnis conſuetudine contraria.

C A P. *In ſancta hac.* Sacra vaſa non poſſunt tangere, niſi homines ſacrati, & Deo dicati, vel ſeruiant alijs humanis vſibus, ne pro hoc peccato Deus puniat iniuſtos, & iuſtos.

CAP. *Veſtimenta.* Veſtes ſacratæ ſint honeſtæ, & non pro alio vſu, quàm Eccleſiaſtico, nec debent tangi, vel ferri, niſi ab hominibus ſacratis, ne puniantur, vt Baltaſſar.

C A P. *Ad nuptiarum.* Veſtes ſacræ non ſeruiant in nuptijs, ne polluantur, & fiant indignæ diuino ſeruitio. GLOS. Ex veſte mulieris poteſt fieri capſula, contra gloſſam.

C A P. *Vaſa in quibus.* Calices, & patenæ non ſint ligneæ, nec vitreæ, licèt prius ſacerdotes non aureis, ſed ligneis vterentur; nunc contra. G L O S. Sint aurei, vel argentei.

CAP. *Vt calix.* Nullus præſumat in ligneo, vel vitreo celebrare, nec in ære, vel aurichalco, ne ob rubiginem fiat vomitus, ſed in auro, vel argento: ſi pauper, ſtanno.

C A P. *Conſulto.* Corporalia non ſint ex ſerico, vel tincta, ſed ex lino cenæ munda, vti vitetur ſcandalum.

fol. 55. C A P. *Iacobus.* Solemnitas, ſeu ordo celebrandi Miſſam, fuit addita à Iacobo Apoſtolo, fratre Domini, & à Diuo Baſilio. GLOS. Forma ſubſtantialis à Chriſto.

1 C A P. *Nocte ſancta.* In nocte Natiuitatis poteſt celebrari Miſſa, cum hymno Angelico, in reliquis temporibus non celebrentur Miſſæ ante tertiam horam, in qua fuit crucifixus. GLOS. Prima circa medium noctis, quando Chriſtus eſt natus; ſecunda, dum dieſcit, id eſt, tempus legis; tertia, in die, id eſt, Euangelij. Item, communiret in die, quia eſt tempus gratiæ. Item, Hilarius addidit ad gloriam.

C A P. *Sacramenta.* Miſſa fiat à ieiuno, excepto die Anniuerſario.
GLOS. Hoc eſt derogatum contraria conſdetudine. Item, an qui cœnauit, & non dormiuit, nec digeſſit, dicatur ieiunus. Reſp. ſic, contra gloſſam.

C A P. *Solent.* Qui in Quadrageſima comedunt, audita hora Nonæ, ante quam Veſpertinum officium celebratur, non ſunt credendi ieiunare, ſed auditis Miſſis, & Veſpertinis officijs, & factis eleemoſynis comedant, & qui eſt impeditus, completa ſua oratione hora Veſpertina comedat.

2 C A P. *Neceſſe.* Miſſa poteſt dici mane ante Tertiam, pro commoditate plebis. GLOS. Illud capitulum, nocte ſancta non, niſi in Tertia: vel eſt abrogatum, vel de ſolemni, hic de priuato.

CAP. *Et hoc.* Priuatæ Miſſæ non ita ſolemniter dicantur, vt populum detineant, ſed eant ad ſolemnem hora Tertia.

CAP. *Sufficit.* Vnus ſacerdos vnam Miſſam dicat in die, quia Chriſtus ſemel mortuus eſt, & qui plures dicit adulando, vel pecunijs, damnabitur.
GLOS. In neceſſitate poteſt dicere alteram, non Tertiam, ſi eſt ieiunus etiam à purificatione. Item, quicquid miſcetur ſanguini Chriſti, non fit ſanguis.

CAP. *De hymnis.* Exemplo Chriſti, & Apoſtolorum Eccleſia, & Doctores componunt, & canunt hymnos, ſic alias orationes, &c. in officijs diuinis: qui negant, excommunicentur.

C A P. *Hi duo.* Duo hymni in nouo Teſtamento ab Angelis cantati, id eſt, Alle-

Alleluia,& Gloria in Excelſis,à Septuageſima,quando memoratur lapſus hominis,vſque ad Paſcha,id eſt,per ix.hebdomadas omittantur,ob nouem choros Angelorum priuatos reſtauratione,donec Chriſtus reſurrexit, tunc Alleluia.GLOS.Tot homines aſcendent,quot Angeli ceciderunt.

C A P. *Porrò*. Epiſcopus in Cœna Domini dum conficit chriſma, in Miſſa cantant Gloria in Excelſis Deo, & Archiepiſcopus vtitur pallio Apoſtolico.

C A P. *Nullus*. Epiſcopus,presbyter,diaconus non intrabit ad celebranda ſolemnia Miſſarum cum baculo,nec aſſiſtet altari capite velato, & qui ſecus, ſuſpendatur.Item,qui Miſſam incœpit,non relinquat, vt alter perficiat, niſi impeditus aliqua graui paſſione; qui ſecus, ſuſpendatur à Chriſti corpore. GLOS.Vel vt baptizet puerum,Item, Epiſcopus dum prædicat debet habere mitram, & baculum.Item, qui non poteſt ſuſtentari in altari ſine baculo, non eſt ordinandus presbyter. 3

C A P.*Vt illud* Dicens Miſſam,vel horas habeat aliquem propè,ſi fieri poteſt,qui in caſu neceſſitatis ſuppleat defectum eius,& finiat.

C A P. *Epiſcopus*. Epiſcopus ſacrificans habeat plures teſtes circa ſe, quàm ſimplex ſacerdos, & in ſolemnioribus plures diaconos, ſubdiacono minores induto,&c.& alios ſacerdotes,&c.qui illum cuſtodiant,& qui communicent, ni velint carere liminibus Eccleſiaſticis.

C A P. *Iubemus*. Non ſufficit bona conſcientia, ſed propter maleuolos Epiſcopus debet habere in omni loco teſtes,id eſt,duos presbyteros, & diaconos.GLOS.Quærat bonam famam.

C A P.*Hoc quoque*. Presbyter dum cantat Miſſam habeat alios duos,qui reſpondeant ad *Dominus vobiſcum*,& *Orate fratres*.G L O S. Sufficit vnus alter: imo in neceſſitate, vt ſi eſt incluſus,poteſt ſolus. Item, illi plures poſſunt eſſe laici ex conſuetudine.Item,Epiſcopus primò ſalutat populum, *Pax vobis*, vt Vicarius Chriſti,vltimò *Dominus vobiſcum*.

CAP.*Omnes*.Populi audiant totam Miſſam, & ſi ex contemptu non audiunt,vel non communicant,excommunicentur. 4

C A P. *Sacerdote*. Dum ſacerdos prædicat in Eccleſia, qui egredietur excommunicetur.

C A P. *Miſſas*. Sub præcepto præcipitur vt omnes die Dominico Miſſam audiant,nec egrediantur ante benedictionem ſacerdotis.

C A P. *Cùm ad celebrandas*. Populus non egrediatur antequam Miſſa ſolemniter compleatur,& vbi Epiſcopus non eſt,accipiat benedictionem ſacerdotis.GLOS.Præſente Epiſcopo,& nolente benedicere,ſacerdos,qui celebrauit,benedicat more ſolito.

CAP.*Qui die ſolemni*.Qui prætermiſſo conuentu ſolemni Eccleſiæ, vadit ad ſpectaculum,excommunicetur.

CAP.*Epiſcopus*.Epiſcopus nullum prohibeat ſiue gentilem,ſiue hæreticum ingredi Eccleſiam,& audire verbum Dei vſque ad Miſſam catechumenorum. GLOS.De hæretico eſt abrogatum.

C A P. *Apoſtolica*.Dum legitur Euangelium in Eccleſia,omnes ſtent,& attenti ac fideliter adorent. 5

CAP.

C A P. *Omnis.* Quilibet procuret offerre aliquid inter Miſſarum ſolemnia. Item, ad Deum prius recurrendum in neceſſitatibus, quàm ad homines.

C A P. *Quando.* In oratione ſunt expellendæ omnes extraneæ cogitationes,& ſoli Deo vacandum, Ideo in Miſſa dicto, *Surſum corda,* reſp. *Habemus ad Dominum.* G L O S. Secus eſt mendacium.

C A P. *Inuenimus.* Eccleſia Romana ab antiquo habet ix. perfectiones in Miſſa. G L O S. Fuit addita decima, id eſt, Æquum, & ſalutare. *diſtinct. 7. c. ſanctorum.*

C A P. *Viſum præterea.* Quotidie in omni Miſſa debet orati pro defunctis, id eſt, in ſecreta, & Eccleſia communis mater orat pro non habentibus parentes, vel amicos.

C A P. *De nominibus.* Superfluum eſt recitare nomina eorum, pro quibus Miſſa dicitur, præſertim ante oblationem.

Diſtinctio ſecunda. De Euchariſtia.

CAP. *In ſacramentorum.* In Miſſa panis tantùm, & vinum non ſolùm, ſed aquæ permixtum offertur, quia vtrunque fluxit è latere Chriſti. Item, miſceatur Paſſio Domini. G L O S. Vinum, & aqua, non vt duo, ſed vt vnum compactum tranſmutat. *c. cum marte. de celeb. Miſſarum.* Item, in Calice quanta aqua ſit ponenda, eſt in arbitrio prouidi ſacerdotis, ſed ſemper plus de vino, quàm de aqua, licèt alicui videatur medietas aquæ.

C A P. *Sic in ſanctificando.* Pro ſanguine non debet poni aqua ſola, vel vinum ſolum, ſed vtrumque mixtum, ſicut pro corpore non farina ſola, nec aqua, ſed panis. G L O S. In nectare, vel vino cocto ſecundùm aliquos conficeretur, ſed verius quod non: idem de aceto, ſed in acido ſic, ſed peccaret; in agreſta non, in muſto ſic, ſi ex vuis, ſed quando incipit eſſe vinum, & vſus conſulendus eſt, ſicut panis debet eſſe ex frumento, & non ex alio, & ſi alia farina miſceatur, illa non tranſubſtantiatur. Item, ſi farina non cum aqua, ſed cum alio liquore miſceatur, non fit, in fermentato fieret.

C A P. *Scriptura.* Vino miſceatur aqua, & ſi aliquis antiquus ex ignorantia aliter fecit, eſt venia dignus, nos non. G L O S. Ignorantia iuris excuſat ſaltem in parte.

C A P. *Non oportet.* Præter panem, vinum, & aquam nil aliud in ſacrificio offerendum, & illa tria ſunt vnum in Chriſto Ieſu. Nota: gloſſa malè dicit, quod mutentur in tria.

C A P. *In ſacramento.* In Euchariſtia non offertur niſi panis, & vinum aqua mixtum, quæ tradidit Chriſtus. G L O S. Ex parte de lolio non fit, ſi frumento addatur piper, piper non fit.

C A P. *Didicimus.* Vua in Miſſa non benedicatur cum forma conſecrationis, ſed alia benedictione fructuum, & detur populis.

C A P. *Cùm omne.* Reprehenduntur errores quorundam in ſacrificio Miſſæ. Primò offerre lac pro vino; ſecundò, intinctam Euchariſtiam ſanguine dare populis; tertiò botrum integrum ſacrificare, & poſtea expreſſum in Eccleſia dare populis; ſed ex muſto, & aqua in neceſſitate poteſt conſecrari; quartò, pannum lineum intinctum muſto ſeruare, & in miſſa partem eius lauare, & offerre

offerre, ſed ſacrificetur ſolùm panis, & vinum aqua permixtum; qui aliter facit,ſit ſuſpenſus.

C A P. *Nihil.*Non eſt potior,vel maior oblatio corpore Chriſti: ideo debet pura mente ſumi,& ſuper alia coli.

C A P. *Pacem.* Pax in Miſſa eſt danda non ante ſumptionem,ſed poſt conſecrationem,& ſignificat populum conſentire actis. G L O S.In defunctorum Miſſa non datur pax, quia iam quieſcunt. Inter Monachos in Miſſa non datur pax,quia ſunt mortui mundo.

C A P. *Peracta.* Conſecratione finita, omnes communicent. G L O S.Iam eſt correctum,ter in anno,hodie ſemel. *c.omnis de pœnit.*

C A P.*Relatum.*Sacerdos quoties dicit Miſſam,toties communicet:ſi ſecus, eſt ſuſpenſus per annum à communione.

C A P.*Comperimus.* Eſt ſacrilegium, ſi celebrans in Miſſa accipiat corpus, & non ſumat ſanguinem,quia non accipit integrum ſacramentum. G L O S. Quoad ſpecies,licèt ſub vna ſpecie ſit totus Chriſtus cum corpore,& ſanguine. Item,loquitur de ſacrificante,non de laicis. Item, hæc propoſitio non eſt vera,vinum tranſubſtantiatur in corpus:ſed in ſanguinem, ſed vbi eſt ſanguis Chriſti,eſt caro per concomitantiam. Item, pupillus neceſſe habet omnia negotia quæ fecit tutor, rata habere,vel reſpuere.

C A P. *Quotidie.*Singulis diebus communicare Auguſtinus nec laudat,nec vituperat, ſed vnuſquiſque faciat prout iudicat ſibi vtile,vt Zachæus,& Centurio.

C A P.*Si quotieſcunque.* C A P.*Si non ſunt.* Qui non eſt in peccato mortali poteſt communicare, & ſemper, ſi ſemper remittitur peccatum; qui ſemper peccat, ſemper indiget medicina.

C A P.*Et ſi non.* Laici ſaltem ter in anno communicent, id eſt, in Paſcha, Pentecoſte, Natali, ſi eſt diſpoſitus.G L O S.Vide *c.omnis,de pœnit.*

C A P. *In cœna.* In cœna Domini omnes communicent ſecundum vſum 9
Eccleſiæ.C A P.*Si quis.*Qui luxuriosè,& prauè viuunt,& ideò non communicant,excommunicentur.

C A P. *Sæculares.* C A P. *Hi qui.* Qui non communicant tempore debito. nec eos pœnitet,excommunicentur,& non credantur Catholici.

C A P.*Omnis homo.* Ante communionem vir abſtineat tribus, vel quatuor, vel octo diebus ab vxore. G L O S. Hoc eſt præceptum. Item, quantum in ſe eſt non petat,ſed reddat.

C A P. *Triforme.* De Hoſtia conſecrata fiunt tres partes, vna in calicem ſignificat Chriſtum reſurrexiſſe, ſecunda comeſta Chriſtum ambulantem in terra, tertia in finem, id eſt, in ſepulchro. G L O S. Hodie duæ comeduntur.

C A P. *Tribus.* Qui ſunt in ſacris tractent ſacramenta. Item, non conſecretur, niſi quantum ſufficit pro populo; & ſi ſupereſt, clerici communicando ſumant. Item, qui communicant non ſtatim comedant, ſed expectent de mane ad ſextam,vel ſi in tertia, vel in quarta hora expectent vſque ad Veſperam. Item, fragmenta non dentur extraneis.

C A P. *Qui ſcelerate.* C A P. *Timorem.* C A P. *Et dixit.* Quomodo debet

eſſe diſpoſitus qui communicat. G L O S. Agit de verificatione famæ conſecrationis.

10 C A P. *Si per negligentiam*. Si ex negligentia aliquid ſanguinis ſtillat in terram, lingua lambatur, tabula radatur, vel locus corradatur, igne conſumatur, & cinis condatur intra altare, & ſacerdos pœniteat quadraginta diebus; ſi ſuper Altare, tribus diebus; ſi ad ſecundum linteum, quatuor; ſi ad tertiam, nouem; ſi ad quartam, viginti. Item, linteamina lauentur ter ſuppoſito calice, & ablutio condatur ſub Altare. G L O S. Pœniteat, id eſt, ieiunet, & abſtineat à communione.

C A P. *Si per ebrietatem*. Qui euomit Euchariſtiam ex infirmitate, pœniteat ſeptem diebus; ſi ex voracitate, laicus quadraginta, Clericus ſeptuaginta, Epiſcopus nonaginta.

C A P. *Peruenit*. Sacerdos miniſtret ſacramenta per ſe ipſum, ſecus deponatur. G L O S. In neceſſitate poteſt Euchariſtiam miniſtrare per diaconum, vel per laicum Catholicum.

C A P. *Sacerdotum*. Laici non ingrediantur presbyterum, id eſt, locum clericorum dum Miſſa celebratur. C A P. *Inſtitutio*. Miſſa in Metropoli, & vbique celebretur.

C A P. *Sacrificium*. Sacrificium viſibile eſt inuiſibile ſacramentum, id eſt, ſacrum ſignum: & ſacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma.

fol. 56. C A P. *Signum*. Signum eſt, quod per ſe aliud ſignat.

1 C A P. *Species*. (vſque ad Cap. *fortè*.) Poſt conſecrationem ſub ſpeciebus eſt corpus, & ſanguis Chriſti, & quare iturus in cœlum ſe hic reliquit, & quare ſub ſpeciebus panis, & vini. (vide ibi.)

C A P. *Prima*. C A P. *Non hoc*. C A P. *Quid eſt*. C A P. *Vt quid*. Chriſtus non manducatur in forma cadaueris, vel carnis in macello, vt intellexerunt diſcipuli, durus eſt hic ſermo; ſed in modo ſacramentali, quod vocatur ſpirituale: & modus manducandi eſt, ſi manet in Chriſto, & Chriſtus in ipſo, ſecus qui accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum: & ſi non potes habere ſacramentum, crede, & manducaſti.

C A P. *Hoc eſt*. C A P. *Dupliciter*. C A P. *Quia*. C A P. *Semel*. C A P. *In Chriſto*. In ſacrificio Eccleſia eſt ſacramentum, id eſt, ſpecies continentes; & res, & ſacramentum, id eſt, Chriſtus, qui licèt ſemel mortuus ſit, & iam amplius non moriatur, tamen idem Chriſtus, qui eſt in cœlo, quotidie offertur in Euchariſtia in memoriam illius oblationis cruentæ.

C A P. *Liquidò*. Licèt Chriſtus Apoſtolos pranſos communicauerit, vt in vltimo loco tale beneficium daret, tamen Chriſtiani ieiuni debent communicare ex præcepto Apoſtoli.

2 C A P. *Panis* (quod eſt cap. 55. vſque ad cap. 66.) Panis per verba Chriſti, qui fecit omnia, mutatur in corpus Chriſti: & iſte panis ſuſtentat animam, ſi dignè ſumatur: & declaratur iſta diſpoſitio, tandem ſic viue, vt merearis quotidie illum accipere.

C A P. *Non prohibeat*. Diſpenſator, id eſt, ſacerdos, non prohibeat peccatorem ſecretum manducare in menſa Domini, ſed moneat timere exactorem, id eſt, Deum.

C A P.

C A P. *Sicut Iudas*. Qui indignè accipit,accipit bonum,id eſt,corpus Chriſti, ſed malè,id eſt,in ſuam damnationem.

C A P. *Re vera*. (quod eſt 69. vſque ad C A P. *Presbyter*. Quod eſt 93.) figuris, & exemplis declaratur tranſubſtantiatio, & eſt verum, & reale corpus Chriſti, & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus, & Chriſtus per partes manducatur in ſacramento, ſed integer totus perſeuerat in cœlo, & corde tuo, & in ſingulis portionibus ſacramenti integer Chriſtus ſumitur: & quare aqua miſceatur vino.

CAP. *Presbyter*. Presbyter ſemper habeat Euchariſtiam paratam pro infirmis,vt ſtatim eos communicet, & ne moriantur ſine communione. G L O S. Sanguis non eſt ſeruandus.

C A P. *Qui bene*. Qui bene cuſtodit Euchariſtiam, ſi mus, vel animal illud comedat,pœniteat 40. diebus: qui illud perdit in Eccleſia,vel pars eius cadit, & non inuenitur, pœniteat 30. diebus. G L O S. Secus in vino, ſupra *c.ſi per negligentiam*. 3

C A P. *Pro dilectione*. Hiſtriones non ſunt communicandi, quia infames. G L O S. Loquitur de publico, & notorio. Item, qui eſt in peccato mortali notorio, non eſt communicandus. Item, filius, qui ſe mimis, vel arenariis ſe ſociat,eſt exhæredandus.Item,niſi hiſtriones fuerint conuerſi.

C A P. *Scenicis*. Scenicis,hiſtrionibus,& ſimilibus,& apoſtatis,ſi conuertantur ad Dominum,non negetur gratia, & reconciliatio.

C A P. *In altari*. In altari, in quo Epiſcopus celebrauit, nullus presbyter eadem illo die audeat celebrare.G L O S.Niſi de licentia Epiſcopi,vel vrgente neceſſitate.

Diſtinctio tertia. De ſolemnitatibus feſtiuitatum.

C A P. *Pronunciandum*. Feſta de præcepto ſunt nuncianda populo, & quæ ſint numerantur (vide ibi.) Item, indictum ieiunium quando fuerit denunciatum,ab omnibus obſeruetur.Itẽ,feſta ſunt à veſpere vſque ad veſperam. 4

G L O S. Dies ſecundùm Canones incipit à veſpere ad veſperam. *cap. 1. & 1. de feriis*, ſecundùm leges à media nocte: & hodie quoad iudicium dies protenditur vſque ad tenebras; ſed quoad ſolutiones, & carnes comedendas à media nocte ad mediam noctem; ſic lex, & conſuetudo; vel vſque ad diluculum, *infra, ead. de Ieſu*.

C A P. *Irreligioſa*. In feſtis prohibeantur ſaltationes,& turpes cantici, quia turbant officia,& ſunt irreligioſa.

C A P. *Rogationes*. Per tres dies ante Aſcenſionem fiant proceſſiones, & ieiunent;vt in Quadrageſima,& ſerui relaxent laborem. G L O S. De iſto ieiunio non præcipitur, ſed ſuadetur. Item,ſerui non ſunt de plebe.

C A P. *Epiſcopus*. Epiſcopus diebus dominicis non debet deeſſe Eccleſiæ, cui proximus fuerit, niſi infirmitate impediatur. G L O S Ex hoc Epiſcopus diebus dominicis debet intereſſe diuinis officiis in Eccleſia Epiſcopali, in qua, vt reliqui ſacerdotes,præcipitur reſidere. *c.peruenit. 7.q.1.* & communiter habitare cum ſuis clericis apud Eccleſiam ſuam. *Diſtinct. 41. c. Epiſcopus villam*.

Digitized by Google

5 CAP. *Nulli.* In Paſchate, Natali, Quadrageſima nullus ciuis celebret ſolemnitatem in villa, niſi infirmitas excuſet.

CAP. *Sacerdotibus.* Ante ſolemnitatem Paſchæ, non Quinquageſima, ſed Quadrageſima teneatur. GLOS. Loquitur de ieiunio generali, quod omnibus indicitur, *ſup. diſt. 4. c. ſtatuimus.* de ſpeciali; quod ſuadetur clericis. Item, ieiunans dum comedit, ſi ante finitum prandium ſurgit à menſa ad faciendum mandatum, & poſtea reuertitur ad menſam, ſatisfacit ieiunio.

CAP. *Non licet.* CAP. *Non oportet.* Non licet in quinta feria vltimæ ſeptimanæ ieiunium ſoluere, & ſic totam exhonorare Quadrageſimam, ſed tota ieiunanda. GLOS. Qui vno die non ieiunat, nihil putatur ieiunaſſe.

CAP. *Placuit.* In Quadrageſima exceptis diebus dominicis omnes dies etiam ſabbathi, id eſt, Paſchatis, ieiunandi: finita ſacerdotali oratione, & communione ieiunent. GLOS. Non comedant, niſi poſt nonam finitis officiis veſpertinis.

CAP. *Quoniam ſunt.* In diebus dominicis, & Pentecoſtes, ſtantes non flexis genibus orationes dicamus.

6 CAP. *De eſu carnium.* Debemus abſtinere à carnibus (Textus dicit ieiunare) feria quarta, & feria ſexta, incipiendo à principio noctis feriæ quartæ vſque ad diluculum quintæ feriæ. GLOS. De quarta feria eſt conſilium, de ſexta eſt præceptum. An in die ſabbathi poſſint comedi carnes. Reſp. non, *ca. quia dies, de quinta infra:* De ieiunio verò in ſabbatho fuit conſilium *ibidem c. ſabbatha.*

CAP. *Peruenit.* Non eſt prohibendus labor in die ſabbathi, quia eſſet iudaizare, nec prohibendum ſe lauare in die dominico pro neceſſitate corporis.

CAP. *Sabbatho.* Sabbathis ieiunandum, quia in triduo ſepulturæ Apoſtoli ieiunarunt; Hinc ante Paſcha tunc non fit Euchariſtia in Eccleſia.

CAP. *Ieiunium.* Dominica, & quinta feria non ieiunandum, vt differamus ab infidelibus, & hæreticis. GLOS. Non licet in contemptum, ſecus ſic.

CAP. *Ne quis.* Nec die dominico ieiunare, nec in Quadrageſima extra Eccleſias in latibula montium ex ſuperſtitione habitare licet, &c.

CAP. *Ieiunia.* Quarta feria, in qua Iudas cogitauit de traditione, & ſexta, in qua fuit Chriſtus crucifixus, ieiunandum; die dominico vacandum orationi.

7 CAP. *De pœnitentibus.* De more Eccleſiæ pœnitens die Iouis cœnæ Domini eſt reconciliandus, niſi adſit periculum mortis, tunc prius, ne diſcedat ſine communione. Item, quanta pœnitentia ſit iniungenda, conſideret presbyter pro qualitate delictorum, & contritione pœnitentiæ.

CAP. *Literis.* Singulis annis in die Cœnæ Domini, id eſt, in feria quinta vltimæ hebdomadæ Quadrageſimæ, nouum Chriſma conficiatur, & vetus in ſanctis Eccleſiis comburatur: ſic docuerunt Apoſtoli, & ſucceſſores, & ſic præcipitur. GLOS. Matrimonium dicitur nouum, quod non excedit annum *35. q. 2. c. 2.*

CAP. *Crucis.* Mandatur celebrari feſtum inuentionis Sanctæ Crucis inuentæ v. Nonas Maij. GLOS. Non celebratur aſina, in qua equitauit Chriſtus, quia fuit laus mundana.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Aquam ſale conſperſam.* Aqua cum ſale benedicatur à quolibet ſacerdote ad purificandum, ſeu ſanctificandum populo, quia ſanctificat, mundat, purgat multiplicat bona, inſidias diaboli auertit, & defendit homines verſutiis phantaſmatum exemplo cinis vitulæ, & ſalis Eliſæi.

CAP. *Noſſe.* Paſcha eſt celebrandum die Dominico, nec debemus diſcedere à capite, id eſt, Papa, ſeu Eccleſia Romana, & Hermæ Angelus dixit.

CAP. *Celebritatem.* CAP. *Paſchæ.* CAP. *Placuit.* CAP. *De obſeruatione.* 8
Omnes Chriſtiani eodem die dominico Paſcha celebrent, & à xiv. Luna primi menſis vſque ad xxi. diem eiuſdem menſis eadem celebretur feſtiuitas, & eodem tempore celebretur baptiſma catechumenorum: ſed ſi eſt neceſſitas, vel periculum, omni loco, & tempore poſſunt baptizari in mari, vel flumine, vel fonte, & ſeruent, quæ promittunt in baptiſmo, vt ſint fideles, & infideles ſunt infames. Item, de annuntiatione Paſchatis, vel Synodi non eſt in vſu. GLOS. Apud Hebræos primus menſis eſt Aprilis, & Agnus immolatur xiv. & non attendunt annum ſolarem, ſed lunarem: & vocant primum menſem illud tempus, non quod nos vocamus Aprilem, ſed lunationem Aprilis, id eſt, illam, quæ terminatur in Aprili: vnde Paſcha non debet eſſe ante xiv. lunam, nec ex præcepto Eccleſiæ poſt xxi. lunam Aprilis. & ſi xiv. Aprilis eſt dies dominicus, tunc eſt Paſcha Iudæorum, & noſtrum erit xxi. ne conueniamus.

CAP. *Perlatum.* Imagines ſunt retinendæ, quia ſunt libri neſcientium legere, & addiſcimus per hiſtoriam picturæ quid ſit adorandum, non adoramus picturam formaliter. GLOS. Aliquando probatur intentio, ſed reprehenditur factum: vt hic, qui ne adorentur picturæ, fregit imagines. 9

CAP. *Venerabiles.* Chriſtiani non vocant imagines Deos, nec eis vt Diis ſeruiunt, vel adorant cultu diuino, nec ſpem ſalutis in eis ponunt, nec expectant ab his futurum iudicium, ſed adorant, & venerantur ad memoriam, & recordationem primitiuorum.

CAP. *Sextam.* Quando depingitur Chriſtus iuxta illud Ioannis, *Ecce Agnus Dei*, eſt depingendus in forma humana, & non Agni, quia figuris antiquis valediximus. GLOS. Non licet in cruce Agnum ſolum depingere, ſed cùm depingatur homo, non eſt inconueniens in parte inferiori depingere Agnum.

CAP. *Omnes.* Explicatur myſterium Trinitatis, & vnitatis: vndè non eſt Trinitas nata de Virgine, crucifixa, mortua, ſepulta, nec reſurrexit, vel aſcendit, ſed filius tantummodò: nec Trinitas deſcendit in ſpecie columbæ ſuper Ieſu baptiſmum, vel in linguis ſuper Apoſtolos, ſed tantùm Spiritus Sanctus: nec Trinitas dixit de cœlo, Hic eſt Filius meus dilectus, vel clarificaui, & clarificabo, ſed tantùm Pater, quamuis Pater, Filius, & Spiritus, ſicut inſeparabiles ſunt, ſic inſeparabiliter operentur. 10

Diſtinctio quarta. De Baptiſmo.

CAP. *Neceſſarium.* CAP. *Per baptiſmum.* CAP. *Firmiſſimè.* CAP. *Non poteſt.* CAP. *Quod autem.* CAP. *Ex quo.* CAP. *Illud.* CAP. *Filius.* fol. 57. 1
CAP. *Per aquam.* CAP. *Nunquam.* Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem, vt

naſcatur in ſpiritu, & euacuetur caro peccati, & concupiſcentia mortificetur, vt non noceat, vt tollatur, vt non ſit, niſi miraculo: & omnes naſcimur in peccato originali in quo qui moritur, licèt infans, eſt puniendus ſempiterno igne, pro quo peccato prius erat circumciſio filiis Abrahæ; & apud veteres pro paruulis ſola fides, pro adultis ſacrificium. Item, in baptiſmo paruulorum fides offerentium prodeſt, & aquæ baptiſmi non purgarent, niſi eſſent ſanctificatæ tactu corporis Chriſti.

C A P. *Non ratione.* C A P. *Duo tempora.* C A P. *Propriè.* C A P. *Si quis.* C A P. *De catechumenis.* C A P. *Si quis.* C A P. *Venerabilis.* C A P. *Baptizandi.* Excepto caſu neceſſitatis, quia tunc omni tempore, baptiſmus ſolemnis non fiat niſi in Paſchate, & Pentecoſte, id eſt, in ſabbatho.

C A P. *Conſtat.* Officium baptizandi eſt ſolius ſacerdotis, ſed in caſu neceſſitatis ſi non adeſt ſacerdos, baptizet Diaconus, immo & laicus fidelis.

C A P. *Mulier.* Mulier licèt docta, & ſancta, tamen non præſumat in conuentu docere viros, nec aliquos baptizare.

C A P. *In neceſſitate.* Si clerici abſunt, in neceſſitate baptizet laicus.

CAP. *Quicumque.* Presbyter in quacunque Prouincia ſit, ſi non vult baptizare infirmum, & infirmus moritur, deponatur.

C A P. *Romanus.* C A P. *A quodam.* Paganus, ſiue Iudæus, ſi in forma Eccleſiæ, id eſt, nomine Trinitatis, vel Chriſti baptizat, bene baptizat, & tenet. G L O S. In nomine Trinitatis explicitè, id eſt, Patris, Filij, & Spiritus ſancti. Item, in nomine Chriſti tenet, quia intelligitur vnctus, & à quo vngitur.

C A P. *Si inter bonos.* Per bonos, vel malos miniſtros ſemper idem, & æqualis baptiſmus datur, quia non eſt illorum, ſed Dei.

C A P. *Baptiſmus.* C A P. *Cùm baptizatur.* C A P. *Si qui.* C A P. *Quamuis.* C A P. *Si reuera.* C A P. *Solet.* C A P. *Oſtenditur.* C A P. *Non illud.* Non merita miniſtrorum, ſed virtus Chriſti in baptiſmo operatur, vnde baptiſmus in bona forma datus à quocumque malo, vel hæretico, vel pagano, tenet, ſed ſi baptizarent in nomine Domini tantùm, eſſet iterum baptizandus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: ſed ſi omnia ludicrè, & inimicè fierent, non eſt certum eſſe baptiſmum; ſed ſi verè quis baptizatur, ſed fictè tenet baptiſmus, ſed non recipit gratiam, niſi recedente fictione. Item, ſi paruuli offeruntur ab eo, qui non credit baptiſmo, verè baptizati regenerantur.

C A P. *Baptiſmi.* Fides in Chriſto in caſu neceſſario, in quo baptizari non poteſt, ſaluat, quia eſt baptizatus in voto; ſecus quando contemnitur in re. Item, baptiſmus in infanti ſine actu fidei ſaluat.

C A P. *Si quicquid.* Cùm baptizatur homo, non quicquid eſt in homine baptizatur. Quare ſi prægnans baptizatur, fœtus non eſt baptizatus, & natus eſt baptizandus.

C A P. *Sanctum.* Laicus etiam pœnitens, ſi baptizat in neceſſitate, tenet; & narrat Auguſtini quandam hiſtoriam.

C A P. *Catechumenum.* Catechumenus non ſaluatur, niſi martyrium, vel fides

fides ſuppleat,& martyrium æquiparatur baptiſmo in multis.

C A P. *Hi, de quibus.* Baptizati in bona forma ab hæreticis non ſunt rebaptizandi, ſed reconciliet Epiſcopus imponendo manus, dicens: Accipe Spiritum ſanctum,& confirmet.

C A P. *Aliud eſt.* C A P. *Nullus.* C A P. *Quomodo.* C A P. *Tunc valere.* C A P. *Non in vobis.* C A P. *Ab antiqua.* C A P. *Eccleſia.* C A P. *Nunc autem.* C A P. *Cùm tamen.* C A P. *Sortis.* C A P. *Eſt vnitas.* C A P. *Non eſt aqua.* CAP. *Siue hæreticus.* C A P. *Quos à Paganis.* In virtute Chriſti æquè baptizant boni,mali,hæretici,ſchiſmatici, pagani,ſi ſeruant formam, nec baptizati ſunt rebaptizandi;ſecus, ſi ſine forma. Item, fictè baptizatus non recipit gratiam,niſi recedente fictione per pœnitentiam.

CAP. *Siue paruuli.* Tam à paruulis,quàm ab adultis ante baptiſmum eiiciatur ſpiritus immundus per exorciſmos,& inſufflationes clericorum. 4

G L O S. Id eſt,eiiciendus deſignetur,& etiam exorciſmus,ne tantùm noceat, quantum nocere potuit prius.

C A P. *Ante baptiſmum.* Baptizandus prius debet inſtrui in fide Chriſti, vt ſciat cuius gratiæ eſt particeps, & cui deinceps fiat debitor, exemplo Chriſti in cœco nato.

C A P. *Ante viginti dies.* Catechumeni viginti dies ante diſcant Symbolum,id eſt,Credo in Deum, &c. G L O S. Sufficit quod ſenſum retineant, & exorcizentur.

C A P. *Symbolum.* Ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis prædicetur Symbolum competentibus. G L O S. Competentes ſunt, qui vtuntur vſu rationis,& eunt ad pœnitentiam.

C A P. *Catechiſmi.* Catechiſmus, id eſt, inſtructio baptizandorum poteſt fieri à ſacerdotibus in quacunque Eccleſia. G L O S. Vltima conſueuit fieri in baptiſmali Eccleſia.

C A P. *Baptizandos.* Qui eſt baptizandus,in quinta die cœnæ Domini recitet memoria Symbolum. C A P. *Non liceat.* Ideo morentur per tres ſeptimanas. 5

C A P. *Baptizandi.* Baptizandi dent ſuum nomen, abſtineant à vino, & carnibus, & examinentur. G L O S. Sunt conſilia, nec hodie fit, niſi examen.

CA P. *Poſtquam.* C A P. *Sicut noctis.* Baptizandi inſufflantur,& exorcizantur,vt ab eis pellatur ſæua poteſtas diaboli.

C A P. *Poſtea ſignatur.* Bapizandus ſignatur in fronte, & in corde, vt diabolus hoc ſigno intelligat illud vas eſſe alienum, id eſt, alienandum.

C A P. *Ex hinc iam.* Orationes dicuntur, vt fiat catechumenus, & ſal benedictum infunditur in os, vt careat fœtore, & ſeruetur à vermibus per ſapientiam.

C A P. *Sal cœleſtis ſapientiæ.* Vt ſapienter offeramus ſacrificia. C A P. *De hinc.* Iterum exorcizatur, vt recedat, nec ſubuertat eum. C A P. *Sacerdotes.* Idem.

C A P. *Poſtea.* C A P. *Propter.* Saliua tangit nares, & aures: dicitur ephato, vt ſapientia diuina aperiat nares ad odorem notitiæ Dei, Epiſcopus non tangit

Digitized by Google

tangit os,ſed nares. G L O S. Non baptizato non eſt committenda prædicatio, nec communicet.

6 C A P. *Deinde*. Baptizatus vngitur in pectore cum oleo ſanctificato cum inuocatione Trinitatis,vt in fide ſanctiſſimæ Trinitatis cuſtodiatur, & in ſcapulis,vt roboretur ad opera bona.

C A P. *Venit ſacerdos ad fontem*. Benedicto fonte dicit preces, baptizat, deſcendit Spiritus ſanctus in ſpiritu, ſicut in baptiſmo Chriſti in columba, & Apoſtolis in linguis.

C A P. *Si non*. Benedictio fontis baptiſmalis eſt bona,etiam ſi verba precum cum vitio proferantur,ſicut etiam forma baptiſmi valet. G L O S. Dummodò ſenſus remaneat.

C A P. *Prima igitur*. In ritibus baptiſmi declarantur myſteria. C A P. *Paruuli*. Infantes,qui neſciunt credere,alio profitente, id eſt, fidem, baptizantur, vt ſurdus, & mutus alio profitente.

C A P. *Ægrotantes*. Ægroti, qui non poſſunt reſpondere, ſi ſit ſignum voluntatis,baptizentur.Idem agendum eſt de pœnitentibus. G L O S. Ad dictum aſtantium.

C A P. *Nihil eſt*. Paruulum non fides voluntatis, ſed ſacramentum facit fidelem. C A P. *Cùm pro paruulis*. Si adultus poteſt reſpondere,non valet, id eſt, tantùm ſi alius pro eo reſpondeat.

C A P. *Poſtquam*. C A P. *Si quis*. C A P. *De trina*. C A P. *Eodem modo*. C A P. *Multi ſunt*. C A P. *In ſynodo*. C A P. *Hi verò*. C A P. *Propter*. Trina merſio ſignificat, & Trinitatem, & poſt triduum ſepulturæ, Chriſti reſurrectionem: poteſt tamen baptizari cum vnica merſione, iuxta locorum conſuetudinem, quia in tribus perſonis eſt vna ſubſtantia. Item, qui baptizaret in morte Domini, non teneret baptiſmus, ſic in nominibus, non teneret, quia nomine intelligitur Deus. In nomine Chriſti,an teneat, eſt dubium,&c. Item, qui baptizat, ſed non in nomine Trinitatis, non baptizat, & non nominans aliquam perſonam non baptizat, & qui non confitetur filium, non habet patrem,neque Spiritum ſanctum,& qui non confitetur Spiritum ſanctum, non habet filium,neque patrem.

7 C A P. *Retulerunt*. Qui ex ignorantia euertit grammaticæ formam, v. g. dicẽdo, *in nomine patria,& filia,& Spiritu ſancta*, verè baptizat, nec ille eſt rebaptizandus, dummodò qui baptizat non velit introducere errorem, vel hæreſim in Eccleſia. G L O S. Id eſt,nolit facere,quod facit Eccleſia.

C A P. *Veniſti*. C A P. *Poſtquam*. C A P. *Emerſiſti*. C A P. *Accepiſti*. Vngitur poſt baptiſmum,vt vocetur Chriſtianus,& in vitam æternam, & in capite pro ſapientia.

C A P. *Poſt baptiſmum*. C A P. *Accepiſti*. Traditur candida veſtis baptizato,vt conſeruet puritatem,quam accepit.

C A P. *Iudæi*. Iudæi, quia perfidi ſæpe deficiunt, ſaltem per viij. menſes ſint catechumeni, ſed ſi interim ſint in periculo mortis, baptizentur. *cap. ne quod abſit. infra.*

C A P. *Plerique*. Iudæi baptizati, ſi iterum Iudæi fiant, puniuntur, & reuocentur, & ſeparentur ab his filij, & ſerui: ſi fuerint circumciſi, fiant liberi.

CAP.

C A P. *Primum.* C A P. *Omnis.* C A P. *Agunt.* Baptizandi adulti doleant de præteritis, & abrenuntient diabolo, & pompis, vt inchoent nouam vitam. 8

C A P. *Ne quod abſit.* Iudæi ne eos pœniteat ob longam moram, poſt quadraginta dies pœnitentiæ baptizentur in die Dominico, vel feſtiuo.

GLOS. Loquitur de baptiſmo non ſolemni, quia ille fit in Paſchate, & Pentecoſte. *c. venerabilis, eadem diſt. ſupra.*

CAP. *Sine pœnitentia.* Pro baptiſmo non requiritur opus pœnitentiæ, ſed ſufficit fides. G L O S. In adultis requiritur aliquis dolor, ſed non ſatisfactio. Item, loquitur hic de omnibus, ſupra de Iudæis.

C A P. *In Catechiſmo.* Licèt conſuetudo ſit, vt ſint ſinguli patrini in catechiſmo, baptiſmo, & confirmatione, tamen, ſi neceſſitas cogit, poteſt eſſe vnus in omnibus.

C A P. *Non plures.* In baptiſmo ſit vnus tantùm patrinus, ſiue mulier, non plures. Idem in Confirmatione.

CAP. *In baptiſmate.* Qui non eſt baptizatus, non poteſt ſuſcipere in baptiſmo; nec qui non eſt confirmatus, in confirmatione. G L O S. Secundùm aliquos non baptizatus, ſi leuat, non contrahit affinitatem; ſi baptizat, contrahit. 9

CAP. *Non licet.* Abbates, & monachi non debent ſuſcipere de baptiſmo, nec habere commatres. G L O S. Sed baptizando poſſunt.

CAP. *Monachi.* Monachi non faciant ſibi commatres, vel compatres, nec oſculentur fœminas.

C A P. *Vos ante.* Leuantes de fonte ſunt fideiuſſores pro eis apud Deum; quare eos doceant neceſſaria, & caſtitatem, & iuſtitiam, & charitatem.

CAP. *Omnis.* Qui pro baptiſmo non habet fontem lapideum, habeat proprium, & conueniens vas ad hunc vſum tantùm, quod non tranſportetur extra Eccleſiam. Item, ad lauandum corporalia, & pallas altaris habeantur propria vaſa, in quibus nihil aliud fiat.

CAP. *Non licet.* Non licet fieri rebaptizationes, reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum. GLOS. Si neſcitur, an ſit baptizatus, debet baptizari, quia non reiteratur, quod neſcitur factum.

CAP. *Rebaptizare.* CAP. *De Arianis.* Rebaptizare baptizatum etiam hæreticum, qui fuit baptizatus, eſt magnum peccatum: & Ariani ſi non ſunt baptizati in Trinitate, baptizentur, id eſt, ſi ipſi dicunt: ſi in Trinitate, tunc imponatur tantum manus, vt accipiant Spiritum ſanctum. GLOS. Ariani ſi nil dicunt de forma, ſunt baptizandi, ſed ſi qui ſunt in Eccleſia non, quia ſufficit ſi dicant ſe baptizatos.

C A P. *Paruulos.* C A P. *Placuit.* C A P. *Cùm itaque.* C A P. *Si multa.* Paruuli, qui abſtracti à parentibus ignorant, an ſint baptizati, nec eſt qui teſtificetur, ſunt baptizandi; immo ſi non ſint teſtes certiſſimi, qui ſine dubitatione teſtentur eſſe baptizatos, & ipſi per ætatem neſciunt ſe baptizatos, ſunt baptizandi abſque vllo ſcrupulo. Similiter de Eccleſijs, quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur, ſunt conſecrandæ, ſine alia trepidatione, quia non dicitur reiterari, quod omnino factum eſſe neſcitur, quamuis res debeat prius diſcuti, examinari, & longo tempore indagari. An probetur baptiſmus, niſi ſit periculum mortis; ſecus baptizetur, quia non temeritas interuenit præſum- fol. 58. 1

ſumptionis, vbi eſt diligentia pietatis. G L O S. In baptiſmo, & conſecratione Eccleſiæ creditur teſtimonio vnius, non tamen in ordine, ſed in baptiſmo creditur vni, quando non fit in præiudicium illius; vnde ſi contra ordinatum excipit vnus, quod non eſt baptizatus, non creditur. Idem ſi ad excludendum allegat. Item, credendum eſt vni Chriſtiano, & non pagano, vel Iudæo teſtificanti. Item, ſi recordetur, quod cum parentibus iuerit ad Eccleſiam, & corpus Domini receperit, eſt præſumptio, quod fuerint baptizati; idem per auditum.

C A P. *Si ad matris.* C A P. *Qui in maternis.* C A P. *Si qua.* In vtero matris, non poteſt infans baptizari, quia non poteſt renaſci qui non eſt natus, nec baptiſmus matris prodeſt filio, quia non eſt pars matris. Item, qui eſt in peccato mortali, & communicat, communio nihil illi prodeſt.

C A P. *Qui bis ignoranter.* Qui ignoranter ſunt bis baptizati, non poſſunt ordinari, niſi magna neceſſitas cogat; ſed non indigent pro eo pœnitere. Qui ſcienter ſunt bis baptizati, pœniteant per ſeptem annos: quarta & ſexta feria, & tres Quadrageſimas ieiunent in anno: ſi pro mundicia putauerint tribus annis. G L O S. Scienter rebaptizatus eſt perpetuò irregularis, cùm ignoranter diſpenſatur. Item, intelligit de ignorantia facti, quæ excuſat, nam iuris non excuſat.

C A P. *Eos, quos.* Epiſcopi, presbyteri, diaconi, qui ſpontanei, vel coactè conditionaliter ſunt ab hæreticis rebaptizati, ceſſant ab omni officio Eccleſiaſtico, & pœniteant vſque ad finem, alij mitius puniantur ſecundùm Nicenam ſynodum.

C A P. *Presbyteris.* C A P. *Presbyteri.* Presbyter etiam præſente Epiſcopo
3 poteſt baptizare, & baptizatos vngere in pectore chriſmate conſecrato ab Epiſcopo tantùm, non tamen in fronte. Item, ſolus Epiſcopus in fronte vngit, id eſt, chriſmat.

C A P. *Si quis.* Non prohibetur pannum chriſmate linire, & ſuper alium baptizatum mittere. G L O S. Quo caput pueri circumcingitur, ne vnctio defluat.

C A P. *Si quis de alio.* Baptizatus eſt vngendus chriſmate nouo accepto ab Epiſcopo; & qui præſumit vngere veteri, niſi in neceſſitate, punietur. GLOS. Vt *cap. ſi quis non rarò. 24. q. 3.*

C A P. *Presbyteri.* Curatus ante Paſcha non, niſi à ſuo Epiſcopo petat chriſma, & per ſeipſum, vel alium eiuſdem ordinis, & non per Clericum minorem.

C A P. *Omni tempore.* Epiſcopus ſingulis annis conficiat chriſma, & deſtinet per diœceſim. Item, diaconus, vel ſubdiaconus ante diem Paſchæ ad accipiendum chriſma ab Eccleſijs ad Epiſcopum mittatur. Item, presbyter præſente Epiſcopo, non vngat in vertice baptizato, niſi de licentia Epiſcopi, nec prior Epiſcopo in baptiſterium ingrediatur, niſi eo ægroto, vel abſente.

4 C A P. *Nullus miniſtrorum.* Qui habet officium baptizandi, ſecum deferat chriſma ad vngendum in vertice. Item, ſi baptizatus non fuit vnctus in vertice, Epiſcopus ſi hoc ei notificetur quando chriſmat, vngat etiam in vertice

tice eodem oleo, vel ſaltem poſt alius ſacerdos; tantùm ſuppleatur, & non omittatur.

CAP. *in Sabbatho.* In Sabbatho ſancto, vel Pentecoſte, ſi quis vult aquam benedictam ad aſpergendum in ſua domo, illam accipiat ante infuſionem chriſmatis. GLOS. Nam poſtea non licet, quia chriſma eſt ſacramentum Eccleſiæ.

CAP. *Nec quemquam.* Aquæ benedictæ aſperſio valet ad ſanctificationem, & in baptiſmo ſpiritus non datur per partes, & gratia datur omnibus, & diabolus perdit vires per baptiſmum.

CAP. *Quando quis.* Non licet differre baptiſmum ad finem vitæ, & interim peccare, multi enim tales ſine baptiſmo mortui ſunt.

CAP. *Quæris à me.* Peccata parentum non nocent filijs, licèt eorum oblatio, & fides proſit baptizando; Immo eſt fides Eccleſiæ in parentibus. Item, pro paruulo non habente vſum rationis rectè reſpondetur quod credit, licèt neſciamus an ſit futurus, v. g. caſtus.

CAP. *In Eccleſia.* Paruuli ſicut in alio peccauerunt, ita per alios credunt, 5
& gratiam recipiunt. Item, qui non participat de corpore, & ſanguine Chriſtì, non ſaluatur.

CAP. *Nulli eſt.* Qui baptizatur fit particeps corporis, & ſanguinis Chriſti.

CAP. *Si baptizata.* Natus ex baptizato debet baptizari, ſicut natus ex circumciſo circumcidebatur, quia qui non eſt natus, non renaſcitur.

CAP. *Vt oſtenderet.* In baptiſmate omnia peccata moriuntur, id eſt, delentur. CAP. *A paruulo.* Et in adulto omnia actualia remittit baptiſmus.

CAP. *Non regenerabuntur.* Baptiſmus Ioannis non remittebat peccata, ideo in aqua, & non in Spiritu ſancto.

CAP. *Regenerante.* In regeneratione carnali contrahitur ſolùm peccatum carnale, ſed in baptiſmo remittitur originale, & actuale: & ſi pueri moriuntur ſine baptiſmo, erunt in damnatione, ſed omnium mitiſſima.
GLOS. Carebunt viſione Dei, vel erunt in tenebris.

CAP. *Quiſquis.* Genitus in peccato indiget renaſci ſpiritualiter, & ſaluatur, & ſicut per Adam naſcimur in peccato, ſic per Chriſtum renaſcimur in gratia, & vita æterna. 6

CAP. *Paruuli.* CAP. *Mater Eccleſia.* Paruuli per fidem offerentium credunt, & renuntiant, & ſi adulti peccant, eis non prodeſt.

CAP. *Eccleſia.* CAP. *Nemo.* CAP. *Nullꝰ.* CAP. *Ad hoc.* CAP. *Quis autem.* CAP. *Gratia.* Eccleſia per Spiritum ſanctum dimittit peccatum, & ſic ſolus Chriſtus, cui per baptiſmum incorporantur, & ſine quo non eſt ſalus, ſic nec ſine fide, & gratia, facit non ſolùm remiſſionem peccatorum, ſed vt lex impleatur, ita natura liberetur: fides non eſt liberi arbitrij tantùm, ſed donum Dei.

CAP. *Non ex quo.* Licèt in baptiſmo tollatur peccatum originale, tamen remanet fomes, & reliquiæ &c. & differt ab actuali.

CAP. *Quando.* CAP. *Si eos.* Diſcipuli Chriſti fuerunt baptizati à Chriſto. 7
Hinc Petro dictum eſt, *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt, &c.*

CAP. *Non dubito.* Catechumenus catholicus eſt anteponendus hæretico baptizato, & bonus catechumenus malo baptizato, vt Cornelius Simoni.

CAP. *Verus.* Verus baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis, quàm fide cordis.

CAP. *Sicut.* Sicut in veteri Teſtamento erant aliqui ſpirituales, ita in nouo ſunt aliqui carnales, ſed hoc non facit ad rationem ſacramenti.

CAP. *Placuit.* Qui dixerit Adam ſic mortalem factum, vt etiam ſi non peccaſſet, mortuus eſſet neceſſitate naturæ, anathema ſit. GLOS. Adam erat immortalis, id eſt, poterat non mori, non autem non potens mori, & immortalis. Item, ſemper fuiſſet iuuenis.

CAP. *Placuit.* Paruuli non ſolùm pœnam, ſed culpam peccati originalis contraxerunt à parentibus, quod per baptiſmum tollitur, & ſecus qui dicit, anathema ſit.

CAP. *Placuit.* Gratia Chriſti, qua iuſtificamur, non ſolùm valet ad remittendum commiſſa, ſed etiam ad iuuandum, vt non ea committamus, ſecus anathema ſit.

8 CAP. *Quiſquis.* Qui dixerit gratiam Chriſti in hoc non adiuuare ad non peccandum, quia manifeſtat nobis præcepta ſeruanda, ſed non quod per illam nobis præſtetur, vt diligamus, & facere valeamus quod monſtratum eſt, anathema ſit.

CAP. *Placuit.* Qui dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius poſſimus implere per gratiam, tamquam ſine illa poſſimus implere mandata, non ita facile tamen, anathema ſit.

Diſtinctio quinta. De Confirmatione, Diuinis officijs, Ieiunijs, & de Spiritu ſancto.

9 CAP. *Omnes.* Fideles poſt baptiſmum confirmentur ab Epiſcopo per manus impoſitionem, & accipiant Spiritum ſanctum, vt cor eorum dilatetur ad prudentiam, & conſtantiam.

CAP. *Spiritus ſanctus.* Spiritus ſanctus in baptiſmo dat innocentiam; in confirmatione augmentum gratiæ, id eſt, roborat, & confirmat ad pugnam.

CAP. *De his.* Confirmatio ex eo, quia datur à ſolo Epiſcopo, eſt maius ſacramentum baptiſmo, licèt ſint ita coniuncta, vt vnum ſine altero perfici non poſſit.

CAP. *Manus.* Confirmatio non poteſt conferri niſi ab Epiſcopo, & ſi ab alio conferatur, non eſt ſacramentum; nam ſicut Apoſtoli tantùm antiquitùs illud conferebant; ſic nunc non poſſunt, niſi eorum ſucceſſores, id eſt, Epiſcopi. GLOS. De licentia Papæ quilibet confirmatus poteſt confirmare, ſicut quilibet ordinatus poteſt conferre ordinem, quem habet, de licentia Papæ.

10 CAP. *Nouiſſimè.* Baptizatus confirmatur ab Epiſcopo in fronte, vt roboretur

retur ad prædicandum baptiſmum,& vt accipiat plenitudinem gratiæ, ſcientiæ,ſanctitatis,virtutis.

CAP. *Vt ieiuni.* Confirmandi veniant ieiuni,& perfectæ ætatis, & moneantur,vt prius confiteantur peccara;& non erit Chriſtianus, niſi confirmatus.GLOS.In Pentecoſte, & duodecim annorum, & vt ſit plenè Chriſtianus quoad omnia. Item, paruulus confirmatus habebit maiorem gloriam paruuli non confirmati.

CAP. *Vt Epiſcopi.* Epiſcopi non niſi ieiuni confirment, exceptis infirmis, & in periculo mortis, ſicut in Paſchate, & Pentecoſte dant ieiuni baptiſmum.

CAP. *Dictum eſt.* Confirmatio non poteſt reiterari,ſicut nec baptiſmus: & qui bis confirmatur,relinquat ſæculum,& viuat religioſe, ſicut qui bis baptizatur. GLOS.Si eſt neceſſitas,ſecus de iure ſunt irregulares. *de Apoſt.c.2.& diſt.86.c.dictum.eod.* CAP. *De homine.* Idem.

CAP. *Nunquid.* Omnia ſacramenta perficiuntur ſigno Crucis.

GLOS. Refert factum, ſed non negat, quod teneret ſacramentum ſine ſigno Crucis.

CAP. *Omni die.* Energumeni ſingulis diebus exorcizentur ab exorciſta. Item, Eccleſiam verrant, & interim dentur eis elemenra ab exorciſtis.

CAP. *Neophyti.* Neophyti aliquando abſtineant à lautioribus epulis, ſpectaculis,vxoribus.

De officijs diuinis.

CAP. *Conuenit.* Poſt Antiphonas dicuntur ab Epiſcopo,vel presbyteris collationes,id eſt,collectæ, & diebus omnibus decantentur hymni veſpertini,& matutini,& in concluſione matutinarum,vel veſpertinarum,& Miſſarum poſt hymnos dicantur capitula, ſeu capita de pſalmis, & plebs collecta oratione ab Epiſcopo cum benedictione mittatur,& hæc ab omnibus æqualiter cuſtodiantur. fol.59. 1

CAP. *Semper.* Poſt matutinas, & veſperas proferatur oratio Dominica à ſacerdote.GLOS. Dicitur ſub ſilentio, in primitiua Eccleſia alta voce dicebatur.

CAP. *In die reſurrectionis.* A die Reſurrectionis vſque ad ſabbathum in Albis, & die Pentecoſtes vſque ad ſabbathum in eiſdem,pro nocturnis dicũtur tres lectiones,& tres pſalmi.Item,per annum,& diebus feſtiuis nouem lectiones,& nouem pſalmi.In alijs diebus duodecim pſalmi, & tres lectiones. In Dominicis diebus xviij.pſalmi (excepto paſchate,& pentecoſte)& nouem lectiones.Item,qui quotidie dicunt tres pſalmos, & tres lectiones, non faciunt ſecũdùm regulam ſanctorum patrum,ſed ex faſtidio,& negligentia: ſed ſtatutum eſt fieri,vt ſupra.

De Ieiunijs.

2 CAP. *Quadrageſima.* Demptis Dominicis, in quibus non abſtinemus, ieiunium Quadrageſimæ ſummè obſeruetur ab omnibus, ſi infirmitas non impedit, quia in hoc ſoluimus anni decimam Domino, id eſt, ex 365. erunt 36. ſed vt impleatur ſacer numerus Ieiunij Chriſti, ſumimus quatuor dies præcedentis hebdomadæ. GLOS Remanent quinque dies anni, & vj. horæ, quæ non decimantur Domino largi. Quod ſi ruſticus colligit xxv. menſuras, de illis quinque non debet dare decimam.

CAP. *Ieiunia.* Ieiunia in Eccleſia à ſacerdotibus conſtituta ſine rationabili neceſſitate non ſoluantur.

CAP. *Non dico.* Non ſolùm per aliquot dies in hebdomada ieiunandum, ſed omnibus diebus hebdomadæ.

CAP. *Sint tibi.* CAP. *Sint tibi.* Ieiuna quotidie moderatè, nec poſt longam inediam ventrem obſtruas.

3 CAP. *Contraria.* Præcepta medicinæ ſunt contraria diuinæ cognitioni, à ieiunio reuocant: & qui ſe medicis dat, ſeipſum ſibi abnegat.

CAP. *Quinque modis.* Gula nos tentat quinque modis, præueniendo tempus, vel cibo lautiori, vel accuratius præparato, vel in quantitate cibi, vel ex magno deſiderio.

CAP. *Nihil enim.* Ieiunare, & orare, & alia opera religionis non proſunt, ſi mens non reuocatur ab iniquitate, & lingua ab obtrectatione.

CAP. *Non mediocriter.* Errat qui præfert minus bonum maiori bono, vt ieiunium charitati, vigilias integritati ſenſus. Item, pſalmus, vel Miſſa dum dicitur pro omnibus, non minus accipitur, quàm ſi pro vno quolibet ipſorum diceretur.

4 CAP. *Ieiunium.* Perfectum, magnum, & generale ieiunium, eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſæculi.

CAP. *Diſcipulos.* Qui in neceſſitate accipit non eſt fur, quia voluntas, & non neceſſitas facit furem.

CAP. *Quicquid.* Quod neceſſitate fit, citò ſoluitur; quod voluntate, perſeuerat. GLOS. Ceſſante neceſſitate ſolui debet.

CAP. *Nihil enim.* Parcitas ciborum conducit ad ſanitatem, & abundantia facit infirmitatem, &c. CAP. *Ne tales.* & CAP. *Legimus.* Idem.

CAP. *Quia dies ſabbathi.* Admonemur, vt qui volunt eſſe participes Chriſtianæ religionis, die ſabbathi abſtineant à carnibus, niſi interueniat maior feſtiuitas, vel impediat infirmitas. GLOS. Eſt conſilium, ſed vbi eſt conſuetudo, eſt præceptum.

5 CAP. *Carnem.* Monachus non guſtat carnem, niſi ægrotus: qui contra facit, per ſex menſes pœniteat rerruſus.

CAP. *Nunquam.* A ſancto Hieronymo deſcribuntur exercitia, & opera, in quibus Monachi debent ſe exercere perpulchrè. (vide ibi.)

CAP. *In omnibus.* Idem dat regulas Canoniſtis, & Clericis, vt viuant canonicè. (vide ibi.)

CAP. *Nullus.* Presbyter in conuiuijs non ſe inebriet, nec offerat pocula, nec referat fabulas inanes, vel riſus inconditos, nec cantet, nec turpia ioca, nec patia

Digitized by Google

patiatur ante ſe fieri torneamenta, vel vrſos, vel laruas dæmonum.

C A P. *Non oportet*. Clericus non peregrinetur ſine licentia Epiſcopi, nec laici ſine canonicis litteris. GLOS. Loquitur de Cruce ſignatis. 6

C A P. *Non oportet*. Clerici non interſint ſpectaculis, quæ fiunt in conuiuijs, vel in ſcenis, ſed diſcedant antequam mimi veniant.

C A P. *Fucare*. Mulieres Chriſtianæ, & multò minus iuuenes debent ſe fucis, pigmentis, veſtibus, auro ornare, ſed virtutibus. 7

De Spiritu ſancto.

CA P. *De Spiritu*. Spiritus procedit à Patre, & Filio conſubſtantialis, & dicitur Filius clarificari à Spiritu ſancto, cuius eſt eadem virtus cum virtute Chriſti; vnde Chriſtus eſt etiam appellatus Spiritus veritatis, & ſic omnia fiunt per Spiritum ſanctum. 8

C A P. *Saluator*. Explicatur Trinitas, & declaratur, *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæ audiet loquetur*: & *de Filio ſicut audio, & iudico*: & *Non poteſt Filius facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem*. 9

Finis Decreti.

TABVLA ALPHABETICA
DECRETI GRATIANI.

Id eſt, Diſtinctionum,& Cauſarum,& de Conſecratione.

Primus numerus ſignificat folium. Secundus, numerum qui eſt in margine.

A.

ABBAS Cittercienſis non cogendus ire ad Synodum, alij eant. 5.5 Quos ordines poteſt conferre Abbas. 15.7 Abbas vnus non præſit duobus Monaſteriis. 44.4

Abbatiſſa in qua ætate eligenda. 43.9

Abrogare eſt in totum derogare, non in partem.legi. 2.4

Abſens ſi non eſt contumax, non poteſt iudicari. 2.3.4

Abſoluitur ab excommunicatione etiam mortuus. 27.2 abſoluitur pœnitens, qui non poteſt loqui, ſic etiam baptizetur. 57.6

Abſtinentia, quæ cuilibet competit, vt delicatis;vel diuitibus. 10 6

Acta ab intruſo, vel vitioſè electo caſſantur. .5.9

Accuſari nemo poteſt poſt mortē,niſi. 6.8 accuſator quot modis poteſt deficere,&quādo punitur,& ſit infamis. 20.5 accuſans, & ob promiſſionem deſiſtens, punitur. 26.7 accuſari non poteſt de eodem crimine abſolutus, niſi. 27.1.5 accuſare ſuperiorem, vel Epiſcopum, vel clericum quis poteſt, & quando. 29.6.10 accuſare, vel teſtificari contra ſacerdotem, qui non poſſunt.30.3 accuſatio quomodo fieri debet 30.8 accuſare,vel eſſe teſtes qui non poſſint. 31.4.6.8 accuſatus, & accuſator ſint præſentes. 32.4 accuſans ſi deficit in primo, an admittatur amplius. 32.5.10 accuſatus an poſſit accuſare accuſatorem. 32.5 accuſare multi non poſſunt, vt excommunicati.32.7 accuſatus ſi intra menſem non comparet,quid fiet. 32.9 accuſat criminoſus quando.33.1 accuſatus vocetur per ſpatia,ſecus non reſpondeat. 33.2 accuſet præſens vt teſtis, non per litteras. 33 2 accuſans,& non probans eſt infamis, ad pœnam talionis 33.5 accuſare ſacerdotes qui non poſſunt. 33.6 accuſatus ante ſententiam non relinquendus.35.6 accuſatio non facit hominem reum, vel infamem. 35.6 accuſare mulier quando non poteſt.39.5 accuſat nemo priuatus, qui probare non poteſt.45.9. accuſare qui non poteſt. 25.8

Adam ante peccatum poterat non mori, & ſemper fuiſſet iuuenis. 58.7

Aduocare qui non poſſunt. 32.1 aduocatus non tenetur dicere iura, quæ faciunt pro ipſo. 32.8

Adulterium non fit cum ſponſa 48.2 adulterij cauſa non dimittenda vxor ante ſententiam. 51.2

Adultera, vel adulter quando poteſt eſſe religioſus. 48.1

Adultera reddenda viro,& vir eam dimittat. 50.1

Adulter grauius peccat, quàm adultera, & quando accuſat. 50.8

Adultera mortua an perdat dotem. 51.2

Adultera non eſt, ſi ignoranter cognoſcitur, & eam perſeuerantem maritus cognoſcēs, peccat. 52.10

Affinitas,& conſanguinitas dirimunt. 47.10. 48.2 affinitatem quando tollit ignorantia, vt cum ſorore vxoris. 52.10 affinitas non ceſſat per mortem. 53.9 affinitatem ſpiritualem,an contrahat non baptizatus. 57 9 affinitas ex qua copula naſcitur, & vſque ad quem gradum. 53 1

Agrum per alienum tranſire quando licet,& per quam legem. 1.2

Agnus poteſt pingi ſub pedibus Chriſti, ſed non in cruce. 56.9

Alienatio bonorũ Eccleſiæ quando, & quomodo licet, vt teneat. 38.2

Alimenta ſignificant etiam veſtes. 36 3

Altaria conſecrans in aliena diœceſi punitur. 34.4 altare quando execratur, & conſecrandum. 54. 4. 5 altare in Eccleſia nemo poteſt erigere, & quando execratur. 54. 7

Altaria conſecranda ſint lapidea. 54.8

Ambitioſus punitur, & minus ſi ad maiorem. 34 4

Annus biſſextilis an habeat vnum diem plus. 13 7 annus in honoribus eccleſiaſticis ſatis ſi inceptus, ſecus in ciuilibus. 16.5

Apoſtolorum Canones ſunt apocryphi, & nõ recipiendi. 4.10 Apoſtolis ſuccedunt Epiſcopi, & Petrus fuit caput Eccleſiæ. 6. 2 apoſtoli intra triginta dies ſumendi. 28 7 Apoſtoli ſunt baptizati à Chriſto. 58.7

Apoſtata regularis eſt excommunicatus. 6.9 apoſtata clericus non communicet, niſi pœniteat reaſſumpto habitu. 12.9

Appellatio quid iuuet, quando poteſt fieri, ad quem, quo modo. 27.10

Appellare poſſunt laici ad Eccleſiaſticos, quando, & ad Epiſcopum quando. 28.1 & 3. appellare poteſt quilibet, & ſemper, ſed ſi fruſtratoriè, punitur. 18. 4 appellans ſi excommunicetur quid faciet. 28.5 appellans iniuſtè quantum ſoluat aduerſario. 28.7 appellandũ intra decẽ dies, & quãdo ſpirat, & a quo. 28. 8 appellanti dandi apoſtoli, & ſi derelinquit puniatur. 28. 9 appellans non remittendus ad Iudicem a quo. 29.2 appellatur à quo quoties, quo tempore proſequendum, nec contumax. 29.5 appellare quis non poteſt, & in quo caſu, quid ſi vnus obtinet. 29. 5 appellans poteſt renuntiare appellationi. 29.5

Apocrypha ſcripta Patrum multa numerantur. 4 9

Apulia tota eſt patrimonium S. Petri. 43 8

Aqua benedicta fiat a Sacerdote ad multos effectus. 56. 7

Aqua benedicta pro domibus ſumatur ante chriſma poſitum. 18.4

ab Arbitris nõ appellatur, ſed excipitur. 28.10

Archiepiſcopus quando petat pallium, & fidem proponat ſub pœna. 19.10

Archiepiſcopus conſecrans ſine pallio tantùm exercet Epiſcopalia 19 10 quæ debet iurare. 20.2 quando iudicet ſubditos ſuffraganearum. 35.10

Archidiaconus quæ tenetur facere. 18.9

Auarus præſertim clericus reprehenditur. 11 5

Auguſtini in operibus nulla poſſunt damnari ſine temeritate. 3.4

Auus maternus non habet poteſtatem in nepotem. 50.6

B.

Baptizat, & vngit chriſmate nouo coram Epiſcopo. 58. 3

Baptizandus eſt ſtatim, qui eſt in periculo, ſecus non. 2.6

Baptiſmus tollit peccata, & non bigamiam ratione ſacramenti. 7.5.7 tollit infamiam, & irregularitatem ex delicto. 6.7 non tollit actionem tertij natam ex delicto, nec inhabilitatem Eccleſiaſticam. 7.6 collatus ab hæreticis, vel malis tenet. 21.6 baptiſmi gratia nil deſit, niſi, &c. nec pedes lauentur. 22.3

Baptizati ab hæreticis qui poſſunt ordinari. 23.10

Baptiſmo tollitur peccatum, & ſequentia, vt in fama. 24. 8 baptizati extra eccleſiam non ordinentur. 25. 1 baptizati non habeant commercium cum Iudæis. 48.6 baptizans propriam filiam in neceſſitate non punitur. 49.4 baptizans domi ſine licentia eſt ſuſpenſus, & ſic miniſtrans excommunicetur. 54.9 baptiſmus quando debet fieri ſeruent promiſſa. 56.8 eſt neceſſarius, quia omnis in peccato purgando igne, ſemper, & à quolibet in neceſſitate, ſolemnis quando datur. 57.1 In nomine Domini non tenet, & baptizat etiam paganus, hæreticus. 57.2 Quid ſi ludicrè, & fictè detur, quid in voto. 57.2 baptizandus inſtruendus prius per 20 dies, & qui ritus, & forma corrupta. 57 4.7 ſi eſt adultus ipſe reſpondeat. 57.6 doleat, non ſatisfaciat. 57.8

Baptiſmalis fons vbi ponendus. 40. 10 & qualis eſſe debet. 57.10

Baptiſmus non reiterãdus, & quid in dubio. 58. 1

Bis baptizatus punitur. 58.2

Bellum iuſtum reprehendere, non eſt religioſum, & quando eſt iuſtum, & licet per inſidias. 45.5.6

Benedicit ſuperior, & inferior ſuperiorem, vt in lectionibus. 6 3 benedicat ſacerdos populum præſente Epiſcopo, & nolente benedicere. 55.4 benedictio fructuum, eſt diſtincta à conſecratione. 55.7

Beneficia, & non Prælaturas poſſunt habere pueri. 7.10

Beneficium ſubtrahitur excommunicato, vel

ſuſpenſo

ſuſpenſo à iure, non ab homine. 8.8 beneficium ſuper quo eſt ſimonia, relinquendum. 22.4 beneficium renũtiare, vt alij dentur ſine pacto, non eſt ſimonia 22.5 indigno cõferre propter amorem eſt ſimonia. 22. 6 beneficia an poſſint transmutari, transigi, componi. 3. 23. 5 non transſeant hæreditario iure. 35.1 beneficia regularia dentur regularibus, & contra. 48.3

Beneficiorum fructus quomodo distribuendi. 42.1

Beneficiorum bona non præſcribuntur. 41.6

Beneficij renuntiatio in manu Prælati non tenet. 41.6 beneficia plura non dentur vni niſi in ſex caſibus. 44.4 primum perditur poſt poſſeſſionem ſecundi.

Beneficia habẽs in duabus diœceſibus eſt ſub vtroque Epiſcopo. 44.5 vnum non detur duobus ſimul. 42.5 duo poſſunt coniungi in vnum, & vnum in duo. 44.5 curata nõ committantur conductitiis presbyteris. 44.5 beneficia plura habere quando Papa, vel Epiſcopus diſpenſat. 55.8

Beneficiatus Eccleſiæ pauperis dicat officiũ, & ſibi imputet. 18.5 debet reuerentiam collatori. 35.4 nõ eſt dominus, ſed diſpenſator. 37.8

Beneficiatus pauper quid faciet. 44.4

Beneuolentia plus facit quàm ſeueritas. 11.2

Bigamus cur fiat, qui ignoranter cognoſcit vxorem adulteram. 1.5

Bigamus eſt qui ante baptiſmum habuit vnã vxorem, & poſt alteram, nec ordinetur. 7. 5.7.48 9 bigamus quando ordinetur. 9.5 caret priuilegio clericali. 17.5 bigamus eſt qui contrahit cum vidua dimiſſa. 11. 10

Bonitas ſupplet ætatem, vt ingenium, ſtudiũ. 16. 5

Bona eccleſiæ non alienentur, quomodo diſpenſanda, multa ſtatuta. 36. 3. 37. 9. 38. 1

Bona eccleſiæ non adminiſtrent conſanguinei, &c. ſub pœna. 18 2

Bona Eccleſiæ qui non indigens accipit, ad quid tenetur. 23. 2 quomodo diſpenſanda, qui ſint domini. 37. 7 bona eccleſiæ alienans etiam à ſe data punitur. 42.6 bona data eccleſiæ dentur recedenti. 43. 1 quando poſſunt dari Monaſteriis. 38.5

C.

CAlix, & patena ex qua materia ſint. 54. 10

Calumnia, præuaricatio, tergiuerſatio, quid ſint. 26.8

Canones cœperunt tempore Conſtantini, & propter hæreſes. 4.6 Canones qui non recipit, fidem, & Euangelia, quę qui non habet eſt negligens, qui non ſeruat, temerarius. 6.1

Canonici litigantes contra Epiſcopum, agãt per procuratorem. 33.3

Cardinali ereditur in aliena prouincia. 19 6

Cardinalis officium eſt maius Epiſcopali. 30.2

Charitas quid, in quibus, an perdatur, recuperetur, augeatur. 51.6

Carnes in Quadrageſima clericos non comedere eſt abrogatum. 2.4

Carnes feria quarta, ſexta, & Sabbatho non comedendæ, & ieiunandum. 56.6

Caſtè viuant ordinati, qui cum pœnis, &c. 7.10

Caſtitatem ſeruent. 8.7.8

Catechumenus antefertur hæretico, & malè baptizato. 58.7

Cauſa in eccleſiaſtica Rex ſubiicitur ſacerdoti. 3.7

Cauſæ maiores, & difficiliores ad Sedem Apoſtolicam referantur. 5.2 maiores electorum mittantur ad primatem, vel Papam. 5.3 cauſa diſpenſandi eſt neceſſitas, & vtilitas. 29.1.4 cauſa in criminali, quãdo quis agat per ſe, vel per procuratorem. 29.4 cauſa criminalis quando præiudicat ciuili & contra. 32.6 cauſam ſuam vocatus quando agat per procuratorem. 33.3

Celebrandum non eſt cum peccato veniali ex conſilio, eum mortali ex præcepto. 2.8 celebranti aſſiſtat aliquis, vt in neceſſitate ſufficiat. 54.2

Cenſuratus, id eſt, excommunicatus, ſuſpenſus, celebret officium priuatum. 8 3

Chriſtus dicitur agnus, ſed pingendus in cruce vt homo, non vt agnus. 56.9

Chriſtiani non ſint conuiuæ cum Iudæis, nec azyma. 48.7

Cibis, & veſtibus viendum ſecundùm cõſuetudinem religionis. 10.6

Chriſma, eſt ſacramentum, vt aqua. 16.3

Chriſmare an poſſit presbyter de licentia Papæ. 18.10 Chriſma nouum feria quinta faciendum, & vetus comburendum. 56. 7 ſumatur à proprio Epiſcopo per aliquem in ſacris, & fiat ſingulis annis. 58.3

Citatio quando eſt nulla, & citatus non tenetur comparere. 31.1

Clementis liber apocryphus, exceptis. 4 10

Clerici quibus operibus vacent, & dicant officium. 18. 5 clericus ſit ſemper in eccleſia ſui tituli: an poſſit præeſſe duabus. 35 8 clericus non cogatur eſſe teſtis, niſi, &c.

&c.29.3 clericus quomodo veſtiat. 10.6 clericus à quibus ſe abſtineat, vt frequentare fœminas, & à negotiis, & quomodo viuant. 6.6 Clerici qui eligendi, & potius pauci. 6 6 clericus non nutriat comam, barbam, ferat coronam, veſtem, ſub excommunicatione 6.9 quando poteſt ſolenniter pœnitere 8.1 viuant in communi ex decimis. 8.8 & ſi non viuant caſtè, puniuntur 8.9 non habitent cum ſuſpectis mulieribus, nec eas frequentent. 8.10. 17.2 non videant vultum fœminæ, nec diſputent de pulchritudine. 8.10 clericis prohibetur taberna, niſi.10.9. clericum nemo percutiat, & punitur quando. 11.2 clericus adulator, ſcurrilis, turpis, maledicus, deponatur. 11.4 non militet, & ſi occidit eſt irregularis. 11.8 militans propter intentionem quando irregularis. 12.5. ſine culpa ſua, vel aliena non priuandus ſuo gradu. 14.1 clericus ſuam Eccleſiam non relinquat, nec recipiatur ſub excommunicatione, & extraneus ſine commendatitiis non miniſtret. 15.9 ſint continentes. 17.3 clericis, & monachis quæ prohibentur. 17.9 non ſe immiſceant negotiis ſæcularibus, niſi aliquando. 18.1 admoniti ſi non interſunt horis, excommunicentur. 18.6 clericum an laicus poſſit accuſare, & quando. 29.6 clericus an poſſit accuſare presbyteros. 29.8 clerici cogantur ſeruire Epiſcopo more ſeruili. 36.4 non trahantur ad iudicem laicum. 36.5 clericus grauatus ad Epiſcopum recurrat ad ſynodum. 37.1 clericorum morientium bona acquiſita cuius ſunt. 38.6.7.8 an poſſint eſſe teſtes. 39.2. non negotientur, nec faciant artificium. 39.3 non intercedat pro latrone 39.4 clericus pro patrocinio non quid petere, ſed accipere. 39.5 clerici quę prohibentur facere. 40.8 clericus poſitus in monaſterio nutriatur ab Eccleſia. 41 10 clericum inuito Epiſcopo nullus recipiat, niſi religio. 43.7 clericus ſine literis non vagetur. 44 3 non habeat plura beneficia, niſi in ſex caſibus. 44.4 quæ negotia eis prohibentur, & veſtes variæ, non tamen pretioſæ. 44.7 clericus correptus ab Epiſcopo non fugiat ad ſæcularem excommunicatum 44.8 clericus iurans per creaturas puniatur 44.9 non compellatur iurare. 45.4 non puniat morte malos, ſed aliter 46.1 non tractent arma per ſe ſub pœnis. 46 4 ſi eſt in cauſa ſanguinis, vel mutilationis, punitur. 46.5 clerici viuant canonicè, vt in conuiuiis, non peregrinentur ſine licentia Epiſcopi. 59.6

Concionatores non citent prophanos Poëtas. 17.6 à concione, & officiis non egrediantur. 55.4

Communicet ne quis non prohibendus, niſi conſtet. 26.2 communio danda iuſtificandis 39.1 communionem qui accipit, an ſtatim comedat. 55.9 eſt ſumenda a ieiunis ex præcepto Eccleſiæ cum diſpenſatione. 56.1 non neganda ſecretò peccatori petenti. 56.2 non danda manifeſtis peccatoribus, vel infamibus, vt hiſtrionibus. 56.3

Conceſſa intelliguntur in iure, quæ non ſunt prohibita. 25.8

Coactio abſoluta impedit omnia ſacramenta, conditionalis non baptiſmum, vel ordinem, ſed matrimonium. 11.1

Communicent nunc ſemel in anno finita conſecratione. 55.8 communicandum quando, an ſæpe, excommunicandi quicquid de debito matrimonij. 55.9

Concubinam habere, & communicare an liceat. 9.3 concubinam ſimul habens, & coniugem, excommunicetur. 53.1

Condemnandus an aliquis ſine accuſatore. 26.1 an pro culpa manifeſta. 26.2

Condemnetur vt Epiſcopus, vel Cardinalis, quot teſtes requiruntur. 27.9

Condemnari non poteſt niſi conuictus, vel confeſſus. 39 7

Conditio affirmatiua, vel negatiua quomodo exponatur. 33.1 conditio quæ vitiat matrimonium, vel contractum. 50.2

Confeſſio, vt noceat confitenti, multa requiruntur. 25.7 confeſſio vnius an noceat alteri. 27.7 confeſſio quando non nocet. 39.7 confiteatur quilibet in parochia, in qua peccauit. 40.1 confeſſione pœnitens ſit filia, & peccans cum ea punitur. 49.4 confeſſio cui, quomodo facienda, an per nuntium. 51.5 qualis eſſe debeat, quid cogitet, à quibus abſtinendum 52.2 Confeſſor qualis eſſe debet in ſcientia, vita, & erga pœnitentem, & ſi reuelat peccata, quomodo ſit puniendus. 52.3 confiteri alieno Parocho quando quis poteſt. 52.3

Confirmatio Papæ non dat ius nouum. 4.2 Cōfirmatio danda ab Epiſcopo quid operetur, & quomodo. 58 9 Confirmatus de licentia Papæ poteſt confirmare. 58.9 Confirmatus bis eſt irregularis, & pœniteat. 58.10

Coniux quando debet fieri regularis. 47.10 coniux quando non poſſit ſine peccato habitare cum coniuge, quid. 48.6 coniuges in ſeparatione, vel reconciliatione iurent.

Digitized by Google

rent. 53.6
Cognatio ſpiritualis quando contrahitur. 49.3. cognatio ſpiritualis, & adoptio inter quos impedit matrimonium. 49.6
Coniugati vt ordinentur, quæ promittant. 7. 10. coniugati non negent debitum, nec publicè pœniteant ſine conſenſu. 52.5
Conſanguinitatis gradus quomodo numerandi, & vocandi in iure. 53.3. conſanguinitatem in matrimonio ſeparando, quis poteſt accuſare. 53.4
Conſecrati non poteſt inter virgines fœmina corrupta ante baptiſmum. 7. 5. conſecrata domino reſtituuntur. 34. 4. conſecrare, vel benedicere quæ poteſt presbyter de licentia Epiſcopi. 47.6. conſecratio ſine Miſſa non tenet, an ſi ab alio dicatur. 54. 2. conſecratio in dubio poteſt reiterari, & quomodo probatur. 54.4
Conſtantinopolitana poſt Romanam eſt prima Eccleſia, & hoc habet à Romana. 6.4
Concilia quatuor, & alia generalia, habenda vt Euangelia, conciliabula nulla. 4 9. Cõcilium verum, & Synodus recipiuntur à Romana Eccleſia. 5.1. & generale non poteſt congregari, vel ſtatuere, ſine Papa, vel Legato. 5.1. Prouincialia, ſine auctoritate Papæ non habent vim. ibid.
Conſuetudo in criminalibus fit per duas vices, in aliis, nec per tres; de iure canonico debet eſſe præſcripta, & rationabilis. 1.4. conſuetudo quid, & quando deeſt lex, ſtat pro lege, licet non ſit ſcripta, & ſcripta eſt ius. 1. 5. non fit multiplicatis vicibus, vt in iudicando. 1.6. conſuetudo ſine ſcientia Principis quæ tollit legem. 2. 4. mala ſtatim vitanda, ne tranſeat in legem, & cedit veritati. 3.2. conſuetudo, vt præiudicet iuri, v.g. in electione, quæ requirantur. 3.3. non poteſt impedire ſtatuta Papæ plena auctoritate facta, niſi. 3.9. in rebus Eccleſiaſticis quando ſeruanda. 3.10. quæ non eſt contra canones ſeruanda. 4. 3. conſuetudinem etiam particulatem locorum Eccleſia ſeruat. 44. 8. & quæ tollenda. 4.6. conſuetudo quid valeat, & ad quos effectus, & quid ſit. 43. 5
Contractus conditio in fundatione Eccleſiæ quando tenet. 36.1
Contentioſi, & irriſores eiiciuntur è conuentu. 33.5
Contritio delet peccatum. 51.3
Contumax non poteſt appellare. 29. 5. grauius punitur. 37.4. contumax quando quis dicitur, & an appellet. 46.9
Conuentus ab aduerſario prius agat de ſpoliatione. 26.3
Conuictus aliquis dicitur multis modis. 25.7
Conuiuia quæ laudanda ſine detractione. 10 9
Coitus prohibetur marito, dum vxor lactat. 2.7
Corripi non poterant, & tolluntur ab Eccleſia. 15.6
Corrigens vltra modum non petat veniam à ſubdito. 17.6
Corrigere nolle ſubditos eſt languor, non charitas. 46.2
Corporalia ſint ex lino mundo non colorato. 54.10 in quo vaſe lauanda. 57.10
Corpore vitiati, quando poſſunt ordinari. 13 6
Credendum eſt aſſertioni vnius perſonæ honeſtæ. 19. 6
Criminis impedimentum quando dirimat matrimonium. 49 9
Crimen qui confitetur, quando dicitur conuictus 7.2. crimen differt à peccato: criminoſi, ſi non ordinentur, promoti deponuntur. 17. 1. crimina variè puniuntur à iure ciuili 51.3 crimina extinguũtur morte quando. 6.8 crimen capitale committens Epiſcopus, vel presbyter quomodo puniatur. 11.10.12.5
Culpa leuis in homicidio quæ ſit, & quomodo punitur. 27.5. curent ne an qui neſciat. 10 2

D

Damnandus nullus, niſi accuſatus, &c. & quando ſuſtinetur. 25. 7.26.1
Dare pro ſepultura, beneficio, benedictione, nec diminuta. 27. 9
Dalmaticis qui non vtebantur antiquitus. 6.8
Debitum matrimonij ſi vltra modum, eſt veniale. 50. 9. quando petendum. 50.10. 52. 5.6.53.7
Debitum coniugale poteſt negari tempore menſtrui, vel purgationis, niſi ob incontinentiam. 2. 7 vir in omni loco, & tempore reddat. 8. 7 an reddat adulteræ pendente lite. 9.4. excommunicato reddendum. 49. 3. Debitum matrimonij qui non poteſt petere. 48. 2 an cum compaternitate, & voto teddendum. 49.3
Decimæ prædiales quando, à quibus, & quomodo ſoluendæ, & cui. 30. 9. 40.7.8 non ſoluentium pœnæ. 45.1 cui ſoluendæ cum pœna. 41. 2.42.1 non præſeribuntur. 41.8 decima non eſt danda de quinque, vel ſex menſuris. 59.2
Decimas qui non ſoluit, excommunicandus. 8.8.22

8.8. an poſſint dari laicis, & cui creſcunt. 23.8 Decimas quando ſoluant Monachi, & qui, & quibus. 40.6.8
Defendat ſe quomodo qui habet, quid de iure communi, & ſpiritiuali. 6.7
Defendens clericus fit irregularis, ſi reus ſuccumbat non laicus. 22.10
Degradatum percutiens non eſt excommunicatus. 12.1
Degradatum quem poteſt reſtituere Epiſcopus, & quem Papa 28.4 degradatus iniuſtè non exerceat, niſi. 37.2
Delectatio carnis, animo contradicente, non eſt peccatum. 2.9
Dignitates appetere in terra damnabile. 10.5
Delicta occulta Eccleſia non punit. 2 delictū perſonæ nocet Eccleſiæ. 41.10
Dedicatio Eccleſiæ habet octauam ſingulis annis. 54.4
Dominico die an liceat ieiunare. 8.6.7.5
Dominica, & feria quinta non ieiunandum. 56.6
Depoſitus non exerceat, licèt mitius agatur cum confeſſo. 11.8 poteſt verberari non ducere vxorem. 13.5 deponere non poteſt ordinatum ſolus Epiſcopus. 15.5
Depoſitis Epiſcopus aſſignet locum qualem, & pœnam. 27.1
Deſperandus nemo dum viuit. 50.5
Detrahendum nemini, præſertim Prælatis, detractio. 33.6
Diaconi ſunt oculi Epiſcopi, & quot eſſe debent, & facere. 18.7.8
Dimiſſorias quando habet Epiſcopus 15.10
Dies pro feſto, vel iudicio, vel ſolutione quādo incipit, vel deſinit. 56.4
Dignitati non eligantur pueri, ſed qui. 14.5
Dignitas malè acquiſita malos habet exitus. 11.5 eam fugiens an cogendus, vel relinquendus 14.4
Diuinationes, & artes dæmonum declarantur. 47.5
Diſpenſatio homicidæ cauſalis quando, & à quo danda. 11.9 Diſpenſatio, rigor, ius quid ſint, quomodo ſeruanda. 12.3 diſpenſandum non eſt de petitione piorum, niſi ſecundum iura. 12.3 diſpenſatur facilius cum regulari. 16.5 diſpenſet an Epiſcopus in ſimonia, in ordine, & beneficio. 24.5 diſpenſatio cum vno non tranſit in legem 24.8 quid ſit, quando facienda, an Epiſcopus poſſit 24.10 qua cauſa. 25.1.4 diſpenſandum quando cum inceſtuoſis coniugibus. 53.7
Diuortium quare fit, non ſoluit matrimonium 50.9 quando non valet. 51.8
Domeſtici qui dicuntur eſſe alicuius. 31.6
Dominos qui docent ſeruum contemnere, ſunt excommunicandi. 42.10
Duellum prohibetur, nec eſt in ſcripturis. 27.6
Dubia in re ſequendum, quod non eſt contra decreta Patrum. 4.2
Dubia Conciliorum ad ſolum Papam referenda ſub pœna. 5.2
Dubia ad ſoluenda quid primo, ſecundo, tertio loco quærendum. 6.1

E

Ebrietas damnatur, & impedit ordines. 9.6
Eccleſiaſtici quibus ſtudere poſſunt, & quo fine. 9.9
Eccleſia vtitur legibus ſæcularibus non contrariis. 3.8 Eccleſia in pſallendo ſeruet modum Metropolitanæ, niſi. 4.6 Eccleſia Romana habet primatum à Deo, & ipſa inſtituit alias, quo ordine. 6.4 In Eccleſia non fiant conniuia, nec accubitus, niſi in neceſſitate tranſeuntibus. 10.7 Eccleſiam Epiſcopus prouideat loco Capituli. 12.1 Eccleſia conſecrata ab Epiſcopo, quando iterum conſecranda. 15.6
Eccleſiæ reditus, quibus, & quo ordine dandi. 17.7
Eccleſiæ res cōmittantur clericis, non laicis. 18.2 Eccleſia conſecratur diuerſitate adeundi 18.2 Eccleſia non fundetur, nec conſecretur niſi ſit dotata. 22.10 Eccleſia quos pauperes debet ſuſtentare. 23.2 Eccleſiam obtinēs per ſæcularem deponitur. 24.8 Eccleſiam alienam inuadens eſt fur. 34.1 Eccleſias mutare prohibetur clericis. 34.5 Eccleſia qualibet cum dote eſt gubernanda ab Epiſcopo non à laicis. 36.1 Eccleſiæ ſunt diuiſæ, & vnus non inuadat terminos alterius. 38.9 Eccleſia præſcribit contra priuatum triginta annis, contra Eccleſiam quadraginta annis. 38.10 Eccleſiæ vnius bona dare alteri quis poteſt, & dignior eſt potior in iure quando litigatur 40.7 Eccleſia regularium a quo inſtituenda. 41.2
Eccleſiam ædificare in alieno ſolo, ad quem ſpectet. 41.3
Eccleſiæ ſuæ bona pertinentia repetens, excommunicatus, & reddat. 41.10 Eccleſiæ quibus dādæ, & à quo. 42.1 Eccleſias duas nullus habeat. 42.2 Eccleſias quis poteſt mutare, quid de regularibus. 42.5 Eccleſiam vexans in aliquo, vel furto punitur. 42.8 Eccleſiæ bona non alienanda, niſi. 43.1 Ec-

43.1 Eccleſia quando dicitur pauper. 44.4 Eccleſiæ non ſunt ſubiectæ Imperatori. 46.5 Eccleſia vbi, & quomodo extruenda, ornanda, conſecranda. 54.1.4 Eccleſiam fundans tenetur dotare, & eligitur heres. 54.2 Eccleſia conſecrata quando eſt iterum conſecranda, vel benedicenda, & quomodo. 44.4.6 Eccleſia exſecrata, quando conſecratur ob ſepulturam. 54.8 Eccleſia ob quas cauſas poteſt mutari: ſit Epiſcopus: eccleſiaſtica ligna, vel res in quos vſus conuertenda. 54.10 Eccleſia in dubio an ſit conſecrata, eſt conſecranda. 18.1 Eccleſiæ, loca pia, monaſteria, vt non fiant domus ſæcularium. 43.8 Eccleſias duas habens, an poſſit patrocinari. 24.8

Electus ab vna Eccleſia, non tenetur ad aliã. 15.10 electus, & accuſatus quando poteſt fieri. Electio in Eccleſia de quibus debet fieri, id eſt, non diuitum. 27.7 eligentibus dare præmium eſt ſimonia, & fit indignis. 24.6 electo inſcio, an pecunia ſoluta noceat. 24.7 eligi an poſſint duo pro vna Eccleſia. 35.2 electio an ſemper debeat fieri de meliori. 3.. 3 fiat ſine patrocinio, & quem eligant 35.4 electio facta ab excommunicatis quando tenet. 35.9 eligant Monachi Abbatem dignum de ſuo, vel alio monaſterio. 43.3 eligendus ad dignitatem qualis eſſe debet, quid de conſuetudine. 14.5.6

Eleemoſynas diſtribuendi conuentio tenet. 43.5

Eleemoſyna quotidiana, quomodo omnibus facienda. 10.7 eleemoſyna eſt etiam corrigere, ius ponere, caſtigare, & quæ maior. 11.2 danda pauperibus, qui laborare non poſſunt. 17.3 non facienda de bonis alienis, grauando alios. 39.4 illam non dans religioſis fit ſterilis. 41.1

Eligibilis fit conſuetudine, qui non erat eligibilis. 4.4 eligendus Epiſcopus quæ debet facere, & de quibus examinandus. 6.6 electores quãdo poſſunt variare electum, vel poſtulatum. 8.2 electio vt fiat, quot dies dantur, ſic conſecratio. 12.1 eligendus eſt pœnitens, vt ſciat compati. 12.7 electio fiat de gremio Eccleſiæ, ſi fieri poteſt. 14.7 electus niſi legitimè non conſecrandus, ſed deponendus. 14.8 electio non valet, quando ſeparatim, & non in cõmuni conſenſum ſeruat. 14.9 electores poſt publicationem ſcrutinij nõ poſſunt variare. 14.10 electio dat ius prælaturæ, confirmatio dat exercitium, non ius nouum. 14.10 electio quomodo facienda, & à quo, præſertim Papæ, & Epiſcopi. 15.1.2

Energumeni quotidie poſſunt exorcizari. 58.10

Epiſcopum ſolus Papa condemnat, licèt alius abſoluat. 4.2 Epiſcopi de renuntiatione, mutatione, exemptione, ſolus Papa arguit. 4.2

Epiſcopus poteſt facere Concilium Epiſcopale ſine Metropolitano, & hic ſine Primate. 5.2

Epiſcopi in ſedendo ſeruent ordinem ſuæ ordinationis, ſic Cardinales, non Eccleſiæ. 5.2.3 ſi non eſt infirmus, vel legitimè impeditus, & vocatus non venit ad ſynodum, excommunicetur. 5.4.5 Notificet ſuis eccleſiis acta Concilij intra ſex menſes, ſecus excommunicetur. 5.5 Epiſcopus in electione, de quibus examinandus. 6.6 quomodo, & qua ratione, quibus ſe purget, ſi quid obiicitur in eius electione. ibid. quomodo conſecratur, & quæ ſunt de eſſentia, & quando etiam cõmunicat æger ferat ſtolã. 6.7 Epiſcopus qui erat regularis non mutet habitum 6.10 qualis debet eſſe, id eſt, ſine crimine in futurũ. 7.4 Epiſcopus poteſt conſecrari, qui eſt homo corruptus, non bigamus. 7.5 Epiſcopus non eligatur qui habet filiam paruam, vel non eſt diu continens. 7.10 quando poteſt eligi habens vxorem, vel filias, vel parentes. 8.2 Epiſcopus, vel ſacerdos alat quam habuit vxorem, ſed non vtatur. 8.7 Epiſcopo multa prohibentur fieri. 9.3 nõ debet indigere doctrina aliorum. 9.7 libros gentilium, vel vanos non legat, ſed quos, & quales. 9.8.9 Epiſcopus non ſolum ſit doctus, ſed peritus in negotiis agẽdis. 10.3 quem facit clarum vita, non dignitas, nec ſit cauſa peccandi. 10.4 Epiſcopus vt quis fiat, poteſt cogi, vt velit, non vt ſit. ibid. Epiſcopus quæ taceat, quæ dicat, & quibus. 10.8 Epiſcopus vacans conuiuiis neglecta cura reprehenditur. 10.9 non ſit percuſſor, ne timeatur, ſed patienter arguat ſubditos. 11.1 Epiſcopus auarus, vſurarius, cupidus, punitur, nec ordinet. 11.5 Epiſcopus quando poteſt mutare pœnas Papæ, & Eccleſiaſticas prouidet. 12.1 In quibus criminoſis poteſt, vel non poteſt diſpenſare. 11.8 Epiſcopus vt quis ordinetur, careat viginti duobus defectibus. 12.10 Epiſcopus ipſo facto diſpenſat cum ſibi noto, v.g. ordinando, non cum ignoto. ibid. ſcienter ordinans ſeruum punitur, quando. 13.5 ordinans indignum qua pœna punitur. 13.7 ordinans regularẽ ſine conſenſu Abbatis punitur. 14.3 Epiſcopus quis eligendus laicus poteſt poſtulati

lati

lati. 14. 5.6.8 Epiſcopatus non eſt dandus inuitis. 14. 7 Epiſcopus electus à laicis non recipiendus, ſub excommunicatione. 14. 9 Epiſcopo pro eligendo qui vocandi. 14. 10 Epiſcopus quomodo, & à quibus conſecrandus, & ordinandus ſub pœna. 15. 3. 4. 5 Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, & filij Dei. 15.6 Epiſcopus quando præponat poſteriores clericos, & quando eos mutet. 16.2 quo modo, qua die, & hora poſt tres menſes conſecratur. 16.2

Epiſcopus vbi, & quomodo eligendus, ſic primates. 16.10 Epiſcopus non puniens conſentit, & nocet; quando laudatur à lupis: & negligens corripitur, & vocatur Romam. 17. 4. 5 Epiſcopus non creandus auarus, impotens. 17. 8 In ſua doctrina citet ſcripturam, non poëtas. 17.6 non facilè credat dictis, nec vleiſcatur. 17. 8 Non percutiat ſuis manibus, non ſit cupidus, non negotietur. 17. 8 defendat recurrentes ad ſe. 17. 10 Non curet per ſe res familiares etiam pias. 18. 1. 2 Epiſcopus in aliena diœceſi non miniſtret, niſi vt ſacerdos. 18.6 Epiſcopi quando viſitent limina Apoſtolorum ſub pœna. 18. 7 Epiſcopus quæ, & quibus poteſt committere. 18. 10 Epiſcopus, & presbyteri in quo differunt, & ſe honorent. 19 1 Epiſcopus ſedens, non patiatur ſtare ſacerdotem 19. 2 Epiſcopus à quibus, & quando conſecrandus ſub pœna. 19. 10 Epiſcopus quid agat, cũ contra ipſum aliquid Papæ dicitur. 20. 2 Epiſcopus ordinans indignum, punitur. 25.6 Epiſcopus excommunicetur, ſi non punit irridentem ſacramenta. 22. 1 & nil accipiat pro Balſamo, vel Chriſmate dato. 22.2 Epiſcopus non grauet Eccleſiaſticos prætextu præſcriptionis. 22. 8 Epiſcopus pro conſecratione Eccleſiæ nil petat, quæ ſit dotata. 22. 10 cum quibus ſimoniacis poteſt diſpenſare. 23.7 An poſſit dare decimas, & collationes cõſanguineis 23.8 Epiſcopi quando poſſunt diſpenſare. 24. 10 Epiſcopus eiectus, vel ſpoliatus non poteſt accuſari, niſi reſtituatur. 26.4 Epiſcopum, vel ſacerdotem accuſans, ſi nõ probat non communicet. 26.6 Epiſcopus quomodo terminet litem inter laicum, & clericum. 26.9 Epiſcopum non accuſent niſi in hæreſi. 3. 29.9 Epiſcopum quando accuſare licet, vel ſit infamia, & quando dicitur bonus. 32. 25 Epiſcopus eſt maior presbytero Cardinali. 30.2 Epiſcopus habet cubicularios non laicos, &c. ſed quos. 30.7 Epiſcopi familiares qui eſſe debent, & quibus vacent. ibid. Epiſcopus defendat ſuam Eccleſiam, & ſacerdotes, & iuuet coepiſcopos. 30. 10 Deponatur pro dilapidatione 32.2 Epiſcopus à quibus eſt iudicandus. 32. 2 Epiſcopũ accuſans ſi deficit non amplius accuſet. 32. 5. 10 Epiſcopus eiectus non vocetur ad Synodum, niſi reſtitutus. 33.2 Epiſcopus contumax quãdo excommunicatur, & quanto tempore. 33.3 Epiſcopus, vel Sacerdos agant cauſas ciuiles per procuratorem. 33. 3 Epiſcopus damnari non poteſt niſi à legitima Synodo, vel Papa 33.4 Epiſcopus quem poteſt accuſare, vel excommunicare ſecretum. 33. 8 Epiſcopus alienum quando ex delicto iudicet. ibid. Epiſcopi comprouinciales ſi concordent, vel non, quid agendum. 33.1 Epiſcopus quando remoueatur ab Epiſcopatu, vel iuuetur, an ob infirmitatem. 34.1

Epiſcopo ægrotanti datur adiutor, non ſucceſſor. 34. 2 Epiſcopus meliorem Eccleſiam non ambiat, ſub pœna. 34. 4 Epiſcopus non mutandus de Eccleſia ad Eccleſiã, niſi. 34. 5 Epiſcopus Epiſcopum ad ſuam Eccleſiam venientem, quo modo honoret. 34. 5 An poſſit cogere clericos, mutare Eccleſias. 34. 5 Epiſcopus qui mutauit Epiſcopatum, quando poteſt reuerti ad ſuũ primum. 34. 6 Epiſcopus de licentia Papæ factus Monachus nõ reuertitur. 34. 7 Epiſcopus non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. 35.1 Epiſcopus quas qualitates debet habere, & ſcientiam. 35.3 Epiſcopus eligẽdus, nil promittat. 35.5 Epiſcopus eſt deſidetandus à Papa, cui det litteras. 35.7 Epiſcopus non exerceat iuriſdictionem in aliena diœceſi. 35.9 Epiſcopus quando debet viſitare, & quomodo. 36. 2 Non alienet res Eccleſiæ, quia eſt diſpenſator. 36. 3 Viſitans quod cathedraticum accipiet. 36. 4 Non bibat niſi ter, & quid comedat, vel exigat à ſubditis. ibid. Epiſcopo mortuo qui ſuccedit, & qui aliquid accipit, puniunt. 37. 10 Epiſcopus non ſit litigioſus pro temporalibus. 39. 4 Epiſcopus reſtituat rem alienam non ſactam, vel pretium ibid. Epiſcopus ſolus non poteſt ſacerdotem damnare. 39 8 curet monaſteria 40.2 Seruet voluntatem teſtatoris, cogat Monachos 40. 3 Epiſcopus quæ poteſt accipere, & dare. 40. 10 Epiſcopus bona Eccleſiæ ſuæ ſine Iudice non petat. 41. 10 Epiſcopus qualem œconomiam habeat. 41.2 Epiſcopus ſpernens primum præſentatum, quid faciat. 42.4 circa patronatum, & in diſcordia quid faciat. 41.5 Epiſcopus regularis ad quid tenetur, & cui acquirit.

Digitized by Google

nequirit. 43.2 Epiſcopus erga regulares, quæ non poteſt, vt Miſſam dicere. 43.3.4 Epiſcopus vnus poteſt habere duos Epiſcopatus. 44.4 Epiſcopus non ſe miſceat militaribus, nec eat ad Curiam Imperatoris. 46.5 Epiſcopum occidens, priuatur ſede Epiſcopali. 47.3 Epiſcopus prædicet cum baculo, & mitra, itē quomodo facit chriſma ſi celebret. 55.3 Epiſcopus ſemper habeat teſtes ſuæ vitæ pro bona fama. ibid. Epiſcopus ſalutās populum dicit, *Pax vobis*, in vltimo, *Dominus vobiſcum*. ibid. Epiſcopus diebus Dominicis debet intereſſe officiis diuinis in Eccleſia. 56.4 Epiſcopus ieiunus confirmet, niſi. 58.10 Epiſcopus à ſolo Papa, & clericus ab Epiſcopo iudicatur. 6.3 Epiſcopus contumacem excommunicet, & exequatur Delegati ſententiam 28.6 Epiſcopus promouendus, quo teſtimonio probandus. 7.2 Epiſcopus non ereetur ex repente laico, &c. ſed exercitatus. 24.4 Epiſcopus ordinandus doceat, & quæ debet ipſe ſcire. 10.1.2 Epiſcopo non ſufficit in cubiculo operari, ſed foris operari. 17.6 Epiſcopo fugere, vel Prælato quando liceat. 34.8

Error perſonæ quando annullet matrimonium, poteſt tolli: quid ſi melioris conditionis. 45.10.49.1

Erunt duo in carne vna, quomodo. 49.10

Ætas presbyteratus quæ 26.6

Euchariſtiam Diaconus non miniſtret. 6.7 non deneganda etiam ſuſpendendis. 40.6

Euangelium dum legitur in Miſſa, omnes ſtent. 55.5

Euchariſtia ſemper ſeruetur pro infirmis, & qui malè cuſtodit, punitur. 56.3

Examen ordinandorum quomodo faciendum ab Epiſcopo, & circa quæ. 7.2

Excommunicatus ſi confitetur, & moritur, pro eo fient oblationes. 47.7

Excommunicatio vt feratur validè, quæ requiruntur. 25.8 excommunicatio lata in abſentem ſtatim ligat, ſed non punitur. 27.2 excommunicetur contumax ab Epiſcopo. 28.6 excommunicatus poteſt iterū excōmunicari, & abſolui vnica abſolutione 31.5 excommunicato ſecretò, an communicandum 33.8 excōmunicato ab vno non communicandum ſub pœna. 36.7 excommunicatum ab homine, vel à iure ab vno quis abſolnet, ſi exercet. 36.7.9 excommunicans innocentem, vel leui cauſa punitur. 36.8 excommunicari à quo poteſt, qui licet Imperator, & ſi habet domicilium. ibid. excommunicatio minor, vel maior à quo, ſi ab homine. 36.9 excommunicationem non ſeruans, quomodo punitur. ibid. excommunicatio communicans in crimine criminoſo à quo abſoluitur. 36.10 excommunicatio lata ab hæretico non tenet, tamen eſt vitandum ſcandalum. 46.6

Excommunicatus, denuntiatus, vitandus, & non alij, & qui cum excommunicato in crimine, vel fautoribus. 36.10 excommunicator ſi moritur, ſucceſſor abſoluat. 37.1 excommunicandus nemo eſt, niſi pro peccato manifeſto 37.2 excōmunicato quando licet communicare, item excommunicatus non peccat, ſi reddat debitum. 37.5 excommunicandi, vel abſoluendi forma. 37.6 excommunicet Epiſcopus pro iniuria ſibi facta quando. 45.9 excommunicans quæ debet obſeruare de iure, ſecus punitur. 46.9 & nemo excommunicetur pro peccato alterius. ibid. excommunicādi qui ſint, ſunt multi caſus bullæ. 46.10

Exorcizare non poteſt niſi promotus. 15.9

Exorcizare non poteſt non ordinatus. 54.1

Expoſitus puer quando non poteſt repeti. 17.10

F

FAlſa obiiciens quando excommunicetur. 3.2

Fama bona quærenda, non ſolùm vita. 37.2

Familiares alicuius qui dicuntur eſſe. 31.6

Fas ſignificat legem diuinam, ius humanam. 1.2

Feudum nouum iurans non alienare, poteſt alienare de nono vacans. 4.4

Feſta, quæ ſeruanda, & quomodo, & nuntientur, quæ prohibentur. 56.4

Feſtis diebus, quæ cauſæ tractari poſſunt. 39.6

Fœmina non eſt imago Dei, & eſt inferior viro, & quid non poteſt. 52.7

Fœmina, licèt docta, non doceat viros, nec baptizet. 52.2 vel 57.2

Fictio in ſacramentis non turbet ordinem Eccleſiæ. 7.9

Fidelitatem laicis clerici non iurent, niſi ab eis regalia. 14.9

Fidei in dubio ſtandum eſt Eccleſiæ Romanæ. 7.10

Filij non dentur aliis, ſed à matribus lactentur. 2.7

Filij nati ante baptiſmum ſunt legitimi. 7.6 Qui parentes non honorant, etiam ob cultum Dei, excommunicentur. 8.3

Filij presbyterorū quando ordinari, & quando eis nocet peccatum patris. 13.10. filij

ex adulterio, vel ſacerdotum, quando ordinandi. 14 1 filiis an noceat crimen, vel culpa parentum. 23. 10 in temporalibus. 24. 2 filij ſi naſcantur, data reſtituantur danti. 43. 1 filij infidelium conuerſorum ſuccedunt. 48. 6 filiorum differentia, & ſequantur ventrem. 50. 6 filij nati ex inceſtu quando ſunt legitimi. 53. 7 filij conſanguineorum quando ſunt legitimi ob ignorantiam. 52. 8

Fornicator in ſacris quando non miniſtret, & quis diſpenſat. 11. 10. 12. 4. non ordinetur. 24. 8 fornicator ſacerdos quomodo puniendus. 39. 10 fornicationis cauſa quando dimittenda vxor. 50. 7. 8

Forma iuris pro cõdemnatione, quæ eſt. 25. 7

Fraus in beneficio quærendo, quæ dicitur. 22 6

Fructus beneficij an poſſint vendi à promouendo. 23. 5 ſi ſequeſtrentur, poſſeſſor appellat. 28. 7

Fur pecuniæ, eſt reus etiam ſacci, in quo erat pecunia 12. 6 Fur & adulter, quomodo puniuntur. 27. 7 fur non eſt qui in neceſſitate accipit. 59. 4

Fugere quando licet Epiſcopo vel Prælato. 34. 8

Fundator Eccleſiarum, quas conditiones poteſt ponere. 36. 1

G

GEnuflexiones non fiunt in dominicis, & à Paſchate. 8. 6

Gratia Chriſti tollit peccatum, & præſtat, vt non peccemus ſimpliciter. 58. 8

H

HAbitu virili mulier vtens ad liberius peccandum, eſt excommunicata 8. 5

Hæreditatem patris relicto filio, Eccleſia non acceptat quando. 39. 1. 43. 1 & quando pater poteſt priuare filium hæreditate. 39. 1

Hæreticus conuerſus eſt irregularis, quomodo cum eo diſpenſatur. 4. 4 Hæretici, & eorum ſcripta numerantur. 4. 9 hæreticus conuerſus non ordinetur. 21. 6 ab hæreticis non ſumenda communio in paſchate. 21. 3 hæreticus conuerſus poſt pœnitentiam non aſcendat. 22. 4. 24. 8 ab hæreticis reuertentes recipiuntur in priſtino ſtatu. 24. 9 ſi conuertãtur, recipiendus, & quid faciat. 25. 2. 3 hæreticum omnes poſſunt accuſare. 33. 7 hæretici trahendi pœnis etiam. 45. 10 hæreticus multis modis punitur, nec poteſt excommunicare. 45. 7 cum eo non communicandum vllo modo, præſertim in ſacramentis. 46. 7 hæretici venenum ponunt in die lætitiæ. 8. 4 hæreticus poteſt accuſare & eſſe teſtis contra hæreticum, non catholicum. 30. 7

Homicida non exerceat etiam poſt pœnitentiam, nec aſcendat. 11. 8. 9

Homicida poſt baptiſmum eſt irregularis, etiam ſi conſilio 11. 10 homicida quando puniendus, quid ſi caſualis, quando irregularis. 11. 6 homicidæ, an ſint plures rixantes, ſi vnus occidit. 46. 5 homicida quando non contrahat. 51. 2

Hoſpitales omnium ſint Epiſcopi, & nil accipiant. 10. 7

Honor an poſſit peti. 24 7

Hoſtiæ fiant tres partes, & quid ſignificent. 55. 9

Hymnus, Gloria in excelſis, & Alleluia, quando dicenda. 55. 1

I

IEiunus dicitur, qui cœnauit, & non dormiuit, neque digeſſit. 25. 1

Ieiunia Quatuor Temporum, quãdo facienda, cum inſtituta. 16. 4. 55. 1

Ieiunare debent clerici. 3. 7 Hebdomada, & Quadrageſima, ſed clerici in Quinquageſima. 2. 5

Ieiunare die Dominico, vel qui ſpreuit ieiunia aliquando, excommunicatur. 8. 6

Ieiunandum an ſit in diebus inter Paſcha, & Pentecoſten. 16. 4

Ieiunus dicitur qui cœnauit, & non dormiuit, nec digeſſit. 55. 1

Ieiunare non dicitur in Quadrageſima, qui comedit ante Veſpertinum officium. 55. 1 Ieiunia publica ſeruentur, quid de ante Aſcenſionem. 56. 4

Ieiunandum in Quadrageſima, & parua interruptio prandij non impedit. 56. 5 Ieiunio comedendum poſt Nonam, & officium Veſpertinũ. 56. 5 Ieiunandum quando & quomodo, nec ſtandum medicis. 59. 3

Ieiunium pro maiori bono ſoluendum. 59. 3

Ignorantia quos non excuſat, & clericis periculoſa. 9. 10. 10. 4

Ignorantia non excuſat Præſules. 10. 1. Ignorantia in ſimonia quando excuſat. 22. 2. 3 vt excuſet qualis eſſe debet. 24 3 5

Ignorantia iuris excuſat ſaltem in parte. 5 .6 Ignorantia iuris non excuſat, facti ſic. 58. 2

Illegitimus non ordinetur, niſi in religione 13. 10

Imagines retinendæ, & adorandæ, vt repræ-

ſentant,

ſentant. 56.9
Impediens Eccleſiaſticum ordinati punitur. 21.9
Impotentia irritans, quomodo probetur in matrimonio. 48.2.51.1
Imperator in electione Papæ, vel Epiſcopi quid poteſt. 15.1 in conſilijs, & rebus Eccleſiæ, quid agat. 19.5
Imperium Papa quomodo tranſtulit. ibid.
Incendiarius excommunicatur. 46.5
Inceſtuoſus excommunicandus, nec ſecundò contrahat. 53.7
Incantationes prohibentur cum pœnis. 47.5
Induciæ quot modis ſint, & quando dentur. 31.1.3 ſunt arbitrariæ. 31.3. 33 2
Infamiam quando facit euidentia facti. 11.4
Infideles non cogendi minis ad fidem, ſed ratione. 11.1 Nec pretio inuitandi: 22.10
Infamiam quam quis incurrit, quando non tollit Papa, & quam tollit Epiſcopus. 26.7
Infamatus, v.g. curatus, an ſit ſuſpendendus. 27.3 infamia quot modis incurritur, & infamis non ſit Iudex. 32.1 infamans aliũ falsè quomodo puniendus. 33.1 infames qui ſint, an poſſint accuſare. 33.7
Infamia canonica per pœnitentiam deletur. 53.5 Infames ſunt infideles. 56.8 Infamis quis dicitur ob varia crimina, & non poteſt accuſare. 31.4
Inimicitias qui non relinquunt puniuntur. 18.4
Inferior ſuperiorem non iudicet. 6.3
Immunitas Eccleſiæ ſeruetur ſub pœna. 17.10
Immunitatem Eccleſiæ violans punitur, & quis ea gaudeat. 42.8
Iniurias dicens alicui quo modo punitur, licèt non accuſet. 26.6
Iniuriam etiam ſocij, cui, & quando licet vindicare. 45 7
Inquirat Prælatus quando ex fama. 24.6
Inſtrumentum in parte falſum, an teneat. 22.4
Interpretari non poſſunt verba non ambigua. 7 9
Inuentio S. Crucis celebranda. 56.7
Inuiti facta non imputanda. 2.7
Irritatur factum per ſuperueniens delictum. 24.8
Irregularis quãdo fit accuſans, aduocans, teſtis, notarius, defendẽs in cauſa ſanguinis. 12.10 Irregularis non poteſt accuſare, vel eſſe teſtis contra Sacerdotem. 30. 3 Irregularis quomodo fiet ex homicidio caſuali, & quando diſpenſatur. 11.8 Irregularis quando quis eſt iudicandus de occaſione homicidij. 12.5
Iudæi, quia perfidi, ſaltem per octo menſes ſint catechumeni. 57.7
Iudæi permittendi facere ſuas feſtiuitates, licèt peccent, non cogendi. 11.1 Iudæis nõ dẽtur officia publica, & eorum ſerui liberentur, quando. 13. 4 Iudæorum baptizatorum præuaricantium filij non perdunt hæreditatem. 24.1 vel 4 1 Iudæis publica officia qui dat, eſt excommunicatus. 41.10
Iudicandum non eſt ſecundũ exempla, id eſt, ſi ita aliàs ſit iudicatum. 1.6 Iudicandum ſecundum conſuetudines, quando. 4.3 & pro eo qui habet plures rationes, & cauſas. 4.7 ſecundum Canones, & non ſecundum expoſitiones ſcripturæ. 6.1
Iudicio ſint quatuor perſonæ, & vna non ſit teſtis, & accuſator. 32. 8 Iudicans iniquè punitur. 19.8 37.2
Iudex in iudicando iudicet primò ſecundùm canones, ſecundò ſecundũ leges, tertiò ſecundùm conſuetudinẽ. 1.6 Iudex à quo inſtruat Iudicẽ ad quem. 5 3 ne erret, quæ cõſideret. 8. 4 Iudex ſequatur illud ius, in quo eſt miſericordia. 25 2 Iudex, & teſtis, vel accuſator non poteſt quis eſſe. 26.2 Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur, appellando, recuſando. 28.5 Iudicem infidelem eligens, quando excommunicandus. 28.10 Iudices, vel ſunt ordinarij, vel arbitrarij, vel ſimul, & an appellandum. 29.1 Iudex ordinarius poteſt eſſe arbiter. ibid. Iudices ſi ſint tres, vnus ſolus non iudicet. ibid. Iudicans malè punitur quomodo, & quando Iudex non poteſt eſſe teſtis in eadem cauſa, nec alius officialis. 29.3 Iudex quis eſſe non poteſt. 32.1 Iudex exprimat, quod peremptoriè citat. 33.2 Iudex quando non dicitur conſtans, & iudicium peruertitur. 37.4 Iudex neminem damnet ſine accuſatore. 45.9 Iudex reus occidens non peccat. 45. 1 n. 46.2 Iudex ante ſententiam quam diligentiam adhibeat. 49. 8 Iudicis qui ante ſententiam aufert poſſeſſionem, perdet. 24. 3 Iudex qui non poteſt eſſe. 31.9
Iure, vel naturali, id eſt, diuino, vel humano, id eſt, moribus, & conſuetudine regitur homo. 1 1
Iuriſdictio Epiſcopi in Eccleſias varia. 36.2
Iuſpatronatus poteſt laicus dare loco pio. 41. 10 quomodo acquiritur, & transfertur. 42.3.5
Ius naturale, ciuile, gentium cum exemplis, ius militiæ publicum quæſitum. 7.8 9
Ius naturale differt ab alijs in multis, vt in quatuor. 2.6 Ius naturale nõ eſt quicquid eſt in lege, vel Euangelio. 2. 1 0 præualet legibus contrarijs. 3 4 Iure naturæ om-

nia communia, meum,& tuum gentium: illud præualet. 7.1 conuenit cum diuino, anteponitur exemplis. 3.5 Ius canonicum incepit tempore Conſtantini,propter hæreſes. 4.2 Iuris rigor remittitur propter multitudinem 12.3 Iuris ſententiæ ſi ſint contrariæ,quæ ſequenda. 12.4 Iuris præſumptio pro certo non admittit probationem. 13.4 Iuris rigor quando meritò relaxetur,& temperetur. 24.10 Iuris ordo quomodo, & quando ſequendus in condemnatione. 25.6.26.9 Iure canonico nullum crimen importat pœnam ſanguinis. 26.8 Iuris auxilia in reſtitutione ſunt quatuor. 30.9 Iure pleno,id eſt, in temporalibus,& ſpiritualibus. 41.2 Ius vetus ſi non corrigitur,manet cum primo. 44.5

Iuramentum militum, vel clerici non impedit ingreſſum religionis. 13 2

Iuramentum quod grauius,& ſi per capillum Dei,punitur:à periuro,& infidoli,an liceat petere 44. 9. 10 habet tres comites. 45. 1 illicitum non ſeruandum. 45.2

Iurans non alienare feudum nouum,poteſt alienare de nouo vacans 4. 2 Iurans hominem interficere,non tenetur. 4.7 Iurent promoti ad Prælaturas quæ. 6. 7 Iurans Epiſcopus non tangit librum, & iurent Presbyteri in ſex caſibus. 25. 1 Iuret Sacerdos,vel Epiſcopus nonniſi,vt. 26.9 Iurans coactè abſoluitur,nec eſt infamis iurans non repetere. 39.8 Iurare quando licet etiam clerico,vel non, vel ſit loco teſtis. 44.9 Iurans falſum, & compellens, vterque eſt periurus, & punitur. 45.3 Iurantis verba à Deo, quomodo intelliguntur. 45.4 Iurare non poteſt puer,& reuocat pater, non ſic de voto. 45. 4 Iurans, quas conditiones habeat. ibid.

L

LAicus non iudicet de presbyteris etiam coniugatis,ſed Epiſcopus. 8.3

Laicus præſente Sacerdote non doceat, niſi ab eo rogatus,nec prædicet. 6.10

Laicus præter vxorem non virginem, ſi cognoſcit aliam, non ordinetur. 9.3 poteſt poſtulari in Epiſcopum,ſed prius exercendus. 14.7 Laici non ſe immiſceant in electione ſub pœna excommunicationis, niſi inuitati. 14 1

Laici circa res Eccleſiæ nihil poſſunt. 19. 6 Laici non ingrediantur presbyterium dũ ſit Miſſa. 55.10 Laici nihil conſtituant in electione Papæ,vel Concilij. 19 7

Lapſi poſt pœnitentiam poſſunt admitti etiam ad ordines? 11.2.48.6

Lauandæ res, vt pallæ Eccleſiaſticæ à quo,& quomodo. 54.10

Legatos etiam hoſtium qui impedit, eſt excommunicatus. 1.8 Legatus Papæ eſt ſpecialiter deſignandus ad Concilium. 2. 1 Legatum Papæ impediens eſt excommunicatus. 18.9 Legatos Eccleſiæ Romanæ quos, & quando ſuſcipit, & credit. 19. 6 Legatus Papæ quæ poteſt. 27.2

Legis finis quis, & in ea conſtituenda, quæ conſideranda, ne ſit obſcura. 2. 3 Lex, vel diuina, vel humana, & hæc varia, quia in moribus,leges diſcrepant,non ſunt contrariæ. 1.2 Leges Romanorum,& ſæcularium variæ, & quæ, cum nominibus. 1. 10 Legis officia quænam ſint,& de permiſſione. 2. 2 Leges an ſint bonæ, ſunt iudicandæ dum fiunt, quia poſtea ſeruandæ, & moribus vtentium confirmantur,vel abrogantur. 2.4 Leges habuerunt varios auctores, vt Moyſem. 2. 10 Lex Principis quæ obuiat iuri diuino,vel Eccleſiaſtico, non valet. Leges contemnere eſt peccatũ,ſed non parere non eſt ſemper peccatum, & leges Romanorum à clericis ſeruandæ, ſi non ſint contra Canones. 3. 8 Legis, vel conſuetudinis rigor temperandus neceſſitate temporum,vel ætate. 4.8 Leges Pontificũ, id eſt, Decretales extra corpus iuris, ſunt ſeruandæ vt ius, licèt ſint duræ. 5.6.7 Leges variantur ſecundùm tempora, & homines. 8.4 Lex ceſſante neceſſitate, an ceſſet. 21.6

Legata qui non ſoluit excommunicetur. 39.1

Legitimatus à Principe non eſt legitimus in Eccleſia. 14.4.20.4

Liberum arbitrium,& eius vires. 51.7

Libelli infamatorij, reus quomodo puniendus ſi verus. 33.1

Libellum famoſum inueniens,& publicans, vt puniatur. ibid.

Ligare qui poteſt,an poſſit abſoluere,& quãdo non inferior non ſuperiorem. 6.2

Limites non præſcribunt, vt Diœceſim,niſi. 41.5

Litteræ Apoſtolicæ quot modis cognoſcantur falſæ,& in dubio moneatur Papa. 5 6

Litteras commendatitias ſcribendi formulæ. 16.1

Literatura mediocris ſufficiens. 9.7

Locus ſolitarius non ſaluat, ſed gratia Dei. 10.5 Loci mutatio iuuat conuerſos. 19.1

Longum tempus eſt decennium, vel viginti annorum. 4.3

Luxuriæ peccata, quæ grauiora. 50.9

M.

MAleficiati quæ remedia quærant, ſi ſint in matrimonio. 51.1

Maledicere quando licet, vel non. 46.9

Malũ nullum non punitum, & contra. 50.10 Non computatur, nec minus pro maiori. 4 8

Malum minus eligẽdum ex duobus. 4.7 Mali corrigendi, ſed tolerandi. 45.8

Mali tolerandi, & qui non punit necat. 45. 10 Malum non faciendum pro aliquo bono. 50.19

Manuum impoſitio ſuper Diaconum dum ordinatur, eſt ſolius Epiſcopi. 6.8 Manum citò imponere quid ſignificat. 16.6 Manus impoſitio non eſt ſacramentum. 21.8

Maritus non voueat continentiam, id eſt, reddendi. 52.6

Martyrium æquiparatur baptiſmo. 53.3

Mandata generali non veniunt quæ ſpecialiter Papa concedit. 2.1

Manifeſtum quid, & quando eſt, an probandum. 25.10

Matrimonium diuidi ob fornicationem, eſt error, vel promiſſio. 3.6

Matrimonĩum profeſſi nullum, & pœniteat, ſunt ſacrilegi. 7.9

Matrimonij cauſæ tractandæ ſecundùm canones, non ſecundùm leges. 26.8

Matrimonium quando incipit, perficitur, nominatur. 48. 3 Matrimonium infidelium tenet non ratum, quid ſi conuertantur. 48.5.6

Matrimonium non faciendum cum hæreticis, niſi conuertantur. 48.7

Matrimonium infidelium per baptiſmũ, an ſoluatur, vt aliam ducat 48.8 Matrimonij lis an ſit libera, vel ſerua, quando tractanda 49.2 matrimonio coniuncti ſi ſiunt inuicem compatres cum pœnis 49.3 matrimonia cum cæremoniis declarantur, non ſint clandeſtina. 49.8 matrimonium adulteri cum adultera, quando non tenet 49.9 matrimonium pluries contrahere nõ laudatur. 49. 9 matrimonium vt contrahat, nemo cogendus, etiam ſponſatus. 49. 10 matrimonium in quo conſiſtit, & an liceat ducere meretricem 51.1 matrimonium ad euitandam incontinentiam licet, & quæ conditio vitiet 50.2 matrimonio, vel ſpõſalibus, quomodo ſe gerant puellæ. 50. 3 matrimonium morte ceſſat, an actu ſodomitico. 50.9 matrimonium qui prohibetur contrahere. 50. 10 matrimonium contrahere qui prohibentur. 51. 2 matrimonium cum conſanguineis, nunc vſque ad quartum gradum non licet. 53. 1 matrimonio pro diſſoluendo, [illegible] teſtes adhibendi, & quomodo. 53.4.7 matrimonij ſeparatio poteſt retractari, & quomodo. 53.8 matrimonium poſt votum ſimplex caſtitatis tenet, ſed peccat. 7.8 matrimoniũ mulieris inuitæ traditæ, quando tenet. 22. 4 matrimonium quando dicitur eſſe, & quæ eius impedimenta. 47.10

Medicus an poſſit ordinari. 13.8

Metropolitani duo in vna Prouincia eſſe non debent. 20.4

Metropolitanus ſedeat in primo loco, & Epiſcopi ſecundùm conſecrationem. 5.3

Menſa benedicatur, legatur, dentur gratiæ, nec ante tertiam. 10.10

Mendacium eſt peccatum, & quando eſt, vt vtens verbis ad fallendum. 45.2

Morbus caducus impedit ordines. 34.10

Miles conuerſus non fiat Monachus, ſine licentia Papæ. 43.8

Miles moriens contra infideles ſaluabitur. 48. 2

Miſſam concubinarij notorij nullus audiat, eſt ſuſpenſus. 8.8

Miſſam non ieiunus non celebret, & idem abſoluat. 34.2

Miſſam incœptam qui reaſſumit, non reincipiat. 34.2

Miſſæ defectus à quo ſupplcantur 34. 2 Miſſam à non ſuo Parocho quando quis non audiat. 34.9

Miſſa non dicenda niſi in loco Deo dicato, niſi in neceſſitate. 54.1. 2.4 vbi poteſt celebrari in neceſſitate. 54. 8 non dicatur in oratorio domi, nec officia, vel baptiſmus, ſub ſuſpẽſione. 54 9 Miſſa à quo fuit actu inſtituta, fiat quando, quomodo; ieiunus homo. 55.10 poteſt dici ante Tertiam, & priuata non dicatur ſolemniter, & vna tantum 55.2 Miſſæ quomodo dicendæ in terra, & miniſtri quomodo parantur. 55 3 In neceſſitate poteſt dici ſine ſocio, & incluſus. 55.3

Moderamen qui excedit, quãdo tenetur 45.5

Monaſteria quoad diœceſanum in quo ſunt exempta. 36.1

Monachus non promouendus ad officium Eccleſiaſticum, nec ordinandus ſine licentia 24.3 Monachus an poſſit eſſe Epiſcopus. 34.7

Monachus cum ſocio poteſt promoueri ad parochiam, ſed non ad beneficium ſæculare. 13. 6 Monachi quot poſſunt accuſare, vel inſeruire Epiſcopo. 30.7 Monachi, vel Clerici conſpirantes, vt puniũtur 36. 5

vel 46.5 Monachus ſit ſingularis, & cui poteſt miniſtrare pœnitentiam 40.1 Monachi inſtituant ſuas cappellas ſi pleno iure. 41.1 Monachi in quibus ſe exerceát, an edant carnes. 59.5
Miſſa eſt ſub præcepto die Dominico, nec ante benedictionem egrediendum. 55.4 Miſſam catechumenorum audire nullus prohibendus, etiam hæreticus, vel gẽtilis 55 4 Miſſæ præfationes ſunt decẽ, ſemper orandum pro defunctis, nec nominandi. 55. 4 Miſſam faciens communicet ſub vtraque, ſecus ſuſpenditur. 55 8
Miſſæ defectus quomodo ſupplendi. 55.10 Miſſam nullus dicat in altari, vbi Epiſcopus celebrauit, niſi vt. 56.4 Miſſa dicta pro omnibus animabus non minus accipitur, ac pro vno. 59.3
Monialis quibus veſtibus viuat, & dormiat. 6.10 Moniales non tangant ſacra nec ſeruiant Altari. 6.10 Moniales diſtent à Monachis, nec conuiuant, nec viſitentur ab eis, niſi vt. 43.4 Moniales non cantent in choro cum monachis, nec ſint hoſpites. 43.4 Moniales ne familiariter agant cum clericis prouidendum. 17.2
Moribundo indicatur pœnitentia, ſi ſuperuixerit. 47.8
Mortem reo non Iudex, ſed lex infligit. t.1
Mortui non flendi & preces, vt, quos iuuant, & de quarta. 39.1 Mortui quando poſſunt abſolui, vel excommunicari 46 8 Mortuorum ſuper monumento quæ non licet facere. 54 8
Mortuum non inuoluant in palla altaris, vel menſa, ſub pœna. 54 10
Mulier, quæ peperit poteſt ſtatim ingredi Eccleſiam. 2.6 Mulier etiam docta, non doceat viros in conuentu. 6 10
Mulier quando accuſare, vel teſtificari non poteſt. 39.5
Mulieres non frequentent regulares, nec fiãt eorum commatres. 43.4
Mulieri, quæ prohibentur, id eſt, officia virorum, non loquatur in Eccleſia, ſit velata. 52.7 mulieres non ſe ornent, ſint piæ. 59.7
Mulier, quæ viuente primo ducit ſecundum quando eſt adultera, & reddat. 51.8
Multitudinis delictum non punitur, ſed canendum. 25.2
Munuſcula ad Synodum ferre presbyteri nõ cogantur, ſed ſi ferunt, non ſpernantur. 5. 5
Mutilans quando ſit irregularis, & eſt diſpẽſabilis. 12 5

N.

NEgatiua an poſſit probari, & quando. 31.10
Negoriator quis dicitur eſſe, & quando damnatur. 18.2
Negotium quid ſit, & prohibetur Clericis, vel non. 44.6
Neophytus nõ fiat Epiſcopus, niſi probatus. & quis dicitur Neophytus. 11.6 Neophyti à quibus abſtineant. 58.10
Nobilis quando ſe defendat à tormẽtis. 33.7
Nominatio explicans conſenſum de præſenti dat ius, ſecus non. 14.10
Notorium, manifeſtum, famoſum quid, quãdo dicitur. 25.9
Nubens in nubendo, quando ſequatur arbitrium aui. 50.5
Nuptias condemnans excommunicatur. 8.7
Nuptias qui condemnat, excommunicatur. 8.5.6 Quo tempore non celebrandæ. 52.2
Nurus habenda vt filia. 53.1

O.

OBſeruantia religioſa propter infirmitatem relaxanda. 44.3
Obediendum Deo ſuper omnia, etiam cõtra leges humanas. 3.1
Obedientia danda maioribus, vt Epiſcopo, ſub pœna. 28.7 obediat ſuperiori, qui vult ſibi obediri à ſubditis. 28. 4 obediendum ſuperiori quando eſt, vel non. 37.5
Oblationes qui à ſacerdote coniugato non accipit, punitur. 8. 3 Oblationum media pars eſt Epiſcopi, media Cleri. 36. t. 2 Quas Clerici non ſibi vſurpent ſub pœna excommunicationis 36.2 Oblationes quomodo diſtribuendæ. 36.1.4.8
Obligatus iterum eſt qui venit ad pinguiorem fortunam. 34.6
Obreptitij, epileptici, &c. quando non miniſtrent. 9.2
Occaſio pro irregularitate debet eſſe proxima 12.5
Occultum eſt interpretandum in meliorem partem. 30 3
Occidens caſu non punitur, nec eſt irregularis. 21.6 Occidens criminoſum ſine auctoritate punitur. 46.5 occidens ſe non eſt ſepeliendus. 46.1
Officia duo eccleſiaſtica non committantur vni. 18.1 Officia diuina potius corde, non laiciuè recitanda. 18.5
Officia ordinum, & dignitatum numerantur fusè. 7.3 officiare cappellas quis iuret 55.8
Officium matutinum quod dicitur. 18. 6

Officia

Digitized by Google

Officia Eccleſiaſtica quæ poteſt habere laicus,ſed non emere. 23.6 Officiis diuinis in celebrandis, ſeruetur ordo Metropolitanæ. 54. 8 Officia diuina, qui dicit non poſſe augeri,vel minui, excommunicetur. 55.2 quomodo dicendum hymnis à cap. 59. 1 Item. 4 9

Oleo benedicto deficienti infundatur non benedictum. 18.10

Oleum benedictum à quo, & per quem petendum. 19.1

Opinio contra canones periculoſa. 52.7 8

Orandum quomodo, id eſt, ſoli Deo vacandum. 55.5 orandum ſtantes in Dominicis, & Pentecoſte. 56.6

Oratoriis, præter cultum orandi nil agatur. 50.7 Oratoria habere domi licet,ſed non miniſtretur,nec Miſſa. 54.9

Ordinata, & deciſa rationabiliter non mutentur. 53 8

Ordo non tenet, quando vnus benedicit, & alter manus imponit, & qui caput Sacerdotis tenet. 6.7.8

Ordinati diſpēſatus in vno prohibetur aſcēdere 4 4 Ordines, & eorum officia, & miniſtri numerantur. 6. 2 Ordinati manus quis, & quomodo oleo, vel quo oleo, vngit,& manus imponit, & defectus. 6.7. 8 Ordinandi in minoribus, & maioribus, quomodo, & quæ, & à quibus accipiunt. 6.9 Ordinati in minoribus,quæ non tangunt,vel vtantur. 6.10 Ordinandi examen in quibus, & à quibus, & non rigidè, niſi eſſent noti. 7. 1 Ordinatus ſi eſt in crimine,eſt deponendus à ſuperiore ordinantis. 7.2 Ordinum omnium officia,& Epiſcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij,Theſaurarij 7.3 Ordinetur nullo modo qui vult contrahere, ſecus eſt ſuſpēdendus. 7. 8 Ordinatus qui Subdiaconus promittit caſtitatem tacitè. 7.10 Ordinatus in ſacris ſi habet vxorem,vel concubinam punitur. 7. 10 Ordinati etiam Orientales ſint caſti, & ordinari quando poſſunt coniugati. 7.10 Ordinatus, licèt ignoranter,ſeruet caſtitatem. 8.3 ordinari non poteſt,qui ignoranter duxit corruptam etiam à ſe. 8 9 Ordinetur ne quis multa impediunt, vt bigamia, mutilatio, infirmitas, &c. 9.1.4.5 ordinatus in ſacris non interſit conuiuiis, vel obſcœnis. 9. 5 ordinari poteſt contrahens cum vidua, non corrupta. 9.5 ordinatus ſit litteratus, non mutilatus,cum pœnis etiam ordinantis 9.7 ordinandus qui non eſt. 11.4 ordinans indignum quid faciat 11 7

Ordinari an poſſit ſeruus, vel libertus, an gaudeat priuilegiis. 13. 3.5 ordinari corpore vitiati,quomodo poſſunt,vel non 13. 6.8 ordinandi quas qualitates debent habere quid ſi non ſint idonei. 13 6 ordinari an poſſit qui partem digiti abſcindit, vel vitilia. 13. 8 an eunuchus,claudus,ordinetur Epiſcopus, an exerceat 13. 9 ordinandus non eſt qui baptizatur in infirmitate, vel neceſſitate. 14 2 ordinetur nemo niſi exercitatus in actibus, & per interſtitia cum pœna. 14 4

Ordinatus ſubito præſumitur in fraudem,ſi pro beneficio. 14. 4. 6 ordinem qui non accipit, quem dignitas requirit,priuatur honore.14.5 ordinandus in ſacris quilibet à ſuo Epiſcopo cum teſtimonio populi. 15.5 ordinatus ab eo, qui neſcitur an ſit Epiſcopus, denuo ordinetur ad cautelam. 15.6 ordinatus ſine titulo eſt ſuſpenſus, & alatur. 15.8 ordinet alienos ſubditos ſine licentia nemo cum pœnis. 15.9 ordinans renuentem,ſuſpenditur,niſi in neceſſitate, vel deiiciendus. 16. 1. 2 ordinati prius præferuntur aliis. 16. 3 ordo ſacer detur ſolemniter, doctis in loco, & tempore. vide 16.3 Ordines minores Epiſcopus poteſt dare, vbi, & quando placet, & omnes ſimul ſecundùm conſuetudinem. 16.3 ordinandorum ætas quæ, & ordinatus ante ætatem deponendus. 16.5.6

Ordinatus à Papa eſt priuilegiatus. 22.7 ordinatio facta precibus quando damnatur. 22.7

Originale peccatum tollitur per baptiſmum, remanet fomes. 58.6

P

PReces quando faciunt ſimoniam etiam pro ſe. 22 5 6

Pecuniæ nomine quid intelligitur. 23.5

Pax in Miſſa quando,& quibus danda,id eſt, non monachis. 55.8

Pallium non datur niſi benè meritis petentibus,non pro commodo. 20.1.3

Pallium petens,quæ promittit,& iurat quando,& vbi eo vtendum. 20.2

Patriarchæ vbi,& quomodo eligendi,ſic Primates. 16.10

Patriarcha, & Primas ſunt idem, & ſuperior Epiſcopis appellatur. 19.8

Papæ legi ſtandum eſt, licèt omnes contradicant,& quid ſi contra fidem. 2.4

Papa an habeat Imperium temporalium. 3.8

Papa in rebus fidei an requirat conſilium Epiſcoporum. 5.10

Papa ſi ſit hæreticus, & paratus corrigi, non deponitur 6.3 Papa habet omnia in ſerinio pectoris ſui, quomodo intelligitur. 6.8 Papa non poteſt iudicari, tamen ſi non eſt bonus damnabitur. 10.4. Papa viuente, qui tractat de electione alterius Papæ, punitur. 16. 7. 8 Papa eligendus ex Cardinalibus ſi eſt dignus. 16. 8 Papæ ſi duo malè ſunt electi, quid agendum. 16.9 Papa an poſſit ſibi eligere ſucceſſorem, vel deiici à Cardinalibus. 16.9 Papam ſequantur omnes Chriſtiani, & ſi inimici. 18.7 Papa poteſt facere Diaconum Legatum. 18.9 Papa relinquens aliquid contra ius non concedit ſimile. 25.2 Papa non tenetur ſe purgare 27.3 Papa poteſt deponere Reges, vel ſoluere populos à iuramento. 39. 8 Papæ ſententiam nemo retractat. 42. 10 Papa hæreticus eſt excommunicatus. 46. 6 Papæ contradictioni contradicens, vel inuadens Eccleſiam, excommunicatur. 16. 8 Papæ electio canonica quomodo facienda, an poſſit obiici contra. 16. 7. 9 Papæ debent deferri grauia negotia, & ad quem appellandum. 28.4

Parentes ſi ſuffocant infantes, vt homicidæ puniuntur. 27. 5 Non extrahant liberos à Monaſteriis. 43 8 Parentes qui iurant ſpõſare filias, ad quid teneantur. 49. 5. 10 Qui cogunt filias ad matrimonium, vel religionem. 50.4 Parentum peccatá non nocent filio; fides iuuat. 58 4

Parochianos inuito plebano, Epiſcopus non diuidit niſi ex cauſa, nec Papá Epiſcopatum. 3.6

Parochia poteſt conſtitui, ſi ſint decem, non minores. 36. 4 parochia hæreticorum ſi conuertatur, cui acquiritur 41 6 13 10

Paruuli ſine baptiſmo damnantur, & quia habent culpam. 58 5 7

Paſcha, & Natale non in villa, ſed in Ciuitate celebranda. 56.5

Paſcha die Dominico poſt 14. Lunam celebrandum. 56 8

Pater, loquendi modus ſimplex, & barbariſmus non contemnendus. 10 2

Pater filium clericum verberans, quando excommunicatur. 11.2

Patrini ad quid tenentur. 57.9 qui, & quot in baptiſmo. 59.8

Patronus ſi fiat hæreticus, & conuertatur, an acquirat ius. 15.3 quæ poteſt habere, vel non, quid iuret, quos præſentet 42 4 patronus fit, qui ſine pacto ſtruit, ac quando poteſt paciſci. 54.3

Pauperes qui ſint ſuſtentandi ab Eccleſia. 23.3

Peccatum perficitur conſenſu, ſecus quando animus contradicit, licèt caro delectetur. 2. 9 Peccatum etiam veniale non faciendum ad euitandum malum. 4.8

Peccator iuuandus manſuetudine, non auſteritate. 11.3

Peccatum non eſt niſi voluntarium, & quando eſt in cauſa. 39.5 peccatum multitudinis non puniendum, ſed flendum. 45. 9 peccans cum matre, & filia ſpirituali punitur. 51. 2 peccatum omne remiſſibile, & quid de Spiritu ſancto 51.5 peccatori pœnitenti ſemper Deus ignoſcit, & quacunque hora. 51. 8 Nec vnum peccatum remittitur ſine altero, nec eſt ſimul cum charitate 51.9 Peccatorum bona Deus remunerat, quomodo. 51 10 peccata dimiſſa, an redeant, & pereant opera bona. 52. 1 peccans cum duabus in primo gradu non nubat vni. 52. 10 peccatum fratris poſt admonitionem, quomodo manifeſtandum. 33.5

Percuſſionem clerici ratam habens, quando excommunicatur. 42.7 percutiens excommunicatur. 42.9 percutiens Epiſcopus, vel Sacerdos per ſe deponatur. 24.8

Periurus, & criminoſus, ſi tanti confitetur, excommunicetur. 44.10

Periurium peius homicidio. 45.4 quot modis fit, & quando eſt peccatum. 45.1

Perplexitas eſt à diabolo, & relinquenda, quia non eſt in re, ſed ex tentatione. 4.7

Permiſſio fit multipliciter. 2 2

Petrus eſt caput Eccleſiæ, licèt omnes Apoſtoli prædicauerint per modum 5.7

Petrus, & Paulus mortui ſunt Romæ eodem die. 6.2.4

Petrus quare poſt peccatum ſit Papa, & quãdo. 11.7

Petrus, & Paulus in quibus ſunt æquales, vel non. 30 2

Petrus elegit ſuum ſucceſſorem Clementem, qui renunciauit. 35.1

Pœnitentes fictos Eccleſia non recipit, ſed veros. 12. 3 pœnitens ſolemniter, vel publicè non aſcendat quando. 12. 7 pœnitens ad quæ officia non debet teneri 52.2 pœnitens die cœnæ Domini reconciliandus. 56.7

Pœnitentia priuata ſæpe reiteratur, publica ſemel tantùm datur. 12.8 pœnitentia ſolemnis quomodo fit, fusè, nec danda iuuenibus, nec clericis. 12 8

Pœnitentia cui non deneganda, vel danda morienti. 47.6 7

Pœnitentiam ſubitò obmuteſcens poteſt accipere, ſi ſit teſtis. 47.6.7 pœnitentia qualis, &

lis, & quanta imponenda pœnitenti. 47. 8. pœnitentia non neganda in extremis. cui petit, & non loquitur, ſi per teſtes. 51 4 pœnitentia in extremo vitæ, & ſi non tuta, tamen nulli neganda. 52.4 pœnitentia quanta iniungenda arbitretur ſacerdos pro qualitate. 56.7 pœnitentia vera quæ, & non eſt reiteranda, ſi eſt de eodem peccato. 51. 8

Pœna pecuniaria poteſt puniri clericus quãdo non eſt pœna in iure, & dupla. 5. 4 pœna talionis quis punitur. 26. 5 pœnam ampliare, vel arctare quando poteſt Iudex. 26. 8 pœna, & qua quis punitur pro alio. 23.10

Plebem facit numerus denarius. 36. 4

Poetæ, & profana quomodo legenda. 9. 10

Pollutio nocturna non prohibet à communione, ſi non eſt peccatum mortale, id eſt, niſi præcedat voluntaria delectatio. 2. 8 10 polluitur Eccleſia ſemine quando. 54. 6

Populus non eſt regula cleri, & ſi non quieſcit excommunicandus. 14 8

Poſſeſſio ſpoliato eſt danda actu, & corporaliter. 30. 10 poſſeſſorialitate nil tenetur probare. 43. 3

Poſtulatur, vel eligitur quis, & quomodo, & poſtulantes quando non poſſint recedere. 14. 6 poſtulare qui non poſſunt. 32.1

Præceptum, an extinguatur morte præcipientis, vt mandatum. 43.5

Præſentatus quando non poteſt reiici. 42. 4

Præſcriptio non dat nouum ius, & quando euaneſcit. 22. 8 Quæ requirit quando fit, & circa quæ. 41. 4. 6 naturaliter interrupta, eſt nulla, & quando teneat 41. 7. 8. Illam obiiciens debet probare, & quomodo. 41.9

Prædeſtinatio quid operetur, vt ſic. 45. 8 prædeſtinatio, & præſcientia quid verbo tenus. 52.1

Præſcribit Eccleſia, vel Epiſcopus quadraginta, vel triginta annis. 38. 10 præſcriptio transfert dominium, & facit ſuum quando. 52. 10

Prædicare non debet laicus, etiam abſente ſacerdote. 6. 10 prædicator palpans, & nõ reprehendens damnificat. 11. 3 prædicare nõ dicitur qui iacet in peccatis. 12. 2 prædicare qui poteſt, vel debet 40.3 non prædicet non baptizatus. 57 5

Præcepta dura ſunt ſeruanda, vel aſſignanda ratio. 4. 2

Prælati duo in vna Eccleſia eſſe non debent. 34. 5

Prælati, quæ debent dicere, vel tacere, & quibus. 10.8

Prælatus non ſit rigoroſus, ſed manſuetus 11.3 Prælatus quando habetur viliſſimus. 20.6 Prælatus non ſit arrogans in loquendo, nec garrulus, nec adulator. 11.4 prælatus non permittat crimina, ſecus puniatur. 17.4 Prælati mali quomodo tolerandi, & quando accuſandi. 30 1

Preces quando faciunt ſimoniam etiam pro ſe. 22. 5.6

Presbyter quæ poteſt, vel non de licentia Epiſcopi in ſacramentis, & chriſmate 47. 6

Presbyter ſi duxit vxorem, vel fornicatur, quomodo punitur. 8. 1

Presbyter non inebrietur, non bibat amore alicuius, & ter. 10. 9 presbyter præſente Epiſcopo in Miſſa non benedicat, an ſignet infantes. 19. 1. 2

Presbyter in conniuiis quid non faciat. 59. 5

Primas non interſit Concilio Metropolitano, ſed eſt Iudex grauiorum. 5. 3

Princeps puniat quem clericus non poteſt corrigere. 46. 1 ex æquo ſeruet ſuas leges. 3. 4 poteſt excommunicari à ſacerdote. 5.4

Priuilegium eſt priuata lex, & debet eſſe certum, non conditionatum. 2. 2 priuilegia, & reſcripta non reuocantur à Papa, niſi fiat mentio, non ſic conſtitutio. 5. 4 priuilegium quãdo perditur ob fauorem. 3. 4 priuilegium exhibitum an ſit verum, quomodo probetur. 20. 4 priuilegium quid, à quo datur, quando præiudicat aliis, quando ſeruandum. 47. 2 priuilegiatus quando tenetur audire Miſſam in parochia, & celebrans excommunicatur. 54. 9

Procuratio quando non debetur Epiſcopo. 43. 5

Procurationes non accipiat Epiſcopus, non viſitans. 36.1

Profeſſionem, quæ coactio annullet. 44. 2 profeſſorum paupertas deſcribitur aliquid non cogitare. 37. 7

Prohibita fieri multa facta tenent. 5. 8 vel 3. 8

Probare tenetur accuſans non reus, & quomodo fit, niſi. 33. 10. probatio pro tonſurando Monacho eſt biennium. 43.8

Propheta pro prophetia nil accipiat. 25.5

Promotus, pendente lite deponatur 17.1

Probatio ex conſuetudine fit in habitu monachali, & quantum duret 13. 2 probatur incognitus per triennium, notus per annum. 13. 2

Pſalmiſta non eſt ordo, & hoc officium poteſt dare ſacerdos. 6.9
Puer ordinatus in ſacris an contineat. 22.7
Punitur quis aliquando ſine culpa, non ſine cauſa. 14 1
Purgatorij ignis quæ peccata purget, & quã ſit ardens. 7.4
Purgatio vulgaris prohibetur, & aliqua quo modo fiet. 26.2
Purgatio à quibus facienda, non coactè, ſed ſponte. 27. 4 purgare infamatus quando ſe debet. 39 7

Q

QVadrageſima abſtineant à lacticiniis, & in Dominicis, quid agendum. 2.5 Quadrageſima tota ieiunanda, non tamen Dominicis. 56.5 59.2 Quadrageſima non latitandum in montibus ſuperſtitioſè. 56.10
Quartas decimas quis accipit. 36.1 Quartã & tertiam non ſoluant ſæculares, de quibus. 40 4

R

RApta quãdo poteſt alteri nubere, & pœna. 48 3
Raptus quando committitur, & quomodo punitur. 53. 9 raptores quando poſſunt contrahere, & quæ pœna. 33.10 Raptæ, & raptoris filij non ordinentur. 25.2
Regularis non poteſt habere Eccleſiam ſæcularem. 14 3 Regularis ordinandi requirantur requiſita, & quantum expectet 16.5 Regulari, id eſt, Monachus, an poſſit ſacramenta miniſtrare. 40. 1 Regularis Prælatus non tenetur ad regulam, ſed ad vota. 40.1 Regularis quæ poteſt, vel non poteſt facere. 40.2 Regulares quando, & de quibus ſoluant decimas. 40.7. & 8 Regularis nullus fiat ſpe dignitatis. 42. 2 Regularis quando admittendus, & puniendus. 42. 5 Regularis factus Epiſcopus eſt liber a regula, & acquirit Eccleſiæ. 43.2 Regularis ſine licentia non præficiatur Eccleſiæ 43.3 Regularis eſt ſub Epiſcopo loci, non ædificet cellas ſine conſenſu Epiſcopi. 43.4.2 Regularis non præſit fœminis, niſi probatus ab Epiſcopo. 43.4
Regularis canonicus non fiat Monachus, niſi de licentia. 43.8 profeſſus non poteſt teſtari, quid ſi habet liberos. 43.8 Regularis non poteſt vouere ſine licentia. 44. 3 Regularis non tranſeat ad vitam heremiticam, niſi. 44. 3 Regularis ſuperior an habeat diuerſas cellulas. 44. 3 poteſt eſſe compater baptizando, non leuando. 49. 5 Non ſuſcipiat in baptiſmo, nec habeat cõmatres 57.9 Reſideant, ſecus puniantur. 34.3
Regimini electus quis, & quæ iurabit. 25.5
Reliquias in proceſſione ſine licẽtia Epiſcopi non portent clerici. 6.10 Non transferant ſine licentia aliquando etiam patroni. 54 9
Religioſus an fiat, qui tenetur ratiociniis. 12. 10 Religionis pro ingreſſu aliquid accipere ante, vel poſt, eſt ſimonia. 22. 10 Religionem volens ingredi ſi eſt incognitus, eſt probandus. 42.6 Religioſi vagabundi arceantur ab Abbate per Epiſcopum. 43.4 Religionem ingredi volenti Clerico det licentiam Epiſcopus, non eſt neceſſarium, 43.6. Religioſum filium, vel filiam quando poteſt pater, vel mater reuocare. 44.1 Religioſus poteſt tranſire ad actionem. 44.3 Religioſum alterius nullus recipiat, vel teneat. 44.3 Religionem ingredi maritus vel coniux quando poteſt. 48.5 Religio non admittit militem, vel clericum, niſi probatum per biennium, nec ratiocinio. 13.2
Reſcriptum quando reiiciendum, ſeruãdum, vel ſuſpendendum. 47.2
Reſtituere qui non vult eſt impœnitens. 39.4
Reuelare nõ debet ambientes Papatum, qui probare non poteſt. 56.7
Reus an teneatur probare ſuam innocentiã. 26.9
Reus conueniatur coram ſuo iudice, & quis eſt. 31.10
Reus quando tenetur probare. 33. 10 Reus etiam regularis puniendus ab Epiſcopo. 43.4 Reo cõfitenti crimen contra ſocium eſt credendum. 30.5
Rigor iuris ratione perſonæ, vel pietatis relaxatur. 25.2
Rigor legis quando omittendus ob ſcandala. 45.8
Romana Eccleſia eſt caput ex præcepto Chriſti, & Petrus fuit Romæ. 6.2.4 Romana Eccleſia eſt caput, quæ ſeruat, & ſtatuit ab omnibus ſeruanda. 4. 1.1 idem 5.7 Romana Eccleſia alias vocauit non in plenitudinem poteſtatis. 28 4 Romana ſedes iudicat omnes, & à nemine iudicatur. 35.7 Romana Eccleſia habet veram fidem, nec poteſt errare. 46.6
Roma fuit conceſſa Eccleſiæ cum attinentibus. 18.2

Sabba

S

SAbbatho poſſumus laborare, & Dominica lauare nos. 56.6 Sabbatho abſtinere a carnibus an præceptum. 59.4

Sacerdos dum communicat etiam æger, geſtet ſtolam. 6.7 Sacerdos ſicut Diaconus legat Euangelium, ſeruet conſuetudinem in ſtola ferenda. 6.8 Sacerdos qui ignoranter ſecundam ducit, punitur in quibus. 8.3 Sacerdos ſciat Scripturam, & Canones, & alia. 10.1 Sacerdos quæ vitia animi, vel corporis non habeat. 11.7 Sacerdos ordinandus non eligatur à populo. 14.9 Sacerdos illicitè viuens deponitur. 17.1 Sacerdos quando, & quomodo iurabit, & ſe purgabit. 27.1 Sacerdos peccata populi quando comedit. 30.10 Sacerdos qui ſemel recidit morbo caduco, an celebret. 34.10 Sacerdos non interueniat in cauſa pecuniaria, & nulli noceat. 39.4

Sacramenta ab hæretico accipere an liceat. 5.8 Miniſtrata à malis etiam hæreticis dant gratiam dignis. 21.5.8.9 Sacramenta qui vendit, id eſt, dat aliquid, vel accipit, punitur. 22.1 pro Sacramentis, vel ſacramentalibus nil detur pro candelis. 22.2 Sacramenta cœpta qui reaſſumit, non reincipiat. 34.2 Sacramenta an ſumi poſſint a Sacerdote adultero. 39.10 Sacramentum, & res, & Sacramentum in Euchariſtia quid & quare à ieiunis ſumitur. 56.1 Sacramentum quid. 55.10

Sacrilegium quotuplex, & punitur pecunia. 42.8.9

Sacrificia non prohibens peccat. 47.5 Sacrificium, & ſacramentum quid. 55.10

Sanguini Chriſti ſi quid miſcetur non fit ſanguis. 55.2

Satisfactio eſt arbitraria, & qualis imponenda pœnitenti. 47.8

Scandalum vt tollatur, mala tolerantur. 25.2

Schiſmaticus non poteſt conſecrare Epiſcopum. 46.6

Sedes Præſulum in quibus locis ponendæ. 19.8

Seniores quare vocentur presbyteri. 17.5

Senex pro delicto non rigoroſe puniendus. 25.2

Sententia inferioris contra ſuperiorem non valet. 6.3

Sententia iuſta ſtatim exequatur. 25.7

Sententia quando valida, & in quem fertur. 23.6 Sententia ſub conditione, quando tenet. 18.8 data ab vno quando plures ſunt iudices non tenet. 29.5 Sententia Paſtoris licèt iniuſta eſt timenda. 36.6 Sententia per pecuniam data eſt nulla. 23.8 Sententia quando eſt iuſta, & quando iniuſta, timenda. 37.1 Contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. 53.8

Sepultura vbi eligenda, & an ſeruanda vltima voluntas rationabilis. 58.10

Sepultura Eccleſiæ quos iuuet, vel non: quid de pompa. 39.1 Sepultura danda iuſtitiatis, & latronibus confeſſis. ibid. Sepulturæ locus quando fit religioſus. 54.2 Sepulto pagano non celebretur niſi extrahatur, & mundetur. 54.7 Sepultura fœminæ prægnantis non polluitur. ibid

Seruitus in matrimonio quando impedit, & quomodo probanda. 49.2

Seruus quando non ordinandus, & ordinatus remanet ſeruus. 13.3.5 Serui pecunia etiam ordinati, & facti liberi ſunt Domini. 13.3 Seruus ſine conſenſu Domini non fiat clericus, vel regularis. 13.4 Serui Iudæorum quando liberandi. ibid. Seruus monaſterij poteſt ordinari 13.5 Serui quando audiunt, & ſi ſunt Eccleſiæ quando alienentur, multa. 38.4

Simonia eſt dare pro temporali annexum ſpirituali. 23.4.5 ſimoniacè acquiſitum eſt irritum, nec poteſt remitti. 23.5 ſimoniacus quando eſt emens rem Eccleſiaſticam etiam temporalem, vt officium. 23.6.8.9 ſimoniacus eſt dans aliquid pro pauperibus in acquirendo beneficio, non diſpenſat Epiſcopus, & in aliis an poſſit. 23.7 ſimonia commiſſa per parentes, vel eundem quando impedit ordines, vel beneficium. 24.4 ſimoniaci puniuntur, id eſt, pro cura loci pij. 24.8.9 10 ſimoniacus repellendus, & puniendus etiam a laico. 25.5 ſimoniacus an ſuſpẽſus, & irregularis. 34.4

Simonia an ſit iurare in indemnitatem Eccleſiæ. 35.5

Simoniam non facit ſola ſpes pro honeſto ſeruitio, ſecus ſic. 44.4 vel 14.4 ſimonia quid ſit, quomodo committitur, quæ eius pœna. 21.1 Simoniacus quando perdit beneficium, ſuper quo, ſi per alium. 21.2 ſimoniæ mediator punitur. 21.3 ſimoniacè ordinati, & ordinantes puniuntur. 22.2.3 ſimonia quando eſt ſeruire pro beneficio. 22.6 ſimonia eſt dare, vt non faciat ſpirituale. 22.8 Quando in ingreſſu religionis. ibid.

Simulatio ſæpe eſt vtilis, & non eſt mendacium. 45.1

Simulatio in voto, vel matrimonio, quæ nocet, vel non. 7.9

Sortes an ſint licitæ, & eis credendum, & ſortilegi qui ſunt, & puniuntur. 47 4
Spadones an poſſint contrahere. 50.10
Spiritus ſanctus procedit à Patre, & Filio, & declaratur. 59 8
Spoliatus prius reſtituendus ante conteſtationem litis, & quando. 26. 3 ſecus non tenetur reſpondere. 26.4
Spoliatus quando eſt reſtituendus in integrum, & an in ipſos poſſit agi. 30.9
Spoliator, & ſpolians quando poſſunt agere, vel eis crimen obijci. 30. 9 prius reſtituendus. 31.1
Spoliare iniuſtum poſſeſſorem non licet priuato. 58.10
Sponſi poſt benedictionem, prima nocte ſint caſti. 6. o ſponſa ſi ingreditur religionem, ſponſus quid faciat. 48.2 ſponſam arctatam fratris, an frater accipiat. 48.2
Sponſalia quid, an fiant. 47.10 Sponſalia ſoluuntur ſeptem caſibus. 48.4
Sponſalia non fiunt in cunabulis, ſed in ſeptennio vel in diſcretione. 49.5.10 eorum pœna non ſoluenda, quando ſoluuntur etiam iurata. 49. vel 4.9 quando tranſeant in matrimonium. 49.5 ſponſalia ſi parentes non ſeruant, quid ſi iurata. 49.10
Sterilitatem veneno procurans eſt homicida. 27.5
Subdiaconus ſit in voto caſtitatis; vt Deo liberè vacet. 8.7.8
Succeſſor tenetur confirmare factum ſuperioris. 37.2
Superior non inculpatur, quando quis ſua malitia perit. 11.5
Superior non corrigendo peccat, & damnificat ſubditos. 17.6
Superſtitiones variæ numerantur. 47.4
Suſpendi non debet ab ordine innocens. 16.1
Suſpenſo ad tempus detur de beneficio, vt viuat. 12. 5
Suſpenſi dicuntur ordinati à non toleratis. 35 8
Suſpenſus ad quem recurrat. 37.6
Synodus ſexta cõfirmat ſeptuagintaquinque Canones Apoſt 4.10
Synodum ſextam ſanctam cum canonibus recipit Adrianus. 5.1 Synodus Epiſcopalis fiat ſemel in anno, & de quibus agendum in ea, qui interſit non requiſito Metropolitano 5 3 4 Synodum Epiſcopalem impediens excommunicatur, & Metropolitanus punitur Et ſi quid accipit ſoluat bis. 5 4 Synodo qui non interſunt, vel ante diſcedunt, quando excommunicati. 5. 5 Synodus quando eſt vniuerſalis, & quis interſit. 24.9

T.

Taciturnitas quando habetur pro conſenſu. 7.8
Titulus primus non ceſſat, niſi poſt corporalem poſſeſſionem ſecundi. 40.5
Tituli plurium Eccleſiarum non ſunt dandi vni, niſi in ſex caſibus. 44.4
Tempora ordinum maiorum, vel minorum quæ. 16.3
Tempus longum quodnam eſt. 41.6.4
Tertulas quas Epiſcopus poteſt alienare. 38.3
Teſtamento nouo dat auctoritatem Græca, veteri Hebræa lingua. 3.4
Teſtamentum reuocatur per ſecundum, niſi in duobus caſibus. 5.4
Teſtator non relinquat presbyterum tutorem ſub pœna. 18.1
Teſtari quæ poteſt, vel non poteſt Epiſcopus, vel clericus. 38.7
Teſtis clericus præfertur laico, & minus examinatur. 16.5 Teſtes contrahentium poſſunt eſſe quicumque. 30 3 Teſtes qui non eſſe poſſunt contra Epiſcopum. 31.7.8 Teſtis vt valeat, quæ, & quomodo debet dicere. 32.4.7.8 Teſtis, vel accuſator non ſit de domo Iudicis. 32. 8 Teſtes non ſint in cauſa criminali qui, item nec clerici. 39.2 Teſtes pro conſanguinitate coniugum, qui ſint, quæ iurent, & quot ſint. 53.6 Teſti vnico quando creditur, vel non. 58.1 Teſtes ad condemnandum ſatis ſunt duo, aliquando vnus, &c. 27.8
Teſtificati contra Sacerdotes qui non poſſunt. 30.3
Timor non inducit ſimoniam, ſed vitiat electionem. 24.6
Tonſurari nemo debet, vt aſſequatur dignitatem. 14 4
Tonſuram qui non habet, non poteſt legere epiſtolam, vel lectionem ſuper populo. 15.7
Tonſuram non ferat clericus coniugatus. 44.4
Traditiones Eccleſiæ quæ ſeruandæ. 4. 3
Traditiones violans excommunicatur. 24.8
Trãſubſtantiatio quomodo fit vi verborum. 55.8 Declaratur. 56.2
Trinitatis myſterium declaratur, quæ non eſt paſſa, nec deſcendit in ſpecie columbæ, nec in linguis. 56. 10 Item declaratur. 59.9

Vaſa

Digitized by Google